

Riksdagens protokoll

2009/10:81

Onsdagen den 3 mars

Kl. 09.00 – 18.49

Protokoll
2009/10:81

1 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2009/10:116 till socialutskottet

Framställningar
2009/10:RRS20 till finansutskottet
2009/10:RRS21 till justitieutskottet
2009/10:RRS23 till civilutskottet

Redogörelser
2009/10:RRS18 till trafikutskottet
2009/10:RRS19 till skatteutskottet
2009/10:RRS22 till utbildningsutskottet

2 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2009/10:AU5
Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2009/10:MJU20 och MJU12
Kulturutskottets betänkanden 2009/10:KrU8 och KrU9
Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU11

3 § Anmälan om inkommen skrivelse

Förste vice talmannen anmälde att i anslutning till arbetsmarknadsutskottets betänkande AU5 hade skrivelse inkommit från Berit Högman m.fl. (s, v, mp).

I skrivelsen yrkades med åberopande av 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen att 5a § och 9a § lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare skulle vila i minst tolv månader.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Begäran om vilandeförklaring

Yrkande

Undertecknade riksdagsledamöter yrkar att i förslaget till lag om ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare, 5a § samt 9a § ska förklaras vilande i enlighet med de bestämmelser som återfinns i regeringsformens 2 kap. 12 §.

Motivering

Inledning

Genom en remiss från arbetsmarknadsutskottet har majoriteten i konstitutionsutskottet redan gjort en delvis prövning av frågan om vilandeförklaring av hela eller delar av regeringens proposition 2009/10:48. I samband med prövning i konstitutionsutskottet ville man även höra Lagrådets synpunkter. Lagrådet förklarade i samband med sitt svar att det inte yttrade sig över vilandeförklaringsfrågan i den egenskap som avses i riksdagsordningen rörande just vilandeförklaring, utan som vilken statlig myndighet som helst. Detta eftersom det inte förelåg någon formell begäran om vilandeförklaring från ledamöter i Riksdagen. Lagrådet underkände därmed för sin del möjligheten att förhandspröva denna typ av frågor.

Eftersom konstitutionsutskottet inte kan avvisa en begäran om vilandeförklaring utan att först höra Lagrådet ansåg minoriteten i konstitutionsutskottet att det inte gick att yttra sig över tillämpligheten av vilandeförklaring i detta ärende utan en formell begäran om vilandeförklaring. Majoriteten hade dock en annan uppfattning och meddelade, i vår mening i strid med Riksdagsordningen, att vilandeförklaring inte var möjlig vad avsåg 5a § i förslaget till ändring av lagen om utstationering av arbetstagare. Några övriga delar av lagförslagen har dock inte prövats.

Vår principiella inställning är att 5a § inte är prövad på ett formellt riktigt sätt. Vi anser också att frågan om huruvida 5a § inte endast begränsar rätten att vidta stridsåtgärder utan även förhandlingsrätten och rätten att teckna kollektivavtal, vilka ingår i föreningsfrihetens kärna, är oprövad.

Även 9a § i ändring av lagen om utstationering av arbetstagare är oprövad. Vi önskar därför en kompletterande prövning av 5a §, så att prövningen blir fullständig, med ett formellt hörande av Lagrådet, samt en fullständig prövning av 9a §.

Föreningsfriheten och den svenska arbetsmarknadsmodellen

Av förarbetena till regeringsformen (RF) framgår att staten i största möjliga utsträckning bör överlämna åt arbetsmarknadens parter att själva lösa uppkommande frågor på det fackliga området utan inblandning från statens sida.¹ I RF 2 kap. 1 § 5 punkt anges att varje medborgare gentemot det allmänna är tillförsäkrad föreningsfrihet – frihet att sammansluta sig med andra för allmänna och enskilda syften. Sedan mer än trettio år har det varit fastslaget att den svenska föreningsfriheten inte bara omfattar en frihet att bilda sammanslutningar utan också att verka gemensamt inom ramen för en sådan.² För att det ska få en reell innebörd måste nå-

gon eller flera delar av den gemensamma verksamheten även vara skyddad enligt RF 2:1.

För fackliga organisationer är möjligheten att fritt förhandla och ingå avtal med motparten tillsammans med möjligheten att vidta stridsåtgärder de bärande elementen för att kunna tillvarata medlemmarnas intresse. Vi menar att rätten att fritt förhandla och teckna kollektivavtal på lämpliga nivåer är en del av den föreningsfrihet som avses i 2 kap. 1 § 5 punkten eftersom föreningsfriheten annars inte får någon reell innebörd.

I den svenska arbetsmarknadsmodellen utväxlar arbetsmarknadens parter krav (om anställningsvillkor och löner), förhandlar och tecknar kollektivavtal på av dem själva valda lämpliga nivåer. Vid en intressekonflikt kan avtalstecknandet föregås av stridsåtgärder från endera eller båda parter. EU-domstolen underkände i Lavaldomen inte i princip denna metod för att fastställa löner, utan gjorde en prövning utifrån dåvarande EG-fördrag av hur metoden hade tillämpats i det aktuella fallet.

Regeringen hade i enlighet med grunderna för den svenska arbetsmarknadsmodellen kunnat överlåta åt arbetsmarknadens parter att lösa konsekvenserna av Lavaldomen. Det vill säga se till att de kollektivavtal som de vill genomdriva i förhållande till arbetsgivare från andra EES-länder innehåller lön och andra villkor som klarar en prövning av EU-domstolen. Regeringen valde istället att gå längre än vad EG-rätten krävde.

Motiv för vilandeförklaring av 5a § i ändring av lagen om utstationering av arbetstagare

Regeringen valde att i Förslag till ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare, 5a §, föreslå lagändringar som begränsar rätten att vidta stridsåtgärder till villkor i centrala branschavtal som tillämpas i Sverige på motsvarande arbetstagare som bara avser minimilön eller andra minimivillkor på vissa områden, och som är förmånligare för arbetstagare än det som följer av lag (Prop. 2009/10:48).

Förslaget innebär att staten på förhand beslutar om vad de kollektiva förhandlingar som kan komma att ske mellan arbetstagarorganisationer och utstationerande arbetsgivare ska resultera i. Förhandlingsresultatet är på förhand bestämt till miniminivåer och ett ytterst begränsat område av anställningsvillkor.

Genom att i praktiken tvinga arbetsmarknadens parter att införa minimilöner och minimivillkor i centrala branschavtal och samtidigt inskränka rätten att vidta stridsåtgärder till sådana villkor menar vi att det finns övertygande skäl att anta att de föreslagna lagändringarna inte endast utgör en begränsning av rätten att vidta stridsåtgärder utan även en allvarlig begränsning av själva kärnan i föreningsfriheten – rätten att förhandla och teckna kollektivavtal på lämpliga nivåer.

Det är anmärkningsvärt att de föreslagna begränsningarna ska gälla oavsett om arbetstagarna är medlemmar i den svenska fackliga organisationen eller inte. Ett sådant regelsystem inkräktar tydligt på den fackliga organisationens grundläggande rättigheter att i förhandling och kollektivavtal ta tillvara och företräda sina medlemmars intressen.³

Motiv för vilandeförklaring av 9a § i ändring av lagen om utstationering av arbetstagare

I förslag till lag om ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare återfinns en ny § 9a med följande lydelse:

9a §

En arbetstagarorganisation ska ge in sådana kollektivavtalsvillkor till Arbetsmiljöverket som organisationen kan komma att kräva med stöd av stridsåtgärder enligt 5a §.

Regeringen motiverar detta lagförslag bland annat på följande sätt:

”En aktivare roll för (Arbetsmiljö-)verket ger förutsättningar för en utländsk tjänsteutövare att på ett enklare sätt ta reda på vilka villkor som kan komma att krävas av de fackliga organisationerna vid en utstationering i Sverige. Arbetsmiljöverket bör kunna hjälpa en utländsk tjänsteutövare eller arbetstagare med information om villkor som kan komma att krävas vid en utstationering i Sverige, inte bara enligt lag utan även enligt kollektivavtal.”⁴

Arbetsmiljöverket får här en uppgift som innebär att ta in upplysningar från en part i förhandlingen och ge upplysningar till den andra parten om vilka villkor en arbetstagarorganisation *kan komma* att ställa på ett utstationerande företag. Det innebär att innan en förhandling startat ska den ena parten precisera sina villkor för en statlig myndighet. Myndigheten ska sedan vidareförmedla villkoren till presumtiva motparter vid tidpunkt och sätt som myndigheten själv bestämmer.

En fri förhandling ska bestå av en möjlighet för respektive parter att välja strategi för förhandlingen utifrån egna beslut. En väsentlig del av en förhandling är hur och när i förhandlingen olika villkor presenteras för motparten. I och med aktuellt lagförslag fräntas den ena parten denna rätt som i stället delvis överlåtes på en statlig myndighet. Förslaget vill reglera delar av den fria förhandlingsrätten på ett sådant sätt att staten ger sig själv en roll i förhandlingen. Detta uppgiftslämnande måste därmed ses som en offentlighetsrättslig inskränkning i den fria förhandlingsrätten.

Sammanfattningsvis menar vi att detta är en offentlighetsrättslig reglering av hur en kollektivavtalsförhandling mellan arbetsmarknadens parter ska gå till, där staten via myndigheten Arbetsmiljöverket får en tydligt definierad roll i hur förhandlingen ska skötas.

Hur förhåller sig regeringens lagförslag till grundlagarna och rättsordningen i övrigt?

Enligt RF 2 kap. 23 § får lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Fyra i Europadomstolen nyligen avkunnade domar har medfört ändring i tidigare praxis. Europadomstolen har nu konstaterat att arbetstagarorganisationers rätt till kollektiva förhandlingar med arbetsgivare liksom rätten att vidta stridsåtgärder numera utgör en del av föreningsfriheten.⁵ Detta bekräftas av artikel 28 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna om förhandlingsrätt och rätt till kollektiva åtgärder vilken lyder som följer:

”Arbetstagare och arbetsgivare, eller deras respektive organisationer, har i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis rätt

att förhandla och ingå kollektivavtal på lämpliga nivåer och att i händelse av intressekonflikter tillgripa kollektiva åtgärder för att försvara sina intressen, inbegripet strejk.”

Även om det vid RF:s tillkomst var svårt att klart ange vilken innebörd rätten till fackliga förhandlingar skulle ha i grundlagen har denna rätt sedermera konkretiserats genom Europadomstolens tolkning av Europakonventionen och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

Det är uppenbart att föreningsfriheten i RF, som otvivelaktigt skyddar rätten att bilda fackliga organisationer, bör tolkas i ljuset av denna rättsutveckling. Vi menar att det vore orimligt att tolka grundlagen på så sätt att det kan hävdas att denna hindrar Sverige från att uppfylla sina konventionsåtaganden. Lagrådet har tidigare konstaterat att det vid tillämpningen av vilandeförklaringsinstitutet visserligen endast är RF:s bestämmelser som ska beaktas men att innebörden av fri- och rättigheterna bör tolkas på ett fördragskonformt sätt.⁶

¹ Proposition 1975/76:209, s. 123

² Proposition 1975/76:209, s. 144

³ Proposition 2009/10:48, s. 41

⁴ Proposition 2009/10:48, s. 47

⁵ Demir and Baykara v. Turkey (GC), no. 34503/97, 144 §, 12 november 2008, Barraco v. France, no. 31684/05, 5 mars 2009, Enerji Yapi-Yol sen v. Turkey, no 68959/01, 21 april 2009 och Danilenkov and others v. Russia, no 67336/01, 30 juli 2009.

⁶ Lagrådsyttrande den 28 maj 1999

Stockholm den 2 mars 2010

Berit Högman (s)

Josefin Brink (v)

Sylvia Lindgren (s)

Maria Stenberg (s)

Ann-Christin Ahlberg (s)

Jennie Nilsson (s)

Jan Lindholm (mp)

Ulf Holm (mp)

Lars Lilja (s)

Luciano Astudillo (s)

Patrik Björck (s)

Torbjörn Björlund (v)

Hans Stenberg (s)

Claes-Göran Brandin (s)

Anders Karlsson (s)

Lars Mejern Larsson (s)

Sven-Erik Österberg (s)

Ronny Olander (s)

Gunnar Sandberg (s)

4 § Svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför Somalias kust (Operation Atalanta)

Föredrogs

sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2009/10:UFöU3

Svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför Somalias kust (Operation Atalanta) (prop. 2009/10:84).

Anf. 1 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Vi känner stort ansvar när vi sänder ut svenska män och kvinnor för att delta i insatser som vi beslutar om här i Sveriges riksdag.

*Svenskt deltagande
i EU:s marina insats
utanför Somalias kust
(Operation Atalanta)*

Jag tycker att det är viktigt att de känner ett starkt stöd och att de känner att vi följer deras arbete.

Operation Atalanta, som vi nu talar om här i dag, grundar sig på resolutioner i FN:s säkerhetsråd som kommit att förlänga insatserna, främst för att skydda FN:s livsmedelsprogram, World Food Programme, humanitära hjälpinsatser. Insatsen ska också kunna eskortera och vidta åtgärder för att förebygga, avvärja och bekämpa sjöröveri i de områden där insatsen har fått sitt mandat.

Handelskammaren visar att somaliska pirater varit inblandade i 217 fall av sjöröveri, där besättningsmedlemmar hållits som gisslan, under 2009. De somaliska piraterna står för en stor del av problemet. Jag skulle önska att alla fartyg nu låter sig eskorteras, för då skulle pirattackerna kanske kunna minska.

Ett svenskt deltagande är viktigt för att hantera och avhjälpa den svåra humanitära situationen inne på fastlandet. Insatsen bidrar till att hjälpsändningarna kommer på plats och kan vara en del i en sammanhållen politik för Afrikas horn. Jag är väl medveten om att det finns andra problem som inte löses med denna insats, som utfiskning och, som vi har hört talas om, miljödumping. Jag vet också att Sverige har ett ansvar för att göra insatser i övrigt i Somalia.

Somalia är ett land som under lång tid inte haft någon fungerande regering och i praktiken är uppdelat i tre olika delar, Somaliland, Puntland, som det här problemet är mest relaterat till, och den del av Somalia som brukar kallas för Mogadishuområdet.

Somalia är ett av världens fattigaste länder. Vi ser att det här är en viktig insats för att se till att konflikter inte utvecklas. Vi ser också att det här är problem som skulle kunna relateras till än fler regioner och länder, om vi inte tillsammans i det internationella samfundet, där Sverige är en viktig del, hjälps åt för att förebygga att ytterligare piratdåd kan genomföras och hjälps åt att se till att de humanitära insatserna kan genomföras på ett säkert sätt.

Jag vill också peka på det som vi har framfört i vår motion när det gäller rättssäkerheten för dem som eventuellt kan bli föremål för omhändertagande.

Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 2 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Dagens ärende handlar om huruvida Sverige återigen ska bidra till EU:s marina insats utanför Somalias kust. Som Carina Hägg sade i sitt inlägg här är hela syftet med Operation Atalanta att skydda fartyg som för World Food Programmes räkning transporterar mat till nödställda i Somalia och att skydda sårbara transporter – det gäller också handelsfartyg som går utanför Somalias kust – samt att avvärja och bekämpa sjöröveri och väpnade rån mot de fartyg som finns i området där insatsen genomförs. Det kan också inkludera användning av våld.

Somalia har i snart 20 år saknat en fungerande centralregering och plågats av inbördeskrig, svält, oro och elände. Den humanitära situationen är mycket allvarlig och kommer tyvärr att förvärras på grund av säkerhetsläget, som vi just nu inte ser någon större förbättring av, torkan och ökade livsmedelspriser.

Nästan halva befolkningen, runt 3,5 miljoner människor, är i akut behov av nödhjälp. Då är sjötransporter helt avgörande för att nödhjälpen ska kunna nå fram. Det är alltså FN:s livsmedelsprogram, World Food Programme, som behöver gå sjövägen; man kan inte gå inom landet. Därför har EU beslutat att fortsätta den här insatsen i minst tolv månader. Det är också därför som regeringen föreslår riksdagen att besluta att Sverige återigen ska bidra i den här insatsen.

Den här gången föreslås det svenska bidraget utgöras av ett större fartyg, Carlskrona, som bland annat kommer att ha en helikopterenhet och en säkrings- och bordningsstyrka. Det är sammanlagt ca 175 personer som under perioden april–november ska ingå i den gemensamma insatsen. Under de första fyra månaderna kommer fartyget att ha styrkehögkvarteret ombord. Det innebär att det är en svensk amiral som kommer att leda EU-insatsen på plats i området. Styrkehögkvarteret ansvarar för samordning med andra aktörer i insatsområdet. Det finns också ett operationshögkvarter i Northwood i Storbritannien.

När Carlskrona och Sverige har haft ledningsansvar i fyra månader kommer fartyget och besättningen, efter en viss period av återhämtning, att återinträda insatsen, men utan ledningsansvar, under sammanlagt tre månader till. Regeringen har också beslutat att Sverige ska bidra med ett sjöövervakningsflygplan från Kustbevakningen under högst fyra månader. Det gör att det kommer att bli lättare för hela insatsen att verka.

Det är viktigt att betona att även den här typen av uppdrag innebär vissa risker. Vi är tacksamma mot de män och kvinnor som är villiga att göra den här insatsen för Sverige och för EU för att kunna hjälpa de drabbade i Somalia. Självklart kommer det inte att hjälpa med bara en marin insats i det här området, därför att grundproblemet kommer vi inte åt, hur många bevakningsfartyg, patrullfartyg och sjöövervakningsflygplan vi än har. Därför måste naturligtvis arbetet inom både EU och FN för att försöka få ordning på situationen i Somalia fortsätta, men det är inte det som det här ärendet handlar om i dag.

Det är glädjande att vi är ett enigt utskott bakom förslaget. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 3 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Somalia är ett av världens fattigaste länder. Det är ett av, tyvärr, alltför många länder som upplever fattigdom och förödelse till följd av krig och inre konflikter som pågått alltför länge. Naturligtvis är det barn och kvinnor som drabbas hårdast i den miljö som Somalia utgör.

Herr talman! Sverige har ett långsiktigt ansvar i området. Vi har en roll i den internationella kontaktgruppen som förpliktar. Vi har ett långsiktigt utvecklingssamarbete som inte är lätt men utmanande. Vi har självklart också ansvar för att göra humanitära insatser när nöden så kräver.

I Somalia befinner sig ett av fem barn i akut undernäring. 3,6 miljoner människor behöver humanitär hjälp från omvärlden. Det är i den situationen som denna insats ska göras. När FN:s program för försörjning av livsmedel hotas till följd av sjöröveri hotas också människorna i denna akuta situation.

När FN har frågat och givit mandat ställer många länder upp. EU gör det samlat och Sverige som en del av detta. Som tidigare framgått kommer Sverige att leda operationen under del av tid. Det är bra att vi visar att vi har förmåga och vilja att göra detta.

Vi ställer i förslaget upp med 465 kvinnor och män som under sju månader ska verka för att hindra sjöröveri och säkra möjligheten för humanitära insatser att nå sjövägen till Somalias hårt drabbade människor.

Herr talman! Jag vill i detta sammanhang betona värdet av den utbildningsinsats som våra personer får när det gäller FN:s resolutioner 1325, 1612 och 1820. Det är särskilt viktigt att kunna vara med och bidra i denna miljö där människor inte är vana att mötas av denna typ av respekt.

Det är bra och självklart att de som är beredda att på detta sätt göra en insats för människor i andra länder känner att de har vårt stöd fullt ut och att de känner att vi ställer upp med resurser som gör deras insats möjlig och så trygg som det bara går. Det gäller också sjukvårdsresurser. Det är viktigt för att man ska våga vara modig i en situation som kräver mycket av varje enskild person.

Herr talman! Till sist en kommentar angående de människor som eventuellt kommer att gripas. Också i den delen måste vi arbeta tydligt med perspektivet internationell rätt och folkrätt och försöka säkra så långt det bara går att dessa människor inte överlämnas till rättsliga system där man riskerar tortyr eller omänsklig behandling. Det är inte tillåtet enligt svensk lag.

Herr talman! Det är glädjande att alla riksdagens partier står bakom förslaget. Det är positivt och värdefullt. Jag tvekade inför att gå upp i debatten och funderade över om alla behövde delta när vi är eniga, men jag kom till slutsatsen att det är viktigt att vi visar vårt stöd och vår enighet. Mot den bakgrunden beklagar jag att Vänsterpartiet och Miljöpartiet lyser med sin frånvaro.

Anf. 4 ALLAN WIDMAN (fp):

Herr talman! Flera talare har redan varit inne på det faktum att inga fredsfrämjande eller stabiliserande internationella operationer är fria från risker. Detta gäller förvisso också den insats som riksdagen snart står i begrepp att besluta om. Av denna anledning är det viktigt att uttrycka tacksamhet och stolthet över de män och kvinnor som ger sig ut på detta uppdrag som är förenat med risker men förhoppningsvis också ger goda resultat.

Som flera har varit inne på handlar det om att skydda mattransporter till hundratusentals människor som dagligen är beroende av en livsmedelsförsörjning. Det är mot denna bakgrund som Sverige återigen är berett att riskera svenska medborgares liv och hälsa.

Flera har varit inne på det som borde diskuteras mycket mer, även om det inte ingår i detta ärende, och det är själva kärnan i den problematik som tar sig uttryck i piratverksamhet och olagligheter i Adenviken och Indiska oceanen. Det handlar om de inre konflikter som pågår i Somalia och över hela Afrikas horn och som förr eller senare måste adresseras av det internationella samfundet hur svårt och riskfyllt en sådan hantering av problemen än kan vara.

Det är värdefullt att påpeka att EU har bestämt att vid sidan av att skydda mattransporter och ingripa mot piratverksamhet kommer även andra problem som förekommer i dessa farvatten, till exempel dumpning av miljögifter och svartfiske, att vara en uppgift för EU:s styrka att ingripa mot i mån av tid och möjlighet.

I likhet med Kerstin Lundgren tycker jag att det är bra att utskottet trycker på en rättssäker och human hantering av eventuella frihetsberövade personer. Detta är först och främst viktigt för att skydda varje individs rätt till iakttagande av mänskliga rättigheter. Samtidigt, herr talman, blir varje misstag som görs på denna punkt i internationell krishantering ett potentiellt hot inte bara mot den enskilda operationen utan generellt mot det fredsfrämjande arbetet.

Herr talman! Med dessa synpunkter vill även jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 5 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! Det är med stor tillfredsställelse som också Kristdemokraterna kan se en enighet i riksdagen för denna viktiga insats för ett av världens fattigaste länder. Genom EU:s Operation Atalanta kommer svenska marinsoldater och fartyg att vara på plats i Adenviken för att skydda framför allt FN:s mattransporter till Somalia. Det är ur humanitär synpunkt en viktig insats.

De somaliska piraterna utgör en välorganiserad och välutrustad handelsverksamhet med såväl vapen som gps och satellittelefoner. De är kopplade till nätverk som ger dem rapporter och sponsorer, även i Europas huvudstäder. Tillslag mot piraterna har ingen större effekt eftersom rekryteringsbasen till piratakademin av fattiga ungdomar aldrig verkar sina då stora inkomster lockar. År 2008 rapporterades det att man omsätter flera hundra miljoner kronor. Det är mycket pengar.

USA, Kina och även Europa har fått upp ögonen för de ekonomiska kostnaderna av deras verksamhet. Vi är alla medvetna om att det också behövs andra insatser än rent militära för att lösa internationella problem. Europa och EU har alla förutsättningar att söka en bredare lösning med utgångspunkten att piraterna är ett symtom på ett mer djupgående problem.

Herr talman! Sedan 1991 har Somalia saknat en stabil regering, vilket har skapat laglöshet. Piraterna, som säger att de är vanliga fattiga fiskare och utger sig för att fungera som ”kustbevakning” mot illegalt internationellt fiske, har därmed kunnat agera fritt. Somalia är i dag, efter två decennier av inbördeskrig, misslyckade internationella insatser men framför allt internationell likgiltighet ett av världens fattigaste men också ett av de mest instabila och farliga länderna i världen.

Ironiskt nog kan piraternas aktivitet bli Somalias räddning eftersom tunga utrikesaktörer äntligen börjar uppmärksamma problemen i landet. Sveriges och EU:s bidrag får inte begränsas till endast militära insatser till havs. Diplomati, politisk dialog, humanitära insatser och mer långsiktigt biståndsarbete behövs för att få landet på rätt spår.

Vi måste också stödja såväl lokala som regionala insatser. AU, alltså Afrikanska unionen, och den regionala organisationen Igad har en viktig roll att spela. EU har en central roll i den internationella kontaktgruppen för Somalia där Sverige också ingår. Till sjöss måste EU:s insatser inrik-

tas även på illegalt fiske samt på illegal dumpning av farligt avfall som hotar fiske, miljö och folkhälsa.

Herr talman! Till lands måste EU bidra till att stegvis bygga upp en fungerande rättsstat, vilket kräver en dialog med alla parter i Somalias konflikt. Afrikanska unionen uppger att läget i huvudstaden Mogadishu är hanterbart, men strider såväl där som i andra delar av landet fortsätter, och antalet civila dödsoffer fortsätter att stiga liksom antalet flyktingar ut ur landet. Mest akut är det nu att säkra de humanitära insatserna i området.

EU bidrar med ett stort antal soldater och 35 miljoner euro till Amisom, Afrikanska unionens fredsstyrka i Somalia. EU:s bistånd till Somalia, drygt 215 miljoner euro för perioden 2008–2013, går till bland annat demokratistöd och institutionsuppbyggnad, utbildning, livsmedelsproduktion och landsbygdsutveckling. Detta visar att EU bidrar såväl civilt som militärt till en fredlig och uthållig utveckling i Somalia.

Herr talman! Vi får slutligen aldrig förtrottas i kampen om rättigheter och goda levnadsvillkor för dem som lever där våld, övergrepp, krig, fångenskap och förtryck är en del av vardagen.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 6 ÅSA LINDESTAM (s):

Herr talman! Det känns skönt att stå här och veta att vi är eniga när vi sänder den här styrkan. Det behöver vi vara i de här sakerna, för det är en väldigt svår uppgift som vi ska lösa där nere.

Som vi har hört har vi också tidigare, i fjol, haft två korvetter och ett stödfartyg där nere som har eskorterat våra fartyg som kommer med livsmedel in till de hamnar där maten fraktas vidare till dem som så väl behöver den. Det har gått väldigt bra för oss.

Den här gången gör vi något annat. Vi skickar ned ett fartyg, Carlskrona, som inte bara ska finnas där utan också leda hela den insats som är på plats. Syftet är förstås att avvärja och bekämpa sjöröveri men också att förebygga så att det inte ens ska hända.

Carlskrona är ett väldigt vackert fartyg. Hon har ett starkare skrov och är byggd för just sådana här insatser, eftersom hon är oceangående på ett bra sätt. Hon är också bestyckad med allmålskanoner för yt- och luftmål, och de har väldigt hög precision. Hon har även en ytspänningsradar som är av hög kvalitet. Vi har också hört att hon ska ha en säkrings- och bordningsenhet ombord, och den kommer säkerligen till nytta. Dessutom finns det en plattform för helikoptrar, där man kan frakta upp till tio tolv personer i helikoptrar. Carlskrona kan ligga till havs i upp till 30 dagar. Hon är till med så utrustad att man kan tillverka eget sötvatten ombord.

Det här är inte den enda insatsen. Fast ingen har nämnt det finns dessutom Kustbevakningens insats med ett sjöövervakningsflygplan. Det är just nu baserat på Seychellerna men flyger över områden och kan lämna bilder på var eventuella sjörövere kan finnas.

Vi hörde också att detta ska inledas nu i april och vara i sju månader. Vi kommer att leda insatsen enbart i fyra månader. Sedan gör vi ett kort uppehåll för att vår besättning ska få vila lite, och därefter kommer vi att fortsätta finnas där nere under de totalt sju månaderna.

Vi kommer att ha ungefär 175 besättningsmän, men de 465 kommer att ställa upp om det brinner till på något vis. Om vi behöver en extra insats, om vi behöver ta hem våra, om de behöver stöd av något slag – då kommer de övriga att finnas där, men på plats ombord på fartyget finns alltså 175 personer. Huvudhögkvarteret finns i Storbritannien, och det hela kommer att ledas därifrån.

Jag vill instämna i de övriga talarnas lycka till. Vi kommer att följa er. Det här är ett spännande uppdrag, och jag tror att Sverige har en god förmåga att leda en insats, för det är precis det som vi ska ställa upp och göra som vi är väldigt bra på. Jag tror att det är därför som vi är så eniga i just den här delen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

5 § Statliga företag

Statliga företag

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2009/10:NU4
Statliga företag (skr. 2008/09:120).

Anf. 7 EVA-LENA JANSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1, 3, 4, 6, 7, 9 och 10.

Det vi nu ska debattera handlar om företag med statligt ägande. Staten är Sveriges största företagsägare. Totalt finns 170 000 anställda i företag med statligt ägande. År 2008 omsatte dessa företag 347 miljarder kronor. Resultatet efter skatt uppgick till 44,2 miljarder kronor. Företagens utdelningar till staten för verksamhetsåret uppgick till nästan 22 miljarder kronor – mycket pengar! Dessa utdelningar ger staten stora intäkter som kan användas till investeringar i vård, skola och omsorg.

Dessutom spelar de statliga företagen i flera fall en viktig roll för samhällsutvecklingen och marknadens funktionssätt. Det faktum att de flesta statliga företag är mycket välskötta och varje år lämnar viktiga bidrag till välfärden samtidigt som de i de flesta fall också spelar en större roll än den strikt ekonomiska ger inte något stöd i argumentationen för regeringens omfattande utförsäljningsplaner.

Herr talman! Den borgerliga regeringen inledde redan 2006 arbetet med sina ideologiskt motiverade utförsäljningar av statliga företag. Regeringens långsiktiga mål är att alla statliga företag med verksamhet på konkurrensutsatta marknader ska säljas ut. Vid flera debatter här i kammaren har vi fått reda på att samtliga statliga företag är föremål för en genomlysning, något som pekar på att även företag som har särskilda samhällsintressen kan komma i fråga för utförsäljning och privatisering.

Folkpartiet har varit tydligt med att man kan tänka sig att sälja både Vattenfall och Svenska spel. Centerpartiet har diskuterat Sveaskog, och även LKAB kan vara ett bolag som vid en borgerlig valvinst riskerar att säljas ut.

Även om den finansiella krisen delvis bromsat utförsäljningarna har regeringen ändå gått vidare med en omfattande utförsäljning av Apoteket samt planerna på en kommande börsintroduktion av Posten.

Herr talman! Jag ska dra några av de bolag som vi ändå vill uppmärksamma här i riksdagen. LKAB förvaltar värdefulla naturresurser med stor påverkan på närliggande samhällen. Vi anser att LKAB ska kvarstå i statlig ägo. LKAB har beslutat att anlägga en ny huvudnivå i Kiruna respektive Malmberget. Det kommer att innebära stora nyinvesteringar som är positiva för trakten i form av arbetstillfällen. Samtidigt måste stora delar av Kiruna och Malmberget flyttas på grund av den ökade rasrisken.

Vi anser därför att staten på ett mer aktivt sätt än vad som har skett ska ta ett ansvar för utvecklingen på den berörda orten. Det är viktigt att nu på olika sätt se till att stärka LKAB. Men det vore också av vikt att redan här i dag i kammaren få besked från den borgerliga majoriteten. Hur ser man på LKAB? Är det ett bolag som ska kvarstå i statlig ägo även nästa mandatperiod om olyckan skulle vara framme och de borgerliga partierna vinner valet?

Vad gäller Apoteket sade vi vid riksdagens behandling förra våren nej till regeringens förslag att avreglera apoteksmarknaden och sälja ut ett stort antal apotek, detta med anledning av att det svenska apotekssystemet var ett av de säkraste och mest kostnadseffektiva distributionssystem för läkemedel i världen. Detta var ett system med unikt hög konkurrens mellan läkemedelsbolag och med låga distributions- och hanteringskostnader. Det var alltså bra för konsumenterna.

Risken är uppenbar att det nu blir dyrare för medborgarna eftersom handelsmarginalen, det så kallade prispåslaget, har ökats för att locka utländska apotekskedjor till Sverige. Receptbelagda läkemedel bekostas till 80 procent av samhället och har ett av staten fastställt pris för konsumenten. Vad denna avreglering får för effekter för konsumenterna och samhället kommer vi att få se. Vi kan inte riktigt utvärdera det än. Men bara en så enkel sak som att värktabletter nu har ökat i pris ger en signal om vad som kommer att ske även med receptbelagda läkemedel.

Herr talman! Vid behandlingen av propositionen om samgåendet mellan Posten och Post Danmark ställde vi oss positiva till detta samgående för att det stärker Postens konkurrensmöjligheter. Däremot har vi sagt nej till regeringens planer på en börsintroduktion av det nya postebolaget, Posten Norden, och vill därför att riksdagen ska inskränka regeringens möjlighet att sälja aktier eller andelar i företaget.

När det gäller Posten vill vi också lyfta fram att Riksrevisionen i oktober 2008 skrev till näringsminister Maud Olofsson och föreslog att det i bolagsordningen för det nya svensk-danska moderbolaget också skulle anges att Riksrevisionen även fortsättningsvis får granska verksamheten i bolaget och förorda revisorer.

Posten Norden är ett stort statligt bolag med stora värden, många anställda och en viktig verksamhet som riksdagen har all anledning att kunna ha fortsatt god insyn i.

Att regeringen inte är intresserad av att riksdagen ska få mer insyn än nödvändigt när det gäller Posten Norden – affären mellan de två statliga bolagen och börsintroduktionen – kan verka märkligt. Men det går faktiskt att begripa utifrån den starka kritik som Riksrevisionen tidigare har

riktat mot regeringens agerande kring utförsäljningar. Det kan finnas saker som man vill dölja.

Herr talman! Vi avvisar vidare övriga ideologiskt drivna utförsäljningar av företag på regeringens utförsäljningslista. Följaktligen anser vi att riksdagen på motsvarande sätt som för Posten bör inskränka regeringens mandat att ytterligare minska ägandet i Telia Sonera och Nordea samt återta bemyndigandet att sälja ut SBAB.

Genom ägardirektiv styr regeringen de statliga bolagen. När det gäller Vattenfall har det framgått med önskvärd tydlighet att näringsminister Maud Olofssons utlovade nya ägardirektiv till företaget uteblivit. När ägardirektiven har dröjt har också styrningen av Vattenfall blivit därefter. Man kan säga att det har varit någon sorts halvkonst där.

Näringsminister Maud Olofsson säger att det ska investeras i förnybar energi från Vattenfalls sida. Men under denna regerings tid och Maud Olofssons tid som näringsminister har Vattenfall investerat mer i kolkraft än någonsin. Förvärvet av Nuon på 100 miljarder har inneburit att Vattenfall har blivit en av Europas största aktörer när det gäller kol och gas. Man kan säga att det har varit brist på en tydlig ägarstyrning där. Samtidigt har investeringarna i förnybar energi minskat från 35 procent till 28 procent av investeringsvolymen. Slutsatsen kan inte vara någon annan än att regeringen gärna pratar om förnybar energi men inte har några invändningar mot att Vattenfall fortsätter att investera i kol och gas. Det kan också vara en tydlig ägarstyrning, även om det inte är den ägarstyrning som vi vill se av företaget.

I brist på nya ägardirektiv har Vattenfall i stället fått signaler i olika riktningar från regeringen. Näringsministern har pratat om förnybar energi, medan Jan Björklund har pratat om kärnkraft och dessutom öppnat för utförsäljning och privatisering av Vattenfall, medan finansministern inte har haft lika bråttom att sälja Vattenfall. Det ligger tydligen sist på finansministerns utförsäljningslista. Hur det ser ut på regeringens gemensamma utförsäljningslista vet vi inte. Det vore önskvärt om den borgerliga majoriteten här i dag kunde redovisa sina planer för Vattenfall.

Vi anser i alla fall att regeringen måste få fram nya ägardirektiv där Vattenfalls uppdrag att vara ett verktyg i energiomställningen säkerställs och utrymmet för olika tolkningar minimeras. Om regeringen inte agerar finns det risk för att Vattenfall inte blir den pådrivande kraft i energiomställningen som var syftet med det tillägg som den förra socialdemokratiska regeringen gjorde i bolagsordningen.

Vi menar att Vattenfall kraftfullt ska kunna bidra till omställningen av energisystemet och att bolagets investeringar i växande omfattning måste fokusera på förnybar energiproduktion. Vattenfall ska ta ett större ansvar. Det är det som vi menar med att om man inte styr bolaget kommer man också att se effekter av det.

Vi menar att Vattenfall ska vara en strategisk partner till basindustrin och kunna erbjuda sina industrikunder konkurrenskraftiga energipriser. Tillägget i Vattenfalls bolagsordning bör därför skärpas med denna innebörd.

Herr talman! De statliga företagen ska vara ledande inom öppenhet, miljö, etik, socialt ansvar, jämställdhet och mångfald samt vara föredömen inom respektive bransch. Det handlar inte bara om policy och sty-

relsearbete utan om ledarskap inom respektive områden. Det ska också utövas i praktiken.

Vad gäller till exempel jämställdhetsarbetet är det därför viktigt att inte bara styrelsen har en rimlig balans mellan kvinnor och män utan även ledningsgruppen, det vill säga vd:n och de högsta cheferna, som utövar den operativa ledningen av företaget.

I det nya bolaget Posten Norden är det en enda kvinna i ledningsgruppen som består av tolv personer. Det är ett tydligt exempel på hur man kan se till att inte styra och hur höga ambitioner på papperet inte överensstämmer med verkligheten.

Herr talman! Frågan om bonus i statliga företag har varit en aktuell fråga ända sedan den borgerliga regeringen tillträdde. Den 3 juli 2008 beslutade man sig för att avskaffa det bonusstopp som den tidigare socialdemokratiska regeringen införde 2003. Detta bonusstopp via riktlinjer syftade till att få stopp på bonusfesten och få ordning och reda i ersättningarna i de statliga bolagen. Riktlinjerna innebar ett generellt motstånd mot så kallade incitamentsprogram i de statliga bolagen samt eventuella incitamentsprogram som omfattar anställda.

Men genom den borgerliga regeringen infördes nya riktlinjer som innebar att bonusstoppet i den statliga verksamheten togs bort. SBAB, Svensk Exportkredit och Nordea har alla haft olika typer av bonussystem som redovisats och kritiserats under det senaste året.

Efter omfattande protester kring så kallade ohemula bonusar i både statliga och privata företag blev dock den politiska pressen på regeringen så omfattande att man återigen ändrade riktlinjerna, något som innebar att alla de högsta cheferna i statligt ägda företag ska ha enbart fast ersättning. För all annan personal skulle dock möjligheten till bonussystem kvarstå.

Man får säga att regeringens nya riktlinjer är en välkommen reträtt från den tidigare linjen. De statliga bolagen är ett viktigt politiskt verktyg för att påverka normbildningen i näringslivet. Därför vill vi att åtgärder vidtas för att stoppa möjligheten att ersätta bonushysterin med stora lönehöjningar när de rörliga ersättningarna slopas. Vi anser vidare att dessa riktlinjer tydligt bör framgå. Löneökningstakten för ledande befattningshavare ska vara måttfull och i samklang med den generella löneutvecklingen på arbetsmarknaden. Detsamma gäller utvecklingen av pensionsförmåner och andra ersättningar.

Herr talman! Statliga företag ska vara ledande i omställningen till ett långsiktigt hållbart samhälle när det gäller såväl miljön som arbetsvillkoren. De statliga företagen ska inte bedömas bara ur ett strikt företagsekonomiskt perspektiv. Samhällsnyttan måste också finnas med i en utvärdering. Att tågen kommer fram i tid, att medborgarna får post utdelad och att vatten, skog, malm och allt annat är något som vi äger gemensamt kan inte bara värdesättas i pengar. Det finns ett demokratiskt värde i att vi tillsammans äger företag och därmed också kan styra företagen i syfte att forma och bygga det gemensamma. Men det utgår också från att man har en politisk övertygelse om att staten kan äga företag. Och, herr talman, det har vi socialdemokrater.

Anf. 8 KENT PERSSON (v):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 4 och 8, men givetvis står jag bakom samtliga reservationer från Vänsterpartiet. I mycket stor utsträckning instämmer jag också i det Eva-Lena Jansson sade i sitt anförande.

Staten, svenska folket för den delen, äger ett antal företag som sysselsätter 170 000 människor runt om i landet. De statligt helägda eller delägda företagen har av regeringen fastställda mål inskrivna i bolagsordning och olika policydokument. Det kan handla om avkastningskrav, energi- och miljöpolitiska mål, socialt ansvar eller andra mål som är specifika för de områden som företagen verkar på. Många av företagen agerar dessutom på en konkurrensutsatt marknad både i Sverige och internationellt. Vi har ju företag som exempelvis LKAB, Vattenfall och SBAB. Andra företag däremot har uttalade samhällsuppdrag, såsom Samhall eller Svensk bilprovning. Vidare har de statliga företagen under 2008 gett staten, svenska folket, en utdelning på ca 22 miljarder kronor.

Herr talman! Det är alltså stora värden som står på spel. Det handlar också om de många människor som får sin utkomst från de statliga företagen. Därför är det viktigt hur vi gemensamt styr och sköter om våra gemensamma tillgångar.

Alliansregeringens uttalade målsättning är att staten inte ska äga företag. Dessa sköts bäst av privata ägare, påstår de. Mot den bakgrunden har alliansregeringen under sina tre år vid makten sålt eller minskat statens ägarandel i en rad av svenska folket ägda bolag.

Dessutom har alliansregeringen i sin iver att konkurrensutsätta statliga monopol genomfört en avreglering av apoteksmarknaden och bilbesiktningen, och den bolagisering som sker inom Banverket och andra verk öppnar för en framtida börsintroduktion. Bolagisering och en börsintroduktion leder ofrånkomligen till att ekonomin hamnar i förgrunden – detta i stället för att verksamheten och människors behov sätts i centrum.

Det finns fler argument för att staten ska vara en stark ägare eller ha monopol inom viktiga samhällsområden. Med statliga monopol kan vi garantera tillgång till samma service och rätt var man än bor i Sverige. Bilbesiktning, infrastruktur och post är några exempel. Med statliga monopol kan vi också kontrollera prisutvecklingen, medan privatisering och avreglering av marknader många gånger leder till högre priser. Vi har exempel på att avregleringen av elmarknaden har gett oss högre elpriser, inte lägre som var tanken. Privatiseringen och avregleringen av apotek har också inneburit högre priser på många receptfria läkemedel.

Ökad konkurrens skulle leda till lägre priser enligt de borgerligas retorik, inte tvärtom. De vinster som vi nu kan se när det gäller apotek hamnar i stället hos privata ägare. Ca 270 apotek med mer än 2 000 anställda har i dag sin hemvist på Jersey, i ett skatteparadis. Det innebär att den demokratiska kontrollen har gått förlorad.

Med statliga bolag kan vi också agera prispressande på den konkurrensutsatta marknaden. SBAB är ett tydligt exempel på den viktiga roll som ett statligt företag kan spela. Genom SBAB har konkurrensen ökat. Det kommer också kunderna till godo genom lägre bolåneräntor. Trots alliansregeringens uttalade mål om att öka konkurrensen på de olika marknaderna kvarstår beslutet om att privatisera SBAB. Resultatet av en

Prot. 2009/10:81

3 mars

Statliga företag

sådan politik kan minst sagt bara bli minskad konkurrens och höjda bolåneräntor.

Vänsterpartiet menar att den privatisering som nu sker av svenska folkets tillgångar måste upphöra. Det mandat som riksdagen gett regeringen om en fortsatt utförsäljning bör dras tillbaka.

För att ytterligare belysa regeringens bristande styrning måste jag säga några ord om Vattenfall.

I regeringens skrivelse till riksdagen står det att de statligt ägda företagen förväntas vara föredömen när det gäller miljöansvar och socialt ansvar. I den senaste propositionen skriver regeringen att förvaltningen av statliga företag har som övergripande mål att vara värdeskapande.

På Vattenfalls senaste bolagsstämma, våren 2009, informerade statssekreterare Ola Alterå om ägarens prioriteringar: Lönsamheten ska förbättras, och Vattenfall ska ha en ledande roll i klimatomställningen i Europa. Den informationen från ägaren har Vattenfalls ledning tolkat på följande sätt. Man har gjort om sina reinvesteringsplaner, och man halverar satsningen på vindkraft och ökar satsningen på kol- och gaskraft. Resultatet av regeringens kraftfulla styrning av Vattenfall är mindre av förnybart och mer av fossilt.

Herr talman! Det fanns en tid då det gick att ställa klockan efter SJ; det är nu ganska länge sedan. Förseningar och inställda turer är i dag resultatet av den trafikpolitik som under en rad år förts i Sverige. Jag ska inte lasta den nuvarande regeringen för allt elände, utan det hela är resultatet av en politik som tyvärr inte har varit speciellt klok.

Den här vintern har varit extra besvärlig med tågkaos som följd. Alla skyller på alla. Men vädrets makter kan vi inte göra mycket åt; det där är på något sätt liksom absolut. Men genom en effektiv planering och styrning och genom att någon har helhetsansvaret kan vi åtminstone motverka konsekvenserna av det vädret ställer till med. SJ skyller på Banverket som i sin tur skyller på bristande resurser till underhåll av spåren. Men, herr talman, ansvaret ligger på staten, regeringen – ingen annan!

Det vi i dag upplever är resultatet av bolagiseringen av gamla SJ. Det är nu tre olika bolag som vart och ett agerar utifrån det egna uppdraget. I dag är det ingen som har ett helhetsansvar för verksamheten.

Det höga avkastningskravet på SJ gör att underhåll och investeringar inte på långa vägar räcker till. Till exempel är SJ av staten ålagt att skapa företagsekonomisk vinst. SJ:s lönsamhetsmål handlar om 10 procent av avkastningen på eget kapital. Dessutom har SJ ett utdelningsmål som innebär att staten kräver en utdelning till statskassan på 33 procent av den redovisade nettovinsten. För perioden 2006–2008 har utdelningen uppgått till 469 miljoner kronor.

Konkurrensutsättningen samt det höga avkastningskravet har inneburit att SJ sparat in på personal, på investeringar och på underhållet av sin vagnpark. Med Vänsterpartiets politik hade läget varit avsevärt bättre än det läge vi i dag upplever. Vi säger att SJ:s utdelningskrav på ägaren, staten, ska avskaffas och att avkastningskravet ska sänkas till 5 procent.

När det gäller infrastruktursatsningar handlar det om långsiktiga beslut som kräver en nationell politik, inte en politik som sträcker sig från en mandatperiod till en annan. Vi behöver en helhetsyn på hur Sverige ska utvecklas. Infrastruktursatsningar är grunden för en växande svensk ekonomi.

Att skapa konstgjorda marknader genom konkurrensutsättning och öppnande av järnvägsnät för fler operatörer leder inte till fler spår eller bättre underhåll av vagnparken utan till det vi upplever nu, nämligen tågkaos. Vi kan inte skylla allt elände på SJ, Banverket eller Jernhusen. Deras uppdrag är att agera utifrån det uppdrag de har fått: att vara värdeskapande och ha affärsmässighet som ledord.

Herr talman! Regeringen har allvarligt skadat förtroendet för de statliga företagen genom sin oförmåga att styra och ha en helhetssyn. Det är inte utan att jag misstänker att det är en medveten politik från regeringens sida i syfte att vända svenska folkets positiva syn på statligt ägande till ett stöd för fortsatt privatisering av svenska folkets egendom.

Anf. 9 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Staten är Sveriges största företagsägare. Ett så stort ägande ställer givetvis mycket höga krav på ägaren, det vill säga regeringen, att vara just en ansvarsfull ägare till dessa företag. Tyvärr kan vi konstatera att regeringen inte har tagit detta ansvar när det gäller de statliga bolagen.

Den viktigaste punkten för oss i Miljöpartiet handlar naturligtvis om Vattenfall och hur detta bolags agerande påverkar miljön. Tyvärr har vi nu en situation där Vattenfall är ledande i Europa med att påverka klimatet negativt. Vi från Miljöpartiet tycker att Vattenfall i stället ska vara ledande i klimatomställningen, det vill säga att vi ska ha en green new deal i omställningen av klimatpolitiken för att minska påverkan på klimatet.

Trots insikten från flera i regeringen om det viktiga i en grön omställning kan man inte skönja några förändringar alls när det gäller ägardirektiven och vilka direktiv Vattenfall har fått för att ändra inriktning mot att minska bolagets miljöpåverkan. Miljöpartiet var redan tidigare, också under den förra mandatperioden, missnöjt med Vattenfalls inriktning. Eftersom regeringspartiernas företrädare säkert kommer att ta upp detta senare i debatten väljer jag att själv ta upp det, herr talman, för att föregripa eventuell kritik.

Redan under den förra mandatperioden var Miljöpartiet missnöjt med hur s som regeringsparti agerade. Vi genomförde tillsammans med Vänsterpartiet en ändring i Vattenfalls uppdrag, nämligen att bolaget ska vara ledande i omställningen till en ekologiskt och ekonomiskt uthållig svensk energiförsörjning. Tyvärr har Vattenfall tolkat detta som att det bara gäller inriktningen i den nordiska verksamheten. Man äger nu bolag också utanför Norden, i stora delar av Europa. När Riksrevisionen granskade Vattenfall 2007 föreslogs därför att de samhällsmål som Vattenfall ska arbeta med skulle preciseras ytterligare. Trots detta har den nuvarande regeringen inte agerat.

Miljöpartiet föreslår tillsammans med Vänstern och Socialdemokraterna att även Vattenfalls dotterbolag i Europa ska omfattas av uppdraget att vara ledande i omställningen till en hållbar energiförsörjning. Vi kan bara beklaga att regeringen inte verkar vara beredd att ta detta steg. Regeringens passivitet tillåter Vattenfall att fortsätta vara en av Europas största utsläppare av koldioxid i stället för att vara en del av lösningen på klimatproblemet.

Under de senaste åren har, som jag nämnt tidigare, Vattenfall ökat andelen kolkraft i sin energiproduktion. Vattenfalls utsläpp uppgår i dag till ungefär 100 miljoner ton koldioxid per år, eller dubbelt så mycket som vad hela Sverige släpper ut. Vattenfalls största kraftverk, Jämschwalde i Brandenburg, är Europas största enskilda utsläppskälla och en av de tio största i världen. Ändå planerar Vattenfall för ytterligare stora investeringar i ännu mer kolkraft.

Hur Sveriges näringsminister Maud Olofsson och Sveriges miljöminister Andreas Carlgren, båda tillhörande Centerpartiet, kan acceptera att Vattenfall fortsätter i gamla hjulspår är obegripligt. Jag hoppas att Centerterns representant i debatten här i dag kan försvara och förklara hur Centertern kan göra denna omsvängning i sin politik.

Vi från Miljöpartiet tycker att regeringen ska kräva att Vattenfall tar fram en tidsplan för hur bolagets kolkraft i Tyskland och Polen ska kunna avvecklas och ersättas med förnybar elproduktion. Regeringen borde också kräva att Vattenfalls utsläpp av koldioxid måste kontinuerligt minska i stället för att som i dag öka. Självklart måste regeringen styra Vattenfall så att verksamheten överensstämmer med de miljömål riksdagen har satt upp och de mål Sverige har ställt sig bakom i internationella överenskommelser.

Även de kärnkraftverk som ägs och drivs av Vattenfall har under lång tid dragits med allvarliga säkerhetsbrister. Sedan de båda kärnkraftverken i Krümmel och Brunsbüttel snabbstoppats 2007 har verken stått stilla och orsakat stora förluster. Riksdagens utredningstjänst har på vår begäran räknat ut att Vattenfall och svenska staten som ägare hittills har förlorat 1 ½ miljard svenska kronor på att driva kärnkraftverken i Tyskland. När Vattenfall nu har visat att man inte klarar av att köra kärnkraftverken på ett säkert sätt är den enda rimliga slutsatsen naturligtvis att de borde avvecklas.

Man måste också avbryta alla planer på att köpa in sig i eller bygga ut ny kärnkraft i andra länder. Möjligtvis kan vi i dag få ett besked från regeringspartierna om hur man tänker agera i denna fråga. Miljöpartiet anser att Vattenfall måste fortsätta ägas av staten för att kunna användas i omställningen till ett hållbart energisystem, och Miljöpartiet vill ha ett aktivt ägande i Vattenfall där tydliga miljö- och ägardirektiv anger bolagets inriktning mot en grön omställning av samhället.

Herr talman! Jag vill i detta sammanhang också ta upp regeringens undermåliga hantering av SAS. Vi i Miljöpartiet har flera gånger tidigare under mandatperioden krävt att svenska statens andel av SAS ska säljas. Redan våren 2007, när den nya regeringen lade fram förslag om att sälja vissa statliga bolag, krävde Miljöpartiet att just SAS skulle säljas före vissa andra. Vi varnade redan då för att bolaget var sårbart och att ett fortsatt statligt ägande skulle leda till subventioner av miljöskadlig flygtrafik.

I stället för att gå på Miljöpartiets linje valde regeringen att fortsätta äga SAS. Detta okloka beslut ledde till att regeringen för ett år sedan tvingades gå in med 1,3 miljarder svenska kronor av skattebetalarnas pengar för att hålla SAS levande och undvika en konkurs. Även då krävde Miljöpartiet att regeringen skulle sälja SAS i stället för att gå in med mer pengar i vad som tydligt var en mycket riskabel affär. Vi varnade också i den debatten för att SAS trots tillskott på flera miljarder kronor

inte skulle kunna lösa sina problem utan skulle återkomma med nya krav på ägartillskott. Inte heller då lyssnade regeringen utan valde att gå in med skattepengar och fortsätta att äga SAS.

I dag kan vi se resultatet av regeringens undermåliga affärsanalys. Mindre än ett år senare tvingas regeringen gå in med ytterligare drygt 1 miljard kronor av skattebetalarnas pengar för att försöka få SAS på rätt köl. Hade man sålt när Miljöpartiet först föreslog detta hade man kunnat få in skattemiljarder till statskassan, i stället för att som nu pytsa ut skattemiljarder. Regeringen har på grund av sin klumpiga hantering tvingats gå in med nära 2 ½ miljard kronor för att hålla SAS från en konkurs.

I värsta fall kan vi stå här nästa år med nya ägarkrav till bolaget. Det måste vi undvika, och regeringspartierna måste ge besked om hur många miljarder man tänker lägga ut för att hålla SAS vid liv innan man inser sitt misstag. Jag hoppas att näringsutskottets nya ordförande Carl B Hamilton i dag kan ge oss besked om hur många miljarder staten kommer att lägga på SAS.

Miljöpartiet yrkar i dag bifall till en moderat motion, vilket är ovanligt. Vi tycker att innehållet i den moderata motionen ligger helt i linje med Miljöpartiets inställning, nämligen att SAS ska säljas. Samtidigt kan vi konstatera att regeringen lagt fram en ny proposition om att riksdagen ska bemyndiga regeringen att sälja SAS. Detta om något visar på regeringens klumpiga och otydliga hantering av SAS. Vad är det egentligen man vill?

Herr talman! Frågan om ersättning till ledande befattningshavare har diskuterats ganska livligt under mandatperioden, framför allt frågan om bonusfesten i de statliga bolagen. Vi har en reservation gemensamt med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet om att riktlinjerna för ersättning till ledande befattningshavare i de statliga företagen måste skärpas ytterligare. Vi hade kanske hoppats att de fyra borgerliga partierna kunnat ansluta sig till den och gjort ett tillkännagivande, men där orkar man inte gå fram. Det beklagar vi från Miljöpartiets sida.

Herr talman! Jag står bakom Miljöpartiets samtliga motioner men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 2 och 5. Givetvis står vi också bakom våra gemensamma reservationer med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Anf. 10 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag är mycket glad att som ordförande i näringsutskottet få delta i denna debatt. Det är en stor ära och glädje. Det har dock den nackdelen att jag känner mig något handikappad eftersom jag inte fullt ut deltagit i beredningen av detta ärende. Det ska emellertid inte avhålla mig från att ha en hel del synpunkter.

Låt mig börja med att yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag till riksdagsbeslut.

Kalla det gärna ideologiskt, men vi har en annan syn än oppositionen på statens roll som ägare av företag. Man ska inte vara både ägare och den som bestämmer reglerna för ägandet. Man ska inte vara både domare i matchen och med på plan. Det är den kompromiss och det problem och dilemma som statligt ägda företag innebär. Vår mening är att staten ska

Statliga företag

ange ramar och förutsättningar för företagens verksamhet. Det är därför vi strävar efter en renodling av dessa ägarroller.

Statligt ägda företag som finns och kommer att finnas ska försöka agera, så gott det går, inom de ramar och förutsättningar som gäller även för privata företag – med undantag för företag med särskilt uppdrag eller naturliga monopol såsom Systembolaget och en del andra.

Eva-Lena Jansson sade att hon inte håller med om det. Det är naturligtvis självklart, men det jag lade märke till var att Socialdemokraterna menar att det har ett demokratiskt värde att företag är statliga – demokratiskt värde. Det ligger dock en lustig, eller snarare olustig, logik i detta – ju fler företag som är statliga desto mer demokratiskt är Sverige. Om man ska demokratisera Sverige ska fler företag tydligen bli statligt ägda. Det är en gammal filosofi, från 1917 och framåt. Jag trodde faktiskt att vi hade kommit bort från den lovsång till statligt ägande som ligger i det gamla statscentralplanetänkandet. Men så är det tydligen inte. Det var intressant att höra, och också något överraskande.

Jag tänkte huvudsakligen tala om Vattenfall eftersom jag förutsåg att just det företaget skulle komma upp mest. Till att börja med kan jag säga att nya ägardirektiv bereds i Regeringskansliet. De kommer till riksdagen.

Vattenfall är ett jättestort företag, och jag tror att det är viktigt att man som styråra där har lönsamhet. Det ska vara lönsamt. Bristande lönsamhet är detsamma som slöseri. Om man har bristande lönsamhet leder det till lägre produktion av i detta fall elektricitet, och det i sin tur leder till högre priser.

I en reservation talas det om att Vattenfall ska stå till tjänst med konkurrenskraftiga priser för den elintensiva industrin. Jag håller med om det. Det blir emellertid svårt om man ska ha något annat mål än lönsamhet. Det blir också lägre inleverans av vinst till skattebetalarna, det som i en annan reservation kallas viktigt bidrag till välfärden.

Det finns alltså en konflikt som är svår att hantera. På lång sikt är det naturligtvis ingen konflikt, men på kortare sikt, när man ska styra företaget, är det en konflikt mellan att å ena sidan vara lönsamt, leverera mycket pengar till staten, hålla konkurrenskraftiga priser, och å andra sidan ha andra mål för Vattenfall.

Jag tror att det även av ett annat skäl är viktigt att ha tydliga och konsekventa krav på lönsamhet för Vattenfall, nämligen att detta är ett konglomerat, ett mycket stort företag med flera produkter och flera marknader. Det är oerhört svårt att styra ett så stort konglomerat om man inte har en ganska enkel och tydlig regel för detta, och det är just lönsamhet. Som flera från oppositionen redan har sagt är det mycket stora värden som står på spel, och därmed är det mycket stora värden som kan slösas bort. Det ligger också i linje med vad regeringen säger, nämligen att man ska vara en aktiv och professionell ägare.

Jag har en enkel fråga till oppositionen. Det är mycket tal om annat än lönsamhet. Ställer ni upp på kravet på marknadsmässig lönsamhet för Vattenfall? Eller har ni andra mål med företaget, mål som är viktigare? I så fall kommer det att kosta miljarder och också leda till högre elpriser. Min fråga exempelvis till Ulf Holm är därför: Ställer ni upp på marknadsmässig lönsamhet för Vattenfall som ett mål?

Vattenfall ska vara en strategisk partner till basindustrin, skriver oppositionen i en reservation på s. 37. Det tycker jag är bra formulerat; jag tycker att det ska vara så. Innebär det att oppositionen välkomnar avsiktsförklaringen i november 2009 mellan basindustrin och bland annat Vattenfall som inte utesluter byggandet av ny kärnkraft, eller snarare ersättande av de kärnkraftverk som finns? Eller kommer man, om man vinner valet – och det är en viktig fråga – att tvinga Vattenfall att frånträda avsiktsförklaringen från i höstas?

Oppositionen och Eva-Lena Jansson vill, som jag redan har konstaterat, behålla statligt ägande. Varför då, undrar jag? Ja, det fanns den ideologiska synpunkten att det blir mer demokratiskt. Man är dock inte så väldigt konsekvent. Alla i oppositionen är emot försäljning, men försäljning av SAS vid första bästa tillfälle är i stort sett alla för, och allra snabbast på bollen vill Miljöpartiet vara. Det innebär i detta fall att man kastar bort stora värden eftersom det inte finns någon köpare.

Om Miljöpartiets politik genomdrevs skulle man slänga ut flygplanen och personalen, tillgångarna, utan något som helst krav på att det ska vara bra betalt. Jag tror inte att skattebetalarna är intresserade av det. I valrörelsen kan ni väl, Ulf Holm, gå fram med kravet att vi snarast möjligt ska kasta bort SAS så får vi se hur det går. SAS är annars ett bra exempel på just sammanblandning av roller. Det berör inte bara en utan tre stater.

Miljöpartiet är emot försäljning i princip. De vill behålla statliga företag, om jag förstått det rätt, men avyttra Vattenfalls tillgångar i Tyskland. Samma sak gäller där. Om man gjorde det som Miljöpartiet vill, rakt av, skulle oerhörda värden kastas bort. Det är ju en delprivatisering av Vattenfall.

En fråga som också måste ställas gäller klimatet, som både Ulf Holm och jag är intresserade av. Blir det mindre eller mer koldioxidutsläpp om Vattenfall frånträder ägarskapet i Tyskland? Det är en svår fråga, men jag tycker att man ska vara ärlig nog att ställa den. Jag tror att kolkraftverken i Tyskland skulle vara sämre om det inte var Vattenfall utan i stället tyska eller andra ägare till dessa kraftverk. Det är alltså inte så enkelt som att bara två sina händer, släppa ifrån sig det hela och glömma att problemet med kolkraft fortfarande finns kvar i Tyskland. Hur ska man lösa det? Genom att springa i väg från kolkraftverken, att inte smutsa ned sina händer med den typen av besvärliga frågor, är Ulf Holms recept.

Ägarförhållandena var någon inne på. Det är ingen ändring i ägarförhållandena för Vattenfall under denna mandatperiod. Det har regeringen sagt, och inte heller jag ser framför mig ett helt privat Vattenfall framdeles.

Oppositionen är inne på att begränsa bemyndigandet, men man blir aldrig riktigt klar över hur. Det är inte heller något konkret krav utan bara ett allmänt yttrande.

Ulf Holm ställde en mycket direkt fråga om kapitaltillskott till SAS. Nu kommer frågan om SAS upp i en särskild proposition, och Ulf Holm är välkommen att ta del i beredningen av frågan. Där står det att regeringen föreslår riksdagen att 1,1 miljard kronor ska läggas in i SAS. Men det är ingen hemlighet att om man kan hitta en bra och ansvarsfull ägare till SAS är regeringen inte nödbedd att sälja företaget. Från regeringens

sida är man intresserad av att detta ska ske tillsammans med de andra nordiska regeringarna. Vi vill inte springa ifrån SAS och kasta bort det. Vi vill sälja det till ett bra pris.

Anf. 11 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna på Carl B Hamilton. Jag har i alla fall ställt några frågor i mitt anförande och tänkte upprepa dem nu. Vilka företag vill ni sälja – Vattenfall, Sveaskog, LKAB? Vilka kommer att komma upp på nästa utförsäljningslista från den borgerliga majoriteten? Jag tycker att det är viktigt att man är tydlig med de frågorna.

Jag kan ge svar till Carl B Hamilton: Vi vill använda Vattenfall som ett verktyg i omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Vi menar att man kan göra det trots att det lever på marknadsmässiga villkor.

Utifrån det vill jag ställa en fråga till Carl B Hamilton. Näringsministern har angett att Vattenfall ska skapa förnybar energi. Carl B Hamilton har sagt: Nej, vi ska satsa på kärnkraft. Frågan är: Vilken linje har den borgerliga majoriteten? Är det att Vattenfall ska bygga nya kärnkraftverk och investera mer i kol och gas? Eller är det att satsa på förnybar energi, som vi från den rödgröna oppositionen vill? Kan vi få ett förtydligande från Carl B Hamilton?

Anf. 12 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Regeringen har angett vilka företag som man vill sälja. Att man vill sälja företag är alldeles klart. Jag har inget nytt att säga i den frågan, det är samma besked som har varit under hela mandatperioden.

Däremot måste man vara lite försiktig när man ska sälja så att man säljer till ett bra pris. Vi är till skillnad från några andra här inte intresserade av att dumpa bort statlig egendom till första bästa köpare som kanske inte är den bästa vare sig på lång eller på kort sikt.

Beträffande Vattenfall och det förnybara är det – och det kommer att stå i ägardirektiven, så jag ska inte föregripa det – ur klimatsynpunkt viktigt att det är koldioxidfritt. Det är både kärnkraft och det förnybara. Jag förutser att Vattenfall i fortsättningen kommer att syssla med både kärnkraft och förnybar energi. Eftersom företaget är så stort måste företaget delta i utvecklings- och forskningsarbete på båda dessa områden – CCS-teknik och utvecklandet av vågkraft och sådana saker. Det är både och.

Anf. 13 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Herr talman! Möjligtvis förstod inte Carl B Hamilton min fråga. Anledningen till att jag ställer frågan är att vi är i Sveriges riksdag. Regeringen är inte närvarande, utan det är i Sveriges riksdag som partierna som sitter i riksdagen har möjlighet att själva besluta om och gå till val på olika frågor. Då vill jag veta vilka företag som man avser att sälja. Är det Vattenfall, Sveaskog, LKAB? Ska man bolagisera och lägga ut Posten på börsen? Eller är det andra företag som man avser att avyttra? Det är viktigt att man redogör för det och inte gömmer sig bakom regeringen, för regeringen är inte här.

När det gäller Vattenfall och energiomställning har Maud Olofsson sagt att kärnkraft tillhör gårdagen. Sedan kanske hon ändrar sig på vägen, det vet jag inte. Men Carl B Hamilton talar om att kärnkraft skulle vara

förnybar. Det finns ingenting förnybart i kärnkraft. Vi vet att det anrikade uranet har en nedbrytningstid som vida överstiger allt vi ens kan tänka oss. Att det skulle vara förnybart har jag lite svårt att begripa.

Vi har tyckt att det har varit viktigt att Vattenfall har tydliga ägardirektiv. Det vi har sett när regeringen har avlagt sig ägarstyrningen är att man har investerat – man är den största ägaren – i kol och gas i Europa. Det kan inte påstås vara någonting förnybart. Ska man fortsätta med den inriktningen, bygga nya kärnkraftverk och satsa ännu mer på kol och gas, eller blir det en satsning på förnybar energi, som vi har hävdad? Det är viktigt att här i riksdagens talarstol, herr talman, ange vilken inriktning man har. Uppenbarligen ser man från de olika regerings- och riksdagspartierna olika på hur man ska använda sig av Vattenfall.

Herr talman! Det vore bra att få ett förtydligande från Carl B Hamilton.

Anf. 14 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Nu kommer det ett ägardirektiv inom kort. Det låter lite defensivt, men så är det.

Det är lite mer modigt att som Maud Olofsson gå med på en kompromiss än att bara dundra på med sin gamla hållning från 70-talet, som en del andra här gör. Det har hänt en hel del sedan 70-talet. Det är två saker. Den ena är att klimathotet är akut. Det är koldioxid som är det intressanta, inte i första hand om det blir kärnkraft eller förnybart. Båda dessa två är koldioxidfria. Det är det centrala.

Eva-Lena Jansson säger att kärnkraft inte är förnybar. Javisst, det är självklart. Det är en fysikalisk omöjlighet med någonting annat. Uran är ett mineral. Men det är inte det som är poängen. Klimathotet kommer från koldioxiden.

Om man säger att Vattenfall inte får syssla med kol och gas undrar jag: Vad händer efter ett regeringsskifte? Kommer ni att snabbsälja anläggningarna i Tyskland?

Anf. 15 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Carl B Hamilton påstår att kärnkraft är koldioxidneutral. Så är det inte ur ett livscykelperspektiv.

I det anförande som Carl B Hamilton höll alldeles nyss poängterade han vikten av att staten renodlar sin roll och att statens roll är att vara lagstiftare och inte äga företag i första hand. Vi har olika uppfattningar om det, och det kan jag respektera. Jag och Vänsterpartiet anser att samhällsviktiga funktioner ska ägas gemensamt, av staten. Det har mer värde än att bara agera affärsmässigt. Det finns också värde i att agera utifrån ett regionalpolitiskt perspektiv där människan sätts i centrum, inte affärsmässighet.

Vi äger Vattenfall fortfarande gemensamt. Det står i skrivelsen, och det är det intressanta, att de statligt ägda företagen förväntas vara föredömen när det gäller miljöansvar och socialt ansvar. Det finns alltså andra mål än bara affärsmässighet, trots att Carl B Hamilton har en annan uppfattning om det. Det målet borde vara ledande för Vattenfall.

Därför blir det lite märkligt när Vattenfall, efter det att Ola Alterå på bolagsstämman tryckt på och sagt att man ska vara ledande i klimatomställningen, går och ändrar sina investeringsplaner och halverar satsning-

en på förnybart som vindkraft och ökar satsningen på det fossila. Rimmar det verkligen med regeringens politik när det gäller Vattenfall och det miljöansvar som Vattenfall bör ta?

Anf. 16 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Jag är inte riktigt säker på att jag kan svara på den senare frågan om Ola Alterå eftersom jag inte var närvarande. Men som jag uppfattade det var Kent Perssons grundtema: Kan man både vara ett föredöme på områden som miljö och socialt ansvarstagande och ha lönsamhet som mål? Mitt svar är att man måste vara ett föredöme i de avseenden som anges av regeringen, och det kanske finns några andra också. Värnandet om mänskliga rättigheter när man agerar i andra länder är ett uppenbart sådant. På lång sikt finns det inte någon konflikt där, men på kort sikt finns det.

Det som är problemet med ett så stort konglomerat som Vattenfall är att om man inte försöker hålla renodlingen kryper de andra övervägandena in, är jag rädd för, som en ursäkt för att vara ineffektiv.

Jag sitter själv i styrelsen för ett monopolföretag, Systembolaget. Vi försöker vara ett föredöme i alla de hänseenden som har angetts här. Men samtidigt kan jag se att det lämnar ett spelrum för att vara ineffektiv om man inte är väldigt omsorgsfull och försöker kontrollera lönsamhet och effektivitet hela tiden.

Mitt svar på din fråga, Kent Persson, är väl att det på lång sikt inte finns någon motsättning, men att det kan finnas en sådan på kort sikt. Därför vill jag betona lönsamhet.

Anf. 17 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra, och det är bra att det blir klarlagt här i kammaren att det är lönsamhetskraven som sätts i förgrunden, inte klimatomställningen och det klimathot som vi lever under, som Carl B Hamilton också poängterade. Där skiljer vi oss åt på ett tydligt sätt.

Givetvis går det att förena affärsmässighet med miljöomställning. Där kan Vattenfall vara ledande. Hur det än är så är det ändå på det sättet att det finns möjlighet att skapa ny affärsmässig verksamhet genom en satsning på förnybar energi när det gäller teknikutveckling och så vidare. Vi har kommit långt fram inom en rad områden och har möjligheter att utveckla detta.

Som Carl B Hamilton säger måste vi göra den här omställningen. Varför då vara så passiv att man säger att Vattenfall på kort sikt ska vara affärsmässigt lönsamt och att det sätts i förgrunden framför miljöansvaret? Det står i skrivelsen, Ola Alterå har påpekat det direkt på Vattenfalls årsstämma och vår näringsminister har varit väldigt tydlig: Vattenfall ska vara ledande i klimatomställningen, inte bara i Sverige utan i Europa.

Men vad är det då som gäller? Finns verkligen den här motsättningen mellan att vara ledande i klimatomställningen och att ha affärsmässighet, som Carl B Hamilton enligt min tolkning ger uttryck för här? Jag menar att den inte finns. Alldeles som ni har sagt tidigare ställer klimatomställningen krav på att vi går före och gör de satsningar som behöver göras. Affärsmässigheten kommer då inte att kunna vara det som ligger i förgrunden, utan det finns andra värden som står betydligt högre på agendan.

Anf. 18 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Det är bra att vi får reda på att affärsmässigheten inte står i förgrunden för Vänsterpartiet. Då blir det högre elpriser och mindre inleveranser i staten. Det är en skillnad mellan oss två. Ni nedprioriterar det.

Det är lite konstigt att Kent Persson definierar en god klimatpolitik som en politik som inte accepterar kärnkraft. Även där är vi olika. Jag håller inte med om att kärnkraft skulle ge större koldioxidutsläpp än förnybar energi, även med de här livscykelkalkylerna, som vi i och för sig skulle kunna gå in på. Men det överraskande är hur otroligt effektiv ur klimatsynpunkt kärnkraften är. Det beror på att verken står så länge, kanske 60 år.

Jag menar att det går att gå före. Jag nämnde också vågkraft, vindkraft och bioenergi. Men samtidigt vill jag understryka kravet på affärsmässighet. Annars tror jag att det är väldigt svårt att styra detta stora företag.

Anf. 19 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Det blir mer och mer komplicerat att försöka begripa vad regeringen tycker. Carl B Hamilton pratar om att de statliga bolagen ska ange ramar för verksamheten och att lönsamhet är det viktigaste. Ja, lönsamhet är viktigt. Men det du undviker att svara på, Carl B Hamilton, är frågan om lönsamhet på kort eller lång sikt. Jag uppfattar att regeringen nu siktar på att det är kvartalskapitalismen som ska gälla. Det är lönsamheten på kort sikt som är det viktigaste.

Miljöpartiet tycker att lönsamheten är viktig, men vi ser det på lång sikt. På lång sikt är det satsningarna på de förnybara energikällorna som är det viktiga, medan Carl B Hamilton och regeringen vill ha snabba cash och satsar på kolkraft och kärnkraft. Det är här konflikten ligger.

Herr talman! Jag förstår inte Carl B Hamiltons problem när han plötsligt säger att Vattenfall är så stort att vi inte kan styra det. Det är ett jättekonstigt argument. Jag tror absolut att man kan styra det med tydliga ägardirektiv, inte bara för verksamheten i Sverige och Norden utan för hela Vattenfalls verksamhet. Det är helt möjligt.

Kärnkraften är inte koldioxidfri. Carl B Hamilton måste inse detta faktum.

Slutligen: Om det nu är lönsamheten som är det viktigaste, hur kan man då fortsätta med kärnkraft och SAS? I SAS kan man pytsa in 1,1 miljard. Kärnkraften har gått med förlust med 1 ½ miljard per år enligt riksdagens utredningstjänst när det gäller kärnkraftverken i Tyskland. Hur är då det möjligt?

Anf. 20 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Kvartalskapitalism? Jag vet inte. Men det som jag skulle vilja ha är en koldioxidfri kapitalism i så fall. Det är väl mitt svar.

Jag kan inte riktigt förstå den otroliga energi som Ulf Holm och andra lägger ned på att försöka bevisa att kärnkraften släpper ut mer koldioxid än andra energikällor, som vindkraft, vågkraft, bioenergi och så vidare. Man kan tycka bättre eller sämre om kärnkraften, men att det är en fantastisk energikälla ur koldioxidsynpunkt är helt klart. Livscykelanalyserna hänvisades det till här. Det finns till och med de som visar att vind-

kraften släpper ut mer koldioxid över sin livscykel än kärnkraften. Det beror naturligtvis på att vindkraftverken har en kortare livslängd. Kärnkraftverken har en väldigt lång livslängd och en väldigt stor produktionskapacitet. Det blir lite konstigt att ställa de två emot varandra, tycker jag. För mig är det koldioxidutsläppen som är det helt avgörande. Om man sedan åstadkommer dem genom kärnkraft eller förnybar energi är en andrahandsfråga. Kärnkraften är effektivare. Vi kan ha lite olika synpunkter på kärnkraften som energislag, men ur koldioxidsynpunkt är det så.

Vad Ulf Holm avstår från att tala om är mina frågor. Miljöpartiet vill slumpa bort SAS. Ni hade velat kasta bort det i lågkonjunkturen som vi dånade in i för ett år sedan. Vi hade inte fått ett öre för SAS. Jag är inte ens säker på att det över huvud taget hade gått att sälja det, för det fanns ingen köpare då – och ingen nu heller.

Om olyckan är framme och de rödgröna vinner valet, kommer ni då att säga upp det här och tvinga Vattenfall från avsiktsförklaringen med industrin? Kommer ni att omgående kasta bort kol- och gaskraftverken i Tyskland?

Anf. 21 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Det viktiga är hur många miljarder regeringen tänker satsa på SAS. Carl B Hamilton säger att Miljöpartiet vill slumpa bort det. Jag har aldrig uttryckt mig så. Jag har sagt att staten tydligt måste ange att målet är att sälja SAS. Förr eller senare kommer det förmodligen någon köpare, och då säljer vi. Finns det inga köpare är det ett betyg på att det är ett icke godkänt företag. Då förstår jag inte varför staten ska äga det, när det gäller en konkurrensutsatt marknad som flyg.

Jag ställde frågan om lönsamheten räknas på kort eller lång sikt. Det är egentligen det som är det intressanta. Carl B Hamilton företräder kvartalskapitalismen när det gäller Vattenfall. Det är snabba pengar in till staten som är det viktiga. Miljöpartiet står för linjen att man måste se lönsamhet på lite längre sikt, och då blir de förnybara energikällorna lönsammare. Det är det som bör få företräde i klimatomställningen.

Jag har aldrig sagt att vi ska sälja verksamheten i Polen och Tyskland i dag. Jag har sagt att vi ska använda den för att minska koldioxidutsläppen och ställa om till förnybara energikällor. Det är det viktiga.

Jag och Miljöpartiet tar också ansvar för att vi måste få ned koldioxidutsläppen i hela EU-området. Vi från Miljöpartiet tycker att målet ska vara en minskning med 40 procent men där regeringen och EU bara vill växla ned 20–30 procent. Där har regeringen mycket kvar att göra.

Det är uppenbart att Folkpartiet backar in i framtiden med både kolkraftverk och kärnkraftverk medan Miljöpartiet och den rödgröna oppositionen går in i framtiden med de nya lösningarna. Där är de förnybara energikällorna avgörande. Då måste man ha tydliga ägardirektiv till det statliga Vattenfall.

Anf. 22 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Det blev lite mer mjukt nu med kolkraften och gaskraften i Tyskland när man lyssnade på Ulf Holm. Det var mjukare, men inte nyktrare. Det andra är att jag inte har fått något svar beträffande avsiktsförklaringen som basindustrin och Vattenfall har gjort. Det får väl

komma upp i framtida inlägg här. Det är intressant och väldigt viktigt för Vattenfall och basindustrin att veta om en rödgrön regering kommer att tvinga Vattenfall att frånträda den avsiktsförklaring som man gjorde tillsammans med basindustrin i november 2009.

Prot. 2009/10:81

3 mars

Statliga företag

Anf. 23 HANS ROTHENBERG (m):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet angående statliga bolag.

När det gäller ägande av våra gemensamma resurser handlar det om att ha en idé om varför och vad man vill använda sitt ägande till. Det handlar om att kunna förvalta principer om hållbarhet och sunda ersättningar till befattningshavare, att vara föredömen inom sina olika verksamhetsgrenar och också ta ansvar för jämställdhetsaspekterna.

Det handlar väldigt mycket om ansvar. Allt ägande förpliktar. Det gäller förvaltning av verksamheterna och också resultaten av densamma. Det gäller också att som ägare gång på gång ställa sig frågan: Är det rätt att äga vissa saker? Ska man ompröva ägandet? Ska man utöka det, minska det eller i vissa fall helt avveckla det?

Den frågan måste svenska staten också ställa sig. Är staten en bra ägare till bolag? Den som för några år sedan kom till Sverige för första gången upptäckte att staten sålde alltifrån lotter till läkemedel, tågbiljetter och alkohol. Dessutom hyrde man ut kontor, förvaldade fastigheter och sysslade med bolån.

I Sverige har staten sedan länge haft många verksamheter i bolagsform. Dessa statliga bolag kan enkelt delas in i två kategorier. Det är företag som verkar under marknadsmässiga villkor och företag med särskilda samhällsintressen.

Det absolut viktigaste för att främja ett gott företagsklimat är att vi som politiker värnar om att det ska råda en sund konkurrens i näringslivet. Flera problem uppstår när staten samtidigt uppträder som ägare och lagstiftare i näringslivet. Risken är uppenbar att konkurrensen snedvrids, att mindre goda investeringsbeslut fattas och att svårigheter att tillföra kapital till företag som behöver expandera ofta uppstår.

I fallen Vattenfall och SAS blir det rent principiellt komplicerat när stater går in och bedriver affärsverksamheter i andra stater. Det har debatten hittills belyst väldigt väl. Även de ryska gasprojekten i Central-europa visar detta väldigt tydligt.

Låt oss titta igenom hur förvaltningen har varit av statligt ägande på senare år. Då alliansregeringen tillträdde pekade man tidigt ut ett antal verksamheter som var aktuella att avveckla ur ägarhänseende.

Med rätta mest uppmärksammas blev försäljningen av Vin & Sprit för rekordbeloppet 55 miljarder kronor. Det är ett mycket lyckat exempel på en hantering med skattebetalarnas intresse i fokus.

Även omregleringen av Apoteket visar att en hel marknad kan öppnas för en yrkesgrupp som tidigare inte haft möjlighet att vara entreprenörer inom sitt eget verksamhetsområde.

Raden av exempel där statens företag verkar på en konkurrensutsatt marknad kan göras lång. Kanske tydligast på denna himmel lyser SAS, som även Miljöpartiet ställer sig positivt till att släppa ägargreppet om.

Det måste ske med ansvar och att rätt läge för försäljningen ska väntas in. Såväl ett aktivt ägande som avyttringen av detsamma måste ske

med skattebetalarnas bästa för ögonen i fråga om när och hur detta ska ske.

Ansvarvaret ligger just nu i att göra bolaget SAS säljbart. I det sammanhanget skulle jag vilja rikta ett tack till Socialdemokraterna och Miljöpartiet för stödet i det hänseendet. Kanske är stödet rent av ideologiskt. Vi får väl se hur debatten yttrar sig.

I övrigt är vänsterkartellen splittrad även i denna fråga. Tillsammans vill de tre musketörerna nu dra tillbaka mandatet att sälja Nordea, SBAB och Telia Sonera men utan att föreslå hur eller i vilken omfattning man vill inskränka.

Miljöpartiet har länge velat sälja SAS. Nu är även s med på tåget. Som Ulf Holm sade gäller det att få SAS på rätt köl så att det går bättre än tåget. Det ska säljas nu när bolaget är som sämst ute. Tack för det stödet. För min del som moderat och som företrädare för alliansen är det inte ideologiskt att sälja när man får som sämst betalt. Det kanske det är för andra.

Vänsterpartiet vill ensamt sänka avkastningskraven för SJ och TeraCom helt i stick i stäv med de principer som gäller för fri konkurrens. Det strider dessutom mot EU:s statsstödsregler.

Vilken ideologi är det då som förenar denna spretighet? Jag ser snarare en ologisk avsaknad av ideologisk logik som förenar. Låt oss titta på vad som kan hända med de statliga bolagen i framtiden. Staten är per definition inte alltid en bra ägare, på samma sätt som staten inte alltid är en dålig ägare.

Efter den första översynen av statens bolagsägande är det nu dags att gå vidare med en gedigen bedömning av verksamheterna och om de hotar den fria konkurrensen. Man ska se över samhällsnyttan av verksamheterna och om det är ett tillräckligt argument för att de ska fortsätta att vara statligt ägda. Inte minst handlar det om verksamheten kan överleva med bättre förutsättningar på en privat och konkurrensutsatt marknad med fler ägare.

Det finns ett antal verksamheter som i en framtid skulle kunna må bra av en annan ägare än svenska staten. Bland motionerna kan vi notera att bolaget Lernia är ett sådant. Det är ett utbildningsföretag som konkurrerar på en marknad där det finns gott om privata aktörer.

Dessutom har vi ett annat exempel i Svenska Spel, som i dag huvudsakligen bara utsätts för konkurrens av företag med säten i utlandet. Med ett tydligt system för licensgivning och kontroll skulle dörrarna kunna öppnas även för fler svenska företag att konkurrera med nya momsintäkter till staten för vidarebefordran till medborgarnas välfärd. Det är klokt sätt att sätta välfärden på spel.

Staten som ägare måste på ett klokt sätt förvalta våra gemensamma intressen och i huvudsak äga där ingen annan aktör kan fylla ut ansvarskostymen. Där ska huvudfokus vara att utveckla och trygga välfärdens kärnverksamheter.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 24 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är bra med tydliga politiska motståndare. Det är uppenbart att vi har olika syn på vad som är viktigt när det gäller statligt ägande.

Jag skulle inledningsvis vilja förtydliga mina yrkanden på reservationerna 1, 4, 7 och 10. Vi står naturligtvis bakom samtliga s-reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till dessa.

Jag har frågor till Hans Rothenberg, herr talman. Vilka bolag är det Moderaterna vill sälja? Hans Rothenberg angav i sitt anförande att Lernia och Svenska Spel förmodligen kommer att bli föremål för utförsäljning. Men Anders Borg har angett att också Vattenfall finns på försäljningslistan. Hur är det då med LKAB? Hur är det med SJ, där man håller på att avreglera marknaden – ska de också säljas? Ska Posten säljas ut? Är Sveaskog föremål för utförsäljning? Vilka bolag är det som kommer att finnas med i era planer på att sälja? Utifrån det anförande Hans Rothenberg nu hade utesluter man inte något av de bolag som staten äger.

När det gäller Vattenfall har Maud Olofsson sagt att man ska använda bolaget i omställningen till att satsa på förnybar energi trots att vi har sett att man gör precis tvärtom. Däremot har Fredrik Reinfeldt uttryckt att det är jättebra om Vattenfall kan vara de som investerar i kärnkraft. Vad är egentligen bilden? Tycker Moderaterna att man ska använda Vattenfall för att investera i mer kärnkraft? Om vi kan få svar på det, herr talman, vore jag jättetacksam.

Anf. 25 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag kan lugna Eva-Lena Jansson på en punkt: Inget statligt bolag ska säljas ut. Det finns ingen utförsäljningslista, och det kommer inte att finnas någon utförsäljningslista. Däremot har vi sålt ett antal bolag. Det är en väldig skillnad på att sälja och sälja ut.

Att sälja SAS i dagsläget hade varit ett utomordentligt exempel på att sälja ut – att inte kunna få ersättning för det värde som bolaget egentligen borde betinga. Det är inte ansvarsfullt som ägare att göra sig av med verksamheter som man inte får betalt för.

Vad jag gav exempel på här är några bolag som i en framtid mycket väl borde kunna genomlysas oaktat vilken regering som styr Sverige i höst. Jag vill påminna om att den tidigare, socialdemokratiska, regeringen sålde ett stort antal bolag för stora mångmiljardbelopp under sin regeringstid. I dag vill man dra tillbaka mandatet att sälja bolag som vi inte av samhällsintresseskäl behöver ha i vårt ägande. Det är till exempel en bank, Nordea, SBAB och Telia Sonera. Jag gläder mig åt att Socialdemokraterna tillsammans med sina övriga partner nu backar upp att göra SAS säljbart.

Ingen har talat om att sälja Sveaskog. Ingen har talat om att sälja LKAB. Jag skulle vara mycket, mycket förvånad om det över huvud taget kommer på tal. Det är typiska exempel på bolag som det finns ett samhällsintresse av att bevara.

Anf. 26 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Herr talman! För mig är det jätteviktigt att säga här i talarstolen att de bolag som Hans Rothenberg nämnde är av samhällsintresse och viktiga bolag att äga för Sverige och för staten.

Jag vill påminna om att vi står i riksdagen, och det är riksdagspartier som får ange vad man vill göra. Jag har inte suttit i en socialdemokratisk regering. Jag har bara suttit i riksdagen sedan 2006. Det är viktigt att vi nu redovisar vad vi vill göra.

Det är därför jag ställer frågan om vilka av bolagen man vill sälja. Det regeringen har angett och som majoriteten och Hans Rothenberg har ställt sig bakom är att göra en översyn av samtliga statliga bolag för att se vilka som ska säljas. Om man nu ska sälja LKAB, SJ, Vattenfall och Sveaskog är det viktigt att redovisa det. Både Vattenfall och Sveaskog har varit på tapeten här i talarstolen. Jag nämner SJ därför att Hans Rothenberg säger att de företag som verkar på en konkurrensutsatt marknad, vilket jag uppfattar att SJ gör, också kan vara föremål för utförsäljning. Då är det viktigt att man redovisar det.

Anledningen till att jag använder ordet utförsäljning är att man inte vet om man får det bästa priset. Det man kan garantera är att det man har sålt ut kan man inte ta tillbaka med mindre än att man exproprierar, och det tror jag inte att Moderaterna någon gång kommer att förespråka.

Jag noterar en sak, herr talman, när det gäller Vattenfall och styrningen av bolaget. Jag försökte få reda på vilken linje det är som kommer att gälla för de olika partierna, men jag fick inget svar på hur man ska använda Vattenfall. Ska man använda det som ett statligt bolag och investera i förnybar energi, eller kommer det att handla om att investera i kärnkraft? Jag tycker att det är viktigt att vi får reda på det här.

Anf. 27 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Herr talman! Vattenfall har kommit att bli ett av Europas ledande energibolag. Kritiken mot innehavet av de tyska kolkraftverken har varit mycket hård. Förvisso har de uppraderats, och de är renare än sina föregångare. Men även staten måste som ägare vara på det klara med om det ligger i de svenska skattebetalarnas intresse att spela på den internationella europeiska producentmarknaden. Vattenfall har nu hamnat i fokus. Jag tycker att inte minst den här debatten har visat att detta ger anledning att fundera på om statens omfattande framtida ägande i Vattenfall ska vara precis som det är i dag.

Det här är en översyn som inte är gjord ännu. Regeringen gjorde en översyn inför denna mandatperiod. De sex bolag som har varit på försäljningslistan har regeringen sökt riksdagens mandat att få sälja. Ansvaret har man tagit genom att inte fullfölja försäljningen av ett antal bolag. Det är ansvarsfullt ägande. Det handlar inte om att sälja ut någonting. Det handlar om att sälja. Det handlar om att på bästa sätt tillvarata skattebetalarnas pengar och ge bästa möjliga verksamhet tillbaka.

När det gäller Vattenfall är debatten här lite förvirrad. Ska staten som ägare till Vattenfall lägga ned kolkraftverk i Tyskland? Vad kommer det att innebära som ansvarsfull ägare? Ska man skänka bort dem? Ska man sälja? På vilket sätt blir det renare energi i Tyskland för att man byter ägare av ett antal kraftverk?

Jag måste på de 17 sekunder jag har kvar påminna om den lyckade försäljningen av Vin & Sprit. Vi fick 55 miljarder kronor som har varit alldeles utmärkta att använda för att betala av statsskulden i denna internationella finanskris. Det var ett utmärkt exempel på ansvarsfullt ägande och avyttring av ägande.

Anf. 28 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är relevant och viktigt att veta vilka planer alliansregeringen har om den eventuellt kommer att sitta vid makten efter nästa

val. Regeringen skriver själv i propositionen att statligt ägande av företag ska minska. Vilka mer är det då än dem man har fått bemyndigande för? Det är en relevant fråga, som också bör besvaras.

SJ, till exempel, finns i dag på en konkurrensutsatt marknad. Regeringens politik är att öka konkurrensutsättningen ytterligare genom att öppna järnvägsspåren för konkurrens. På vilket sätt leder det till att vi får ett bättre sammanhållet trafiksystem i Sverige? Får vi fler spår? Får vi ett bättre underhåll av vårt järnvägsnät genom att konkurrensutsätta det? Bli det bättre för resenärerna eller för företag som behöver få ut sina varor?

Det här måste regeringen visa. Vilken politik är det som gäller för framtiden när det handlar om infrastruktursatsningar? Detta är inte vilket område som helst, utan det är helt avgörande för om vi ska få en fortsatt ekonomisk tillväxt i Sverige. Vad vill regeringen? Är konkurrensutsättningen det övergripande målet, och inte andra samhällsviktiga funktioner som att människan behöver sättas i centrum?

Anf. 29 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Herr talman! Det är intressant att SJ kommer upp nu i diskussionen, när de verkligen inte går som tåget. Under de senaste decennierna har underhållet minskat kraftigt inom järnvägstrafiken. Den nuvarande alliansregeringen kan inte ta på sig ansvaret för att den processen sattes i gång. Det gjordes för länge sedan. Antalet personer inom järnvägsunderhållet har minskat med tusentals de senaste 10–15 åren.

Genom den nuvarande regeringens försorg har infrastruktursatsningarna ökat kraftigt, och de kommer att fortsätta att öka. Detta är vad som behövs för att lägga grunden för en fungerande järnvägstrafik.

Vi i riksdagen har också beslutat om att järnvägsmonopolet ska upphöra. Successivt släpps det in nya aktörer på järnvägsmarknaden. Det är en mycket viktig utveckling att följa. Det ska också kunna erbjudas trafik när det inte är fullt på spåren.

Det är alltid ansvarsfullt att se över vilka bolag man har i sin kista. Det måste en regering göra oavsett vilken färg den har. Det ska man göra från tid till annan. Det här kommer att göras framöver. Det finns ingen anledning att i dag peka ut vilka som ska säljas, när de ska säljas och var de ska säljas. Det här ska göras i en samlad översyn. Mandatet under den här mandatperioden har varit klart och tydligt. Det har varit sex bolag att sälja, varav tre finns kvar och inte är lönsamma för skattebetalarna att avyttra. Det är ett tydligt, om än i Kent Perssons ögon luddigt, besked.

Anf. 30 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tolkar herr Rothenbergs svar själv. Det behöver inte han göra. Vem har helhetsansvar? Vem ska ha det? Ska man över huvud taget ha ett helhetsansvar när det gäller infrastruktursatsningar? Eller ska man låta marknaden sköta sådana viktiga samhällsfunktioner som infrastruktursatsningar?

Enligt Hans Rothenberg är en konkurrensutsättning lösningen för att få fram mer och bättre spår och investeringar i järnvägsnätet. Jag kan inte tolka det svar som jag får på annat sätt.

Det är alltid den sittande regeringen som har ansvar för den politik som förs. Det går inte att skylla på att detta är orsakat av den föregående regeringens politik. Jag medger att det har varit en felaktig infrastruktur-

politik under en rad år, och speciellt när det gäller SJ. Bolagiseringen, sönderläggningen, av SJ har lett till bristande underhåll och minskande investeringar. Om investeringarna ska tas ur driftbudgeten får vi givetvis en situation där de pengarna ska ställas mot andra samhällsinsatser. Som jag ser det, vilket Vänsterpartiet också har sagt, behövs det en investeringsbudget och en investeringsplan för utbyggnaden av järnvägsnätet för att vi ska komma till rätta med det elände och den situation som vi har i dag, annars kommer det här tågkaoset bara att öka ju fler operatörer som kommer in på nätet.

Anf. 31 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för att Kent Persson ser problemen som de är och inte försöker måla upp dem på något annat vis. Det är självfallet den sittande regeringen som har ansvar för den nuvarande verksamheten, men vi är överens om bilden av att det har varit brister som har pågått alltför länge. Det finns många orsaker till att det ser ut som det gör just nu på spåren.

Jag tror att vi är många som har stått även i gassande sol på stationer runt om i landet och undrat varför man inte får information om förse-ningar. I juni var det inga snöproblem. Det finns informationsproblem, och det finns andra problem när det gäller driften av verksamheten.

Det är också viktigt att man som ägare ställer krav på vilka uppgifter bolagen ska utföra, vem som ska ta ansvar och vad som är gemensamma åtaganden – det som ingen annan kan göra, till exempel infrastrukturen på järnvägen. Det är samhällets ansvar. Det är staten som ska ta ansvar för det. När det gäller driften på järnvägarna, vem som kör på rälsen, har regeringen öppnat för att fler bolag ska kunna komma in och konkurrera.

De som åker från Malmö till Stockholm på en lördag för 299 kronor i stället för, som det var tidigare, 699 kronor är kanske inte lika irriterade på avvecklingen av järnvägsmonopolet som representanter här i kamma-ren är. Jag tror att de är ganska glada. Vi får dessutom hoppas att vi med satsningar på infrastruktur och med nya direktiv till de statliga bolagen kan göra så att dessa personer är lika nöjda när de kommer fram, att de kommer fram i tid och att de också kan välja vem de vill åka hem med.

Anf. 32 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att Hans Rothenberg gör det lite enkelt för sig när han säger att informationsproblemet är det stora problemet hos SJ. Det finns nog andra saker som man behöver göra.

Men det var inte det jag tänkte prata om, utan det handlar om Vattenfall och vad Moderaterna och regeringen egentligen vill. Det står i betänkandet att det statliga ägandet ska minska, men det preciseras inte. Det intressanta är om Moderaterna och regeringen vill fortsätta att äga Vattenfall. Och vad vill man med Vattenfall i så fall?

Vi i Miljöpartiet och de rödgröna har tydligt angett att vi vill att staten ska äga Vattenfall, att det ska vara tydliga ägardirektiv och att Vattenfall ska gå före i den gröna omställningen för att få ned koldioxidutsläppen inte bara i Sverige och Norden utan även i anläggningarna i Tyskland och Polen. Det behövs mycket tydliga ägardirektiv. Problemet är att den nuvarande regeringen har berett frågan i hur många år som helst, och man kommer tydligen inte att under en mandatperiod hinna få

fram ett nytt ägardirektiv om vad man vill med Vattenfall. Det är mycket skamligt. Det skulle vara mycket bra om vi kunde få ett besked i dag om vilken riktning Moderaterna vill ha när det gäller Vattenfall.

Herr talman! Min andra fråga gäller SAS. Hur många miljarder tänker regeringen och Moderaterna satsa på SAS? Förra året var det 1,3 miljarder som pytsades in. Då sade man att det var sista gången och att vi inte skulle behöva lägga in mer pengar. Redan då framförde Miljöpartiet kritik och sade att det var bättre att försöka sälja så fort som möjligt, men regeringen sade då: Det kan vi inte. Det finns inga köpare.

Nu står vi här igen. Det kommer en ny proposition där regeringen vill ha ett bemyndigande om att föra över 1 miljard till SAS igen. Hur många gånger ska vi behöva stå här och diskutera hur många miljarder SAS ska få?

Anf. 33 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag hoppas verkligen att vi inte ska behöva stå här någon mer gång och diskutera den frågan. Nu handlar det om att få SAS att fungera igen. Det handlar om att få ett bolag som kan bära sina egna kostnader och som genom sina tjänster och produkter kan tillhandahålla en service som gör det attraktivt att resa med. På sikt bör inte det här bolaget vara kvar i statens ägo. Det har den här utvecklingen tydligt visat. Där är vi överens.

Miljöpartiet har velat, och vill fortfarande, avveckla SAS till vilket pris som helst, det vill säga 0 kronor, och där är vi inte överens. Det är i princip att ge bort ett bolag. Vi i alliansen anser inte att det är ansvarsfullt. Det är ansvarsfullt att bygga upp bolaget och så snart som möjligt göra det möjligt att få betalt för det. Det är ansvarsfullt ägande.

Efter den turbulens som har varit på många håll och kanter inom Vattenfall handlar det nu om att konsolidera lönsamheten för bolaget. Det handlar om att fortsättningsvis göra det hållbart och ledande inom de verksamheter man bedriver i dag. Det handlar också om att återupprätta förtroendet. Det är prioriterat och det viktigaste för Vattenfalls styrelse och ledning att genomföra. Ägardirektiven om detta kommer, vilket har meddelats tidigare.

Som ägare måste staten även i det här fallet på sikt fundera över vilka delar av Vattenfall som ska vara i statlig ägo och vilka som inte ska vara det. Där tror jag att vi kan föra en kreativ diskussion framöver för att även våga vända på dessa mossbelupna stenar.

Anf. 34 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Nej, Miljöpartiet vill inte sälja ut eller skänka bort SAS. Det har vi aldrig sagt. Men vi har sagt att det måste vara tydligt och klart att staten vill sälja vår minoritetsandel i SAS och gärna tillsammans med de andra statliga ägarna från de andra länderna. Det är den signalen som måste ges. Först då kan någon bli intresserad av att köpa. Så länge staten inte ger detta tydliga besked finns det inte heller några köpare. Sedan är det alltid en diskussion om hur många kronor man kan få per aktie, men det kan vi diskutera vid ett senare tillfälle.

Min fråga handlade om hur många miljarder regeringen är beredd att ge till SAS innan det kan säljas. Det får vi inte svar på här i dag heller, utan svaret blir att vi ska göra det säljbart. Betyder det att vi ska pumpa

in ännu fler miljarder i SAS för att kunna hitta en köpare? Det kan inte regeringsföreträdarnas partier svara på här i dag.

När det gäller Vattenfall säger Hans Rothenberg att det ska vara långsamt hållbart, men det är helt uppenbart att man inte förstår vad det innebär praktiskt och vad det innebär i skrivningar i ett ägardirektiv. Frågan har ju beretts hur många år som helst nu, och man har inte kommit fram till någon skrivning om hur det ska ske. Faktum är att det satsas mer pengar på kolkraftverk och kärnkraft än på förnybara energikällor. Vi menar att det måste vara lönsamt på lång sikt, inte bara på det vis som Carl B Hamilton i förra replikinlägget beskrev som kvartalskapitalism, nämligen att det är vinst på kort sikt som är det viktiga, utan det är vinst och lönsamhet långsiktigt som måste vara A och O. Då är förnybara energikällor det som gäller. Ställer Moderaterna upp på den politiken?

Anf. 35 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Fru talman! Vad gäller SAS ska ytterligare en miljard skjutas till, och sedan ska detta bolag beredas och kunna göras säljbart.

Vad gäller Vattenfall har de satsat på verksamheter i utlandet. De här verksamheterna kan man av många skäl, både rent energipolitiskt och ägarpolitiskt, ha synpunkter på. När det gäller de satsningar som har gjorts på framför allt kolkraft i Tyskland och Centraleuropa kan det vara värt att fundera över hur den kolkraften hade sett ut om Vattenfall inte hade gått in och gjort sina uppdateringar och en förnyelse av verksamheten. Det har blivit renare i de tyska kolkraftverken, och det tror jag faktiskt att vi som svenskar och ägare till Vattenfall ska kunna vara stolta över.

Sedan förstår jag inte riktigt hur det kan bli renare för att ett kolkraftverk i Tyskland byter ägare. Om Vattenfall ska vara det ledande energibolaget i Europa för hållbar energi kommer det ansvaret definitivt att tas bättre av Vattenfall än av andra bolag. Men det är viktigt att vända även på de här stenarna. Ska Vattenfalls verksamhet i Tyskland vara i svensk ägo även om 20 år, om 10 år eller om 3 år? Det är någonting som vi har att titta framåt på när det gäller synen på ansvarstagandet för det statliga ägandet. Det är ett ansvar som vi har för att förvalta och förädla skattebetalarnas pengar, och det ansvaret är alliansregeringen även framdeles beredd att ta.

Anf. 36 JAN ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med en liten historik på området statliga företag. Det kan ju vara läge att summera lite så här när vi börjar närma oss slutet på mandatperioden. Det är säkert inte sista gången som vi debatterar statliga företag i den här talarstolen, men jag vill ändå göra en liten tillbakablick.

Det finns en tydlig ideologisk skiljelinje när vi tittar på ägande av företag och statligt ägande av företag. Av tidigare inlägg kan man nästan tro att det att ha en ideologi är någonting som vi inte befattar oss med i den här talarstolen. Det finns en tydlig ideologisk skiljelinje. Den har gjort att majoriteten under perioden medvetet har minskat det statliga ägandet, till exempel Vasakronan med fastigheter, OMX på Stockholmsbörsen och Vin & Sprit.

När vi har gjort de här försäljningarna har tonläget varit högt. Man kan undra varför ibland. Som framgår av betänkandet anser majoriteten att det måste finnas särskilda skäl för att motivera staten som ägare av ett företag. Att staten ska tjäna pengar är inte ett tillräckligt skäl. Vi har exemplet med den mycket lyckade försäljningen av Vin & Sprit. Staten tjänade bra med pengar på Vin & Sprit tidigare, men vi kunde inte se att det fanns några ytterligare samhällseliga skäl för att behålla Vin & Sprit. Vi sålde det.

Jag funderar nu när vi tittar i backspegeln och frågar: Vilka omistliga samhällsvärden har vi gått miste om via den här försäljningen? Näppeligen några.

Det är också så att statligt ägande innebär ett risktagande. Det innebär att vi som företagsägare ikläder oss ett ansvar. Vi har ett ansvar gentemot våra anställda, och vi har ett ansvar gentemot våra skattebetalare vilkas pengar vi förvaltar.

Ofta går de statliga företagen med vinst, vilket vi har hört refereras till i talarstolen. Men det händer också att de går back. Vi har ett tydligt exempel i fallet SAS. Som ägare är man aldrig särskilt lycklig när man tvingas att göra kapitalinsatser för att täcka ett underskott.

Frågan om hur mycket pengar som ska sättas in har ställts. Det är 1,1 miljard. Hittills har vi inte hört något om vad alternativet, att inte sätta in några pengar, innebär. Det innebär inte en försäljning av SAS, utan det innebär en konkurs. Jag tycker att det är viktigt att fundera över hur man agerar ansvarsfullt. Vill man göra ett kapitaltillskott eller vill man ta konkursen?

Så till det stora, stora företaget, nämligen Vattenfall. När det gäller Vattenfall kommer riksdagen under våren att få ta ställning till nya ägardirektiv. Vi har tidigare bland annat vid bolagsstämman kommunicerat vilken inriktning vi önskar för Vattenfall. Det är tre tydliga fokusområden. Det första är lönsamhet och konsolidering. Det andra är uppdraget att vara ledande i omställning mot 2020-målen, inte bara i Sverige utan på de ställen i Europa där Vattenfall verkar. Det tredje handlar om återuppbyggande av förtroendet för varumärket.

Jag vill i det här sammanhanget peka på att Vattenfall verkar på en europeisk marknad med europeiska regelverk. När man lyssnar på debatten får man intrycket av att länder som Polen, Tyskland och Storbritannien bara har att rätta sig efter vad vi i Sverige tycker. Så förhåller det sig inte.

När Vattenfall verkar på en marknad i Tyskland, Polen eller Storbritannien gör man det inte med svenska regler, utan man gör det med de regler som finns i det land som man bedriver verksamheten i.

För svensk del när det gäller Vattenfalls investeringar och diskussionen om förnybar energi vet alla i den här kammaren att de stora investeringar som står för dörren på förnybar energi, inte minst elproduktion, kommer att göras i kraft av elcertifikatssystemet. Vattenfall gör inte det här med några andra spelregler än vad andra energibolag har. Det är elcertifikatssystemet som sätter ramarna för hur investeringarna i det förnybara kommer att utvecklas i Sverige.

För mig är en förnybar kilowattimme förnybar oavsett om den kommer från Vattenfall eller Eon eller Fortum. I debatten kan man få intryck

av att julgransljusen tindrar lite klarare om kilowattimmen bara kommer från Vattenfall.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Anf. 37 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Centerpartiet börjar med en historisk tillbakablick och tycks fastna i historien. Man verkar inte kunna gå in i framtiden utan väljer att backa in i framtiden med gamla lösningar.

Det intressanta, som jag tog upp i mitt huvudanförande tidigare, är att vi har en näringsminister med ansvar för den statliga styrningen som är centerpartist. Vi har en miljöminister som är centerpartist, och vi har en transportminister som är centerpartist. De är alla uppe till diskussion här när det gäller den dåliga styrningen, framför allt styrningen av det statliga företaget när det gäller att nå målet om den gröna omställningen. Där har Centerpartiets representanter totalt misslyckats. Vattenfall satsar faktiskt mer pengar på kolkraft och kärnkraft än man gör på de förnybara energikällorna.

Det är denna bristande styrning som vi måste komma till rätta med, och det är de uteblivna ägardirektiven som är det stora problemet. Vi får inga svar i dag om när de kommer och hur de kommer att se ut. Det är det som är det intressanta. Ni har haft många år på er att komma fram till detta, men fortfarande finns det ingenting konkret.

Vi måste slå fast att om Vattenfall ska vara en föregångare i den gröna omställningen – det gäller inte bara i Sverige utan också de dotterbolag man har i Tyskland, Polen och så vidare – måste det vara tydliga ägardirektiv om att man ska göra detta. Man kan inte låta det gå vind för våg och låta dem bestämma själva. Då kommer de bara att fortsätta att satsa på kortsiktig lönsamhet, som tyvärr innebär kvartalskapitalism med kolkraft och så vidare. Därför måste faktiskt en ändring till.

Jag hoppades att Jan Andersson skulle svara på detta, men huvudanförandet handlade bara om den historiska tillbakablicken. Det duger inte, Jan Andersson.

Anf. 38 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Möjligen var Ulf Holm så upptagen av att skriva sin replik att han inte lyssnade på avslutningen när jag pratade om de 25 terawattimmar förnybart som vi kommer att besluta om i riksdagen under våren. Det är väl framtid om något?

När det gäller kvartalskapitalismen undrar jag om jag har missuppfattat det när oppositionen säger att man vill göra ett engångsuttag på 5 miljarder från Vattenfall för att satsa på annat. Det är snabba pengar det.

Sedan måste jag fråga Ulf Holm: Hur tänker man sig avvecklingen när det gäller Tyskland och Polen? Ska det vara en försäljning av kolkraft, eller ska man bara sätta upp en skylt på dörren där det står att det är stängt?

Det här är jätteintressant. Det är nämligen långa investeringar. När det gäller det som är hyfsat nyinvesterat handlar det om kanske 50 år till i avskrivningstid. Ska man sälja, eller ska man bara stänga?

Det enkla sättet är att sälja och att sedan satsa på bara en energikälla. Då kan man ha 100 procent förnybart. Men frågan är: Är det ett ansvarsfullt sätt?

När man diskuterar hur det är i andra länder gäller det att också ha respekt för hur situationen ser ut på de platserna. Vi kan ju inte bortse från att övriga Europa är väldigt beroende av kolet. Vi har det enkelt i Sverige på så sätt att vi har goda naturtillgångar när det gäller vatten och biomassa.

Frågan blir: Är det bara att stänga, eller ska det säljas?

Anf. 39 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! När det gäller de 5 miljarderna från Vattenfall är detta en investering för framtiden. Jag förstår att det är svårt för en centerpartist att förstå det. Men det är investeringar för framtiden för att vi just ska kunna nå upp till den målsättning som vi har om den gröna omställningen, nämligen att minska koldioxidutsläppen med, enligt Miljöpartiet, minst 40 procent i Sverige och sedan i EU.

Då måste man ha tydliga mål. Man måste också sätta upp tydliga delmål. Ett av delmålen handlar om ägardirektiven till ett av Europas största bolag när det gäller energiförsörjning. Då går det inte att bara fortsätta med business as usual, det vill säga med kärnkraft och med kolkraft.

Vi kan titta på kärnkraften i Tyskland. De här kärnkraftverken har stått stilla sedan 2007. Enligt riksdagens utredningstjänst, som Miljöpartiet har frågat, orsakar detta kostnader för Vattenfall på 1 ½ miljard per år. Hur länge ska man då fortsätta att tro på att kärnkraften är framtiden, som nu tyvärr också Centern verkar vara inne på? Borde vi inte kunna slå fast att kärnkraften ska fasas ut, att kolkraften ska fasas ut och att vi måste få in de förnybara energikällorna?

Det kanske inte blir jättelönsamt på kort sikt. Men långsiktigt – och det är så vi politiker måste tänka – kommer detta att bli lönsamt. Därför är det i linje med att i ägardirektiven ha med att lönsamhet är ett av de viktigare målen. Men man får inte heller glömma de andra målsättningarna.

Jag får inget svar från Centerpartiet om hur man har tänkt på detta, utan man blickar historiskt. Sedan talas det i allmänna ordalag om att det kommer att hända någonting i Sverige. Ja, det hoppas jag verkligen, men det tycks hända efter valet den 19 september, när vi har bytt regering. Då kommer det att hända saker. Det kan jag lova.

Anf. 40 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Vi pratar om lite olika saker här. Ulf Holm refererar till målsättningar på Europeanivå. Där ska vi självklart ha höga målsättningar politiskt. Men man kan inte av det dra slutsatsen att Vattenfall ska fixa det själv.

Vi har två olika roller i det här. Det ena gäller den lagstiftande biten, där jag har pratat om till exempel elcertifikaten för att främja det förnybara.

Det andra gäller rollen som ägare av bolagen. Det är klart att man, när man från Miljöpartiets sida säger att man ska avveckla, måste ha en fundering på hur man avvecklar detta som ägare. Politiskt kan man säga: Ja, vi sätter upp så tuffa miljökrav eller beskattar det så att det avvecklas av

sig självt. Men som ägare har man ett ansvar för pengarna och de investeringar som är gjorda.

Ska det vara en försäljning av kolkraften? Eller ska det bara vara en skylt på dörren där det står att det är stängt, med den kapitalförstöring som därmed följer?

Ska man bara stänga kommer det självklart att påverka hur mycket pengar man kommer att kunna investera i förnybart, för en stängning kommer att kosta. Gör man däremot en försäljning kan man möjligen använda pengarna till att investera i annat.

Anf. 41 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna på Jan Andersson. Med anledning av hans anförande skulle jag vilja ställa lite frågor.

I regeringens skrivelse, som vi nu debatterar, står det: Satsningar på ny miljöanpassad teknik och på förnybar energi förväntas kunna stärka svenska företags konkurrenskraft internationellt. En av de allra viktigaste frågorna att hantera för de statligt ägda företagen är klimatfrågan.

Min fråga, fru talman, är: Är köpet av Nuon speciellt lyckat utifrån den här skrivningen? Man pekar på att ambitionen ska vara att Sverige ska vara en ledande aktör i strategin i riktning mot fossilt oberoende både på hemmaplan och internationellt. Är köpet, som har inneburit att Vattenfall nu är största ägare av kol- och gaskraft i Europa, lyckat?

Man har inte ett ägardirektiv utan hänvisar till att man går på en bolagsstämma och anger en inriktning. Det kan ju inte anses ha varit speciellt framgångsrikt när vi ser att Vattenfall uppenbarligen inte har lyssnat på det regeringen har angett, utan man agerar tvärtom. Å andra sidan, fru talman, står faktiskt Jan Andersson och säger att det är ganska bra.

Det finns ett sätt att säga det utåt och ett sätt att agera.

Jag skulle utifrån den syn Jan Andersson har på ägandet vilja veta vilka bolag det är som Jan Andersson och Centerpartiet vill sälja om olyckan skulle vara framme och man skulle få ett fortsatt förtroende efter valet 2010. Det vore en viktig signal här att ange. Är det Vattenfall man vill sälja? Är det SJ AB, Sveaskog, LKAB?

Jag skulle gärna vilja ha svar på de frågorna, fru talman. Jag hoppas att Jan Andersson kan ge besked här.

Anf. 42 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller köpet av Nuon ansåg vi att det var rätt att köpa Nuon. Annars hade vi inte gått med på den affären.

Frågan tillbaka till Eva-Lena Jansson blir att om det skulle vara så att ni sitter i regeringsställning efter valet, kommer ni då att sälja Nuon?

Hur vill Socialdemokraterna använda Vattenfall? Det är ganska intressant. Man vill plocka ut 5 miljarder extra. Man ska ålägga dem att erbjuda basindustrin Europas lägsta elpriser. Vattenfall ska dessutom vara ledande i det förnybara.

Det är bra, tycker jag, när det gäller att vara ledande i det förnybara. Men när det gäller att erbjuda de lägsta elpriserna i Europa, hur går det ihop till exempel med energieffektivisering?

Anf. 43 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Det är häpnadsväckande att höra att Centerpartiet på något sätt argumenterar emot att svensk basindustri ska ha Europas mest konkurrenskraftiga energipriser. Vi menar att det går att förena att vara ett marknadsmissigt bolag med att vara ledande i omställningen. Det är därför vi pratar om att vi vill ha 5 miljarder av avkastningen för att investera i förnybar energi.

Jag ställde frågan utifrån regeringens skrivelse. Där står det: Ambitionen är att Sverige ska vara ledande aktör i strategin i riktning mot fossilt oberoende både på hemmaplan och internationellt.

Den slutsats som regeringen och Vattenfall har dragit är att man investerar i Nuon och köper mer kol- och gaskraft. Är det att vara fossilt oberoende både på hemmaplan och internationellt? Man kan inte påstå att det är speciellt lyckat tolkat. Det tycker i alla fall inte jag.

Om vi får förnyat förtroende från väljarna och därmed får regeringsmakten till hösten ska vi naturligtvis ta ansvar för vårt ägande. Vi ska vara ansvarsfulla. Vi ska ha en långsiktig strategi i det vi gör. Det kommer att vara viktigt att tala om det.

Jag vill fortfarande, fru talman, få svar på vilka bolag Centerpartiet vill sälja. Är det Vattenfall, LKAB, Sveaskog, Posten eller SJ AB? Man har sagt att samtliga bolag går igenom. De som finns på marknaden ska kunna säljas. Det är viktigt att vi här nu får besked.

Anf. 44 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag fick inget svar på hur Eva-Lena Jansson anser att man ska hantera Nuon om Socialdemokraterna sitter i regeringsställning efter valet, vilket vi väl får hoppas att de inte gör.

När det gäller konkurrenskraftiga priser är vi överens. Men Eva-Lena Jansson säger ett här och ett i partiets ställningstagande på kongressen. Där säger man att det ska vara Europas lägsta elpriser. Det är något helt annat. Det är inte att jämföra.

Konkurrenskraftiga priser måste man erbjuda som ett stort företag om man tänker sig att vara kvar på marknaden. Alternativet är icke konkurrenskraftiga priser. Då lär väl det företaget inte vara kvar så särskilt länge.

Pratar vi konkurrenskraftiga priser är det utan problem. Däremot säger man som parti att vi ska ha Europas lägsta elpriser, det vill säga ett politiskt satt pris, dessutom utan att följa de konkurrensregler som vi brukar vara måna om när vi diskuterar med andra länder om att inte främja den egna industrin på något otillbörligt sätt. Det är två helt olika saker, det som Eva-Lena Jansson säger och det man kan läsa i Socialdemokraternas dokument.

Anf. 45 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tänkte prata lite grann om SJ och infrastruktursatsningar. Det är långsiktiga beslut som kräver nationell politik och en helhetssyn på hur Sverige ska utvecklas. Att, som regeringen har gjort, skapa konstgjorda marknader genom konkurrensutsättning och öppnande av järnvägsnätet för fler operatörer har inte lett till att vi fått fler spår eller bättre underhåll av vår vagnpark.

Vi i Vänsterpartiet har lagt som förslag att avkastningskravet ska slopas och att lönsamhetsmålet ska sänkas till 5 procent med motivering att det skulle ge möjlighet till ökade investeringar i nya tåg och vagnar, kanske också utbyggnad av bredbandsnätet, som vi har skrivit.

Vad svarar regeringens representanter på våra krav? Man säger så här: Det förslaget går stick i stäv med de principer som gäller för en fri och rättvis konkurrens.

Men vad vill då regeringen göra för att komma till rätta med det krångel vi har i dag? Avregleringen har inte underlättat samordningen av trafikslagen, snarare försvårat. Avregleringen har inte lett till fler spår eller bättre underhåll, snarare sämre. Min fråga är: Vad vill regeringen göra?

Anf. 46 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Vi rör oss halvt in på trafikutskottets område i det här. Precis som har sagts tidigare i talarstolen ligger mycket av det här bakåt i tiden, eftersom järnvägsinvestering är en investering med hiskligt långa perspektiv. Den här regeringen har ökat på pengarna rejält när det gäller att ta igen det eftersatta underhållet.

Jag tycker att det är ganska självklart att man har avkastningskrav och vinstkrav. Vi har ett annat företag i transportsektorn som vi är ägare till som inte klarar något avkastningskrav eller något vinstkrav. Då pratar jag om SAS. Där är alternativet att vi i stället som ägare får gå in med pengar.

För mig är det ingen lösning att säga att man inte ska ha vinstkrav eller avkastningskrav. Ska man kunna täcka upp i lägen där det går sämre gäller det att man har en avkastning och en vinst i goda tider.

Anf. 47 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Givetvis handlar det här om vårt utskott. Det handlar om styrning av ett av våra viktigare bolag, om hur vi vill styra, vilka krav vi ska ställa på SJ och vilka möjligheter de har att uppfylla de trafikmål som de är ålagda.

Hur ska man finansiera det underhåll som behövs i dag och den ökade spårkapacitet som behövs för att vi över huvud taget ska kunna prata om att ha en marknad som kan likna en marknad med fri konkurrens? Fler operatörer gör inte att vi får en bättre marknad när det bara finns ett spår att trafikera.

Det underlättar inte. Det innebär att man plockar russen ur kakan och tar de mest lönsamma sträckorna att köra på. Kvar blir de olönsamma. Vem ska trafikera dem? Vem ska finansiera dem?

Är det så, som det har sagts i en interpellationsdebatt tidigare här, att det är okej om kommuner och landsting går in och finansierar de icke lönsamma sträckorna? Är det verkligen Centerpartiets politik och mening? Hur kommer det här att slå i landsbygdsregionerna?

Det behövs ett helhetsansvar för vår trafikpolitik som inbegriper banor, ban- och spårunderhåll, dem som opererar på sträckorna, alltså SJ:s trafik, och fastigheterna. Det är först då vi har möjlighet att sätta resenärens i centrum för en så samhällsviktig funktion som kollektivtrafiken är.

Med regeringens politik blir det ingenting. Ni ser problemen men har ingen medicin mot dem. I de fall ni har medicin är den otillräcklig.

Anf. 48 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Kent Perssons medicin är att sänka avkastningskrav och utdelningskrav. För oss är det inte en lösning. Oavsett vilket företag eller bolag man driver måste det långsiktigt finnas en vinst och en avkastning, annars är man riktigt illa ute.

Vi ser ju att man inte lyckas med det i en del bolag. Vad gör man då? Då kan man möjligen tänka sig att öppna för en annan ägare.

Lite längre fram i vår kommer en infrastrukturproposition där vi gör mycket stora investeringar i våra transportsystem. Jag hoppas att Kent Persson får svar på en del frågor när vi lägger fram den.

Anf. 49 EVA JOHNSON (kd):

Fru talman! Att komma sist i debatten är alltid en utmaning. Det finns risk för en och annan upprepning. Men de stora sanningarna tål att upprepas, så jag tror inte att det är någon stor katastrof.

För mig som kristdemokrat är statligt ägande inget självändamål. Det är när starka samhällsintressen är för handen eller när ett så kallat naturligt monopol finns som staten ska vara företagsägare.

Frågan är om huvudvärkstabletter, nikotintuggummin eller nässprej verkligen är starka samhällsintressen. Är Iprex, Alvedon och Treo delar av ett naturligt statligt monopol?

Tills förra året var de faktiskt det. Före den 1 juli kunde inte den stressade föräldern köpa ett paket värktabletter på samma ställe som hon eller han kunde köpa en liter mjölk.

Vad har detta med statligt ägande att göra, undrar ni kanske.

Om Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet hade fått bestämma hade vi fortfarande haft ett statligt apoteksföretag med sina öppettider och på ett antal specifika ställen på orten. Det var stängt för alla på söndagar, trots att varken rinnsnuva, huvudvärk eller feber tar semester just på veckans sista dag.

Med Kristdemokraternas och alliansens hjälp har vi brutit denna utveckling och öppnat marknaden för fler apotek, fler försäljningsställen för receptfria varor och därmed större valfrihet. Vi tror på grundprincipen att konkurrensutsatt verksamhet ska bedrivas i privat regi. Denna princip ska vara vägledande när det kommer till synen på statligt ägande.

Som tidigare har nämnts i debatten handlar det inte om att sälja alla statliga företag på en gång bara för grundprincipens skull. Det handlar inte om att hasta igenom och skrika sälj så fort det går dåligt eller något statligt företag hamnar i ekonomisk knipa. Det handlar om att systematiskt gå igenom företag för företag och se vad vi ska ha kvar. Kan något säljas och i så fall vad?

I de företag som vi har, som till exempel Vattenfall, är det också viktigt att styrningen blir bättre. Det har nämnts ett otal gånger under debatten. Därför har vi begärt att regeringen ska återkomma till riksdagen under våren med ett vässat ägardirektiv som grundar sig på tre principer, nämligen lönsamhet och konsolidering och att vara vägledande i omställningen till de så kallade 2020-målen såväl i Sverige som i Europa. Förtroendet för varumärket Vattenfall måste också återställas.

När det kommer till det statligt ägda företaget LKAB har oppositionen motionerat om att bolagets ansvar för de samhällen som påverkas av gruvverksamheten ska beaktas vid fastställande av avkastningskraven på

LKAB. För oss kristdemokrater är det viktigt att man inte stirrar sig blind på just avkastningskraven utan i stället tar ett helhetsansvar för effekterna på de berörda orterna; det är viktigt med både och. Det har vi gjort, bland annat genom Malmfältsgruppen som är ett forum för en dialog om gruvnäringen i Kiruna och MalMBERGET. Vi har också en interdepartemental arbetsgrupp som följer utvecklingen i dessa frågor. Utöver detta har LKAB självt avsatt medel för samhällsomvandlingen. Hittills har LKAB avsatt närmare 3 miljarder för detta. Till det kommer bolagets egna kostnader för järnväg på omkring 1 miljard kronor.

Fru talman! Under de senaste åren har bonusar och höga ersättningar till ledande befattningshavare kommit att diskuteras alltmer frekvent. För oss är frågor som rör etik och moral som bekant mycket viktiga. Speciellt i tider av kris är orimligt höga ersättningar till cheferna etiskt och moraliskt diskutabla. Ersättningarna till chefer i statliga företag ska, enligt de nya riktlinjer som regeringen beslutade om i april förra året, vara rimliga och väl avvägda. Detta innebär konkret att ersättningen ska vara takbestämd och inte löneledande i förhållande till jämförbara företag.

Etik och hållbarhet handlar förstas inte bara om lön och ersättning utan också om sådant som miljö, mänskliga rättigheter, jämställdhet och mångfald. Jag är därför som kristdemokrat väldigt glad för att regeringen redan för tre år sedan beslutade om riktlinjer för extern rapportering med utökade krav på hållbarhetsredovisning. Vi tar tag i de här frågorna en efter en.

När jag läser oppositionens reservationer till betänkandet om statliga företag slås jag av den spretighet som de rödgröna företräder. Miljöpartiet vill sälja SAS nu. Vänstern och Socialdemokraterna säger nej. Vänsterpartiet vill med statliga medel, i direkt strid med EU:s statsstödsregler, sänka SJ:s biljettpriser. Miljöpartiet och Socialdemokraterna säger nej.

Vad är det egentligen som gäller om olyckan skulle vara framme i september och vi får en rödgrön regering? Kommer SAS att säljas omedelbart oavsett hur marknaden och priserna ser ut? Kommer staten att sänka SJ:s biljettpriser? Vad är egentligen grundtanken bakom den rödgröna statliga företagspolitiken? Är det, för att citera Vänsterpartiets partiprogram, dags för en begränsning av de rättigheter som springer ur ägandet, och ska ägandet i sig övergå till gemensamma former? Ska alltså staten i praktiken äga allt, eller vad är det som gäller vid en rödgrön valseger?

Jag tror att det är fler än jag som är intresserade av att få ett besked i dag.

För övrigt vill jag yrka bifall till majoritetens texter och avslag på oppositionens texter och motioner.

Anf. 50 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag hade lite svårt att följa Eva Johnsson i alla inledningar i hennes tal. Vi diskuterar trots allt företag med statligt ägande, men hon kom in på massor av olika typer av frågor. Jag skulle i alla fall vilja konkretisera några frågor till Eva Johnsson som hennes allianskamrater tyvärr har valt att inte svara på. Eva Johnsson däremot verkar ju riktigt uppriktig här och pratar om etik och moral. Då tänkte jag att hon kommer att vara öppen med vad man egentligen vill.

Frågan till Eva Johnsson blir naturligtvis som till alla andra: Vilka företag är det ni vill sälja? Ni håller ju på och prövar vartenda företag i den statliga gruppen. Är det Vattenfall, Sveaskog eller LKAB? Kan det vara Posten eller SJ? Det är väl bra om du redovisar det redan här och nu så att vi får reda på det.

Jag skulle också vilja ställa frågor kring Vattenfall och den ägarpolicy man har haft. Vi har pratat om etik och moral här och vikten av att följa olika frågor. Det står i skrivelsen att "ambitionen är att Sverige ska vara en ledande aktör i strategin i riktning mot fossilt oberoende både på hemmaplan och internationellt". Tycker Eva Johnsson att det har varit bra att man via Vattenfall har investerat i Nuon, en ökning av kol och gas? Är det en bra inriktning?

När det gäller avregleringen på apoteksmarknaden tror jag att vi har varit tydliga med att det vi har tyckt vara viktigt är att läkemedel inte är vilken vara som helst. Det vore betydelsefullt om Eva Johnsson kunde redogöra för om hon anser att läkemedel är vilken vara som helst.

Vi menar att det distributionssystem för läkemedel som vi har haft har inneburit väldigt låga kostnader för konsumenten, men också för samhället. Tycker Eva Johnsson att det är bra om vi får högre kostnader för både konsumenten och samhället genom en avreglerad apoteksmarknad?

Anf. 51 EVA JOHNSSON (kd) replik:

Fru talman! Först och främst har det i den här debatten i vanlig ordning antytts att regeringen på något sätt har en dold agenda som man inte vill redovisa. Det där tycker jag är lite olustigt att gång på gång behöva höra i debatten.

Vi har varit väldigt tydliga med att sex företag skulle säljas under den här mandatperioden. Vi vill göra det på ett ansvarsfullt sätt. Vi vill ta ansvar för att de säljs med en god avkastning och att skattebetalarna får ränta på sina pengar. Vi gör det inte hipp som happ.

Jag tycker att det i det sammanhanget kan vara lite intressant att påminna om historien. När man lyssnar på den här debatten kan man lätt få intryck av att oppositionen aldrig någonsin tidigare har sålt företag eller kommer att göra det i framtiden. Sanningen är den att under den tidigare regeringen såldes statliga företag för 116 miljarder kronor. Det var inte obefintligt med statliga företag som såldes av en tidigare socialdemokratisk regering. Kom ihåg det!

Frågan är vad Socialdemokraterna och vänsterkartellen har för dold agenda när det gäller framtiden och utförsäljningen av statliga företag. Det tycker jag vore ganska intressant att få veta.

När det gäller Vattenfall har vi sagt att ägardirektiven kommer under våren. Regeringen återkommer med tydliga ägardirektiv. Där kommer det också att framgå precis vad vi vill, även när det gäller miljösidan. Det kommer att finnas med i direktiven.

Även där är historien intressant. En socialdemokratisk regering gav ägardirektiv som inte följdes upp och inte uppfylldes. Det talas det ganska tyst om också. Vi följer upp. Vi har begärt att få tydligare ägardirektiv, och regeringen kommer att följa upp dem.

Anf. 52 EVA-LENA JANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag står här i kammaren och ställer frågor till Kristdemokraternas representant, för regeringens representant finns ju inte här. Då är det viktigt att jag också får svar utifrån den politik som Kristdemokraterna ska föra och för här i Sveriges riksdag. Det är jätteviktigt att få reda på det.

Vi har nyss hört Eva Johnsson citera Vänsterpartiets partiprogram. Det är klart att det finns partikongressbeslut även hos Kristdemokraterna. Det finns partikongressbeslut hos alla de borgerliga partierna, men även hos de rödgröna partierna. Det är väl inget oväntat. Då är det väl bra om Eva Johnsson kan redogöra för vilka företag ni ska sälja. Du har precis redovisat att det inte finns något ideologiskt i att äga statliga bolag. Kan du då inte redovisa vilka bolag ni ska sälja?

Jag har också redovisat att regeringens syn på det statliga ägandet står i skrivelsen. Jag läser igen: "Ambitionen är att Sverige ska vara en ledande aktör i strategin i riktning mot fossilt oberoende både på hemmaplan och internationellt." Då är det väl märkligt att regeringen och den borgerliga majoriteten i riksdagen inte har tyckt det vara viktigt att få fram ägardirektiv till Vattenfall som har valt att investera i fossil kol- och gaskraft. Här säger Eva Johnsson att det kommer till våren någon gång.

Jag tycker i alla fall att det är viktigt att redovisa varför man har varit så defensiv och inte tagit de här frågorna på allvar. Jag skulle gärna, fru talman, vilja ha svar på mina frågor, även om Eva Johnsson hellre vill ställa egna.

Anf. 53 EVA JOHANSSON (kd) replik:

Fru talman! Två minuter går fort när man har roligt, och därför hinner man inte med precis allting, även om jag gärna skulle se att jag hade fyra minuter. Jag ska försöka trycka in så mycket som möjligt på de 1 minut och 47 sekunder som är kvar.

Först och främst vill jag gärna upplysa Eva-Lena Jansson om att majoriteten i riksdagen har en viss kontakt med regeringen. Det är så. Det finns en viss dialog till exempel mellan kristdemokratiska riksdagsgruppen och de ministrar som sitter på andra sidan vattnet och är med i samma parti. Det är inte så att det är vattentäta skott mellan majoriteten i riksdagen och regeringen. Detta sagt bara som en lite spännande upplysning.

Eva-Lena Jansson återkommer igen till ägardirektiven och avsaknaden av ägardirektiv. Med en dåres envishet återkommer jag till det som jag även sade i mitt anförande, nämligen att vi har begärt att regeringen ska återkomma till riksdagen under våren med ett vässat ägardirektiv där de tre grundprinciperna lönsamhet, konsolidering och ledande i omställning, alltså 2020-målen, ska finnas med på ett tydligt sätt. Det är väl ett tydligt svar till Eva-Lena Jansson.

När det slutligen gäller apoteket tycker jag att det är fantastiskt trevligt att man numera kan välja om man ska gå till apoteket på dagtid och köpa Ipren eller till bensinstationen på natten. Tillgänglighet och valmönjlighet är alliansregeringens honnörsord även fortsättningsvis.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 15 §.)

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2009/10:TU13
Sjöfart.

Sjöfart

Anf. 54 LARS-AXEL NORDELL (kd):

Fru talman och ledamöter! Vi ska nu debattera trafikutskottets betänkande 2009/10:13 med rubriken Sjöfart. I betänkandet behandlar trafikutskottet frågor om sjöfart i 55 yrkanden i sammanlagt 30 motioner från allmänna motionstiden 2009.

När det gäller sjöfartens omfattning framgår av betänkandets inledning att omkring 90 procent av de gränsöverskridande internationella godstransporterna utförs med fartyg. Även EU:s motsvarande andel av import och export är omkring 90 procent, medan handeln mellan medlemsländerna till 40 procent sker till sjöss.

Den svenska kusten är ca 270 mil lång och utgör därmed den längsta kuststräckan i EU. Det innebär att Sverige är ett av EU:s mest sjöfartsberoende länder där mer än 90 procent av gränshandeln går sjövägen.

Dessutom kan nämnas att uppemot 30 miljoner personer reser till och från Sverige med färja varje år, vilket är nästan dubbelt så många som antalet flygresenärer. Detta är omfattande, och det är en viktig fråga att debattera och diskutera.

I ett av betänkandets 16 avsnitt rubricerat Utveckling av sjöfarten behandlas förslag från flera motionärer om att inre vattenvägar, som Göta älv och Trollhätte kanal samt Vänern och Mälaren, ska införlivas i EU:s gemenskapslagstiftning som rör inre sjöfart. För övrigt rör motionsförslagen sjöfartens finansiering, miljö- och säkerhetsrelaterade sjöfartsfrågor, sjöfart i Östersjöområdet samt fritidsbåtsverksamheten, för att nu nämna några områden.

I betänkandet finns tolv reservationer från de tre partierna Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Dessutom finns ett särskilt yttrande från dessa tre partier.

Fru talman! Med detta överlämnar jag ärendet till debattörerna.

Anf. 55 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Fru talman! Vi socialdemokrater har tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet fyra reservationer i betänkandet. Vi står givetvis bakom alla fyra, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservationerna 1 och 7.

Sverige är ett av Europas mest sjöfartsberoende länder. Runt 90 procent av vår utrikeshandel sker sjövägen. Sveriges långa kust och många hamnar gör att transporter via sjöfart lönar sig väl. Denna resurs borde kunna utnyttjas mycket bättre. Sjöfarten är ett miljövänligt sätt att transportera gods på. En betydelsefull del av godset som i dag transporteras på våra vägar skulle i stället kunna ta sjövägen – längs våra kuster samt i de större sjöarna och kanalsystemen. Det skulle gynna miljön och klimatet samt minska trängseln på våra vägar. Dessutom skulle det omfattande vägslitage som orsakas av de tunga fordonen kunna reduceras.

Vid sidan av miljöargumenten skulle en ökad sjöfart också generera nya jobb inom sjöfartsnäringen och angränsande branscher. Enligt en rapport från Handelshögskolan i Jönköping är omkring 25 000 jobb bara i Göteborgsregionen direkt eller indirekt kopplade till sjöfarten. Totalt sysselsätter det svenska sjöfartsklustret i dag över 200 000 personer.

I juni 2006 tillsatte den dåvarande socialdemokratiska regeringen en utredning med uppdraget att identifiera hamnar av särskilt stor betydelse för det svenska godstransportsystemet. De hamnar som pekades ut skulle ges prioritet i förhållande till övriga hamnar när det gäller statligt finansierad infrastruktur.

Syftet med utredningen var utmärkt: att få en samlad syn på infrastrukturen till och från Sveriges mest strategiska hamnar. Detta är oerhört angeläget. Sverige är ett litet, utrikeshandelsberoende land, och som jag sade tidigare sker runt 90 procent av Sveriges utrikeshandel sjövägen.

Om det uppstår brister i hamnanläggningarna eller i den anslutande infrastrukturen till dessa anläggningar slår det hårt mot den svenska ekonomin.

Utredaren Bengt Owe Birgersson gjorde ett fantastiskt jobb. Regionala företrädare, näringslivsfolk och berörda myndigheter vittnar om en utredare som lyssnade, tog allas synpunkter i beaktande, lyssnade en gång till för att sedan skriva ihop ett förslag som i princip gjorde alla nöjda. Sällan ser man en statlig utredning som får så mycket beröm av remissinstanserna. Birgerssons utredning möttes, bildligt talat, av stående ovationer.

Vad gör då regeringen med ett så utomordentligt beslutsunderlag? Givetvis ingenting. Det duger inte. En regering måste ha kraften att prioritera. En regering måste ta ansvar.

Fru talman! Den svenska rederinäringen har bekymmer. I två års tid har finansminister Anders Borg inte lyft ett finger för att ta fram en lag om så kallad tonnageskatt. Eftersom Sverige har avstått från denna möjlighet utflaggas nu befintliga och nybeställda fartyg till andra länder i Europa. Anders Borgs passivitet sätter tusentals jobb på spel och minskar Sveriges möjligheter att gå i bräschen för en säker och miljövänlig sjöfart.

Vi socialdemokrater inser vikten av en konkurrenskraftig svensk rederinäring. Vi vill skyndsamt ta fram en lag om tonnageskatt. Det handlar om att ta ansvar för både jobben och miljön.

Den så kallade tonnageskatten innebär en fast beskattning och ersätter framför allt reavinstbeskattning. Poängen för ett litet rederi är att det inte behöver skatteplanera för att undvika att skatta bort vinsten vid en försäljning. För de större rederierna är det nödvändigt att kunna visa på konkurrensneutrala kostnader för investerare.

Samtliga sjöfartsländer inom EU har nu infört tonnageskatt. Tydligt är Österrike kvar, men det är ingen stor sjöfartsnation. Sverige är ett undantag. Detta förhållande leder till att Sverige förlorar fartyg till andra flaggor och att fler fartyg flaggas ut. Enligt fartygsregistret består den svenska handelsflottan av 594 fartyg, och i fjol ökade antalet fartyg i denna under utländsk flagg med 24 till 354. Vi vet att det pågår förhandlingar kring ytterligare utflaggning – en utflaggning som drivs på genom finansministerns märkliga motstånd mot att ta fram ett förslag om tonnageskatt.

Risken är uppenbar att vi får se fler utflaggningar inom något år. Den kraftiga lågkonjunkturen förstärker den utvecklingen. Resultatet blir att tusentals jobb går förlorade och att Sverige riskerar att förlora sin tätposition när det gäller utvecklingen av en modern och miljövänlig handelsflotta. Det finns också en risk för att haven alltmer kommer att befraktas av fartyg under mindre nogräknade flaggor – flaggor under vilka fartygen inte bara är mindre miljövänliga utan ibland också tveksamt sjödugliga.

Angående sjöfartens miljöpåverkan vill jag särskilt peka på Sjöfartsverkets rapport om konsekvenserna av de nya svavelreglerna inom SECA-området. Rapporten visar tydligt att regeringen måste börja agera inom IMO för ett regelverk som ger minskad miljöpåverkan från sjöfarten och som samtidigt undviker att ge svensk industri och sjöfart sämre konkurrensförutsättningar än andra länder. Detta beslut kommer att få helt oacceptabla konsekvenser för svensk industri.

Regeringen har hittills varit anmärkningsvärt passiv i denna fråga. Regeringen måste agera både för miljön och för sysselsättningen. Sverige är ett av Europas mest sjöfartsberoende länder, sade jag i min inledning. Om detta får fortsätta kommer Sverige att ligga långt ned på den listan framöver.

Fru talman! Sverige är ett av världens båtätaste länder, och många utländska turister söker sig till våra vackra kuster och skärgårdar. Därför är det tragiskt att det sker så många olyckor med fritidsbåtar varje år. Ofta finns det alkohol med i bilden. Utvecklingen är långt ifrån det trafiksäkerhetsmål vi satt upp här i riksdagen, och vi bör göra ännu mer för att vända utvecklingen.

Svenska Sjöräddningssällskapet, polisen, Kustbevakningen och tullen återkommer till behovet av ett nationellt register för fritidsbåtar. Ett register skulle underlätta för polisen och tullen i deras övervakningsarbete. När det sker olyckor är ett registreringsnummer ett enkelt sätt att slå fast vem båtägaren är. Detsamma gäller för det ökande antalet båtstöldar. Det är betydligt krångligare för en person att hävda att båten är hans om man måste ändra registreringsnumret på båten.

Finland har redan ett nationellt fritidsbåtsregister, och det fungerar utmärkt. Jag har svårt att förstå det motstånd som den här diskussionen orsakar bland alliansens företrädare, särskilt med tanke på att vinsterna är så givna. Var står alliansen i den här frågan i dag? Vart tog alliansens vilja att bekämpa brott vägen? En mycket trolig förklaring till motståndet är att man ser ett fritidsbåtsregister som ett första steg mot att införa båtskatt. Då klarnar bilden av den borgerliga regeringen. Rädslan för skatter är en betydligt starkare drivkraft än värnet av rättsstaten.

(Applåder)

I detta anförande instämde Karin Svensson Smith (mp).

Anf. 56 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Jag kan också instämma i föregående anförande, fast jag glömde att trycka på knappen.

Vi har nu en borgerlig regering som brukar lägga stor energi på att prata om att man är för en arbetslinje och om sänkta skatter. Men när det kommer till sjöfart verkar det vara omvända världen. Vi hörde av Lars-

Axel Nordell, och det står också i betänkandet, att 90 procent av de gränsoverskridande internationella godstransporterna utförs med fartyg. Det är alltså ingen liten struntmarknad vi talar om, utan det är en avgörande faktor för den svenska möjligheten att exportera viktiga varor till andra länder.

Det är fullständigt ofattbart att den regering som brukar tala om hur viktigt det är att skapa och behålla arbetstillfällen i landet behandlar hela sjöfartsnäringen på ett så uppenbart nonchalant sätt. Den kritiken är det inte bara vi i oppositionen som har, utan även representanter från arbetsgivarna, redarna och olika fackliga företrädare är djupt oroade för att den politik som förs i dag kommer att försvåra möjligheten att bedriva sjöfart på ett sätt som skapar någon typ av avkastning för ägarna. Vi riskerar att ännu fler fartyg flaggas ut till andra länder, och vi tappar arbetstillfällen och skatteinkomster.

Fru talman! Jag skulle vilja få ett svar på en fråga. Regeringen vill ju sänka snart sagt varje skatt som finns – hela ert upplägg går ju ut på att sänkt skatt ger bättre verksamhet, något som vi inte håller med om – men här finns det en skatt där vi i oppositionen tycker att det skulle finnas en vits med att ändra systemet. En enig näring tycker det också, såvitt jag förstår, från arbetsgivare till arbetstagare. Men då är Anders Borg, finansministern jättetrisk och säger: Nej, det ska vi minsann inte göra! Vi ska inte ha några konstiga förmåner för sjöfartsnäringen.

Jag kan se stora skillnader bland alliansens företrädare. Enskilda företrädare för alliansen pratar sig ibland varma för detta, men man verkar ha svårt att få med sig den som bestämmer i alliansen i de här frågorna, nämligen Anders Borg. Det skulle vara bra om ni ville förklara: Varför vill ni inte ha en tonnageskatt? Vilket är det huvudsakliga argumentet? Det är inte bara jag som är intresserad av detta utan hela sjöfartsnäringen.

Fru talman! I övrigt försöker vi från oppositionens sida gemensamt trycka på att sjötransporter är förhållandevis miljövänliga jämfört med andra transporter, framför allt vägtransporter med lastbil. Vi riskerar nu att få en utveckling som tvingar fram fler landtransporter. Då tänker jag på det som vi tar upp i reservation 7. Det är jättebra att man ställer tuffa krav på alla transporter, men det är inte kostnadseffektivt eller bra för miljön om man vidtar åtgärder som leder till att transporter som i dag sker till sjöss flyttas till landsväg. Jag ser inga egentliga svar på varför. Detta är också en fråga där regeringen har tänkt sig att man ska ha hög miljöprofil. Leder detta till ett bra miljöutfall?

Jag vill göra tydligt att vi ska försöka påverka alla transporter och deras miljöpåverkan, men det ska göras på ett sätt så att vi inte får en transportorganisation som i själva verket ökar utsläppen, det vill säga genom att vi får mindre sjöfart och mer landsvägstransporter.

Här skulle man vilja ha lite utförligare svar. Även om alliansen nu i sista stund efter reservation 7 har försökt ändra majoritetstexten är jag inte säker på att de som bedriver sjöfart är särskilt nöjda med svaret. Man är djupt orolig för att det som nu pågår kommer att leda till att allt fler kommer att transportera sina produkter på land i stället. Det drabbar svensk basindustri och svenska löntagare. Vad är syftet med detta? Hur har ni tänkt jobba vidare?

Man ska kunna konkurrera på lika villkor, tycker vi. Det är jättebra med tuffa miljökrav, men det är rimligt att resten av EU-området och övrig sjöfart har liknande krav. Vi har fortfarande inte riktigt förstått hur det gick till när man tog detta beslut. Det verkar inte vara någon som riktigt känner till hur man tänkte och vilket beslutsunderlag man hade. Det är något märkligt att man gör konsekvensanalysen efter att beslutet har tagits. Vad avser ni från alliansens sida att göra, så att detta inte ska leda till fortsatt utflaggning eller till att man väljer att flytta över transporter på land, med ökade utsläpp som följd?

En annan sak som är helt obegriplig är det massiva motståndet mot någon typ av registrering av fritidsbåtar, vilket har funnits tidigare. Jag skulle vilja ha ett argument. Varför ska man registrera en EU-moppe för 15 000–20 000 kronor, medan en båt som kostar mellan 50 000 och 2 miljoner kronor inte ska registreras? Varför är det intressant att eventuellt återfinna en stulen EU-moppe medan det inte är intressant att ha ett system som skulle möjliggöra och underlätta för polisen att hitta stulna båtar? Vad är det huvudsakliga skälet till att ni inte vill ha ett sådant register?

Är i så fall det långsiktiga målet att vi ska avskaffa alla register över alla fordon? Varför ska just båtar ha denna specialbehandling? Jag förstår inte det, och jag skulle vara tacksam om någon kunde förklara vad som är syftet.

En annan märklighet som drabbar sjöfarten är att man ska finansiera sin verksamhet via avgifter. Det innebär i princip att handelssjöfarten ska finansiera sjöräddning och så vidare för fritidsbåtar. Varför ska vi ha den ordningen? Menar ni på fullt allvar att det underlättar och förbättrar sjöfartens möjligheter i förhållande till andra transportslag? Vad är syftet med att just sjöfarten ska ha en särslagstiftning till skillnad från andra transportslag.

Det är lätt att prata om att man ska behålla jobb, skapa jobb, att exportindustrin är viktig och så vidare och att vi ska vara miljövänliga, men om man de facto vidtar åtgärder och fattar beslut som drabbar en näring på ett hårt och brutalt sätt och riskerar att skapa färre jobb, vad är då syftet med det? Varför denna njugghet mot sjöfarten?

Vi ställer mycket krav vad gäller svavel, kväve, olja och tekniska konstruktioner för att man inte ska släppa ut oönskade ämnen i havet. Vår poäng är dock att vi ska hitta en ordning som inte snedvrider konkurrensen. Det kan inte vara ett självändamål att sätta åt den sjöfart som finns i närheten av Sveriges 270 mil långa kust medan andra länders sjöfart gynnas av dessa ojämna konkurrensvillkor. Vi ska komma till rätta med de miljöproblem som finns inom sjöfarten. De ska åtgärdas, men det får inte leda till ökade landsvägstransporter.

Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 7.

I detta anförande instämde Claes-Göran Brandin (s) och Karin Svensson Smith (mp).

Anf. 57 KARIN SVENSSON SMITH (mp):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 7.

Klimatet är en utgångspunkt för de allra flesta transportpolitiska avvägningar som vi gör i Miljöpartiet. I ljuset av det misslyckade klimat-

mötet i Köpenhamn i december förra året är det viktigt att fundera på vad vi kan göra. På vilket sätt kan Sveriges riksdag bidra till att minska klimatpåverkan i Sverige och världen? Det gäller att vända på alla stenar. Egentligen är det väldigt lyckosamt att vi har den längsta kuststräckan i hela EU och att vi har moderna hamnar och bra infrastruktur till de flesta av dem. Det är ett oerhört gynnsamt läge. Vi har också en proaktiv sjöfartsnäring med rätt bra miljöprestanda jämfört med många andra länders flottor.

Då är frågan: Hur ser vi till att godstransporterna får en bättre fördelning? Fortfarande är energin i den svenska transportnäringen till 95 procent härrörande från fossila bränslen. Då borde det vara intressant att både byta ut fossila bränslen och ha så energieffektiva transporter som möjligt. Rent fysikaliskt sett är friktionen liten mellan fartygsskrovet och vattnet. Därför är sjöfarten mycket lämpad för transporter av stora gods.

Då är frågan: Vad är det som händer i Sverige just nu? Förra året flaggades inte mindre än 30 handelsfartyg ut från Sverige. Den tidigare positiva trenden av inflaggning har vänt till dess motsats, och det är förstås otroligt bekymmersamt.

Vad gör då alliansregeringen i det här sammanhanget? Åsa Torstensson har huvudansvaret. Hon är inte här i dag, men jag tror nog inte att vi i allmänhet kan klaga på hennes närvaro här. Hon är här ganska ofta. Men jag ser att Fredrik Reinfeldts trafikpolitiska talesperson är här, så det vore ju en poäng att ni gemensamt från alliansen förklarar vad ni egentligen vill ha gjort när det gäller sjöfarten. Hur slår man vakt om den här näringen och möjligheterna till klimatomställning av godstransporterna?

Det är ett antal saker som står på dagordningen, till att börja med tonnageskatten som har utvecklats av mina kompisar i det rödgröna gänget tidigare. Här kan man undra var Kristdemokraterna är. Det här var ju en jätteviktig fråga för dem. Sedan 1998 när jag har debatterat de här frågorna för trafikutskottets räkning i kammaren har Kristdemokraterna varit de som väldigt hårt har gått in för sjöfart och att man ska införa tonnageskatt. Vad har det blivit av det kravet? Man sade ju mycket tydligt före valet att det var en de viktigaste sakerna som skulle genomföras ifall vi fick en alliansregering. Jag förstår inte riktigt vart det har tagit vägen. Jag kan sakna civilkuraget i vårt utskott, att vi inte vågar tala om det som vi borde kunna vara överens om.

Regelförenklingar var också något som alliansen pratade mycket om före valet. De gick till val på att det skulle bli enklare för små och medelstora företag. Särskilt Centerpartiet utmärkte sig och gjorde ett stort nummer av detta i valrörelsen 2006. Efter valet, när Centern nu har både Olofsson, Torstensson och flera andra i Näringsdepartementet, kan man inte riktigt se att det handlande som man skulle kunna förvänta sig har lyst med sin närvaro. Om jag förstår rederinäringen rätt har tillkomsten av den byråkratiska Transportstyrelsen lett till både fördyring och förvirring. Det är ganska många redare som berättar att de inte riktigt vet vad som gäller. Det är också krångel i hamnarna med hur olika regler ska tolkas. Det har inte blivit enklare sedan Sverige bytte regering.

Sjöfartsstödet är en annan sak som vi rödgröna införde 2001. Då protesterade Moderaterna. De kanske inte gör det nu. Men frågan är vad som egentligen händer på det området. Ett högteknologiskt rederiföretag i Göteborgstrakten som bland annat sysslar med sjömärkning har på några

år vuxit från ett till fem fartyg med 200 anställda. De vann en tvist i kammarrätten mot Rederinämnden, som hade nekat företaget sjöfartsstöd som de för övrigt skulle erhålla i alla andra jämförbara europeiska länder. Efter domen ändrade regeringen vid förra halvårsskiftet i rederistödsförordningen så att det klart framgår att denna typ av verksamhet inte är stödberättigad, vilket får till följd att rederiet flyttar, en framtidsbransch för Sverige. 200 arbetstillfällen försvinner. Var är arbetslinjen där?

Ja, man skulle kunna fylla på listan med ännu mer. Men jag förstår liksom inte riktigt om den här regeringen inte tycker att sjöfarten ingår i svenskt näringsliv. Jag tycker att man visar sig osedvanligt tondöv inför de nödsignaler som branschen skickar.

Nu har Åsa Torstensson kanske uppfattat någon sorts signal i alla fall, för hon har tillsatt två utredningar. Den ena utredningen ska göra en analys av det svenska maritima klustret och den andra ska se över konkurrensförutsättningarna för fartyg under svensk flagg. Enligt utredningsdirektivet ska den andra utredningen särskilt beakta möjligheten att införa ett svenskt internationellt fartygsregister. För mig som har facklig bakgrund ringer då larmklockan rätt så kraftigt. Vi trodde att den här idén var död och begraven sedan början av 1990-talet, då Bildtregeringen gjorde ett halvhjärtat försök att lyfta fram frågan. Alla andra register som finns i vår omvärld skapades för att införa bekvämlighetsflaggliknande förhållanden under nationell flagg för att därigenom sänka bemanningskostnaderna. Bildtregeringens förslag innehåller tre element: Metoder för inskränkningar för de nationella facken i rätten att teckna kollektivavtal, delar av den nationella arbetsrätten gäller inte i registret och det är en diskriminerande sociallagstiftning för de lågavlönade icke-européer som är anställda enligt registret.

Tror Åsa Torstensson eller någon av hennes kompisar här i kammaren att man kan rädda svensk sjöfart på det sättet? Vi förstår inte riktigt detta. Jag förutsätter att vi från de rödgröna unisont säger nej till införandet av ett sådant internationellt svenskt register och till inskränkningar i fackliga rättigheter. Det här är inte sättet att vara proaktiv när det gäller att rädda svensk sjöfart.

Det som vi i stället behöver göra är att bejaka sjöfartens möjligheter, att bejaka att det ställs högre miljökrav och att möta dem på ett konstruktivt sätt. Men det är inte det man gör i dag. Staten är sällsynt passiv. Man tror tydligen att marknaden klarar det här själv. Vi rödgröna förespråkar en aktiv näringspolitik där staten tillsammans med näringen tar ansvar för den omställning som måste ske till följd av att vi måste möta framtidens miljökrav. Så gjorde vi till exempel när vi införde ett bidrag för att införa katalysatorer samtidigt som farledsavgifterna differentierades. Det är rimligt att möta omställningen tillsammans. Så gjorde den svenska staten när Sverige omvandlades från ett jordbruksland till ett industri-land. Man ställde krav, men man var också proaktiv och underlättade för det näringsliv som tillhörde framtiden. Vi rödgröna tror på att sjöfarten i allra högsta grad tillhör framtiden, särskilt vad gäller godstransporter.

Det är rimligt att fundera på vad vi nu kan göra för att IMO-reglerna ska mötas på ett bra sätt. Till att börja med borde man verka för att reglerna gäller i alla farvatten. Försurande utsläpp och andra miljöföreningar är ju för det mesta gränsöverskridande. Då ska det inte vara en

konkurrensnackdel att vi har högre miljökrav hos oss. Det måste ju gälla överallt. Där borde Sverige vara aktivare i IMO.

Vi borde också, rimligen tillsammans med sjöfarten, se över vad det är för teknikutveckling som måste ske och vad vi har för förutsättningar att skaffa nytt tonnage som passar de nya reglerna och underlättar för staten. Vi borde sätta oss ned tillsammans med näringen och fundera ut vad som är ett konstruktivt samarbete mellan stat och näringsliv. Jag tycker att det är så konstigt att man bara ger upp på något sätt. Vem är det som ska sköta godstransporterna? Eller ska vi inte ha några gods-transporter mellan Sverige och resten av världen i framtiden?

I detta anförande instämde Claes-Göran Brandin (s) och Peter Pedersen (v).

Anf. 58 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag kan instämma i det som flera av mina föregångare här i talarstolen har sagt. Sjöfarten är mycket viktig för Sverige, och sjöfarten har framtiden för sig när klimat och miljöhänsyn ställer allt större krav på transporter och logistik. Men det har på sistone varit omvälvande tider för sjöfarten. Under lågkonjunkturens 2009 har vi exempelvis sett priserna på bulkfrakt rasa, och vi har sett bilder på hur allt fler fartyg lagts upp på grund av för låg efterfrågan på fartygstransporter. Som om inte detta vore nog har vi också den senaste månaden haft en sällsynt besvärlig isvinter för sjöfarten. Isbrytarna jobbar dygnet runt, för isutbredningen i Östersjön och Bottenhavet är just nu nära 200 000 kvadratkilometer. Ni hörde rätt – 200 000 kvadratkilometer! Vi får läsa om hur färjor och lastfartyg kör fast i ismassorna.

Nu kan vi dock skymta en islossning, om uttrycket tillåts, både när det gäller konjunkturen och när det gäller vargavintern. Detta tillsammans med att det just nu är mycket på gång inom sjöfartspolitikerna gör att vi kan se framtiden an med tillförsikt för svensk sjöfartsnäring. När Socialdemokraternas talesman Claes-Göran Brandin säger att det inte händer någonting, kan jag bara konstatera att det hade varit väldigt överraskande om Claes-Göran Brandin hade berömt regeringen för handlingskraft och aktivitet.

Men sedan alliansregeringen tillträdde 2006 har ett arbete bedrivits för att förbättra näringsklimatet, göra det mer lönsamt att arbeta och förenkla regelverk. Det har givetvis även stor betydelse för att hjälpa sjöfartsnäringen på fötter igen. Men mycket vill ha mer; det kan jag förstå. Alla vi som jobbar med transportsektorn är otåliga och vill att det ska hända ännu mycket mer.

Det krävs insatser för att svensk sjöfartsnäring ska få bättre konkurrenskraft på den globala marknaden. Det tror jag att vi är överens om. Därför har regeringen beslutat att uppdra åt Transportstyrelsen att effektivisera och skapa större flexibilitet för besiktning av fartyg som för svensk flagg. Målsättningen är att arbetet ska förenkla ytterligare och skapa bättre näringspolitiska förutsättningar för rederier som har svensk flagg.

Fru talman! Många av motionerna i detta betänkande om utvecklingen av sjöfarten innehåller den viktiga infallsvinkeln hur vi i Sverige ska bedriva en politik där svensk sjöfartsnäring ges förutsättningar som är

likvärdiga med dem som internationella konkurrenter har. Annars är risken uppenbar att svenska rederier av lönsamhetsskäl väljer att flagga ut sina fartyg till andra länder och andra register.

Valet av flaggstat är den stora frågan för många rederier. En huvudfråga för oss som politiker med ansvar och intresse för transportfrågorna i Sverige bör vara att förhindra utflaggningen av de svenska fartygen. För att svensk industri ska kunna vara konkurrenskraftig krävs att vi fortsättningsvis har en livaktig svensk sjöfartsnäring som kan förse industrin med effektiva logistiklösningar. Kopplat till svensk sjöfart finns många jobb, även på land, som hotas om svenska fartyg flaggas ut. Det är med andra ord stora värden som står på spel.

Infrastrukturminister Åsa Torstensson har bland annat därför nyligen gett generaldirektör Jonas Bjelfvenstam vid Statens väg- och transportforskningsinstitut, VTI, i uppdrag att ta sig an frågan om hur konkurrenskraften för den svenska sjöfartsnäringen kan stärkas. I detta arbete ingår framför allt att se över om vi i likhet med flera av våra grannländer kan införa ett svenskt internationellt register vilket skulle kunna stärka konkurrenskraften. Sverige har helt enkelt inte råd att låta de svenska fartygen försvinna från svensk flagg.

Här vill jag fråga Karin Svensson Smith, Peter Pedersen och Claes-Göran Brandin vad alternativet för dem är. Ska vi stillatigande se på när svensk rederinäring flaggar ut fartyg efter fartyg och jobb går förlorade? Är det bättre med andra internationella register än att vi ser över möjligheterna att få svenskt internationellt register där svenska lagar ska tillämpas? Det borde vara ett bättre alternativ också för er.

Fru talman! Det finns få frågor som är av sådan internationell karaktär som sjöfarten. Därför är det viktigt att de frågor som rör sjöfarten diskuteras inom IMO, andra organ och tillsammans med alla olika aktörer som trafikerar haven, i synnerhet i vår närhet.

I motionerna i detta betänkande täcks allt från den svenska sjöfartens konkurrenskraft internationellt till kraven på konkurrensneutralitet mellan transportslagen in. Som utskottet konstaterar i betänkandet händer det en hel del på sjöfartsområdet just nu såväl på EU-nivå som på nationell nivå. Under 2009 har man inom EU fattat olika beslut om en rad initiativ: den europeiska sjöfartspolitikerna fram till 2018, ett europeiskt område för sjötransport utan hinder, EU:s havspolitik och en integrerad sjöövervakning.

Vad gäller den svenska sjöfartsnäringen kan utskottet konstatera att regeringen nyligen har tagit initiativ till ett stort åtgärds paket som ska resultera i förslag till olika slags insatser för fortsatt utveckling. Andra uppdrag i regeringens åtgärds paket gäller också effektiviserad besiktning av fartyg, analys av det maritima klustret, regelförenkling för minskade administrativa kostnader och bättre förutsättningar för rekrytering av kompetent personal till sjöfartssektorn.

Vad gäller förslaget om överföring av godstrafik från väg till fartyg, bland annat genom kustsjöfart, hänvisar utskottet till att Sverige driver frågan aktivt inom EU för att attraktiva transportlösningar ska utvecklas som förmår ta till vara sjöfartens fördelar, till exempel i konceptet med sjömotorvägar. Detta syftar till att effektivisera transportsystemen inom EU genom utveckling av bland annat hamninfrastruktur och infrastruktur i anslutning till hamnar från både land- och sjösidan. Utskottet har tidi-

gare uttryckt vikten av att sjömotorvägarna även fortsättningsvis ses som prioriterade initiativ inom ramen för TEN-T-projektet.

Fru talman! Min sammanfattning är att det just nu pågår ett omfattande arbete inom såväl EU som Sverige för att sjöfarten ska utvecklas och stärka sin konkurrenskraft på en internationell marknad och i förhållande till övriga transportslag. Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Jag ser att några av mina meddebattörer vill fortsätta debatten i replikväxlingar. Då tänker jag bland annat ta upp IMO och vad oppositionens alternativ när det gäller svavel och gränserna på detta område är.

Anf. 59 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Jag ska tala om en sak för Sven Bergström. Jag är lika stor motståndare till införandet av ett svensk internationellt register nu som jag var i början av 90-talet när vi hade en parentes i svensk politik med en borgerlig regering. Vi bör inte förändra sjöfarten eller lägga dessa bitar på de anställda. Alla sjöfackliga organisationer är totalt motståndare till det, och det är vad den nu sittande regeringen vill göra för svensk sjöfart. Ni borde skämmas.

Jag vill fråga Sven Bergström som representant för Centerpartiet om tonnageskatten. Jag kan inte fråga Annelie Enochson som inte är här i dag, men hon säger att hon är för. Var står Sven Bergström och Centerpartiet när det gäller att införa tonnageskatt i Sverige? Är man precis som Moderaterna motståndare till det?

Vi socialdemokrater – och jag tror att jag kan tala för Vänsterpartiet och Miljöpartiet också även om de säkert kan tala för sig själva – vill helt klart minska utsläppen i Östersjön. Vi kan dock inte fatta beslut i IMO om att kraftigt minska utsläppen, för det vi då gör mot sjöfarten kommer att gynna långtradarna som spyr ut mer avgaser och skit i vår natur. Man flyttar över det till någon annan. Jag är inte emot att man fattar bra beslut, men man kan inte gå från 1,0 till 0,1. Det borde Sven veta som kommer från en sådan känslig industri som skogsnäringen. Om de fraktar sitt gods på bilar till Norge och skeppar ut det där, vad vinner miljön på det?

Anf. 60 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag håller med Claes-Göran Brandin om att det är viktigt att höga miljöambitioner inte leder till att det blir kontraproduktivt så att man för över sjötransporter till väg. Det intressanta är dock hur en röd-grön regering skulle hantera frågan. Ni har en enig reservation i utskottet, men vad betyder den i praktiken? Menar Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern att Sverige ska försöka skjuta upp ambitionerna att 2015 införa hårdare krav på 0,1 viktprocent när det gäller svavel och gå några år före övriga världen?

Beslutet togs med enhällighet i IMO, och det är en stor framgång att man ska sänka svavelhalten i bunkerolja. I dag är det tillåtet med 4,5 procent, det ska ned till 3,5 procent 2012 och det ska ned till 0,5 procent 2020 över hela världen.

Vi får erinra oss att varje år beräknas 26 000–27 000 människor i Europa dö i förtid på grund av utsläpp från fartygen. Vi vet också att Östersjön och Nordsjön är särskilt känsliga hav.

Självfallet måste detta vara en avvägning så att det inte blir kontra-produktivt, precis som vi sade. Vi hade en diskussion med skogsnäringen i dag på morgonen. Där är man väldigt bekymrad över denna fråga.

Som engagerad skogsbrukare, skogsägare och supporter av skogsindustrin kan jag lite grann älska den jag älskar. Skogsindustrin har inte alltid varit sanningsvittne när det gäller miljö och utveckling. Jag minns när vi slogs mot klorblekningen i skogsindustrin. De sade att det var alldeles omöjligt att upphöra med klorblekning när vi i miljörelsen krävde detta, men när beslutet väl var fattat kunde man snabbt som ögat anpassa sig. Jag hoppas verkligen att man är mer påläst i den här frågan och att man inte driver den så hårt att det blir alldeles fel i debatten.

Min talartid är ute, så jag får återkomma till tonnageskatten i nästa replik.

Anf. 61 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Det är klart att jag håller med Sven Bergström om att vi måste se till att miljön blir vinnare på detta, men som det ser ut i det här beslutet är miljön inte någon vinnare, eftersom man flyttar över till lastbilarna som kommer att köra och släppa ut mer.

Jag håller med om att vi måste göra någonting för Östersjön, men man kan inte ta ett sådant drastiskt beslut som att gå ned till 0,1 procent. I och för sig protesterar väl näringen också lite grann om man skulle gå ned till 0,5 procent. Men det är jag ändå helt övertygad om att näringen skulle acceptera.

Jag hoppas att jag ska få svar av Sven Bergström även när det gäller tonnageskatten.

Sven krävde besked av mig om var vi står när det gäller register. Det beskedet har du fått, och jag hoppas innerligt väl att ni lägger detta förslag så långt ned ni kan i byrålådan, för ni kommer att få motstånd från alla de sjöfackliga organisationerna. Det är inte något vi behöver i dag när vi nu håller på att brottas med helt andra frågor.

Sven Bergström sade också i sin inledning att regeringen driver en sådan sjöfartspolitik att sjöfarten bör tycka att det är bra, men det är fortfarande på det viset att man håller på att flagga ut fartyg. De svenska rederierna trodde på att regeringen som satt innan ni tog över skulle genomföra något av detta med tonnageskatt, och vi hade också en utredning på det.

Ni har nu haft fyra år på er sedan ni tog över och har inte lyckats göra någonting av detta.

Anf. 62 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag noterar Claes-Göran Brandins våldsamma kritik mot tanken på ett internationellt register, men vad är alternativet från den rödgröna sidan? För svenskt vidkommande är det så att till skillnad från när fartyg flaggas i utländska register så skulle svenska lagar gälla för fartyg flaggade i ett svenskt internationellt register. Om ett sådant register skapas skulle vi kunna tillförsäkra att arbetsmiljön blir bra, fartygen håller hög säkerhet och miljöpåverkan minimeras.

Varför är det bättre med ett internationellt register i Danmark eller i något annat av våra grannländer än att vi har ett svenskt register där vi faktiskt har kontroll på läget? Det är alldeles obegripligt att ni är sådana bastanta motståndare till att ens pröva den tanken.

När det gäller tonnageskatten vet Claes-Göran Brandin mycket väl vad Centerpartiet har motionerat genom åren och vad jag tycker i den frågan. Jag är positiv till att vi ska införa tonnageskatt i Sverige precis som i alla andra länder utom möjligen Österrike. Men Brandin vet också att det här inte har kommit loss från Finansdepartementet ännu. Jag väntar på det, och jag utgår från att man bereder frågan med så hög fart som man förmår.

Det finns nämligen en majoritet i riksdagen för den som princip. Sedan behöver man naturligtvis diskuteras hur den ska utformas för att bli korrekt så att man inte kastar en massa miljarder till näringen hur som helst. Vi vet att det finns ett gammalt tonnage för vilket man kanske inte ska tillämpa tonnageskatten på samma sätt som för nytt tonnage. Men den frågan får beredas.

När det gäller svavelhalten skulle jag gärna vilja ha ett besked. Claes-Göran Brandin har inte några fler repliker, men från Peter och Karin i deras repliker. Vill man att Sverige ska backa från de höga miljöambitioner, eller hur ser man på IMO-beslutet? Jag håller med om att vi ska säkra svensk konkurrenskraft och självfallet ställa krav på att det ska tillämpas samma regler också i andra farvatten, men vi ska inte backa från höga miljöambitioner.

Anf. 63 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! På den direkta frågan om IMO kan man om man jämför den justerade majoritetstext som blev efter att vi filade på vår reservation konstatera att vi båda i princip säger att vi bör jobba för ett system som inte negativt drabbar svensk sjöfart. Det vi säger är att om ett beslut är taget i IMO så är det väldigt svårt att upphäva det. Vi skriver inte att vi ska upphäva det, men vi säger att till att börja med bör EU:s farvatten omfattas av samma regler och på inte alltför lång sikt ska all sjöfart omfattas om det inte ska snedvridas. Östersjön i all ära – det är en ganska liten pöl i jämförelse med världshaven. Det är alltså en del som kan göras. Om vi vidtar samma åtgärder överallt skulle det kunna få väldigt stor effekt. Sammantaget får detta inte leda till att sjöfarten slås ut och vi flyttar över på land i stället.

Fru talman! Jag skulle bara vilja veta varför den borgerliga sidan är så pigg på att införa ett internationellt fartygsregister men är kategoriska motståndare till ett nationellt båtregister. Den stora skillnad som jag ser är att ett nationellt båtregister får praktiska fördelar när det gäller att beivra olika överträdelser till sjöss eller till havs. Det blir lättare att hitta stulna båtar, och man kan också, om man vill, införa en skatt på större båtar. Det är inte optimalt och inget tvång, men man kan göra det om man vill.

När det gäller ett internationellt fartygsregister säger Sven Bergström att det är väl inga problem att införa det. Vi ska ha svenska lagar som styr det. Frågan är hur dessa svenska lagar kommer att se ut. Vi hade en interpellationsdebatt med infrastrukturminister Torstensson för några veckor sedan, och hon svarade inte på dessa frågor. Hur ska i så fall den

Anf. 64 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det är precis den frågan som Peter var inne på sist som utredaren ska ge svar på. Det är därför vi har tillsatt en utredning. Frågan tillbaka till den rödgröna oppositionen är: Vad är det som är så acceptabelt med andra länders internationella register med svenska fartyg som flaggas ut eller bekvämlighetsflaggor, Gud förbjude? Det är ju den utvecklingen vi har sett. Om vi gemensamt är överens om att vi ska värna svensk sjöfartsnäring borde vi väl ganska förbehållslöst pröva olika möjliga lösningar för att se till att ha kvar svenska fartyg under svensk flagg. Det borde vi kunna vara överens om, vi som vill värna utvecklingen av svensk sjöfartsnäring.

När det gäller båtregister var Peter Pedersen där: Det är ändå under ytan så att den rödgröna oppositionen gärna vill ha ett underlag för en ny skatt. Det är därför man vill ha ett båtregister även för de riktigt små båtarna. Det är en helt annan fråga med ett internationellt register för de stora lastfartygen.

Jag medger att det kanske kan finnas argument för ett register, men redan i dag har vi ju väldigt bra koll på även de små båtarna genom försäkringsbolagens förteckning och register över dem som finns. Det måste kanske inte vara ett statligt register med risk för att ni också så småningom inför en beskattning av de mindre båtarna.

När det gäller IMO och svavelhalten noterar jag att vi är överens om att vi självklart ska se till att ställa krav på höga miljöambitioner på alla aktörer i alla vatten och inte sänka ambitionerna för svensk del. Jag välkomnar att vi på den punkten tycks eniga. Lyssnar man på andra företrädare för inte minst Socialdemokraterna låter det som att här ska vi backa ur och sänka miljöambitioner – inte vara offensiva och jobba för att andra också ska anpassa sig till högt ställda miljökrav.

Anf. 65 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet faktiskt har en gemensam reservation, så vi är totalt eniga i den här frågan. Vi kanske uttrycker oss med någon variation, men det förekommer även hos alliansen. Vi i oppositionen är helt eniga i den här frågan.

Jag kan konstatera att det framgick tydligt i interpellationsdebatten mellan Åsa Torstensson och några från oppositionen om ett internationellt fartygsregister att hon hade uppenbara problem att förklara. Om man inte avser att gå in och ändra i några svenska lagar, till exempel kollektivavtalsmodeller och så vidare och försämra arbetsvillkoren, vad är man då ute efter? Vad ska man göra för något? Att enbart skriva in fartyget i registret kan ju inte lösa några problem. Någoting måste ske.

Vi är inte positiva till att andra länder har vidtagit denna typ av åtgärder som gör att man i princip anställer gästarbetare från andra länder som har mycket sämre arbetsvillkor än de arbetare som råkar vara födda i det egna landet. Vi tycker att det är helt oacceptabelt, och vi tycker inte att Sverige ska ingå i den ordningen.

Däremot uppfattar vi att både facken och företrädarna för arbetsgivarna tycker att tonnageskatt är någonting som är viktigt för att vi ska stoppa inriktningen mot att allt fler svenska fartyg flaggas ut. Det är en viktig åtgärd. Vi uppfattar den som den viktigaste åtgärden.

När det gäller skatt och båtregister förstod jag att det stora problemet är att man absolut inte vill ge någon som helst möjlighet till detta. Vi kan konstatera att det svenska sjöräddningssällskapet, polisen, Kustbevakningen och tullen ser klara fördelar med ett båtregister. Om man har husvagn, EU-moppe, bil eller andra fordon ska det vara ett register som kan möjliggöra en skatt. Men i fråga om båtar gäller inte det. Oavsett om man ska införa någon båtskatt eller inte är detta inte rimligt. Vad är argumentet för att detta speciella undantag ska gälla just för båtar? Det framgår inte i texten här, och det framgår aldrig i någon argumentation. Det handlar i så fall om att vi inte ska möjliggöra någon ny skatt. Men det är inte det som beslutet om att införa ett register handlar om.

Anf. 66 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag funderar än en gång på följande: Vad är oppositionens alternativ till att skapa bättre förutsättningar och förhindra den pågående utflaggningsen av svenska fartyg? Jag vet att Peter Pedersen inte har några fler repliker.

Ni kritiserar tanken på ett internationellt register, ni kritiserar att tonnageskatten inte har kommit och så vidare. Men vad är ert alternativ? Är det tonnageskatten som skulle kunna rädda kvar den svenska flottan fullt ut? Jag är inte säker på det.

När Peter Pedersen ställer krav när det gäller vad som ska förändras med ett internationellt register vill jag säga: Låt nu utredningsmannen komma med sin utredning och belysa vad man kan göra och vad som är fördelar och nackdelar med det ena eller det andra förslaget så ska vi återigen titta på den frågan.

Peter Pedersen vet att Centerpartiet och jag är mycket positiva till tonnageskatten. Men vi, liksom ni, väntar otåligt på att detta ska beredas färdigt så att det kan komma ett förslag.

Jag ska än en gång säga något om en båtskatt och ett båtregister. Det är lite skillnader i fråga om detta. Vi har en skatt på EU-moppar. På en del andra fordon har vi också skatter. Men på båtar har vi inte skatt. Därför tycker vi inte att det är nödvändigt med ett register heller. Peter Pedersen antydde själv i sin första replik att just beskattning är en möjlighet på sikt, även om Socialdemokraterna inte vill höra talas om detta.

Vi tycker att det nu är ett läge då det inte behövs ett nytt register. Vi vet att försäkringsbolagen har förteckningar över de båtar som finns och att de kan användas om det behövs till exempelvis polisära insatser. Vi tycker inte att det finns skäl att i dagens läge införa ett nytt statligt register.

Anf. 67 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik:

Fru talman! Sven Bergström spekulerar i en eventuell oenighet eller nyansskillnader bland oss i de tre partierna i det rödgröna laget. Jag kan konstatera att vi är eniga om våra reservationer. Vi deltar alla tre aktivt. Hur ser det ut på er sida? Ni är fyra partier. Jag ser bara att två är an-

mällda i debatten. Men det kanske är fritt fram även för det största partiet att yttra sin mening om detta.

Jag måste säga att jag saknar Johnny Gylling i denna diskussion. Han kunde ta upp och hade kontakter och en dialog med svensk sjöfart och kunde företräda dess intressen. Så är inte fallet nu.

Jag konstaterar också att det är självklart för mig som miljöpartist att hälsa högre miljöambitioner välkomna. Försurande utsläpp är gränsöverskridande och ska bekämpas överallt. Det som jag saknar är en viljeyttring från regeringen att också se till att detta gäller alla farvatten eftersom försurande utsläpp inte bryr sig om några nationella gränser eller vad det ena eller andra havet heter.

Jag är också intresserad av att man bemöter detta tillsammans med näringen. Det är fossila bränslen i sjöfarten. Förr eller senare måste vi ställa om till andra bränslen. Biogas är det som ser ut att vara närmast för handen. Men det är en mycket kostsam utveckling. Då är det rimligt att vi tillsammans med branschen tar ansvar för den teknikutveckling som måste ske och underlätta för införande av ny teknik på det sätt som vi rödgröna gjorde när katalytisk avgasrening infördes. Då fick man 30 procent i statsbidrag för att göra det. Vi vill alltså möta miljökraven proaktivt.

När det gäller relationerna till andra länder måste jag konstatera att skogen växer snabbare i Latinamerika. Om allt annat är lika blir detta en nackdel för skogsindustrin. Det är viktigt att vi möter kraven aktivt i stället för att försämra arbetsförhållandena för dem som arbetar inom sjöfarten på det sätt som ni vill göra.

Anf. 68 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag noterar en viss nyansskillnad när Karin Svensson Smith beskriver frågan om svavlet. Det ligger snarast närmare vad vi säger i betänkandet. Vi måste ställa om, vi måste underlätta för ny teknik, och vi ska vara föregångare. Jag är dessutom personligen övertygad om att det är till gagn för svensk industri om vi kan ha en hög profil på miljöteknikområdet. Det är exportmöjligheter som öppnar sig.

I betänkandet på s. 42 skriver vi: "EU-kommissionen utfärdade den 21 december 2009 en rekommendation om lättnader i införandet av EG-direktiv 2005/33. Denna rekommendation är riktad till EU-medlemsstaternas regeringar och innebär en möjlighet för länderna att inte verkställa kravet på 0,10 viktprocent svavel i hamn under en övergångsperiod."

Jag undrar hur det är med Miljöpartiet. Tycker Miljöpartiet att den svenska regeringen skulle be att få slippa detta lite högre krav? Vi är överens om att vi ska ha konkurrensneutralitet och att vi ska ställa krav på att andra hav och länder ska tillämpa hårda regler. Men tycker Miljöpartiet att vägen framåt är att begära lättnader och undantag från höga miljöambitioner? Det vore väldigt intressant att få besked om detta här och nu.

Anf. 69 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik:

Fru talman! Vi är överens om det som står i reservationen. Där står ingenting om några sådana undantag. Däremot har vi aktivt verkat för tonnageskatt i enlighet med sjöfartsnäringens egna synpunkter. Vi verkar

för kilometerskatt för lastbilar för att vi inte ska få en övervältring av transporter från havet till vägarna.

Men vi måste också notera att skogsindustrin och dess arbetstillfällen och de exportintäkter som vi har är viktiga att värna om. Därför måste man jobba internationellt för att skogsnäringen och sjöfartsnäringen i nordiska förhållanden inte ska få en konkurrensnackdel gentemot Latinamerika där skogen växer snabbare och miljöambitionerna i sjöfarten är lägre. Vi måste se till att få internationella spelregler för detta. Då konstaterar jag att det enda som regeringen här hittills har gjort är att öppna för en utredning om internationellt register och försämrade arbetsvillkor för de anställda. Det är knappast ett bra sätt att möta framtiden.

Här finns oändliga möjligheter. Man skulle till exempel kunna samla in hushållsavfallet i den största tätorten i Sverige, i Stockholm, och använda den organiska delen för att göra biogas av den. Har det borgerliga styret här i Stockholm varit intresserat av det? Nej, det har man inte. Har man försökt bygga upp en infrastruktur för biogas i resten av landet så att man inte ska behöva förflytta den med lastbil som sker nu i den del av landet där jag bor? Nej, det har man inte. Man förhåller sig väldigt passiv. Det enda initiativ som man har tagit är utredningar för att försämrade villkoren för sjöfartens anställda. Det är inget bra sätt att möta framtiden, Sven Bergström.

Anf. 70 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Vi kommer möjligen från ämnet lite grann om vi pratar om biogas och avfall. Men jag gläder mig åt att Miljöpartiet tar ansvar för att vara den gröna rösten i den rödgröna röran, precis som vi i Centerpartiet försöker vara det inom alliansen.

Skogsindustrin är viktig. Jag är själv skogsbrukare och känner mycket starkt för den svenska skogsindustrin. Vi måste gemensamt se till att den har en god konkurrenskraft. Då är metoden inte att sänka miljöambitionerna och möjligheterna för svensk miljöteknikindustri utan naturligtvis att ställa samma krav på andra länder och andra vatten.

När jag läser oppositionens reservation 7 noterar jag att det egentligen inte finns några substantiella krav som avviker från majoritetens skrivning i betänkandet. Man skriver i reservationen:

”Det är nödvändigt att regeringen med kraft agerar inom IMO för ett regelverk som ger minskad miljöpåverkan från sjöfarten och samtidigt undviker att ge svensk industri och svensk sjöfart sämre konkurrensförutsättningar.”

Ja, det kan jag också skriva under på. Det är ungefär det som majoriteten skriver i betänkandet. Jag förstår därför inte riktigt substansen och vad man skulle vilja göra ett tillkännagivande om i reservation 7.

Fru talman! Summa summarum tror jag att vi är ense om att svensk skogsindustri och sjöfartsnäring ska ha goda konkurrensvillkor. Vi ska vara offensiva på miljöområdet. De utredningar som vi nu har tillsatt kommer så småningom med sina förslag. Då kan vi värdera både det internationella registret och andra åtgärder för att faktiskt säkra svensk sjöfart och förhindra en fortsatt utflagging av fartyg till andra länder.

Anf. 71 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! När man kommer upp så här sent i debatten har man hunnit lyssna en del. Det kan väl konstateras att det i grunden finns en stor enighet om att sjöfarten är väldigt viktig. Som Claes-Göran Brandin inledningsvis konstaterade går 90 procent av exporten och importen på sjön. Vidare är vi eniga om att sjöfarten har en stor framtid både när det gäller närtrafiken och den inre trafiken och när det gäller fjärrtrafiken.

För att inte glömma yrkar jag redan nu bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

I betänkandet behandlas ett stort antal motioner från allmänna motionstiden. Av behandlingen i betänkandet framgår det klart, tycker jag, att alliansregeringen fäster mycket stor vikt vid sjöfartsfrågorna, vid utvecklingen av den svenska sjöfarten och vid densammas konkurrenskraft.

Det sker ett arbete på nationell nivå, på EU-nivå och också på global nivå när det gäller IMO som det varit en hel del diskussioner om. Det är ändå ett FN-organ som har fattat beslut om svavelhalterna i bränsle.

Trots att mycket arbete pågår – ett arbete som är initierat av alliansregeringen – för att stärka svensk kvalitetssjöfart och dess konkurrenskraft innehåller betänkandet tolv reservationer. Det speglar väl inte riktigt den bild man får här i debatten av att det finns en stor oenighet.

Fru talman! Genomgående för regeringens utvecklingsarbete gäller att sjöfarten präglas av en helhetssyn och av att miljön står i centrum, vilket tidigare framgått här. Bra exempel på det är den Östersjöstrategi som antogs under det svenska EU-ordförandeskapet hösten 2009 liksom arbetet inom Helcom och handlingsplanen för Östersjön där miljön står i centrum. Men det handlar inte bara om miljön. Att miljön ska bevaras samtidigt som man låter maritima näringar kunna utvecklas är i allra högsta grad knutet till sjöfartens utveckling.

Fru talman! Som jag tidigare sagt anser Folkpartiet och alliansregeringen att det som tas upp här är viktigt och att det skapar förutsättningar för en konkurrenskraftig svensk sjöfart. Det handlar dock inte bara om tonnageskatt. Man ska nog inte stirra sig blind på den. Trots allt löser den kanske inte alla problem, som Sven Bergström sade.

Det är tillfredsställande att se att regeringen jobbar väldigt brett med de här frågorna. Här har den utredning nämnts som är tillsatt. En särskild utredare ska se över möjligheterna att stärka den svenska sjöfartens konkurrenskraft. I det sammanhanget finns det med i direktiven att man ska redovisa förutsättningarna för ett svenskt internationellt register men också regelförenklningar i övrigt för fartyg under svensk flagg. Som tidigare också sagts handlar det om väldigt många jobb så frågan är mycket viktig. Utredaren ska även titta på frågan om att säkra transporter till och från våra hamnar.

Här har framställts farhågor kring det fackliga inflytandet när det gäller ett internationellt register. Vi får väl se var utredaren hamnar. Det står att arbetet ska ske i samråd med branschorganisationer, arbetsmarknadens parter och berörda myndigheter. Förhoppningsvis landar det i förslag med bred förankring – förslag på vilka även de fackliga organisationerna har kunnat ha synpunkter som kan beaktas just för att vi ska få en bra lösning.

Man kan säga att vi inte ska ha något internationellt register. Men de facto finns det internationella register som man beträffande svenska fartyg ändå kommer att gå till. Därför är det kanske trots allt bättre att ha ett eget internationellt register. Vi får, som sagt, avvakta utredningen och vad den landar i.

Regeringens åtgärds paket i övrigt avseende den svenska sjöfarten innehåller också ett flertal andra punkter. För att ta några exempel kan jag säga att Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser har i uppdrag att genomlysna det svenska maritima klustret med inriktning på att identifiera åtgärder som kan vidtas för att minska kostnader och för att stärka konkurrenskraften. Det är ett underlag som det är viktigt att ha inte minst då Sverige aktivt jobbar inom EU med den europeiska sjöfartsstrategin så att vi liksom vet var vi själva står i sammanhanget. Som tidigare nämnts här har Transportstyrelsen i uppdrag att se över förutsättningarna för en ökad flexibilitet vid besiktning av fartyg under svensk flagg som en del i förenklingsarbetet. Det pågår alltså mycket arbete.

Fru talman! En fråga som vi i Folkpartiet tycker är central och som vi har motionerat om är den om att bättre utnyttja våra möjligheter till inre sjöfart. Naturligtvis tycker vi att det är väldigt bra att regeringen utreder hur EU:s regelverk för inre vattenvägar kan införas i Sverige. Sedan 1995 då Sverige gick med i EU har vi haft ett undantag från regelverket för inre vattenvägar. Egentligen handlar det således inte om att ta bort ett undantag, så det här kan nog vara relativt enkelt.

Utredningar har gjorts på uppdrag av Västra Götalandsregionen och Vänerregionens näringslivsråd som visar att det företagsekonomiskt skulle vara lönsamt med containerälvspendel från Göteborg via Göta älv, Trollhätte kanal och upp till Vänern, tur och retur. Det är en lönsam affär om det går att utnyttja de regelverk som finns när det gäller EU:s system för inre vattenvägar. Här handlar det om Vänersjöfarten. Men jag är helt övertygad om att liknande förutsättningar skulle kunna tas fram för Mälaren.

I grunden handlar det om att skapa förutsättningar för miljömässigt effektiva transporter. Där kan den inre sjöfarten ha en stor potential och spela en avgörande roll. När det gäller energieffektivitet är sjöfarten otvivelaktigt överlägsen. Om transporter flyttas över från väg och järnväg till sjöfart där det är möjligt innebär det naturligtvis en stor vinst.

Jag skulle kunna ge ytterligare exempel på att alliansregeringen brett jobbar med ett framåtsyftande arbete för att ge förutsättningar för en ökad konkurrenskraft för den svenska sjöfartsnäringen, men tills vidare stannar jag här på just den punkten. I stället vill jag passa på att lyfta fram sjöfartsnäringens eget arbete.

Den svenska sjöfartsnäringen jobbar väldigt framåtsyftande och ligger i framkant när det gäller miljövänlig sjöfart och kvalitetssjöfart. Man vill säkra kompetensen och nyrekryteringen. Dessutom stöder man forskningen. Ett omfattande arbete pågår i ett stort samarbete mellan högskolor, rederinäring och, naturligtvis, myndigheter.

Fru talman! Till sist vill jag göra en liten kommentar till detta med ett fritidsbåtsregister. Jag kan mycket väl se att argument kan lyftas fram för att det i vissa situationer kan vara bra att använda sig av ett sådant. Jag är inte förvånad över att vissa myndigheter kan tycka att det i vissa situationer är väldigt bra med ett fritidsbåtsregister.

Jag uppskattar att man i reservationen i klartext skriver – förut tycker jag inte att det varit klartext – att det här ger en möjlighet att införa en beskattning. Det är ett av huvudargumenten. I övrigt kan jag inte se att det finns argument som vi kan ställa oss bakom när det gäller att återinföra ett fritidsbåtsregister. Farhågan att det hela har med beskattning att göra är väl inte helt ogrundad om man säger så.

Anf. 72 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik:

Fru talman! Heder åt Lars Tysklind och Sven Bergström som deltar i debatten och talar för hela allianssidan! Det är starkt gjort.

Många frågor står på dagordningen. Lars Tysklind sade att man slår vakt om den svenska sjöfartsnäringsen. Frågan är om man är lyckosam i detta. Har alliansregeringen varit bättre än det rödgröna laget på att slå vakt om sjöfartsnäringsen?

En väldigt bra mätare är att titta på flaggorna – man kan säga att de röstar med fötterna. Förra året flaggades 30 fartyg ut. Vi lyckades vända en utflaggning till en inflaggning. Det är en rätt så bra mätare på om fartygen trivs i svensk sjöfart eller inte. Jag skulle rekommendera Lars Tysklind att tala med dem. Det går alldeles utmärkt att prata med Redareföreningen – för min del pratar jag också gärna med Seko sjöfolk, och det finns sjöfartsforum – och höra vad de tycker är viktigt. De är ganska entydiga med att tonnageskatt är viktigt för dem om de ska ha rättvisa spelregler.

Vi gillar svensk sjöfart, men vi gillar också svensk skogsindustri. Jag brukar ibland bråka med dem om längd och vikt på lastbilar, men jag tycker att det är väldigt viktigt att skogsindustrin finns kvar i Sverige. Det betyder mycket för jobben, för ett hållbart utnyttjande av svenska råvaror och för exportintäkterna. Nu råkar det vara så att skogen växer snabbare i Latinamerika, och många gånger tror jag inte att lastbilar är ett alternativ i skogsindustrin. Man måste ha rättvisa spelregler.

Jag undrar: På vilket sätt har Lars Tysklind tänkt möta denna situation för att möta både miljökrav och rimliga krav på näringen så att man klarar av konkurrensen i ett internationellt system?

Anf. 73 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag börjar med den sista frågan, om svensk skogsindustri. Jag utgår ifrån att Karin Svensson Smith syftar på diskussionen om SECA-området och kraven på svavelinnehåll i bränslet. Vi fick så sent som i morse en väldigt tydlig signal från skogsindustrin – man beskrev ganska katastrofala följder. Det är klart att den bilden måste tas på allvar, och det skriver vi också i betänkandet. Man får naturligtvis följa detta och se att det inte får orimliga konsekvenser.

Jag tycker att det när man räknar ut sådant här blir mycket att man räknar med allt annat lika i sammanhanget. Ibland kan vi tala om hönan och ägget i dessa sammanhang. Jag har också mycket kontakt med Redareföreningen och även med anställda, så det är inte så att jag inte talar med dem. Det syns också en tydlig attitydförändring inom redarkretsar – från början såg man det orimliga, men i dag jobbar man trots allt aktivt med lösningar.

Jag tror alltså inte att det ska underskattas att ett krav driver fram ny teknik. Om det sedan räcker är en annan fråga, och det är därför vi skriver att man kanske kommer att inse att det krävs andra åtgärder i sammanhanget. Jag tror att man även på EU-nivå kommer att följa frågan, och Sverige har tillskrivit EU-kommissionen just för att påpeka att det ska vara lika villkor åtminstone över hela Europa.

Det finns naturligtvis ett skäl till att vi har ett SECA-område här uppe, och det är att vi är ett känsligare område. Det är inte en slump att Nordsjön och Östersjön är ett SECA-område.

Anf. 74 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik:

Herr talman! Jag har i denna kammare varit med och argumenterat för att Östersjön skulle få stämpeln PSSA så att vi skulle kunna införa krav som värnar Östersjöns miljö. Självklart är jag positiv till detta.

Försurande utsläpp är som sagt gränsöverskridande. De känner inga nationsgränser. Det duger inte att som Lars Tysklind säger följa utvecklingen. Man vill ju få väljarnas förtroende att sitta i regeringen för att genomföra något. Ni har inte fått väljarnas förtroende för att följa utvecklingen, utan ni ska genomföra saker och ta initiativ. Det är vad det handlar om, och det är det vi från den rödgröna oppositionen efterfrågar.

Om man tittar på Sjöfartsverkets analys av konsekvenserna av detta ser man att de menar att det allt annat lika kan bli en överflyttning av transporter till landbacken. Det är nämligen inte rättvisa villkor. Är Lars Tysklind beredd att verka för kilometerskatt för lastbilar? Man kan inte säga att det är rättvisa spelregler om inte lastbilstrafiken tar kostnaderna för de miljöeffekter den ger upphov till. Det är en skarp fråga. Finansministern har sagt att han inte är intresserad av detta, trots att en enig klimatberedning vill införa kilometerskatt.

Är Lars Tysklind beredd att ta initiativ till någonting som underlättar för teknikförändring? Om man tittar historiskt ser man att det när Sverige gick från att vara ett jordbruksland till att vara ett industriland var stat och näringsliv som tillsammans, under regeringens ledning, byggde ut elnät, telefonnät och järnvägar som gynnade både näringsliv och befolkning. Biogasen utvecklas inte av sig själv, utan man måste vara proaktiv i sammanhanget och arbeta tillsammans med näringslivet. Det skulle man kunna förvänta sig av en regering som säger sig stå näringslivet nära. Den ska inte bara följa utvecklingen utan göra något proaktivt för att gynna framtiden.

Anf. 75 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag får väl säga att jag nog uttrycker mig lite oklart, eller så vill Karin Svensson Smith spetsa till det lite. Det är hennes rättighet att göra det. Jag menar dock naturligtvis, vilket jag nämnde, att Sverige har tillskrivit EU-kommissionen om att uppmärksamma det förhållande som faktiskt gäller.

Att följa utvecklingen betyder inte att man sitter passiv utan att man faktiskt arbetar med frågan. När det gäller teknikutveckling vet jag inte hur Karin Svensson Smith i den kontakt hon haft med rederinäringen har upplevt den anda som gäller, men jag upplever att det är en stor aktivitet i teknikutvecklingen. Bland annat handlar det om bränslet LNG, som är en flytande naturgas och som ger noll svavel. Om det räcker eller om man

behöver vidta ytterligare åtgärder kan jag dock inte säga i dag. Jag kan nog tänka mig att denna fråga kanske måste lösas också på annat sätt.

Det ställdes även några andra frågor i början, om huruvida jag tycker att vi har en lyckosam politik. Jag tycker inte alls att den är lyckosam så länge det flaggas ut fartyg från Sverige. Det är därför det just nu pågår ett så brett arbete för att se på möjligheterna att skapa en konkurrenskraftig svensk sjöfart så att utflaggningen stoppas. Tonnageskatten är en del av det, och Folkpartiet står bakom att vi ska införa en tonnageskatt i Sverige. Jag tycker dock inte att man ska stirra sig blind på detta och tro att det är hela lösningen, för allt det andra arbetet är också viktigt. Då kan till exempel ett internationellt register vara någonting att titta på.

Anf. 76 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Herr talman! Är inte Lars Tysklind och Folkpartiet oroliga över den utflaggning som sker i dag, när vi har haft en borgerlig regering under fyra år? Bevisar det inte att man har haft ett dåligt företagsklimat under dessa fyra år?

Nu säger både Sven Bergström och Lars Tysklind att de står bakom tonnageskatter. Tänk vad enkelt det skulle vara om vi hade kunnat göra ett gemensamt tillkännagivande i denna fråga. Det gjorde vi faktiskt i en del frågor när den tidigare regeringen satt. Vi var inte alls oävana när det gällde att göra gemensamma tillkännagivanden, men det verkar precis som att locket är på här. Det visar än en gång att det inte är Folkpartiet, Centerpartiet eller Kristdemokraterna som har någonting med denna fråga att göra. Det är Moderaterna som helt och hållet styr den, och vi ska inte införa någon tonnageskatt.

När man ser på sjöfartsnäringsen, på deras utflaggningar och allting som sker nu kan jag inte se detta på annat sätt än att den gamla regeringen hade en mycket bättre sjöfartspolitik än den nuvarande regeringen.

Tillbaka till detta med ett svenskt register: Som jag har sagt tidigare är vi motståndare till ett svenskt register. Det man nu vill göra i denna utredning förändrar nämligen ingenting annat än att de fackliga rättigheterna förändras och försvagas när det gäller det som ska göras från redarens sida och när det ska göras. Det är just därför de fackliga organisationerna är totala motståndare till detta.

Ta ett helhetsgrepp över sjöfarten! Börja inte med dem som står längst ned på skalan! Det är en typiskt borgerlig politik att börja med dem som står längst ned. Dem ska man klämma åt i stället för att ta det där problemen ligger.

Anf. 77 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! När det gäller gemensamma tillkännagivanden kanske man ska ha lite historiskt perspektiv. Beträffande tonnageskatt gjorde vi ett gemensamt tillkännagivande 2004. Det var ett enigt utskott som tillkännagav regeringen att man ville ha införande av tonnageskatt.

Innan dess hade socialdemokratiska regeringar sagt nej, men då fanns det en motion från övriga sex partier. I den situationen valde Socialdemokraterna att gå med på detta tillkännagivande. Jag tycker därför att det kan finnas anledning till viss ödmjukhet i just den frågan. Det finns en historia bakom, Claes-Göran Brandin. Socialdemokraterna var inte kända för att driva frågan om tonnageskatt under förra mandatperioden.

Det är klart att jag och Folkpartiet är oroliga för utflaggningen av svenska fartyg. Som jag sade tidigare är vi därför nöjda med att regeringen jobbar brett med frågorna. Tonnageskatten är en del i dessa frågor, och eftersom den bereds i Finansdepartementet behöver det inte ges något tillkännagivande. Vi utgår från att den i sinom tid kommer att landa i riksdagen. Man prioriterar alltid olika frågor. Som finansministern sagt kommer frågan att komma fram.

När det gäller motståndet mot ett svenskt internationellt register vill jag uppmana oppositionen att vänta på resultatet. Man behöver ju inte måla vissa potentater på väggen.

Anf. 78 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Herr talman! När en borgerlig regering klampar in på avtalsområdena blir jag orolig. Jag vet var det kommer att bära hän. Vi kan nästan se var det kommer att landa.

Sjöfartsnäringen är inte orolig för en socialdemokratisk regering. Det var vi som i denna kammare genomförde sjöfartsstödet. Då var Folkpartiet i och för sig med på det, men Moderaterna protesterade högljutt. Tom Heyman, Per-Richard Molén och ett antal andra protesterade högljutt mot det. I dag vågar inte Centerpartiet, Folkpartiet eller Kristdemokraterna protestera mot Anders Borg för att genomföra tonnageskatten.

Det var dessutom en socialdemokratisk regering som år 2006 tillsatte en utredning som sedan kom med ett positivt besked, nämligen att det inte fanns några hinder att genomföra tonnageskatten. Om man nu tyckte att utredningen var dålig för att den tillsatts av en socialdemokratisk regering kunde man väl ha ändrat det som var dåligt och sedan genomfört den.

Nej, Lars Tysklind, den borgerliga regeringen ledd av Moderaterna vill inte ha något sjöfartsstöd, utan näringen ska klara sig själv. Man ska inte ge några stöd över huvud taget.

Min kritik mot utredningen, när man ska titta över sjömännens avtal och allt sådant, är att det är det lilla, lilla man tar upp. Är det inte bättre att börja i den andra ändan för att få till stånd en bättre sjöfartspolitik i Sverige?

Anf. 79 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Det blir mycket fokusering på enskilda frågor och jag tycker att vi tappat bort helheten. Nu talar vi om tonnageskatt och ett svenskt internationellt register, men det finns också många andra frågor när man vill genomlysa hela det maritima klustret och vilka förutsättningar det finns till att öka konkurrenskraften. Det gäller att inte glömma bort att man måste jobba med många saker samtidigt.

Jag vill protestera mot att vi inte vill göra något. Det här är en komplicerad process. Jag har aldrig uppfattat tonnageskatten som ett stöd, eller någon typ av skattesänkning, som Peter Pedersen sade tidigare. Det är en neutral sak. Även redarnäringen hävdar att den är neutral. Det handlar om en regelomläggning för att framför allt kunna förenkla en förnyelse av fartygsflottan.

Det gäller att hitta nyckeln till hur man klarar övergången och verkli- gen får det neutralt. Det är alltså inte fråga om något stöd, och inte heller redarnäringen hävdar att de vill ha ett stöd, utan de vill ha ett nytt system för beskattning. Det har Folkpartiet ställt sig bakom bland annat genom den motion som väcktes 2003 och som var orsaken till det tillkännagi- vande som resulterade i en utredning. Visserligen var regeringen då soci- aldemokratisk, men vi var många partier som den gången drev på för att få fram utredningen.

Anf. 80 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! Det var då för väl att Folkpartiet kunde rätta till det jag sade; den bilden stämmer. Om det jag sade uppfattades som någonting annat var det förstås fel. Det handlar om ett nytt system, ökad förutsäg- barhet för branschen. Det jag avsåg var att det är märkligt att man är beredd att gå fram med åtgärder på andra områden, men just på detta område är det väldigt trögt.

Det håller inte att olika företrädare för den borgerliga alliansen går upp i talarstolen och säger att man egentligen är mycket positiv till ton- nageskatt. Av ett protokoll för något eller ett par år sedan – jag minns inte exakt när det var – framgår hur Anders Borg i en interpellationsde- batt kategoriskt avvisar tonnageskatten. Han ansåg då att det redan fanns så mycket subventioner och åtgärder för sjöfartsnäringen att det inte fanns någon anledning att införa en tonnageskatt. Där har alliansen alltså lite grann att jobba med.

Nu försöker man slå in kilar mellan oss i oppositionen trots att vi har gemensamma reservationer i olika frågor. Man försöker hitta nyanser i orden när vi säger att vi står för en viss ståndpunkt. Det som står i våra reservationer är det som gäller. Alliansen å sin sida säger att de är posi- tiva till åtgärder, men frågan är varför den borgerliga regeringen i så fall inte genomför dem. Det tyder på att det någonstans finns ett motstånd.

Sedan är det bra, herr talman, om man är uppriktig i diskussionen. När Lars Tysklind tog upp fritidsbåtsregistret sade han att vårt huvud- syfte – eller någonting sådant – är att införa en båtskatt. Så står det inte alls! Vi räknar upp tre fyra olika argument för att införa ett fritidsbåtsre- gister. Som sista punkt säger vi att det även möjliggör beskattning av fritidsbåtar. Det är alltså ingenting som automatiskt bör falla ut. Däremot finns det en rad andra skäl till registret. Det finns ingen anledning att inte fartyg, eller båtar, ska kunna omfattas av ett register på samma sätt som alla andra fordon som åker omkring.

Man försöker också ge sken av att vi ska beskatta små ekor och lik- nande. Det handlar inte om det. Det finns faktiskt båtar för miljonbelopp som får omkring i vissa farvatten men har helt andra regler än övriga fordon. Varför ska det vara på det sättet?

Anf. 81 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Frågan varför man ska beskatta fritidsbåtar av olika storlek kanske vi får lämna därhän så länge eftersom den inte är aktuell just nu. Jag sade nog ”ett av huvudargumenten” och räknade också upp de andra argumenten.

Jag kan ha förståelse för det som Peter Pedersen hänvisar till, att myndigheterna tycker att ett fritidsbåtsregister vore bra att ha vid vissa tillfällen, men jag tycker inte att det totalt sett finns argument för att införa ett sådant register igen. När det gäller försäkringar, att återfinna stora båtar som är stulna och liknande vill jag säga att båtar märks redan i dag, utan detta register. Man ska alltså inte överdriva den problematiken.

Som jag sade i mitt huvudanförande uppskattar jag att oppositionen nu i klartext talar om att en av de saker registret skulle kunna användas till är beskattning. Det har inte framgått tidigare, åtminstone inte från alla.

Vad gäller tonnageskatten blir det nästan lite rundgång i debatten. Nu har vi nog klargjort vad vi tycker i den frågan. Från Folkpartiets sida är vi beredda att trycka på för att få igenom detta.

Anf. 82 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! Det är ganska intressant när det uttrycks så att det ”vid vissa tillfällen” är bra med ett register medan det i andra fall inte behövs. Det kunde gälla i en värld där det inte sker några incidenter till sjöss, där det inte förekommer båtstölder, där det inte finns några konstigheter. Om allt detta sköttes optimalt skulle vi inte behöva ha register i några sammanhang.

När det inträffar saker, när någon inte sköter sig enligt de föreskrifter som finns, då är det rimligt att kunna beivra detta, oavsett om det sker på land eller till sjöss. Jag har svårt att förstå Lars Tysklinds argumentation. I så fall borde man verka för att alla register, inte minst de som gäller den personliga integriteten, upphävs, men där går man snarare i motsatt riktning.

Om nu ett internationellt fartygsregister inte ska innebära några inskränkningar i löne- och arbetsvillkoren, inga försämringar för dem som i dag jobbar på svenskegistrerade båtar, vad ska det då innehålla? Det skulle vara intressant att höra. Jag försökte förtvivlat att få ett svar av infrastrukturminister Åsa Torstensson på vad det i så fall kan vara om det inte är den typen av åtgärder. Kan Lars Tysklind kortfattat nämna några exempel på vad det skulle innehålla för ändringar i svenska lagar som i sig skulle stärka den svenska konkurrenskraften, om man inte tänker sig några åtgärder vad gäller kollektivavtal, löne- och arbetsvillkor? Kan vi få något exempel på vad det kan tänkas vara?

Anf. 83 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag får tacka för förtroendet att få den frågan. När man ska införa ett internationellt eller ett svenskt register måste det per automatik innebära någonting. Frågan är inte om båtarna ska vara i ett svenskt eller ett internationellt register, utan frågan är att man flaggar ut till andra internationella register. Därför är det viktigt att vi tittar på om vi kan skapa en egen typ av register där de svenska lagarna och reglerna kan väga tyngre än reglerna i ett utländskt register. Vad exakt det skulle innebära har jag naturligtvis svårt att säga, utan det får utredningen visa.

Det är viktigt, som påpekats, att detta ska ske i samråd med branschorganisationerna, arbetsmarknadens parter och myndigheter för att man ska kunna se till att det är rimliga förändringar som sker. Om alternativet är att fartyget flaggas ut från Sverige helt kanske man ändå är beredd att acceptera vissa förändringar.

Jag tror inte att det går att skapa ett sådant register om man inte har en bred förankring hos alla parter. Jag tror att det kommer att vara målet i arbetet.

Anf. 84 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt lägga mig i debatten, för den har skötts på ett utmärkt sätt från vår sida av Claes-Göran Brandin, Karin Svensson Smith och Peter Pedersen. Men jag blev väldigt upprörd när jag hörde Sven Bergström påstå att vi inte står upp för miljöambitionerna när vi kritiserar regeringens otroligt flata agerande i den här frågan.

Vi socialdemokrater har tillsammans med övriga i den nuvarande rödgröna oppositionen varit pådrivande för att bilda SECA-området för att kunna förbättra miljön i Östersjön. Men det är värt att hålla i minnet att det stora bekymret när det gäller Östersjön inte är försurningen utan övergödningen. Det är kväve- och fosforutsläppen som är det riktigt stora bekymret. Sedan är det jättebra att man får ned svavelutsläppen, för svavelutsläppen är ett stort bekymmer. Svavelutsläppen går nu snabbt ned.

Däremot kan man fundera om det inte borde ha varit en tankeställare när den övriga världen är väldigt tveksam till att kunna klara av att nå målet om 0,5 procent i utsläpp 2020 utan menar att det förmodligen kommer att bli 0,5 procent 2025. Hur kan man så självklart säga att man kan införa 0,1 procent för Östersjön utan att det får några konsekvenser för industrin? Här har regeringen brustit allvarligt. Man borde ha tänkt igenom det.

Nu är vi på väg att införa ett regelverk som gör det billigare att transportera massa och papper från Brasilien till Rotterdam och släppa ut hundra gånger så mycket svavel som om man transporterade samma mängd papper och massa från Sundsvall till Rotterdam. Det gynnar inte miljön. Vi kan inte säga att vi gör avkall på miljökraven för att vi är kritiska till den ordningen.

Vi har en gemensam reservation där vi menar att regeringen med kraft måste agera inom IMO för att få ett regelverk som dels ger minskad miljöpåverkan från sjöfarten, dels inte ger svensk industri och sjöfart sämre konkurrensförutsättningar. Det är vi överens om. Vi är väldigt kritiska till att regeringen inte agerat. Estlands regering agerar, Finlands regering agerar, Sveriges regering avvaktar och väntar på att EU ska ta initiativ i denna fråga. Det ser vi inte som en vettig väg att gå. Om vi dessutom får betydligt mer av svenskt gods flyttat från sjön till lastbil ger det inte någon miljöeffekt.

I detta anförande instämde Claes-Göran Brandin och Lars Mejern Larsson (båda s) samt Peter Pedersen (v).

Anf. 85 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Ju längre den här debatten fortgår desto mer överens blir vi i sak, även om retoriken låter lite annorlunda. Vi ska ha väldigt höga

ambitioner när det gäller sjöfarten och miljön. Vi ska lägga ribban högt, vi ska vara i frontlinjen.

Samtidigt håller jag med om det som står i de reservationer som Hans Stenberg, Brandin och andra har pratat om här tidigare. Vi får passa oss så att det inte blir kontraproduktivt. Jag utgår verkligen från att regeringen har frågan under bevakning så att effekten inte blir den och att man ställer, precis som flera har varit inne på tidigare, samma höga krav på andra farvatten och andra länder på att lägga ribban högt. Då ska man inte slira och försöka skjuta fram målet om 0,5 viktprocent år 2020, som Stenberg nu senast var inne på, utan snarast se till att andra länder följer oss och om möjligt ännu snabbare. Det är viktigt. Sjöfart och tågtrafik har en väldig potential, det är vi överens om, i ett läge där miljö- och klimathänsynen väger allt tyngre.

Då är det naturligtvis en grannlaga avvägning hur snabbt man går fram och var man lägger ribban. Men vi måste vara överens om att det är bra att Sverige är i frontlinjen och driver de här frågorna offensivt. Inte minst regeringens Östersjömiljard är ett tecken på att man prioriterar frågorna om Östersjön och miljöhänsynen.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 86 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Det är det här som är fullkomligt absurt: Vi säger att vi är överens om att man måste hantera det här på ett vettigt sätt. Det absurda ligger i att regeringen vägrar att agera. När man försöker ta upp det med berörd minister är det enda hon envetet säger i de sammanhangen att vi inte skulle stå upp för miljökraven i fråga om Östersjön.

Det är ni som har regeringsmakten. Det har snart gått fyra år av mandatperioden, ni borde börja inse det och särskilt de i Regeringskansliet.

Här krävs det ett ordentligt agerande snabbt. Vi kan inte sitta och vänta; tiden går. Vi talar om att införa ett bränsle av en helt annan sort. Det är inget fartygsbränsle som ska användas i fartygen i Östersjön efter 2015, och det är om fyra år.

Vi har brist på diesel i Europa i dag. Vi vet att prisbilden kan skena i väg väldigt fort. Det kan mycket väl visa sig att de beräkningar som Sjöfartsverket har gjort och som pekar på en kostnad på runt 28 miljarder för svensk industri kan vara oerhört fel, alltså alldeles för lågt ställda. Det beror alldeles på hur utvecklingen blir när det gäller hur många dieselbilar vi får i Europa under den tiden. Att vi skulle hinna bygga om raffinaderikapaciteten i någon större utsträckning fram till 2015 kan man nästan glömma. Man kommer inte ens att hinna klara miljöprövningarna för den delen.

Därför måste regeringen agera med kraft i den här frågan. Kommer man inte fram med IMO måste man fundera över hur man gör annars för att säkra svensk industris konkurrenskraft. Man kan inte fortsätta att avvakta, fundera och se vad som händer. Nu måste man agera.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU26

Vissa vallagsfrågor.

Vissa vallagsfrågor

Anf. 87 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s):

Herr talman! Hela vårt demokratiska valsysteem bygger på allas lika möjlighet att rösta. Själva röstningsförfarandet är demokratins hjärta. Det är då var och en fullföljer sin rättighet och för den delen även sin skyldighet genom att göra sitt val. Därför är det mycket viktigt att detta fungerar på ett tillfredsställande sätt och att det inte råder några oklarheter om vad som gäller.

I samband med valet till Europaparlamentet den 7 juni beslöt valnämnden i min hemkommun att förtidsröstningen i kommunen skulle starta den 25 maj, det vill säga 13 dagar före valdagen. I länet uppmärksammades också att det fanns kommuner som inte hade någon förtidsröstningslokal öppen varje dag. Det fanns en del röda dagar under perioden, söndagar och även Kristi himmelfärdsdag, då förtidsröstningslokaler hölls stängda.

I Valmyndighetens handbok till kommunerna om deras uppgifter vid valet står att förtidsröstningen startar 18 dagar före valdagen, det vill säga den 20 maj i detta fall, och pågår till och med valdagen. Det ska finnas vallokal i varje valdistrikt och röstningslokaler för förtidsröstning. Öppettiderna ska anpassas till när väljarna förväntas rösta. Åtminstone någon av lokalerna måste hållas öppen under hela förtidsröstningsperioden, det vill säga från och med den 18:e dagen före valdagen och fram till valdagen.

I vallagen står det däremot att förtidsröstning *får* inledas tidigast 18 dagar före valdagen. Det är här oklarheterna uppdragas. Vad betyder ordet "får"? Är det kommunen som får påbörja röstningen, men har frihet att välja en annan dag? Eller betyder det att den 18:e dagen är den första dag då röstning får ske? Enligt lagstiftarens intentioner och vad jag kan utläsa av förarbetena måste det vara det sistnämnda. Det kan inte vara meningen att Sveriges kommuner får välja när förtidsröstningen i den egna kommunen ska starta. Alla väljare i hela Sverige måste få lika möjligheter att utöva sina demokratiska rättigheter.

I Valmyndighetens handbok är det tydligt. Men handboken är ingen föreskrift eller lag, utan just bara en handbok. Inte heller finns det några bestämmelser i valförordningen eller i de föreskrifter Valmyndigheten utfärdar om öppethållandet för förtidsröstning.

Herr talman! Konstitutionsutskottet är enigt i sitt ställningstagande om sakfrågan och tycker att detta bör analyseras, ses över och vid behov förtydligas. Men vi skiljer oss åt när det gäller om riksdagen ska göra ett tillkännagivande eller inte, om behovet finns eller inte av att påtala detta för regeringen. Regeringskansliet självt säger vid kontakter att det finns frågor i eller i anslutning till vallagen som kommer att bli föremål för översyn. Men regeringen har inte sagt något om just denna fråga. Det är utskottets majoritet som förutsätter att även denna fråga ses över.

Vad jag inte kan förstå är varför majoriteten är rädd för ett tillkännagivande när vi är så eniga i sakfrågan. Ni anser tydligen också att det är viktigt att vi får lika villkor när det gäller förtidsröstning i hela landet. Frågan vi får är om vi inte litar på regeringen. Men det är inte där problemet ligger. Förhoppningsvis är det en ny regering efter höstens val. Men en fråga som passerat riksdagen utan ett tillkännagivande löper stor risk att falla bort, speciellt vid ett regeringsskifte, när många frågor ska upp på bordet. Finns det ett tillkännagivande måste regeringen åtminstone återkomma till riksdagen med en återrapportering om vad som sker. Frågan glöms inte bort.

Tycker ni i majoriteten att det är viktigt att alla väljare får lika möjlighet att rösta måste vi från riksdagens sida se till att det som upplevs oklart förtydligas, och det ska vi ge regeringen till känna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 88 MARIANNE BERG (v):

Herr talman! I detta betänkande, *Vissa vallagsfrågor*, finns en reservation. Den gäller röstningsförfarandet. Av bestämmelserna i 10 kap. 2 § vallagen om när röstmottagning i röstningslokaler får ske framgår det att i röstningslokaler som en kommun har fått röstningen påbörjas tidigast den 18:e dagen före valdagen och pågå till och med valdagen.

Nu har det framkommit att vallagen i vissa kommuner tillämpas så att röstlokaler har hållits öppna från en senare dag än den 18:e dagen före själva valet eller att lokaler inte varit öppna samtliga dagar fram till valdagen.

Herr talman! När det gäller dessa frågor finns det i stort sett inga skillnader mellan utskottsmajoritetens ställningstagande och vår reservation. Som tidigare talare tog upp anser vi att en analys bör genomföras av om detta tillvägagångssätt i vissa kommuner överensstämmer med lagstiftarens avsikt och om det finns anledning att förtydliga regelverket. Regeringskansliet har också svarat att det finns frågor i eller i anslutning till vallagen som kommer att bli föremål för översyn.

Nu undrar naturligtvis eventuella tittare och lyssnare som följer denna debatt: Om ni tycker lika, varför då ha en reservation och varför stå där och prata? Jo, det finns en sak som skiljer. Det är att utskottsmajoriteten, det vill säga högeralliansen och också Miljöpartiet, förutsätter att en sådan översyn kommer att ske. Men det litar inte jag på till hundra procent. Därför vill vi att riksdagen vid dagens omröstning ger ett tillkännagivande och säger till regeringen att den måste agera för att se över det som jag har tagit upp i mitt anförande. Risker är annars stor att frågan bara faller bort.

Att detta måste ses över och att det kanske även måste ske ändringar i regelverket är viktigt, framför allt ur ett tillgänglighetsperspektiv och ur ett demokratiperspektiv. Det är illa att det kan se olika ut i våra kommuner när det handlar om grundbulten i vår demokrati, nämligen val till riksdag, kommun och landsting – eller region, som en del landsting i dag heter efter sammanslagningar.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 89 BJÖRN LEIVIK (m):

Herr talman! Det betänkande som vi nu debatterar handlar om 18 motionsyrkanden från allmänna motionstiden. De motionerna har alla på ett eller annat sätt bäring på vallagen och hur lagens intentioner följs, särskilt i fråga om hantering av röstlängder, röstningsförfaranden, valkretsnamn med mera.

Herr talman! Jag kommer främst att uppehålla mig vid frågan om öppet hållande och tillgänglighet vid förtidsröstning.

Enligt 3 kap. 3 § tredje stycket vallagen ansvarar kommunerna för att det finns röstningslokaler som är öppna, så att väljarna får goda möjligheter att rösta. Röstningen får, som tidigare har sagts, påbörjas tidigast den 18:e dagen före valdagen i lokaler som kommunerna tillhandahåller. Allt fler utnyttjar möjligheten att rösta i förtid, varför det är viktigt att tillgängligheten vad gäller öppettider är stor.

Vid valet 2002 förtidsröstade 1,6 miljoner. Det kan jämföras med valet 2006 då nästan 1,8 röstberättigade valde att rösta innan valdagen. Det motsvarar 31,8 procent av alla avgivna röster. Förtidsröstningen är en bra möjlighet. Den gynnas också av att Valmyndigheten lämnar bidrag på över 100 miljoner till kommunerna för att klara av uppgiften.

En av motionärerna påtalar, och det har nämnts här i talarstolen, att det fanns kommuner som startade röstningen senare än 18 dagar innan valdagen och att man inte erbjöd att ha öppet samtliga dagar fram till valdagen. Det har påtalats, och Valmyndigheten har utrett.

Dessa utredningar visade att tillgängligheten till röstningslokalerna fungerar ganska väl. De fåtal fall där tillgängligheten var begränsad har underställts länsstyrelserna för prövning. De har talat med kommunerna, och de har förklarat varför det har varit så. Valmyndigheten och länsstyrelserna har då godtagit de eventuella brister som varit i tillgänglighet.

Herr talman! Utskottet anser att det finns anledning att analysera om det är förenligt vallagen och lagstiftarens avsikt att röstningslokalerna kan hållas öppna från en senare dag än 18:e dagen före valdagen och att lokalerna inte är öppna samtliga dagar. Utskottet säger också att det eventuellt finns anledning att förtydliga regelverket. Där tror jag att vi är helt överens.

Utskottet förutsätter att en översyn kommer till stånd utan att riksdagen behöver ge regeringen detta till känna. Vi har talat med våra kolleger på andra sidan vattnet. Vad vi erfar pågår det för närvarande på Justitiedepartementet ett arbete med att skriva direktiv till en utredning.

Vi förutsätter, precis som också har sagts, att regeringen följer de idéer som utskottet har framfört. I Justitiedepartementets direktiv ingår bland annat att se över offentliga valförberedelser. Det är grundlagsenheten som jobbar med dessa frågor.

Vi är nöjda med de kontakter som vi har haft med regeringen. Vi litar på att regeringen följer utskottets intentioner.

Anf. 90 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik:

Herr talman! Jag vill ställa en snabb fråga. Ge mig ett skäl, Björn Leivik, till att ni inte vill ge ett tillkännagivande. Du säger att det pågår arbete med att skriva och att man tittar på ett direktiv. Men fortfarande förutsätter ni att man gör det på andra sidan. Ger vi ett klart och tydligt tillkännagivande härifrån måste regeringen plocka upp det.

Jag förstår inte detta. KU ska vara det vakande ögat över just dessa frågor. Det är demokratins kärna. Jag hoppas att vi får ett regeringsskifte i höst. Det är lätt att en fråga kommer att glömmas bort eller falla undan.

Det är inte säkert att direktiven nu hinner bli färdiga. Det kan bli något som släpar med. Vi har sett vad som kan hända vid ett regerings-
skifte. Ge mig ett skäl till att ni inte vill ha ett tillkännagivande.

Anf. 91 BJÖRN LEIVIK (m) replik:

Herr talman! Vi är helt överens i sakfrågan. Detta är oerhört viktigt. Det handlar om demokratiska rättigheter, precis som vi har sagt här allihop. Vi är överens om detta. Det handlar bara om vilket förhållande vi har till regeringen.

Det framgår att ni är lite osäkra på om regeringen lyssnar och om ni har bra kommunikation. Om ni har haft det tidigare vet jag inte. Men vi har bra kommunikation, och vi har talat med den.

Det framgår också av utskottets betänkande att detta pågår. Jag refererade också vad som sagts när vi talat med Justitiedepartementet om vad som pågår. Vi är helt nöjda med våra kontakter, och vi har ett förtroende-
fullt förhållande.

Jag tittade också på hur det var med tillkännagivanden under förra pe-
rioden. Det fanns inte något. Detta är inte på något sätt underligt eller
annorlunda från tidigare mandatperiod.

Anf. 92 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik:

Herr talman! Björn Leivik förutsätter att direktiven kommer innan sommaren är slut. Det är ju bra att de i varje fall dyker upp. Sedan var det ett tillkännagivande vi hade inom KU. Inom radio- och tv-frågor och digitaliseringen vet jag att vi hade ett tillkännagivande. Vi skickade till-
baka frågor till regeringen.

Jag tycker inte att vi ska vara rädda för den här biten. Är det något som vi tycker är viktigt, och vi är fullständigt överens i sakfrågan, menar jag att riksdagen ska stärka sin ställning. Tycker vi detta ska vi tala om det för regeringen.

Det finns väl ingen anledning att låta dem på andra sidan vattnet ta upp det om de vill. Vi ska tala om att vi har upptäckt detta. Det är jätte-
viktigt, och det ska ni ta upp i någon form.

Är det så att regeringen inte tycker att man vill ta med det i ett direktiv måste den ändå återkomma till riksdagen och förklara varför man vill inte vill plocka upp det. Jag tycker att det är att stärka riksdagens ställ-
ning och riksdagens makt.

Anf. 93 BJÖRN LEIVIK (m) replik:

Herr talman! Vi är helt överens. Det hänger både på er och på oss att detta inte glöms bort. Skulle det bli ett maktskifte är det samma sak där. Då måste detta påtalas.

Efter de kontakter som vi har haft har vi fått uppgifter om att det på-
går arbete med direktivskrivning som ska vara klart under våren. Vi är helt nöjda med de svar vi har fått.

Anf. 94 ANNIE JOHANSSON (c):

Herr talman! Detta betänkande handlar om motioner som på ett eller annat sätt rör vallagsfrågor. Vår vallag är relativt ny och modern och grundar sig på en statlig utredning från 2004 som sedermera blev en proposition och en vallag som trädde i kraft i slutet av förra mandatperioden.

I dagsläget kommer det att ske ett analys- och översynsarbete, som Björn Leivik precis tog upp. Det kommer att inledas under våren i Regeringskansliet.

Debatten är också högst intressant utifrån ett allmänbildande perspektiv när det nu är valår 2010. På ett eller annat sätt kommer vi alla röstberättigade att vara berörda av vallagens bestämmelser, förutsättningar och möjligheter.

Det finns många motioner i betänkandet som vi inte går in djupare på, mycket på grund av att vi har behandlat dem tidigare. Jag skulle särskilt vilja lyfta fram några utifrån perspektivet att de frågorna förtjänar att lyftas fram.

En motion handlar om elektroniska röstningsförfaranden, som vi behandlade för några år sedan. I dag behandlar vi motionen i förenklad form mycket på grund av att vi har diskuterat frågan tidigare.

Det är i dag många länder som använder sig av elektroniska röstningsförfaranden och har det som en möjlighet. År 2001 hade Australien sin första e-röstningsmöjlighet till det australiska parlamentsvalet, och drygt 8 procent av alla röstande använde sig av denna. I Belgien röstar man elektroniskt sedan 1991. USA, Frankrike, Tyskland och Indien har i mindre eller större utsträckning elektroniska förfaranden vid röstning.

Det finns vissa säkerhetsmässiga aspekter av detta som måste analyseras. Men det är helt klart så att framtiden kommer att innebära att vi utnyttjar modern teknik för att stimulera det demokratiska samtalet men också deltagandet.

Andra motioner som vi också har berört tidigare handlar om delaktighet och tillgänglighet för funktionshindrade att delta. Det finns exempelvis en motion som handlar om framtagande av valsedlar i punktskrift och en strategi för hur valinformation ska vara tillgänglig för personer med lässvårigheter. Det är angelägna frågor för att fler ska känna sig delaktiga och lättare kunna ta till sig information.

Herr talman! Debatten tidigare i dag har mestadels handlat om det som rör reservationen, och det har förtjänstfullt debatterats mellan de tre tidigare talarna. Jag kommer därför inte att gå in närmare på det mer än att säga att vi i sak är helt överens. Det enda som skiljer är om vi ska ha ett tillkännagivande eller inte. Det är viktigt att veta i debatten att ett tillkännagivande inte är allena saliggörande. Det är inte rättsligt bindande för regeringen.

Det är en självklarhet, menar jag, att vi alla oavsett vilken kommun vi bor i ska ha likvärdiga förutsättningar att förtidsrösta. Inte minst i min egen och Helene Peterssons valkrets var detta ett problem i vissa kommuner. Det sköttes inte helt tillfredsställande. Detta bör givetvis ses över, och det bör förtydligas vilka regler som gäller.

Jag yrkar av den anledningen bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

Vissa författningsfrågor m.m.

8 § Vissa författningsfrågor m.m.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU27
vissa författningsfrågor m.m.

Anf. 95 ANNA TENJE (m):

Herr talman! Nu ska vi debattera betänkandet från konstitutionsutskottet som berör vissa författningsfrågor. Även i detta betänkande behandlas motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2009 – 23 stycken sådana motionsyrkanden.

I betänkandet tas många intressanta frågor upp såsom minskning av antalet riksdagsledamöter, användningen av burka eller niqab i Sverige, mänskliga rättigheter, karantänsregler för statsråd, införande av republik och avvecklande av monarki, förbud mot opinionsundersökningar dagarna före riksdagsvalet och så vidare.

Utskottet har dock valt att avslå samtliga motioner i betänkandet. Anledningen till detta är att i flera av fallen är utskottet inte berett att ompröva tidigare ställningstaganden. I vissa fall handlar det också om att man inte vill föregripa ett arbete som redan pågår i frågan.

Vissa motioner om författningsfrågor har väckts under den allmänna motionstiden, men tas inte upp i betänkandet. De kommer att behandlas senare, i ett annat betänkande från KU med anledning av den proposition som kommer från regeringen om en reformerad grundlag. Den kommer senare i vår.

Utskottet är helt överens i betänkandet. Det föreligger inga reservationer. Jag skulle ändå vilja ta tillfället i akt att säga några ord om den motion som tas upp i betänkandet som handlar om att utreda gränserna för användningen av burka och niqab i Sverige. Utskottet har valt att enhälligt avstyrka motionen.

Utskottet vill särskilt framhålla i frågan att det är en självklar utgångspunkt att var och en har frihet att klä sig som han eller hon vill utan att påtvingas andra värderingar. Det kan dock finnas situationer, till exempel i viss yrkesutövning eller inom utbildningsväsendet, där det kan ha konsekvenser om man döljer hela ansiktet. Det är dock viktigt att poängtera att krav på eller förbud mot viss klädsel alltid måste begränsas till den situation som gäller. Det måste vara motiverat av sakliga skäl och stå i proportion till ändamålet. En lagstiftning som förbjuder burka eller niqab ute i samhället bör därför enligt utskottets mening inte komma i fråga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 96 ANNIE JOHANSSON (c):

Herr talman! Författningsfrågor är alltid intressanta att diskutera. Dagens betänkande från konstitutionsutskottet är helt enigt, varför det förmodligen inte kommer att vara någon debatt. Författningsfrågor är för mig helt grundläggande i en demokrati, och jag vill därför bara säga några ord om det som vi behandlar i motionsbetänkandet.

Tidigare år har många av motionsyrkandena behandlat grundlagsfrågor med anknytning till Grundlagsutredningen. Grundlagsutredningen har nu blivit lagtext och förslag och kommer att behandlas i riksdagen nu under våren för en första omgång. Av den anledningen faller angelägna frågor och för mig viktiga frågor som författningsdomstol, personval och domstolarnas ställning bort och behandlas inte i detta betänkandet utan förmodligen i samband med den grundlagsproposition som kommer under våren.

Det finns också några självklara motioner som vi behandlar, som att Sverige ska vara ett föredöme och försvara mänskliga rättigheter. Utskottet delar den synen och tycker att det är viktigt att vi inom landet informerar och upplyser om och försvarar mänskliga rättigheter.

Frågan om monarki eller republik är ständigt återkommande. Trots att det finns en förkrossande majoritet ute bland folket för monarki känns debatten för eller emot enbart levande här i riksdagens kammarsal. Frågan är behandlad tidigare och hanteras därför i förenklad ordning.

En fråga som behandlas för första gången i Sveriges riksdag är en motion om användandet av niqab och burka. I detta ställningstagande är också utskottet helt enigt. KU menar att det är en självklar utgångspunkt att alla har en frihet att klä sig som man vill. Men vi menar också att det finns vissa situationer där det kan vara motiverat av sakliga skäl med krav på eller förbud mot viss klädsel. Det ska då vara ändamålsenligt och proportionerligt. Men KU menar också unisont att en lagstiftning som förbjuder burka och niqab inte ska komma i fråga.

Niqab- och burkadebatten har blivit känslig i Sverige. För många utmanar denna klädsel den öppenhet vi har, och den uppfattas av många som en symbol för kvinnoförtryck. Niqab och burka kan också enligt vissa uppfattas som ett avståndstagande från det svenska samhället. För dem som förespråkar rätten eller skyldigheten att bära dessa plagg blir de främst en symbol för religions- och yttrandefriheten. Båda dessa stadgas i fri- och rättighetskapitlet i den svenska grundlagen.

Det går inte att genom förbud av ett plagg förhindra förtryck. Kvinnoförtryck sker inom alla etniska, kulturella och religiösa grupper. Det finns ingen snabb lösning på detta. Arbetet mot förtryck måste ske på många plan, inte minst genom normbildning och socialt ansvarstagande. När det gäller slöjförbud, oavsett modell, blir det kvinnan som straffas; hon bryter antingen mot svensk lag eller försätts i en svår eller till och med omöjlig situation socialt. Den som ska straffas för ett eventuellt förtryck är den förtryckande, och inte den förtryckta.

Jag vill härmed yrka bifall till utskottets förslag i konstitutionsutskottets betänkande.

Anf. 97 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Det betänkande som vi nu diskuterar handlar om en lång rad olika författningsfrågor. De allra flesta frågorna behandlas i för-

enklad ordning eftersom exakt samma motionsyrkanden har behandlats tidigare under mandatperioden. Eftersom vi alla ser fram emot att behandla den grundlagsproposition som har sin bakgrund i Grundlagsutredningens enhälliga betänkande finns det inte heller så mycket politiskt utrymme kvar för författningsmotioner från den allmänna motionstiden.

Man kan också konstatera att detta utskottsbetänkande precis som Grundlagsutredningens betänkande helt saknar reservationer. Därför kan man kanske tro att debatten om betänkandet är helt överflödig. Men även jag skulle vilja ägna ett par minuter åt att belysa en av de frågor som behandlas här.

Med detta betänkande gör nämligen riksdagen för första gången någonsin, såvitt jag vet, en fördjupad genomgång som utmynnar i ett ställningstagande i en hett omdiskuterad fråga, nämligen bruket av burka och niqab. Under höstens motionstid kom nämligen, som redan har nämnts, en enskild motion som säger att regeringen borde utreda och återkomma med förslag om tydliga gränser för användningen av burka eller niqab.

Det var kanske ofrånkomligt att burkadebatten förr eller senare skulle komma också till riksdagen. I betänkandet behandlar konstitutionsutskottet frågan mycket grundligt. Jag och Folkpartiet liberalerna ser med stor glädje att vi har ett helt enhälligt utskott också på denna punkt.

Det är i allra högsta grad en fråga när det gäller att hålla principerna klara för sig. Vi har ingen lagstiftning om klädregler i Sverige. Det är däremot en fråga där det finns starka normer människor emellan. Men att det finns normer är inte detsamma som att det måste finnas lagar. Tvärtom är lagar ofta ett mycket trubbigt redskap som riskerar att träffa snett.

Debatten om niqab och burka hänger ihop med debatten om islam. Men det är oerhört viktigt att hålla i minnet att den överväldigande majoriteten av muslimer i Sverige och världen absolut inte stöder bruket av dessa kläder. Tvärtom är det förhållandevis få i Sverige som bär niqab eller burka.

För den enskilda kvinnan kan skälen variera. För vissa hänger det ihop med en djupt patriarkal och konservativ familjemiljö som är präglad av kvinnoförtryck från manliga släktingar. För andra kan det vara ett personligt beslut och ett sätt att ge uttryck för en stark religiös övertygelse. Man hör också talas om att en del ungdomar övergår till burka och niqab som en upprorsmarkering mot sekulariserade föräldrar eller mot samhället.

När vi politiker närmar oss den här frågan ska vi göra det med ödmjukhet eftersom vi diskuterar enskilda människor vars situation varierar. Men vi får inte heller vara naiva. För mig är det tydligt att bruket av burka och niqab på det generella planet hänger ihop med djupt förtryckande och konservativa könsroller där religionen används som förebild för att särbehandla kvinnor.

Det finns förstås tyckare som hänvisar till att det också i det gamla bondesamhällets Sverige fanns starka normer som tvingade ärbara kvinnor att täcka huvudet. Och så var det, men detta bevisar att man mycket väl kan problematisera bruket av burka och niqab utan att för den skull gå in på frågan om religion. Det problematiska är kvinnoförtryckande värderingar vare sig de finns i ett kristet, muslimskt eller icke-religiöst sammanhang. Detta styrker mig i övertygelsen att det viktigaste vi politiker kan göra är att bidra till att arbeta med värderingar och värna indivi-

dens rättigheter, men vi ska inte bli klädpolis. Den enda generella gräns som staten bör dra upp för människors klädsel i det offentliga rummet är den gräns som går vid förgelseväckande beteende, och då är vi inne på ett annat utskotts område.

Herr talman! Det betyder inte att det saknas anledning att i särskilda sammanhang föreskriva särskilda klädregler om det finns sakliga skäl. På arbetsmiljöområdet finns det gott om regler som förbjuder bruket av långa ärmar och synliga smycken om det innebär en risk, till exempel i sjukvården och i viss industri.

Låt mig i det här sammanhanget också vara mycket tydlig med att jag anser det självklart att man måste vara beredd att visa sitt ansikte om man arbetar med människor, till exempel i barnomsorg, skola eller äldreomsorg. Det är en grundläggande trygghetsfråga för barnen, eleverna och de äldre och också för deras anhöriga. Mammor och pappor har självfallet rätt att veta hur den människa ser ut som ska ta hand om deras barn.

Den som ovillkorligen vill arbeta med ansiktet täckt måste därför söka sig till en annan sysselsättning, oavsett om man bär niqab eller burka. Men då det handlar om att arbetets art kräver att man visar sitt ansikte ska det inte vara en generell klädlagstiftning.

Herr talman! Jag är, som sagt, glad över att utskottet också på denna punkt är enhälligt. Krav på viss klädsel eller förbud mot viss klädsel kan vara motiverat i särskilda fall, men då måste det finnas sakliga skäl och reglerna måste vara utformade i proportion till ändamålet. En allmän lagstiftning mot burka eller niqab i samhället ska inte komma i fråga.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

9 § Minoritetsfrågor

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU30
Minoritetsfrågor.

Anf. 98 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s):

Herr talman! Det är knappt ett år sedan vi debatterade minoritetsfrågor utifrån propositionen *Från erkännande till egenmakt*. I dag är det motioner från allmänna motionstiden 2009 som är föremål för KU:s behandlingar. En del av motionerna ligger inom samma område som behandlades förra våren. Därför följer vi upp den reservation som vi hade då angående tillsyn av minoritetsspråkens användning, bland annat inom äldreomsorgen.

De förändringar som beslöts i våras har nyss trätt i kraft, och förändringar behöver tid på sig. Därför har vi inte några säryrkanden i de motioner som berör exempelvis älvdalskan eller utvidgning av förvaltningsområdet för finskan. Det kommer säkert att behövas fler reformer på detta område och säkert också ökad utvidgning, men vi ser också att det är fler kommuner som vill finnas med och slå vakt om de nationella mi-

Prot. 2009/10:81
3 mars

Vissa författningsfrågor m.m.

Minoritetsfrågor

noritetsspråken genom att själva ansöka om att få finnas med inom förvaltningsområdet för finskan eller samiskan, och det är bra.

Vi har fått kritik av Europarådets ministerkommitté. En del kommer säkert att bli åtgärdat genom vårens riksdagsbeslut, men det gäller att inte slå sig till ro med det. På det här området finns det mycket kvar att arbeta med för att vi med stolthet ska kunna säga att vi lever upp till minoritetsspråkskonventionerna.

Herr talman! Därför tror vi inte att det är tillräckligt med bara uppföljning. Remissinstanserna och diskrimineringsombudsmannen påtalade det i samband med behandlingen av propositionen *Från erkännande till egenmakt*. Finns det ett tillsynsansvar för en myndighet, Länsstyrelsen i Norrbotten eller möjligtvis Socialstyrelsen, får beslutet och uppdraget en större tyngd. Det finns också möjlighet för enskilda människor att framföra klagomål och anmäla brister när kommunen inte uppfyller kraven på tillgång till äldreomsorg på de nationella minoritetsspråken.

Det är bra att det utförs djupintervjuer med personer som talar minoritetsspråk och att Socialstyrelsen fortsätter att göra brukarundersökningar där även befolkningen som talar minoritetsspråken ingår. Detta påbörjades redan under den förra mandatperioden, och det är bra att det fortsätter även nu. Det kommer säkert fram en hel del som kan åtgärdas på ett ganska enkelt sätt, men vi anser att det behövs en instans som har ett tillsynsansvar. Övrig äldreomsorg sker ju under tillsyn, så varför skulle inte denna del omfattas?

Herr talman! Jag vill också tillägga att det är viktigt att tillsyn sker även på förskolans område, men reservationen baseras denna gång på en motion som behandlar äldreomsorg på minoritetsspråk.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationen.

Anf. 99 MARIANNE BERG (v):

Herr talman! Det här betänkandet handlar om minoritetsfrågor. Det finns en reservation, och den gäller äldreomsorg på nationella minoritetsspråk.

När vi här i kammaren för drygt ett år sedan fattade beslut om en ny minoritetsspråklag välkomnade Vänsterpartiet i stort det förslag som regeringen lade fram om en samlad strategi för minoritetspolitiken. Vi hade endast några synpunkter, och de handlade bland annat om tillsynsansvaret. Dagens reservation gäller tillgång till äldreomsorg på de nationella minoritetsspråken, och den gäller också tillsynen.

I dag finns det ett uppföljningsansvar som ligger på Stockholms län och Sametinget. Det är bra, men Vänsterpartiet anser inte att det är tillräckligt. Vi vill gå ett steg ytterligare och ge en myndighet tillsynsansvar. För den enskildes rättssäkerhet är det avgörande om det finns en myndighet att vända sig till vid det tillfälle personen upplever att hans eller hennes rättigheter sätts åt sidan. Det handlar alltså om en myndighet som tar ansvar för att eventuella brister som förekommer faktiskt åtgärdas.

Herr talman! Antalet personer som har behov av omsorg på det egna modersmålet har visat sig öka inom omsorgsboendet såväl som inom hemtjänsten. Det är otroligt viktigt att vi ser till helheten. Vi får inte blunda för att många äldre personer på ålderns höst tappar mycket av det svenska språket. Vissa tappar språket helt. Detta gör att omvårdnaden på modersmålet är otroligt viktig ur många aspekter, framför allt för att man

ska få rätt service. Det ökar också tryggheten för personen som är i behov av vård och omsorg och även personalens trygghet. Det finns också svart på vitt. Runt om i landet har det visat sig att när äldre får omsorg på sitt modersmål minskar till exempel deras behov av mediciner.

Herr talman! Uppföljningsansvar är bra, men Vänsterpartiet anser att med en tillsynsmyndighet kommer en högre grad av rättssäkerhet att råda för den enskilde. Därför yrkar jag bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 100 ANNA TENJE (m):

Herr talman! Vi diskuterar minoritetsfrågor den här gången, och det är i KU:s betänkande nr 30 som också avhandlar motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Betänkandet tar upp frågor som handlar om minoritetsspråkens ställning, omfattning av minoritetsspråklagstiftningens användning samt tillsynen av minoritetsspråkens användning i bland annat äldreomsorgen, vilken vi redan har varit inne på i dag.

Betänkandet tar alltså upp många viktiga frågor, men utskottet har dock valt att avstyrka samtliga motionsyrkanden. Anledningen till detta har vi också varit inne på tidigare och handlar mycket om att vi redan i våras fattade beslut om en proposition med namnet *Från erkännande till egenmakt*, och då behandlade vi många av de här frågorna. I utskottet är vi nu inte beredda att ompröva våra tidigare ställningstaganden, men det handlar också om att man arbetar med vissa frågor, och då vill vi inte föregripa det arbete som redan pågår.

Herr talman! Utskottet har, som vi har nämnt tidigare också, varit helt överens i stort sett i samtliga frågor när det gäller det här betänkandet förutom när det gäller frågan om uppföljningen av tillgång till äldreomsorg på de nationella minoritetsspråken inom förvaltningsområdena. Här har Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet valt att reservera sig trots att det egentligen inte finns några större skillnader på våra ställningstaganden.

Från utskottsmajoritetens sida anser vi att de överväganden och bedömningar som vi gjorde i våras angående uppföljningsansvaret fortfarande håller och därmed bör ligga fast. Skulle det dock visa sig att uppföljningsansvaret som riksdagen beslutade om i våras inte är tillräckligt för att förbättra efterlevnaden menar vi att frågan får väckas på nytt, och vi är villiga att ompröva vårt ställningstagande från i dag.

Det kan dock vara värt att notera att minoritetsspråklagen trädde i kraft för endast sex veckor sedan, och mot bakgrund av detta och tidigare ställningstaganden tycker vi att det är för tidigt att ompröva ställningstagandet från i våras.

Herr talman! Det var alltså så sent som i våras som vi antog en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt gjorde ändringar i sametingslagen och socialtjänstlagen. Propositionen från i våras var en mycket viktig och bra proposition som innehöll en rad förslag som nu har stärkt de nationella minoriteternas rättigheter. Förslagen höjde även ambitionen i genomförandet av minoritetspolitiken samt ger det stöd som krävs för att minoritetsspråken kan och ska hållas levande.

Det är glädjande att vi nu mer aktivt arbetar med dessa frågor då tidigare erfarenheter visar att vi har haft svårigheter med att nå de minoritetspolitiska målen samt att de nationella minoriteternas behov inte har beaktats i tillräckligt stor omfattning tidigare. För att de nationella mino-

riteternas rättigheter ska förverkligas måste de olika grupperna få verktyg och större egenmakt att värna sitt språk och sina kulturer.

I och med den proposition som vi antog i våras samt de frågor som vi arbetar med kontinuerligt hoppas jag i alla fall att detta kommer att bli verklighet.

Herr talman! Jag tackar för ordet och yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 101 STEFAN TORNBERG (c):

Herr talman! I dag har vi att diskutera minoritetspolitiken, och en viktig del av den är skyddet av de nationella minoriteterna och deras rätt att använda minoritetsspråken. Det här är dels en del av det internationella skyddet för mänskliga rättigheter, och som Helene Petersson berättade tidigare har det förekommit kritik från Europarådet av Sveriges hantering av de nationella minoriteterna som ju har ett skydd i Europarådets ramkonvention om skydd för de nationella minoriteterna och också den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk. Men det här är också en viktig del av det svenska kulturarvet. Det är en viktig del av Sveriges historia och en viktig del av den svenska identiteten.

Därför var det, herr talman, roligt att förra våren kunna fatta beslutet om den nya lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det var ett stort och viktigt steg framåt med de utvidgade förvaltningsområdena med större inflytande och egenmakt för de nationella minoriteterna och bättre förutsättningar att leva upp till Europarådets konventioner.

Inom ett förvaltningsområde har nu de enskilda minoritetsspråket i kontakt med förvaltningsmyndigheterna. Enskilda har även rätt till förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på minoritetsspråket. I lagen trycks även på att det allmänna i övrigt ska främja de nationella minoriteternas möjlighet att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Man trycker särskilt på barns utveckling av kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket och att det ska främjas särskilt.

Men det är också viktigt att komma ihåg de äldre. Det här handlar både om förskole- och äldreomsorg. Det finns också en generell skyldighet i socialtjänstlagen, inte bara för de nationella minoritetsspråken utan över huvud taget att kunna möta äldre på deras eget språk. Det är en lagstiftning som är långt ifrån förverkligad, och det är viktigt att poängtera att det är viktigt för oss att ha rätt att åldras på vårt eget språk.

Herr talman! Den nya lagen innebär att förvaltningsområdena utvidgas till att för samiska omfatta 17 kommuner, för meänkieli 5 kommuner och för finska 23 kommuner. I övrigt bygger lagen på en frivillig anslutning där man i en dialog lokalt med företrädare för de nationella minoriteterna kan ta initiativ till att ansluta sig till förvaltningsområdena.

Det är glädjande att redan nu när det bara har gått två månader av den nya lagstiftningen har åtminstone fyra kommuner ansökt om att få ingå i förvaltningsområdena. Det är Krokoms inom det samiska området och Borås, Surahammar och Västerås inom de finska förvaltningsområdena. Det låter ju också självklart därför att det här är kommuner med starka nationella minoriteter inom sig och att det också är självklart att de ska ingå i förvaltningsområdena.

Men minoritetspolitiken handlar inte bara om de nationella minoriteterna. Kenneth Johansson lyfter i sin motion till riksdagen fram vikten av att stödja språk som till exempel äldalskan. Äldalskan är också ett språk som har lyfts fram av Europarådet, dock inte till en rekommendation. Minoritetsspråkskommittén behandlade också äldalskan och andra folkmål i sitt betänkande och konstaterade då att äldalskan inte uppfyllde kriterierna för att klassas som ett nationellt minoritetsspråk. Framför allt var det användningen gentemot det offentliga livet som var det avgörande.

Både minoritetsspråkskommittén och konstitutionsutskottet pekar på att folkmålen är viktiga. De är viktiga för bygden och inte minst som kulturbärare. De är också, på samma sätt som de nationella minoritetsspråken, en viktig del av det svenska kulturarvet. Här är en viktig uppgift för kommunen och för det civila samhället, inte minst för folkbildningen, att stödja äldalskan och andra folkmål. Här finns en långtgående frihet och möjlighet för det lokala samhället, för kommunerna, att aktivt verka för att stödja folkmålen. Just äldalskan är ett bra exempel där jag förstår att det finns ett engagemang både från kommunen och från intresseorganisationer kring äldalskan för att stärka dess ställning. Det är också ett enigt konstitutionsutskott som trycker på vikten av att äldalskan ska bevaras som en del av det svenska kulturarvet.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande.

Anf. 102 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Till de mest grundläggande rättigheterna hör den att självständigt avgöra sin etniska och språkliga tillhörighet. Öppenhet, tolerans och ömsesidighet är principer som lägger grunden för ett mångkulturellt samhälle där den enskilda människans situation är lika viktig oavsett om hon tillhör befolkningens majoritet eller minoritet.

Utan sina nationella minoriteter och minoritetsspråk skulle Sverige vara ett utarmat land.

Myten att Sverige var ett etniskt och kulturellt homogent land fram till efterkrigstidens invandring måste kastas på sophögen en gång för alla. Fram till våra dagar har statsmakterna ibland också direkt motarbetat de nationella minoriteterna och minoritetsspråkens överlevnad.

Sverige ratificerade år 2000 Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Det innebär ett erkännande av Sveriges nationella minoriteter och deras språk och att minoritetsspråken ges ett stöd för att hållas levande.

Den svenska minoritetspolitiken är ett nytt politikområde som fortfarande håller på att utvecklas. Liberal politik utgår från individens rätt att själv forma sitt liv. Det måste ytterst vara den enskilda människan, inte staten eller traditionen eller utomstående bedömare, som avgör i vilken mån man känner tillhörighet till en nationell minoritet eller en språklig gemenskap. Utgångspunkten för minoritetspolitiken måste därför vara att stärka individens möjlighet att utifrån sina egna önskemål hävda och utveckla sin kultur och sitt språk, inte att göra kollektiva gruppbedömningar överordnade individens självklara identifikation.

Redan i samband med riksdagens minoritetspolitiska beslut under riksmötet 1999/2000 föreslog mitt parti, Folkpartiet liberalerna, att de nationella minoriteterna och minoritetsspråken borde namnges i regeringsformen. Med tanke på det långvariga osynliggörandet av minoriteterna och minoritetsspråken skulle detta vara en mycket betydelsefull markering, eftersom man därigenom skulle kunna tydliggöra Sveriges mångkulturella karaktär.

Kunskapen om nationella minoriteter och minoritetsspråk är bristfällig hos många som identifierar sig med majoritetsbefolkningen. När det gäller att öka kunskapen om de nationella minoriteternas situation och att motverka fördomar har skolan en viktig roll att fylla. Vissa ansatser har gjorts för att uppmärksamma minoritetsfrågorna. Till exempel berörs ämnet i grundskolans kursplaner i svenska och samhällskunskap.

Hur frågorna om minoriteter och minoritetsspråk uppmärksammas i grundskolan och i gymnasieskolan måste följas upp. Det är dessutom viktigt att förbättra undervisningen i och på minoritetsspråken. Arbetet med utveckling av läromedel och utarbetande av ordbaser och lexikon måste utvecklas. Och stödet till språkvårdsorgan för minoritetsspråken måste förbättras. Särskilda insatser ska också göras för utbildning av lärare i minoritetsspråk som ämne.

Regeringen beslutade därför i höstas att från och med det här budgetåret, 2010, höja anslaget när det gäller åtgärder för nationella minoriteter till drygt 80 miljoner kronor. Av budgetpropositionen framgår bland annat att medel för särskilda revitaliseringsinsatser för de nationella minoritetsspråken avsätts från och med i år. Det fastställs också att två samiska språkcentrum inrättas i det sydsamiska området och att medel avsätts för språkvård av samtliga nationella minoritetsspråk, särskilt meänkieli.

Med tanke på hur de här språken, särskilt samiskan, har behandlats eller snarare misshandlats under många år är detta en mycket välkommen insats från regeringen.

Herr talman! Det är inte ovanligt att äldre tappar kunskaper i inlärd språk men behåller kunskaperna i sitt modersmål. Därför är det viktigt att äldre med minoritetsspråk som modersmål ges större möjlighet till äldreomsorg på sitt eget språk.

Socialstyrelsen har redovisat en rapport om hur olika kommuner organiserar och genomför äldreomsorg för finsktalande. Rapporten visar att det inte behöver medföra större kostnader att erbjuda en anpassad äldreomsorg. Jag är övertygad om att vi kommer att få allt fler äldreboenden anpassade till det mångkulturella samhälle som vi lever i.

Herr talman! Jag är glad över den minoritetspolitik som regeringen, med statsrådet Nyamko Sabuni i spetsen, nu driver. Jag vill därför yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU31
Allmänna helgdagar m.m.

*Allmänna helgdagar
m.m.*

Anf. 103 ANDREAS NORLÉN (m):

Herr talman! Det här betänkandet heter *Allmänna helgdagar m.m.* Det handlar om sådant som förenar oss som bor i Sverige. Här behandlas allmänna helgdagar, det vill säga dagar då Sverige tar en paus för att gemensamt fira en högtid med gamla traditioner. Här behandlas också de allmänna flaggdagarna, det vill säga dagar då vi i vårt samhälle, med hänvisning till kultur och traditioner, vill markera lite extra genom att låta flaggan gå i topp från Smygehuk till Treriksröset.

Det finns förslag i olika riksdagsmotioner som behandlas här om att ta bort eller lägga till vissa helgdagar och flaggdagar, men konstitutionsutskottet föreslår att vi ska behålla helgdagarna och flaggdagarna oförändrade.

Jag vill särskilt säga några ord om de kungliga flaggdagarna. Konungens, drottningens och kronprinsessans respektive födelsedagar och namnsdagar är allmänna flaggdagar. Detta vill en motionär avskaffa. Det finns därför skäl att påminna om regeringsformen 1 kap. 5 §: Konungen eller drottning, som enligt successionsordningen innehar Sveriges tron, är rikets statschef.

Sverige är en monarki. Den svenska monarkin har starkt folkligt stöd, och det finns inget som tyder på annat än att monarkin kommer att finnas kvar länge än. Sverige förenar en väl fungerande parlamentarisk demokrati med en statsform som innebär att statschefen ärver sitt ämbete. Huruvida detta är bra eller dåligt kan man ha olika åsikter om. Jag gläds. Andra gnisslar tänder.

Republikanska föreningen kommer sannolikt också att finnas kvar länge än. Faktum kvarstår dock: Sverige är en monarki, och med i det paketet följer ett antal bruk, ritualer, seder och traditioner.

Hans Majestät Konungen förklarar riksmötet öppnat här i kammaren varje år. Tronföljarens bröllop är delvis en statsangelägenhet. Och på stora riksvapnets hjärtsköld framför mig på talarstolen finns det kungliga husets dynastivapen. Ni som har bra syn kan se att hjärtskölden är kluven och består av både Vasaättens vase och ätten Bernadottes vapen, som bygger på furstendömet Ponte Corvos vapen.

I det monarkiska paketet ingår utöver de exempel som jag nyss gav att vi flaggar på de kungliga bemärkelsedagarna. Hade Sverige varit en republik hade vi flaggat på andra dagar. USA har allmän flaggdag till exempel på Abraham Lincolns födelsedag, på George Washingtons födelsedag och när en ny president installeras.

Jag kan tycka att det är lite tröttsamt att republikanerna inte kan nöja sig med att agitera för sitt favoritstatsskick och att de inte kan acceptera att det så länge Sverige är en monarki ingår ett antal seder och bruk i detta. Om de svenska republikanerna i en avlägsen framtid och mot alla odds skulle vinna framgång lovar jag, herr talman, att vara en bättre förlorare än de är och glatt hissa flaggan på den nya republikens nya flaggdagar.

Men nu är Sverige en monarki, och då flaggar vi när kungen, drottningen och kronprinsessan fyller år och har namnsdag. Det har vi gjort länge, och det ska vi fortsätta med så länge Sverige förblir en monarki. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

11 § Statlig förvaltning

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2009/10:FiU25
Statlig förvaltning.

Anf. 104 HANS HOFF (s):

Herr talman! Ungdomsarbetslösheten i Sverige är bland de högsta i Europa. Sveriges ungdomar halkar efter. Den borgerliga regeringens politik har även på detta område misslyckats.

För att möta det enorma samhällsproblem som ungdomsarbetslösheten är har vi rödgröna partier presenterat ett omfattande åtgärdsprogram med jobbskapande insatser för att pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten. Det handlar bland annat om satsningar på kvalificerad yrkesutbildning, högskoleutbildningar, arbetsmarknadsutbildningar och ekonomiska stimulanser vid anställning – för att nämna några av de åtgärder som vi vill vidta.

I det betänkande vi nu behandlar har riksdagen att ta ställning till det rödgröna förslaget om att inrätta ett praktik- och traineeprogram i den statliga förvaltningen. Den statliga förvaltningen är en stor arbetsgivare och den sektor i samhället som har störst andel äldre anställda. Detta innebär att den statliga förvaltningen har en mycket stor utmaning i den generationsväxling som ska genomföras där.

Därför vill vi inrätta 1 800 platser i ett trainee- och praktikprogram i den statliga förvaltningen. På det viset kombinerar vi behovet av att förbereda den statliga förvaltningens generationsväxling med att ge unga arbetslösa möjlighet att komma in på arbetsmarknaden.

Herr talman! Vår föreslagna satsning på trainee- och praktikplatser är någonting helt annat än regeringens planerade massdumpning av arbetslösa i de statliga myndigheterna. Regeringens krav på myndigheterna att ta emot upp mot 65 000 praktikanter kom som en chock för de flesta av oss.

Via medierna har det framkommit att Skatteverkets personaldirektör trodde att det var en felskrivning när hon fick regeringens krav på att ta emot 6 000 praktikanter. Totalt är 10 800 anställda i Skatteverket i dag, så man förstår att det var chockartat för henne.

Hur kommer denna massdumpning av arbetslösa att påverka myndigheternas kvalitet i verksamheten? Det är en rimlig fråga. Vilken kvalitet kommer de här praktikplatserna att ha? Och vilken handledning kommer praktikanterna att få?

Det är mycket bra frågor. Inga svar ges. Regeringens misslyckade jobbpolitik kan nog inte illustreras mycket tydligare.

Herr talman! Mot bakgrund av det till riksdagen anförda yrkar vi bifall till reservation 3.

Anf. 105 LAGE RAHM (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag instämmer i tidigare anförande och också yrkar bifall till reservation 3. Dessutom vill jag yrka bifall till reservation 1 och står givetvis bakom reservation 2, även om jag inte yrkar bifall till denna.

Jag tänkte ägna min tid åt att prata om reservation 1. Den handlar om fri programvara och öppna standarder.

Då kanske man undrar: Vad är fri programvara och öppna standarder? Jag tänkte citera från utskottsbetänkandet som har en relativt bra definition.

”*Fri programvara* är mjukvara som kan användas, studeras och modifieras utan restriktioner, eller med minimal restriktion enbart för att säkerställa att ytterligare mottagare också kan få dessa möjligheter. Ett exempel på fri programvara är operativsystemet Linux. Ett närliggande begrepp är *öppen programvara*, dvs. program med öppen källkod.

När flera tillverkare enas om att använda samma teknikstandard uppstår en *öppen standard*. De tekniska specifikationerna för en öppen standard ska finnas tillgängliga i sin helhet för alla som vill använda den. Ett exempel på öppen standard är Bluetooth, som är en teknik för trådlös dataöverföring på korta avstånd.”

Vi menar att det här borde användas i mycket högre utsträckning inom offentlig förvaltning. Det kanske är uppenbart för alla, men jag tänkte ändå gå in på ytterligare varför det är nödvändigt.

När det gäller öppna standarder handlar det om att inte låsa in sig själv i något som inte är en öppen standard. Det är viktigt att man använder sig av en sådan. Det grundar sig på att risken är att man kommer att landa i att använda en sak som man sedan inte har någon möjlighet att använda. Man har inte framtidssäkrat det hela. Det finns en möjlighet att man blir tvungen att göra om system och köpa upp nya saker, vilket genererar enorma kostnader.

Det är också, som det har framförts i motioner, troligtvis en högre kvalitet just för att det är möjligt för fler människor att granska detta.

Det är lite intressant att det kallas en öppen standard. Frågan är vad för andra typer av standarder det egentligen finns som är värda att kallas standarder. Ibland nämns ett begrepp som *de facto*-standard. Det är egentligen ingen standard. Det är något som många människor använder utan att det är en standard.

Jag tänkte försöka göra en liknelse. Om man har en öppen standard kanske man har bestämt att en byggkloss eller något man bygger ett hus med ska se ut på ett specifikt sätt. Man vet vad det har för egenskaper, man vet hur väl det tål belastning och så vidare.

Om man inte har en öppen standard är det som att man får en byggkloss färdig från en tillverkare. Man undrar: Vad innehåller den? Vad klarar den? Då säger de: Det här går bra. Använd den!

Då vet man ingenting om hur det går, förutom att leverantören garanterar att det fungerar just i det här fallet. Men skulle man vilja göra något annat eller göra en ombyggnad på huset har man ingen möjlighet att veta om det fungerar. Skulle tillverkaren sluta tillverka den här eller gå i konkurs skulle man inte ha någon som helst möjlighet att göra förändringar av huset, åtminstone inte om man vill vara säker på att det ska hålla eller fungera. Man skulle vara tvungen att riva allt och bygga ett nytt.

Vi har också exemplet med Bluetooth. Om det inte hade varit en öppen standard kan man fråga sig hur man är säker på att det man skickar mottas på det sätt man förväntar sig. Om jag skickar en textsträng, hur vet jag då att de som tar emot den uppfattar samma textsträng? Det vet man inte om man inte har definierat i en standard hur det ser ut. Är den inte öppen kan inte olika tillverkare läsa av det. Då fungerar det inte.

Därför är det konstigt att vi landar i att inte alltid använda öppna standarder. Det är det som står här. Det står mycket bra i betänkandet att det är bra med öppna standarder, att det är bra med en öppen programvara och allting. Men varför händer det då så lite? För det händer faktiskt väldigt lite.

Jag har inte sett något konkret exempel på att vi på grund av regeringen har implementerat det här på något område över huvud taget. Det är möjligt att jag har missat något, men jag har verkligen letat. Jag har inte hittat något exempel. Jag har hittat skrivningar i olika dokument som säger att det här är bra, men jag har inte hittat någonting.

Ett exempel i andra riktningen är när regeringen nyligen genomförde en stor teknikupphandling. Då gick man helt på tvärs mot detta. Det är intressant att notera. Jag tycker att det är tråkigt att det ska behöva vara så. För jag tror egentligen inte att det här hade behövt vara en fråga som delar partierna i den här riksdagen.

Med det vill jag, som sagt, yrka bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 106 GÖRAN PETTERSSON (m):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Det här är ett motionsbetänkande. Totalt sett är det 24 motionsyrkanden som behandlas. Många av dessa motioner får inte den fina uppmärksamhet som två av dem fått, men vi kommer inte att ägna någon tid åt de andra 22. Vi ägnar oss åt de två som har lyfts upp här i kammaren i dag.

Det är två frågor. Det ena rör statliga praktikplatser. Det andra rör öppna programvaror och standarder.

Om vi börjar med praktikplatserna vid statens arbetsplatser, vid myndigheter och bolag, är det viktigt att ha klart för sig varför vi har dessa verksamheter från början. Det blir lätt så när man börjar tala arbetsmarknadspolitik och liknande att man mer eller mindre ser det som ett självändamål att de har anställda. Det är det inte. Vi har statens verksamheter för att leverera varor, tjänster och service till medborgarna. Det är det som måste vara i fokus, så vi inte börjar se dem som någon sorts schweizisk armékniv som ska lösa allting.

Då kan man fråga sig: Hur mycket detaljstyrning ska vi här i kammaren ge till den statliga förvaltningen? Hur mycket ska rikets högsta lagstiftande organ vara inne och peta i?

Utskottet förbjuder inte i betänkandet vare sig regering, myndigheter eller statliga bolag att sköta sin personaltjänst. Precis som Hans Hoff så klokt sade står ett antal statliga verksamheter inför ett generationsskifte. Man kommer att behöva arbeta mycket aktivt med sin personalförsörjning för att ha rätt personal – både rätt kvalitet och rätt antal. Flera av de åtgärder som lyfts upp är säkert rimliga att vidta.

Samtidigt ska man ställa frågan: Ska vi i den lagstiftande församlingen vara inne och peta i det? Vi kan konstatera att utskottets majoritet inte tycker det och avslår motionen.

Hur stämmer det här överens? Hans Hoff tog upp att majoriteten i utskottet avslår ett ganska modest förslag på praktikplatser, och sedan går arbetsmarknadsministern ut med ett ännu större praktikantpaket.

Det handlar just om att vi i riksdagen inte har varit inne och petat i frågan. Vi har varken beordrat eller förbjudit regeringen att vidta dessa åtgärder.

Vi gör nu ett stort hopp från praktikplatser till en helt annan fråga, nämligen myndigheternas användande av öppen programvara och öppna standarder.

Det är också en tekniskt väldigt detaljerad fråga. Även här handlar det mycket om vad som ska beslutas på vilken nivå. Utskottet har i sin behandling av detta hänvisat till E-delegationens arbete och till myndigheternas arbete med e-förvaltning. Det innebär inte att utskottet inte delar de principer som är framförda i motionen. Framför allt vill jag lyfta fram det som det är störst samstämmighet om, nämligen frågan om öppna standarder.

Öppna standarder är väldigt viktiga för att man inte ska få inlåsnings-effekter och för att man ska få bra konkurrens när man upphandlar tjänster. Utskottet lyfter i betänkandet fram att det är den delen – öppna standarder – som ska vara prioriterad.

Vi har sedan återigen frågan: Var i vårt system ska kompetensen finnas mellan den lagstiftande församlingen, regeringen och myndigheterna? Utskottet följer i stora delar samma princip här, nämligen att inte på den lagstiftande nivån peta i detaljerna. Man konstaterar att den kompetensen ska finnas längre ned i systemet.

De andra 22 motionsyrkandena kommer inte att omnämnas här i dag, så dem får vi ägna en kort stunds stillhet.

Anf. 107 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Jag vill framföra ett tack till Göran som tycker att vi för en klok politik på det här området när vi vill inrätta ett praktik- och traineeprogram.

Göran säger att riksdagen inte ska peta i olika åtgärder. Vi finansierar ju detta. Det handlar om 200 miljoner kronor. Det var i och för sig med i budgeten tidigare.

Myndigheterna måste ju ha framförhållning. Man måste genomföra saker och ting med kvalitet, och man måste ha pengar för att kunna göra det.

Jag har några frågor. Skatteverket får ett brev som säger att man ska ta emot 6 000 praktikanter. Det är 10 800 anställda.

Det är ändå vi som har det yttersta ansvaret gentemot väljarna när det gäller hur de statliga myndigheternas verksamhet fungerar.

Hur kommer det att påverka de statliga myndigheternas verksamhet när 65 000 praktikanter ska in? I Skatteverket är det nästan en praktikant per anställd. Vilken kvalitet kommer praktiktjänsterna att ha? Vilken handledning kommer praktikanterna att få?

Det vore intressant om Göran ville utveckla det.

Anf. 108 GÖRAN PETTERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag ser att jag har två minuter att tala. Det påminner om programmet *På minuten*. Där har man bara en minut på sig. Jag skulle protestera för avvikelse från ämnet.

I dag talar vi om statlig förvaltning. Nu lyfter vi upp ett ämne som rör arbetsmarknadspolitik och sakförhållanden. Låt mig svara på det lite mer principiellt.

Jag kommer tillbaka till grundfrågan: Vad ska beslutas på vilken nivå?

I Sverige har vi ett system med oberoende myndigheter. Vi vill ha myndighetschefer med skinn på näsan som, när de får en uppgift, har en dialog med sin uppdragsgivare.

Jag är inte generaldirektör för Skatteverket. Jag avkrävdes nästan att svara på vad jag skulle göra om jag var generaldirektör för Skatteverket. Om en myndighet inte kan leverera den kvalitet och det som du hypotetiskt beskriver är det ju myndighetens uppgift att redovisa konsekvenserna för regeringen.

Jag är inte insatt i sakförhållandena. Jag tror att en debatt här och nu om vad Skatteverkets generaldirektör borde göra och hur dialogen ser ut mellan Arbetsmarknadsdepartementet och Skatteverket inte blir meningsfull.

Anf. 109 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att det här är ett uttryck av en desperat regering som inte har klarat av vare sig arbetsmarknadspolitiken, jobben eller utanförskapet. Nu sex månader före valet tar man till desperata åtgärder.

Det skickas brev från Regeringskansliet till myndighetscheferna om att de ska ta emot 65 000 praktikanter för att på det viset justera siffrorna i arbetslösheten. Det har bäring på det här betänkandet och dagens debatt. Det handlar om den statliga förvaltningen. Det är där de flesta praktikanterna ska tas emot.

Det förslag som vi har från de rödgröna partierna är 1 800 i ett praktik- och traineeprogram som vi också har finansierat. Det är det vi ska rösta om lite senare i dag. Det står mot den verklighet där regeringen genom direktiv och krav prackar på myndighetscheferna stora mängder människor som är arbetslösa.

Hur kommer det att påverka myndigheternas service till medborgarna när de får denna uppgift som inte över huvud taget är deras uppgift? Hur kommer det att bli för de praktikanterna? Är det ren förvaring eller kommer det att finnas arbetsuppgifter som på något vis ger dem bättre förutsättningar att få ett arbete? Vilken handledning kommer de att få?

Anf. 110 GÖRAN PETTERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag trodde att jag var tydlig när jag sade att detta inte är ämnet för dagens debatt. Jag kommer inte att kunna redogöra för Skatteverkets generaldirektörs avvägningar.

Jag är trygg i förvisningen att vi har tillsatt generaldirektörer för de här verken. Om jag inte missminner mig har vi just utnämnt en ny generaldirektör för Skatteverket som precis innan har varit statssekreterare på Finansdepartementet. Det innebär väl att den personen kommer att kunna svara för att reda ut de här frågorna.

Du beskriver hur läget är i regeringen och talar om desperation och liknande. Jag är okunnig om sakhållandena, men det verkar som om Hans Hoff känner till vilka åtgärder som vidtas i olika skeden av en mandatcykel. Jag vet inte om detta var en beskrivning av egna erfarenheter från när man var i majoritet eller om Hans Hoff har insiderkunskap om läget i Sveriges regering. Jag har svårt att tro att det är det senare.

Anf. 111 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Göran Pettersson valde förtjänstfullt att svara på reservationer. Det uppskattar jag. Det är inte alltid det görs.

Svaret var dock något mindre tillfredsställande, nämligen att riksdagen inte ska peta i detaljer. Det måste ha slagit slint någonstans. I 6 § i regeringsformens första kapitel står det: Regeringen styr riket. Den är ansvarig inför riksdagen.

Det är de två meningar som står där. De gäller väl fortfarande? Då är det rimligt att riksdagen, när det nu till skillnad från dokumenten inte händer något i verkligheten, har synpunkter på hur regeringen styr riket och att regeringen i någon mån kan vara ansvarig inför riksdagen, så som det står i grundlagen.

Då kan man fråga sig varför det inte händer mer. Det kan ju finnas skäl – att man inte vill, att man inte prioriterar det eller någonting – men det är väl ändå rimligt att något sådant kan komma till riksdagens kännedom i sådana fall.

Anf. 112 GÖRAN PETTERSSON (m) replik:

Herr talman! Alldeles korrekt! Regeringen är ansvarig inför riksdagen. Nu tog jag inte upp hela utskottsbetänkandet, men i utskottsbetänkandet gör vi en värdering av arbetet med E-delegationen och hur man jobbar vidare med e-förvaltning inom myndigheterna. Den beskrivning som finns i utskottets betänkande är att vi är tillfreds med den färdriktning och de initiativ som är tagna.

Är det då en beskrivning av att vi är tillfreds med var vi är eller ser vi att vi är på väg längre fram? Där är det så att vi tolkar att de här frågorna rör sig i rätt riktning och med fart framåt. Det betyder att vi är på väg mot våra uppsatta delmål, skulle jag vilja säga, för jag tror inte att det finns något slutmål i de här frågorna. När man har uppnått ett mål kommer verkligheten att ha utvecklats vidare och hur den här typen av programvara utvecklas kommer också att ha förändrats.

Återigen, den del som är väldigt viktig i detta sammanhang är öppna standarder för att inte få inlåsningseffekter och för att kunna få god konkurrens mellan olika leverantörer när man beställer saker.

Den andra frågan om öppen programkod och de delarna är tekniskt komplicerad på ett annat sätt. Kanske svaret inte alltid är detsamma för alla tillämpningar och att man då ska vara försiktig med att ge sådana här universalstyrningar från den lagstiftande nivån. Det är bara att konstatera att staten är en väldig mångfald av olika delar där förutsättningarna kan vara väldigt olika.

Anf. 113 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Om fri och öppen mjukvara vill jag helt kort säga att jag delar den uppfattning som Göran Pettersson har. Det är viktigare att börja med öppna standarder, och vi kommer kanske inte att landa i att ha fri eller öppen mjukvara i precis alla tillämpningar. Jag tror ändå att det är av väldigt stort värde att gå dithän, därför att det medför sådana enorma kostnadsminskningar. Det är ändå någonting som jag trodde att man borde värna om, att se till att använda skattepengar sparsamt. Det vill jag framhålla.

Det verkar som om utskottets majoritet är tillfreds med de initiativ som är tagna. Om riksdagens majoritet är det återstår väl att se, även om jag håller för troligt att det tyvärr kommer att bli så även i kammaren. Men det är lite konstigt, tycker jag, att man är tillfreds när det inte händer någonting i praktiken.

Jag håller med om att de skrivningar som finns och det arbete som pågår är någonting positivt, även om jag inte menar att ens det är tillräckligt. Det som egentligen spelar roll är ju det som händer i praktiken, och där har ju regeringen vid flertalet tillfällen, verkar det som, helt struntat i de dokument man har. Eller också finns det någon annan orsak, till exempel den upphandling som jag pratar om. Underlaget är enormt bristfälligt och har fått kritik från Riksrevisionen också.

Det är värt att notera att det faktiskt händer alldeles för lite i praktiken. Hur ni kan vara nöjda då kan man fråga sig, om det inte är så att ni är nöjda per definition eftersom det är er egen regering som har gjort detta, vilket jag tyvärr lutar åt att det nog handlar om i det här fallet.

Anf. 114 GÖRAN PETTERSSON (m) replik:

Herr talman! Det utskottet talar om är de initiativ som är tagna i fråga om regelverket, E-delegationen och arbetet. Att det sedan kan vara saker som inte är tillräckligt bra någonstans i den stora statliga familjen ryms inte inom uttalandet om nöjdheten. Det kan begås misstag. Det kan vara myndigheter som inte lever upp till de krav som är ställda. Men då är det en annan sak. Då är det en fråga för regeringen att rätta till så att myndigheter och förvaltning lever upp till de direktiv och inriktningar samt den strategi som E-delegationen har utformat.

Jag tror att man ska skilja på detta. Det kommer att vara myndigheter som fallerar emellanåt i de här frågorna. Det kommer att hända. Men det innebär inte att vi ska byta ledningsprincip och härifrån gå in i de enskilda ärendena. Utskottets majoritet är nöjd så som betänkandet är lagt och med de initiativ som regeringen har tagit. Sedan gäller det att leva upp till direktiven.

Anf. 115 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m):

Herr talman! Det har hänt mycket på e-förvaltningsområdet sedan valet 2006. I början av 2007 tillsatte regeringen en statssekreterargrupp för utveckling av elektronisk förvaltning. I början av 2008 presenterade regeringen en handlingsplan för e-förvaltning. I början av 2009 tillsatte regeringen E-delegationen, som ska bidra till att genomföra handlingsplanen. Under Sveriges EU-ordförandeskap antogs en ministerdeklaration om e-förvaltning från Malmö och Visbydeklarationen.

Om varje myndighet, varje kommun och varje landsting fortsätter att utveckla sina egna IT-lösningar, utan samordning och standardisering, är det som att uppfinna hjulet om och om igen. Är det ekonomiskt? Är det effektivt? Är det enkelt för en vanlig människa att hitta rätt i myndigheternas djungel?

Utän tillfredsställande informationssäkerhet och skyddet för den personliga integriteten kommer tillit till tekniken att saknas och människorna kommer inte att ha förtroende för systemen, vilket kan leda till att tjänsterna inte används.

Svensk e-förvaltning var den bästa i världen år 2008, enligt FN. Men nu rasar Sverige från första till tolfte plats i FN:s e-förvaltningsranking. Om vi inte jobbar stenhårt just nu för att förbättra och utveckla e-förvaltningen kan det hända att vi halkar ännu längre ned på listan. Den som inte går framåt går bakåt.

Herr talman! Det måste fungera i praktiken. Vi måste titta på e-förvaltningen ur ett användarperspektiv. Ett av delmålen för IT-politiken i Sverige är att IT ska underlätta vardagen för människor och företag. Målet för e-förvaltningsarbetet är att det ska vara så enkelt som möjligt för så många som möjligt. Det är just det som är kärnan: E-förvaltningen ska vara till för människor. Myndigheternas interna arbete för att effektivisera sin verksamhet, samordna arbetet med varandra och även utveckla nya tjänster – allt detta syftar på, eller bör syfta på, att ge människor bästa möjliga service för varje skattekrona.

IT spelar en viktig roll när det gäller att förbättra effektiviteten hos myndigheterna. Med en bra planering, tydliga strategier, förbättrad samordning och bättre uppföljning kan vi nyttja den enorma besparingspotentialen. Många myndigheter skulle kunna dra fördelar av ökad samordning och standardisering. Alla kommuner har likartade uppgifter, och många kommuner skulle kunna samarbeta med varandra för att ta fram gemensamma IT-lösningar.

Service för medborgare kan förbättras och vardagen förenklas för vanliga människor. Företagens administrativa kostnader kan minskas. Åtkomsten till och vidareutnyttjandet av information och data från den offentliga sektorn kan förbättras.

Ett av förslagen från E-offentlighetskommittén, som var en utredning som jag satt i, var att myndigheterna ska lämna ut allmänna handlingar i elektronisk form om det inte är olämpligt. Här är det viktigt att titta på balansen mellan den ökande öppenheten och skyddet av personlig integritet. Vi behöver e-legitimationer och elektroniska underskrifter för att utveckla e-handel och e-demokrati. Nya möjligheter tillkommer också med molntjänster.

Det är då Sverige kan ligga i framkant när det gäller teknik och innovation. Det är då vi kan uppnå målet att ha världens enklaste e-förvaltning. Det är då vi kan fortsätta att kalla oss ett informationssamhälle, ett kunskapssamhälle och en IT-nation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 116 ULLA ANDERSSON (v):

Fru talman! Låt mig först säga att jag tycker att E-delegationens arbete är väldigt intressant och att man har kommit fram till mycket bra. Men det som saknas är ett övergripande inriktningsbeslut om användandet av öppna standarder och fri programvara i det offentliga Sverige. Det beslutet behövs för att man ska kunna gå en annan väg.

Det framställs som att det skulle vara tekniskt svårt och komplicerat, och det är det säkert för många av oss. Men jag skulle vilja göra en liknelse som kanske gör det lite enklare att begripa.

Tänk er själva att staten skickade ut information till oss alla men att det var bara några av oss som hade särskilda glasögon som kunde köpas på ett särskilt företag som kunde ta del av informationen. Skulle någon av oss tycka att det var bra? Jag tror att svaret är ganska enkelt: Nej, det skulle vi inte göra.

Det är det som detta handlar om. Jag ska ta ett exempel.

En forskare från Växjö sände ett dokument till ca 200 kommuner i Sverige. Dokumentet var av internationell standard, ett så kallat ODF-format. Men väldigt få kommuner kunde över huvud taget öppna dokumentet eftersom Microsoft förhindrar det.

Det säger något om problemet med så dominerande stora företag. Microsoft vill självfallet behålla de licenspengar de får ut av det system som de har i dag – pengar som de får från oss i det offentliga som betalas med skattemedel. Därför har Microsoft hittills förhindrat möjligheterna att läsa och använda fri programvara – det ger dem en konkurrensfördel. Om ingen annan kan koda program som hanterar dessa filformat kommer deras programvara att ha ett slags monopolställning.

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv liknar programvaruutveckling forskning. För att forskare ska kunna arbeta så produktivt som möjligt borde de ha tillgång till alla andra forskares resultat, och detsamma gäller för programmerare.

Fru talman! Det behövs en förändring. Det offentliga Sverige ligger långt efter andra länder i den här frågan, liksom efter näringslivet, i användningen av fri programvara och öppen källkod. Vi vill att det offentliga Sverige i stället ska hinna i kapp andra länder, som till exempel Nederländerna, där alla myndigheter har gått över till fri programvara och enbart i undantagsfall får göra undantag från det, vilket ska motiveras särskilt. Norge har också kommit längre liksom Danmark. Det finns också goda exempel inom det offentliga Sverige, till exempel polismyndigheten och ett antal kommuner. Men det saknas tydliga inriktningsbeslut från regeringen.

Dessutom finns det en massa pengar att tjäna på att gå över, och det borde vara ett argument som de flesta begriper och tar till sig. Kristinehamns kommun, som inte är en stor kommun i Sverige, räknar med att

tjäna 1 miljon på licenspengarna enbart på att gå över till fri programvara.

Om man dessutom möjliggör användande av fri programvara för ut-sättning kan man upphandla i större konkurrens, vilket i sin tur pressar priserna. Programvara som har tagits fram av en myndighet ska dessutom kunna få användas av andra helt fritt. Då blir det möjligt för både näringsliv och privatpersoner att ta del av det. Det finns också mycket framgångsrika mjukvaruföretag som släpper sina program fria. Det finns ett exempel här i Sverige, i Uppsala, som kanske är väl känt, när ett företag för två år sedan såldes för en knapp miljard dollar.

Det finns alltså starka både principiella och ekonomiska skäl för att den offentliga sektorn ska gå över till både fri programvara och öppna standarder. En grundregel borde vara att en kod som tas fram med hjälp av skattemedel släpps fri. Vi menar också att staten borde delta i Open Sweden, ett nationellt kompetenscenter som SKL har tagit fram och som har Norge som förebild.

Bifall till reservation 1!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

12 § Medgivande för Riksbanken att ge kredit till Internationella valutafonden (IMF)

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2009/10:FiU13

Medgivande för Riksbanken att ge kredit till Internationella valutafonden (IMF) (framst. 2009/10:RB2).

Anf. 117 ULLA ANDERSSON (v):

Fru talman! IMF har haft stor betydelse för den utveckling vi nu har sett med den rådande finanskrisen. IMF:s politiska krav på avregleringar och privatiseringar av allt från vatten till sjukvård och finansmarknaden har påverkat hela samhällsekonomin. De har dessutom ingripit i staters rätt till nationellt självbestämmande och därmed också påverkat demokratiskt beslutsfattande.

Fru talman! Organisationen Diakonia skriver så här i ett dokument om de villkor som IMF ställer: För det första bakbinder villkoren nationella demokratiska beslutsprocesser i mottagarländer inklusive att fattigdomsstrategier ska vara nationellt ägda processer och beslutsfattande ske av folkvalda parlamentariker. Det finns många exempel på hur beslut fattade av nationella parlament körts över eller rivits upp efter att IMF ställt olika typer av villkor.

Diakonia skriver vidare: För det andra har inte politiken i villkoren lett till önskvärt resultat, det vill säga fattigdomsbekämpning och en hållbar utveckling i stort, i vissa fall snarare tvärtom. Det finns också åtskillig forskning och litteratur kring detta.

Internationella valutafonden och Världsbanken ställer liksom alla banker upp villkor för att ett land ska beviljas lån eller för att gamla lån ska avskrivas. Det är i sig inget anmärkningsvärt att sätta upp villkor,

Prot. 2009/10:81
3 mars

Statlig förvaltning

*Medgivande för
Riksbanken
att ge kredit till
Internationella
valutafonden (IMF)*

utan det frågan gäller är hur kraven ser ut och på vilka grunder de har tillkommit. Många givare har varje dag att koppla sitt utvecklingsarbete till IMF:s konditionalitetskrav, vilket sätter ytterligare press på mottagarlandet. I realiteten är det omöjligt för många utvecklingsländer att självständigt utforma sin ekonomiska politik eftersom det skulle äventyra såväl lån och skuldavskrivningar som bistånd.

För att få vissa lån och skuldavskrivningar tvingas utvecklingsländer genomföra nedskärningar i de offentliga utgifterna, öka statens intäkter genom högre priser på vatten och el samt devalvera för att på så sätt öka exporten och begränsa importen. För andra lån har det krävts avregleringar, avskaffande av förmånliga lån till bönder och småföretagare, privatisering av statsägda företag, färre hinder för att flytta kapital över gränser och avskaffande av investeringshinder för utländska industrier och banker.

Världsbanken har i genomsnitt ställt 67 krav på sådana här villkor, till och med på en sådan detaljnivå som vilka datasystem som får användas. Kraven har påverkat olika länders utveckling och blivit alltmer omfattande, och de ger inte några större möjligheter till påverkan från de länder som berörs. Detta har resulterat i att allt fler länder har valt att betala tillbaka sina lån i förtid.

Det finns samma kritik mot IMF som mot Världsbanken. Världsbanken har till och med inskrivet i sina stadgar att man inte får ställa sådana här villkor. Det här har lett till att Sydamerika har bildat en egen så kallad världsbank. Samma process pågår i Asien. Man kan också se att IMF före finanskrisen stod inför väldiga egna ekonomiska problem. Tilläggas kan att IMF har sitt säte i USA, och IMF har inte kritiserat USA för deras enorma bytesbalansunderskott och enorma budgetunderskott.

De senaste åren har dessa institutioner modifierat sin inställning något, men det är ingen större principiell förändring. Avregleringar och privatiseringar är fortfarande rättesnöret, men det är möjligen varsammare och långsammare takt än tidigare. Valfriheten för ett enskilt land att välja väg att nå målet, till exempel minskad fattigdom, är i praktiken obefintlig.

Avreglering eller privatisering handlar dock i grunden om att flytta fram positionerna för dem som äger kapital på de globala marknaderna. Vad Sveriges linje har varit i den politik som har förts är svårt att få se eller ta del av.

Fru talman! Jag skulle vilja säga att vi lider av ett svårt demokratiskt underskott. Det är självklart välkommet att regeringen inför årsmötena i IMF och Världsbanken låter ledamöterna i finans- och utrikesutskottet få möjlighet att ställa frågor till ansvarig minister. Dessvärre är dock utfrågningen inte offentlig, vilket minskar insynen för allmänheten och ideella organisationer, och inte heller får vi ta del av de underlag som faktiskt finns.

Jag vet också att organisationer tidigare, under den förra regeringen, har fått träffa ministern inför utfrågningarna. Det tillämpas inte längre i dag, utan man får träffa en tjänsteman på lägre nivå. Insyn är ett av de grundläggande inslagen i det demokratiska systemet. Vi anser därför att regeringen bör anordna offentliga möten där man har chansen att redovisa och tydliggöra regeringens politiska linje inför årsmötena i Internationella valutafonden och Världsbanken. Det är faktiskt av allmänt in-

tresse för medborgarna i Sverige att få veta hur vår representant i Internationella valutafonden och Världsbanken agerar och hur den linje Sverige följer påverkar politik och demokrati i andra länder.

Hur kommer man överens i sitt agerande mellan de länder som vi delar ledamotsstol med? Vilka resultat uppnår man? Detta är i dag okänt för de allra flesta, såväl riksdagen som intresseorganisationer, medborgare och medier. I andra länder avlägger länderrepresentanterna årliga rapporter. Parlamentariker ingår i delegationer. Hearings anordnas, och så vidare. I USA, Storbritannien, Tyskland, Frankrike och Italien lägger man ut sina rapporter på Internet, men inte här. Någon sådan ordning finns inte i Sverige.

Det vore alltså högst rimligt att Sverige tillsammans med de nordiska och baltiska länderna inför en ordning som är lik den som andra länder har när det gäller rapportering och redovisning från vår representant. Sverige bör därför ställa krav på att Internationella valutafondens och Världsbankens protokoll offentliggörs på ett sätt som gör det möjligt för allmänhet, parlament, medier och organisationer att ta del av diskussioner, förslag och omröstningar. Vi hävdar därför i demokratins namn att man lättare måste kunna följa med och påverka hur Sverige agerar i IMF.

Åtterrapporeringen från IMF och Världsbanken borde ske genom en årlig skrivelse, vilket också riksdagen har beslutat. Men inte följs det beslutet, precis. Skrivelsen produceras väldigt sporadiskt. Exempelvis kom det ingen 2006, och inte heller 2007. Nu planeras en skrivelse för 2008 och 2009, som kommer att vara oss till handa denna månad. Det är uppseendeväckande att ingen regering tar skrivelsen på större allvar. Vi menar att det är självklart att man måste följa riksdagens beslut.

Det finns också områden där skrivelsen kan förbättras. Ett naturligt sätt att mäta resultat skulle kunna vara att utgå från den av riksdagen antagna propositionen *Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling*.

Sverige bör också i internationella sammanhang verka för att IMF inte påtvingar enskilda länder en viss form av ekonomisk politik utan ger varje suverän stat frihet att själv bestämma sin ekonomiska och politiska inriktning som man där anser leder till exempelvis minskad fattigdom, hållbar utveckling, social utveckling, jämställdhet eller vad det nu kan vara. Regeringen bör utforma en skriftlig svensk position i frågan om konditionaliteten i Internationella valutafonden och Världsbanken där man tydligt tar ställning mot detaljerade makroekonomiska krav som inte bygger på nationella fattigdomsstrategier och full parlamentarisk insyn.

Den största kritiken mot Bretton Woods-institutionerna går ut på att de villkor som ställs på låntagarländerna är enkelspåriga och inte anpassade till det enskilda landets situation.

Fru talman! Sverige har ett stort ansvar för att i Internationella valutafonden driva fram en utveckling som utgår från varje lands egna förutsättningar. IMF måste verka för ökad insyn och dialog med långivare, låntagare och ideella organisationer. Miljöfrågor, fördelningsfrågor och jämställdhet mellan kvinnor och män måste också få en mycket större roll. Det finns inte vare sig tid eller fog för att använda globala lånemedel som inte tar hänsyn till sociala och ekologiska faktorer.

Därmed yrkar jag bifall till reservationen.

*Medgivande för
Riksbanken
att ge kredit till
Internationella
valutafonden (IMF)*

Anf. 118 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Det här är en debatt som omfattar två debattdeltagare, åtminstone inledningsvis. Hade det varit en allmän programdebatt om IMF:s och de internationella finansiella organens verksamhet föreställer jag mig att åtminstone sju ledamöter skulle ha anmält sig till talarlistan.

Varje gång vi behandlar ett ärende som har något om Internationella valutafonden eller Världsbanken i sin rubrik får vi en programdiskussion, en programdebatt. Den här gången var det så extremt att själva sakärendet inte ens berördes i Ulla Anderssons anförande.

Den framställning från Riksbanken som betänkandet avser gäller ett medgivande till Riksbanken att medverka i en utökning av kreditmöjligheterna för Världsbanken. Man redogör i betänkandet för bakgrund och innehåll i det förslaget.

Det finns en reservation som avstyrker, eller rättare sagt indirekt avstyrker, utskottets förslag genom att ställa villkor om en total förändring av Internationella valutafondens inriktning och verksamhet för att bifalla en sådan kredit. I Ulla Anderssons anförande berördes inte med ett enda ord frågan om kredit eller IMF:s roll i att återskapa ekonomisk balans framöver. Jag tycker att det är ganska anmärkningsvärt.

Betänkandet gäller som jag sade en framställning från Riksbanken om att få ingå ett avtal om en bilateral kredit till Internationella valutafonden på 2,47 miljarder euro, ungefär 25 miljarder svenska kronor. Riksbankens framställning är en följd av Europeiska rådets beslut i mars förra året att från EU medverka med ca 75 miljarder euro i tillfälliga krediter som påfyllning till IMF:s totala utlåningskapacitet.

I april för ett år sedan ungefär beslöt Riksbankens direktion att ansöka om att riksdagen skulle stödja en medverkan i sådana tillfälliga krediter, men några månader senare, i anslutning till förhandlingarna mellan IMF och medlemsländerna, blev det tydligt att IMF begärde ett mer långsiktigt avtal.

Enligt framställningen begär IMF i kreditförhandlingarna med Riksbanken att den bilaterala krediten ska gälla under två år, att Internationella valutafonden ska ha möjlighet att ligga kvar med draget kreditbelopp under fem år och att det ska kunna förlängas i ytterligare två år. Enligt Riksbanken innebär detta att krediten i praktiken kan bli ett nioårigt åtagande från Riksbankens sida, vilket innebär att det krävs ett medgivande från riksdagen för att Riksbanken ska kunna ge den aktuella krediten. Det är av den anledningen som Riksbanken har dragit tillbaka sin ursprungliga begäran enligt sitt tidigare beslut och nu i stället begär riksdagens medgivande att ingå ett avtal om en mer långsiktig kredit på ca 25 miljarder svenska kronor. Utskottet har informerats om förändringen, om den nya krediten, och Riksbankens beslutsordning i brev från Riksbanken till finansutskottet i juli och september förra året.

Fru talman! Utskottet tillstyrker Riksbankens förslag. IMF är enligt utskottets mening en mycket viktig institution i dagens globala ekonomi och spelar därför också en allt viktigare roll i hanteringen av finanskrisen och för att förhindra framtida finanskriser. Utskottet bedömer det också som nödvändigt att IMF av det här skälet får garanterat tillräckliga resurser och välkomnar förslaget.

Vänsterpartiet har en reservation, som vanligt när det gäller framställningar som gäller IMF:s verksamhet, oavsett sakinnehållet i framställningen. Man fullföljer därmed en lång tradition av ifrågasättande av internationellt samarbete, från Nationernas förbund 1917 fram till i dag. Jag känner inte till någon organisation, om man nu bortser från de tidigare internationerna på den andra sidan järnridån fram till 60-talet, som Vänsterpartiet och deras föregångare har velat delta i samarbete med.

Enligt reservationen vill man bland annat ställa som villkor att de förändringar som vi har hört begäras här av Ulla Andersson ska genomföras omgående, det vill säga en total förändring av hela inriktningen på IMF:s verksamhet som en förutsättning för att ge krediten.

Jag vill samtidigt säga att utskottet delar, liksom också regeringen och den tidigare regeringen i flera sammanhang framhållit, delar av den kritik som framförs, inte minst uppfattningen att IMF och andra internationella organisationer ska bli mer transparenta och öppna. Vi betonar i vårt betänkande också vikten av att den pågående reformeringen av IMF:s verksamhet fortsätter.

Vi har också framfört liknande uppfattning som den Vänsterpartiet framför i sin reservation när det gäller regeringens hantering av IMF-frågorna. Det finns också angivet i betänkandet. Men att ställa krav på en förändring i den riktning som Vänsterpartiet föreslår, men också i den riktning som utskottet anger på vissa punkter, som villkor för att ingå ett avtal ser jag som en ren demonstration på samma sätt som Vänsterpartiets tidigare demonstrationståg i samband med alla andra betänkanden som är kopplade till IMF:s verksamhet.

Utskottet föreslår att reservationen avslås.

Anf. 119 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag ska väl inte sjunka till riktigt samma låga nivå som Lars Elinderson gjorde i sitt inlägg och påminna Moderaterna om hur de röstade när det gällde kvinnlig rösträtt, semesterlagstiftning, pensionsrätt, MBL och allt vad det nu kan vara.

Vänsterpartiet omfamnar internationellt samarbete och kommer alltid att göra det. Jag tycker att det är märkligt att Lars Elinderson lägger an linjen att det är okej att låna ut 25 miljarder kronor utan krav på vad pengarna ska användas till. När det gäller bistånd har den borgerliga regeringen varit mycket tydlig med vilka krav som ska uppnås, hur pengarna ska användas, att det ska vara genomskinligt och så vidare. Likaså har man ställt krav på FN:s organ. Men till IMF kan man låna ut 25 miljarder utan att över huvud taget vilja diskutera hur pengarna ska användas, hur vi som förtroendevalda ska kunna ta del av den processen.

Hur ska medborgarna i Sverige som lånar ut de här pengarna faktiskt kunna se vilken politik den borgerliga regeringen bedriver i IMF? Är det inte rimligt att vi får veta det och debattera och diskutera det här i allmänhetens ljus eller i forum som är öppna för insyn? Är det en orimlig linje, Lars Elinderson? Jag kan inte tro att du tycker det. Politiska krav som läggs fram borde debatteras i denna kammare och i forum där vi förtroendevalda finns och där också andra som är intresserade och brinner för utvecklingsarbete i andra länder får möjlighet att påverka.

Jag tycker att 25 miljarder är rätt mycket pengar, och vi borde diskutera vilka krav som ska ställas. Är det rimligt att IMF går in i enskilda länder och påverkar demokratiskt fattade beslut så till den grad att de faktiskt rivs upp?

I Norge har man minskat sitt bidrag till Världsbanken eftersom man är så missnöjd med Världsbankens reformarbete. Jag undrar om det inte vore dags att vi också började diskutera hur vi vill att IMF och Världsbanken ska förändras.

Anf. 120 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Vi har varit medlemmar i Internationella valutafonden sedan 1948. I dag är det 183 länder som deltar i arbetet i Internationella valutafonden, och det finns fastlagda regler för beslutsordningen inom fonden. En enskild medlem har valet att delta eller att avstå från att delta i de program som valutafonden engagerar sig i. Vårt alternativ i det här läget är att avstå från att medverka i den utökade kreditfaciliteten som IMF begär, vilket i princip innebär att vi väljer att lämna IMF som medlemsland.

Sverige driver krav och har gjort det länge. Jag tror inte att de tidigare regeringarna och inte heller den här regeringen någon gång har kommit tillbaka till finansutskottet och meddelat att man har varit nöjd med utvecklingen, att den går tillräckligt långt, utan man redovisar förändringen av IMF:s verksamhet liksom Världsbankens verksamhet på samma sätt som förändringsprocessen inom andra internationella organisationer. Vi driver våra krav och försöker genomföra dem så långt det är möjligt. Sedan har vi naturligtvis möjligheten att avstå från att vara medlemmar.

Det ni gör i er reservation i dag är att ni de facto begär att vi ska meddela Internationella valutafonden att vi eftersom deras verksamhet inte följer de normer och riktlinjer som vi anser borde prägla verksamheten inte deltar i verksamheten. Det är att ställa kraven alltför långt.

Jag delar uppfattningen som Vänsterpartiet framför i det här sammanhanget, att internationellt arbete rent generellt borde präglas av en större öppenhet. Av den tradition vi har i vårt land vet vi hur svårt det är att få internationella organisationer att acceptera våra synsätt. Men vi arbetar med den inriktningen och menar också att vi fyller en roll, även om vi inte når ända fram med de krav vi ställer.

Anf. 121 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! I fråga om IMF, Lars Elinderson, är Sverige tyvärr ingen förebild när det gäller öppenhet, och det är det jag diskuterar här i dag. Jag vill att vi ska få en möjlighet att öppet och offentligt diskutera vilka politiska krav vi kommer att ställa när vi lånar ut pengar på det här sättet, 25 miljarder som kommer att påverka andra länders utveckling. Jag tycker att det är fullt rimliga krav.

Jag tog upp ett flertal länder som har gått mycket längre i öppenheten, debatten och möjligheten för både parlamentariker och intresseorganisationer att delta i och påverka det arbetet. Det är inte en orimlig ordning att vi här i dag, när vi utökar limiten till IMF, har möjligheten att diskutera de här frågorna. Jag menar också att utskottet kunde ha ställt ökade krav på vilken regering som helst att verka för mer öppenhet.

Det vore väl rimligt att en regering som deltar i en organisation till riksdagen lägger fram vilka krav man avser att driva i organisationen, så att vi kan debattera det. Vi kan komma fram till olika politiska ståndpunkter, men vi har ändå en möjlighet att i öppenhetens ljus ta ställning, diskutera och framföra våra åsikter. Det är en rimlig demokratisk ordning i en demokrati.

Jag tycker också att vi inför skattebetalarna har ett ansvar att visa på vad som händer i de organisationer som vi är med och deltar i och hur vårt arbete påverkar andra länders utveckling. Det är ingen orimlig ordning utan borde snarare vara ett minimum av krav för ett deltagande i en organisation.

Anf. 122 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Jag delar helt den uppfattningen, och jag vet också att finansministern delar den uppfattningen. Vi hade en diskussion inför 2008 års världsmöte med Internationella valutafonden, då Ulla Andersson för första gången, eller om det möjligen var andra gången, lyfte fram de här frågorna i en dialog med finansministern. Och hon blev, såvitt jag förstår, svaret skyldig när också finansministern instämde i de här synpunkterna.

Även om jag vet att förra årets finanskris innebar att denna fråga inte löstes på det sätt som den skulle förra året kommer man i år att redovisa den i en skrivelse till finansutskottet på ett annat sätt. Jag förutsätter att den dialogen kommer att utvecklas.

Finansministerns svar den gången var att vår ambition är att utveckla öppenheten när det gäller vårt deltagande i Internationella valutafonden.

Er reservation säger något annat. Det är inte denna fråga som är huvudfrågan i er reservation. För att bevilja den bilaterala krediten till Internationella valutafonden ställer ni som villkor att Internationella valutafonden förändrar sitt arbete och sin inriktning i enlighet med de principer som ni har resonerat om här. Det är en fullständigt orimlig hållning. Vi kan inte som ett av 183 medlemsländer ställa villkor och krav för att delta i krediten. Vi har att välja mellan att delta eller att inte delta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

13 § Vissa säkerhetspolitiska frågor

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU11
Vissa säkerhetspolitiska frågor.

Anf. 123 CARINA HÄGG (s):

Fru talman och kolleger i kammaren! I dag ska vi debattera vissa säkerhetspolitiska frågor. Med vissa frågor menas inte att vi lägger mindre kraft och fokus på dem utan att det pekar ut vissa områden.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har lagt fram en gemensam reservation som jag redan inledningsvis vill yrka bifall till. Vi

hade önskat att fler ställt sig bakom denna reservation eller att vi hade kunnat enas om texten.

Jag tycker att de vissa frågorna är något av de mest grundläggande i vårt arbete i utrikespolitiken. Att arbeta för nedrustning är ett stort ansvar. Det är också ett engagemang som har funnits inom svensk utrikespolitik och i riksdagen under lång tid. Inte minst om man har sina rötter och sin botten i det socialdemokratiska kvinnoförbundet är man väl bekant med kampen mot atomvapen.

Som ny ledamot arbetade jag mycket mot landminor, eller truppminor om man väljer att använda det ordet. Jag är glad att jag fick till stånd det min- och ammunitionsröjningscentrum som fortfarande finns i Eksjö.

Vi har arbetat aktivt för att driva på regeringen att ta ansvar och säga nej till klustervapen. Där har regeringen inte nått ända fram. Man har flyttat fram positionerna. Jag är dock besviken över att man inte vågat ta det avgörande steget och sälla sig till dem som är mycket tydliga i dessa frågor och vågar säga nej till de förskräckliga klustervapnen.

När det gäller kärnvapenedrustningen är jag besviken och fundersam över att den nuvarande regeringen och riksdagsledamöter här i kammaren inte tyckt att frågan är så viktig. Vi vet att frågan har tonats ned under mandatperioden. Det visar det positiva och tillåtande förhållningssättet till Indien på Londonkonferensen och NPT-konferensen där Indien flyttade fram sina positioner som kärnvapenstat. Det var ett steg som jag inte hade önskat se från den svenska regeringen. Det står i kontrast till det vi önskar av nedrustning och begränsning.

Vi tillsatte Blixkommissionen, och vi har sett många konkreta och bra förslag komma fram ur kommissionens rapport. Där visas också på möjligheten att arbeta tillsammans, vilket är ganska grundläggande om man vill nå framgångar i dessa frågor. Vi har dock varken sett ambitionen att ta tag i Blixkommissionen eller att vara aktiv inför och under NPT-förhandlingar under denna mandatperiod. Inte heller i betänkandet har man från majoritetens sida redovisat några ambitioner. Det är kort tid kvar på mandatperioden, så det är nu eller aldrig om man ska visa och ge en strimma hopp i detta arbete.

Det finns en ökad möjlighet globalt att nå framgångar. Man måste ta vara på det fönstret och se till att man från Sveriges sida kan lyfta fram och driva på nedrustningsarbetet på ett konkret sätt. Sverige måste bidra till icke-spridning. Sverige måste bidra till nedrustning. Sverige måste bidra till att det blir en avveckling av massförstörelsevapen, såväl biologiska som kemiska.

Vi måste ta vara på det renommé som vi har byggt upp i vår omvärld under lång tid. Andra länder, organisationer och det civila samhället runt om i vår värld har förhoppningar och förväntningar på Sverige som vi inte har levt upp till under denna mandatperiod.

Vi rödgröna vill leva upp till det. Vi socialdemokrater lade i början av mandatperioden fram ett tolvpunktsprogram för att understryka och peka ut vår viljeinriktning. Det var möjligheter som majoriteten skulle ha kunnat kroka in i och ta vara på. Därför har vi lagt fram den här reservationen till betänkandet, och vi kommer att vara aktiva de månader som återstår av denna mandatperiod. Men vi vill också genom att lägga fram den här reservationen och understryka den i kammaren lägga grunden för en politik som jag hoppas att väljarna kommer att ta ställning för. Vi vill

se ökade ambitioner när det gäller nedrustning med konkreta förslag från Blixkommissionen. Vi anser att ansträngningarna inte kan vänta och att ambitionerna inte kan vara tillräckligt stora när det gäller att kämpa för nedrustning och mot massförstörelsevapen.

Prot. 2009/10:81
3 mars

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Anf. 124 HANS LINDE (v):

Fru talman! Vi har att debattera UU11 *Vissa säkerhetspolitiska frågor*. I ärlighetens namn får jag väl säga att betänkandet kanske inte är lika exalterande som rubriken antyder. De flesta av yrkandena i betänkandet har behandlats i förenklad motionsbehandling, och vi har i utrikesutskottet valt att fokusera på frågor om massförstörelsevapen och kärnvapen.

Jag kan dock inte låta bli att inledningsvis kommentera en av de motioner som behandlats med förenklad motionsbehandling. I motion U329 kräver företrädare för samtliga fyra borgerliga partier att Sverige ska söka fullt medlemskap i Nato. Det skulle innebära att Sverige skulle frångå grunden för svensk säkerhetspolitik under flera decennier. Det tycker inte jag kan passera i denna kammare utan att kommenteras.

Företrädare för de fyra borgerliga partierna skriver i motionen att Sverige inte ska stå vid sidan om utan söka fullt inflytande som medlem. Det är en beskrivning som säger ganska mycket om borgerlighetens världsbild: Vi ska inte stå vid sidan om Nato.

Hur kan alliansfrihet innebära att vi står vid sidan om en organisation som bara en ytterst liten minoritet av världens länder är medlemmar i? Ett tips på årets julklapp till borgerligheten är en atlas. Då kanske man ser att jorden inte slutar vid Gibraltar sund eller vid Uralbergen och att det kanske inte är vi alliansfria som står vid sidan om utan Nato och dess medlemsstater, detta fåtal av jordens länder, som har valt att ställa sig vid sidan om världsutvecklingen.

Ännu en gång får vi ett tydligt tecken på den avgrunds djupa klyfta som finns inom borgerligheten när det kommer till svensk säkerhetspolitik. Från de borgerliga Natokramarna brukar vi få höra att Nato är en frihetsallians, kanske till och med en fredsallians. Men fråga irakierna i staden Haditha där amerikanska soldater dödade 24 civila och sedan kissade på kropparna om Nato har gett dem frihet. Fråga de många oppositionspolitiker som sitter fängslade i Natolandet Turkiet om Nato har gett dem deras mänskliga rättigheter. Fråga också befolkningen i den afghanska byn Niaza Qala där USA:s flygvapen fällde 250-kilosbomber över en bröllopsfest och sedan sköt flyende barn och kvinnor i ryggen om Nato har gett dem fred.

Fru talman! För mig som vänsterpartist är trots allt inte Natos övergreppskantade historia det främsta argumentet mot ett medlemskap i krigsalliansen Nato. Det främsta argumentet för mig som vänsterpartist mot ett Natomedlemskap är att vår alliansfrihet har tjänat oss och omvärlden väl och att vi ser att vår alliansfrihet har goda förutsättningar att tjäna oss väl både i Sverige och i omvärlden under en lång tid fram över.

Därför är vi i den rödgröna oppositionen i dag helt eniga om att Sverige ska vara alliansfritt och att vi inte under den kommande mandatperioden kommer att söka medlemskap i Nato. När ska det fåtal borgerliga företrädare som har masat sig ned till kammaren ge samma klara besked om sin säkerhetspolitik inför kommande mandatperiod? I dag har de

borgerliga företrädare som finns här ett utmärkt läge att ge besked. Vad kommer den borgerliga säkerhetspolitiken att bli för nästkommande mandatperiod?

Fru talman! Jag får erkänna att vi som talar om och är anhängare av alliansfriheten oftast talar om den i tämligen svepande termer. Vi glömer ibland att prata om alliansfrihetens tydliga fördelar.

Alliansfriheten i Sverige har bidragit till att generation efter generation har kunnat födas och leva sina liv i vårt land utan att behöva uppleva krigets helvete. Alliansfriheten har gett oss ett handlingsutrymme inom såväl utrikespolitiken som de viktiga nedrustningsfrågorna som bland annat Carina Hägg pratade om här tidigare. Det har gjort att vi har kunnat gå före och vara drivande internationellt när vi har haft en regering med den politiska viljan.

Ser vi i dag ut över världen är det uppenbart att det råder en akut brist på alliansfria länder som står upp för fred, nedrustning och mänskliga rättigheter, oavsett var, när och med vilka motiv de kränks eller inskränks. Sverige skulle kunna vara ett sådant land, men en förutsättning för det är att vi behåller vår alliansfrihet.

I detta sammanhang är det svårt att inte kommentera att den borgerliga regeringen har beslutat att Sverige ska stå värd för Natoövningen Cold Response, en enorm militärövning med 9 000 soldater från 14 länder som just nu pågår i norra Sverige. Det är svårt att inte kommentera en sådan militärövning när vi står i kammaren och diskuterar svensk säkerhetspolitik.

Bland deltagarna i denna militärövning på svenskt territorium märks bland annat USA som ska genomföra militära övningar tillsammans med svenska soldater på svenskt territorium, samtidigt som vi vet att amerikanska soldater just i detta nu genomför militäröffensiver i södra Afghanistan som hittills har krävt minst 26 oskyldiga civila afghaners liv.

Den här typen av övningar hotar alliansfrihetens grunder, för hur ska någon uppfatta vår alliansfrihet som trovärdig när vi genomför så omfattande övningar på svensk mark tillsammans med krigsalliansen Nato?

Fru talman! Oppositionen har i dag en gemensam reservation där vi lyfter fram nedrustningsfrågorna och visar hur Sverige med en rödgrön regering aktivt skulle agera internationellt för att stoppa massförstörelsevapnen. I denna del instämmer jag helt i Carina Häggs tidigare anförande.

I mitt anförande skulle jag vilja fokusera på ett massförstörelsevapen, nämligen klustervapen. Klustervapen är kanske den vidrigaste formen av vapen som i dag finns på jorden. När ett klustervapen exploderar sprids ett stort antal mindre sprängladdningar, inte olikt små minor, över ett mycket stort landområde vilket gör att det i praktiken är omöjligt att undvika civila dödsoffer. 98 procent av alla som fallit offer för klustervapen beräknas också vara just civila enligt en undersökning av Handicap International. 40 procent av alla offer för klustervapen är barn.

Oexploderad klusterammunition kan ligga kvar under mycket lång tid och kräva civila dödsoffer långt efter att konflikten tagit slut. Ett sådant tydligt exempel var Israels anfallskrig mot Libanon sommaren 2006. Långt efter att detta krig har tagit slut röjer FN fortfarande upp klusterammunition i södra Libanon. Hittills har man röjt hundratusentals oexploderade substridsdelar från klustervapen. Man beräknar att en sjättedel

av alla som dog i Israels anfallskrig mot Libanon 2006 dog på grund av just klustervapen.

Man skulle kunna tro att det finns enighet över blockgränserna när det kommer till denna typ av oerhört vidriga vapen, en enighet bland riksdagens sju partier. Men så är inte fallet. Även när det kommer till klustervapen ser vi en tydlig skillnad mellan en rödgrön politik och en blå politik. Medan den rödgröna norska regeringen agerat aktivt, nationellt men kanske framför allt internationellt, för att avskaffa klustervapnen har vi haft en passiv blå svensk regering.

Den norska rödgröna regeringen tog initiativ till Osloprocessen för att förbjuda klustervapen, och man har lyckats få 104 länder att underteckna en konvention som just förbjuder klustervapen. Samtidigt ser vi hur den svenska borgerliga blå regeringen har valt att förhålla processen runt Osloprocessen och hur man högst motvilligt trots allt och efter att ha valt att utebli från flera av mötena inom ramen för Osloprocessen till slut undertecknade konventionen den 3 december 2008.

Den 16 februari i år ratificerade det 30:e landet Oslokonventionen, och därigenom kommer denna viktiga konvention att träda i kraft den 1 augusti i år. Tillhör då Sverige en av dessa 30 stater som har ratificerat Oslokonventionen? Svaret är nej. Sverige med den borgerliga regeringen i spetsen har aktivt valt att inte ratificera konventionen än, och tyvärr tyder ingenting på att man kommer att göra så innan valet i höst.

Medan den rödgröna norska regeringen har varit aktiv internationellt för att förbjuda klustervapen ser vi alltså en blå regering i Sverige som fortfarande sitter och håller sina egna svenska klustervapen, bombkapsel 90, i ladorna.

Fru talman! Jag ska avsluta med att säga att jag ber om ursäkt för att jag har dragit över tiden med en minut, men jag vill också säga att det är uppenbart att vi behöver byta regering i det här landet och att vi behöver få ett Sverige som bedriver en aktiv nedrustningspolitik. Därför vill jag yrka bifall till reservationen från den samlade rödgröna oppositionen.

Anf. 125 GUSTAV BLIX (m):

Fru talman! Den här debatten handlar som bekant om ett antal säkerhetspolitiska frågor. Vi beslutar i samband med detta att avslå ett antal motionsförslag från ledamöter från alla riksdagspartier. De flesta behandlar vi med vad vi kallar ett förenklat förfarande, det vill säga, vi kommer knappast att behandla dem alls, åtminstone inte här i debatten, utan vi hänvisar till tidigare beslut under mandatperioden. Den som vill veta mer om vad riksdagen tycker om till exempel Sveriges säkerhetspolitiska linje eller vårt samarbete med Nato kan med fördel titta på till exempel den förra debatten vi hade om detta den 11 juni förra året.

Jag vill med detta inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag vill också säga att jag i dag i första hand kommer att diskutera nedrustning och vårt gemensamma mål om en värld utan massförstörelsevapen. Denna debatt ligger väl i tiden, eftersom det är nu under våren 2010 som frågorna om nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen står som allra högst på den internationella säkerhetspolitiska dagordningen.

Det finns en rad anledningar till detta. För det första går de bilaterala förhandlingarna om ett nytt avtal mellan USA och Ryssland om deras strategiska kärnvapen nu in i sitt slutskede. Tillsammans kontrollerar dessa båda länder ca 95 procent av världens alla kärnvapen. Framför allt Ryssland har under senare år på ett oroväckande sätt låtit kärnvapen spela en lite mer framträdande roll i försvarspolitikerna. Det såg vi inte minst under de militära övningarna Ladoga och Zapad i fjol som enligt öppna källor innehöll scenarier med användande av ryska taktiska kärnvapen i vårt eget närområde. Det är därför avgörande att båda parter – USA och Ryssland – driver på arbetet med att verkligen minska sina kärnvapeninnehav.

För det andra hoppas vi därför att USA som inom de närmaste veckorna väntas presentera sin egen kärnvapenöversyn då också tar nya steg för att minska antalet amerikanska kärnvapen och gärna också fler steg mot en ratificering av fördraget om totalt provstopp. Om världen fick på plats ett avtal om totalt provstopp skulle förutsättningarna för framsteg inom nedrustningsområdet förbättras även gällande övriga frågor.

För det tredje och kanske allra viktigaste äger översynskonferensen av icke-spridningsavtalet rum i maj i år. Just i frågan om att hindra spridning av kärnvapen till fler länder befinner sig världen vid ett mycket viktigt vägskäl. Måhända lyckas vi nu ta kraftfulla steg framåt för att minska antalet kärnvapen och öka kontrollen vad gäller spridning av kärnvapen i världen. Det vore välkomna steg mot målet om en kärnvapenfri värld.

Tyvärn riskerar vi tvärtom att gå åt rakt motsatt håll och se att allt fler länder kommer att försöka skaffa sig kärnvapen.

Det är några av världens värsta regimer som nu försöker utveckla egna kärnvapen och missilkapacitet. Det riskerar att få katastrofala följder för vår värld.

De två största utmaningarna just nu är att hindra Iran och Nordkorea att utveckla egna kärnvapen.

Iran har verkligen hamnat i fokus på senare år, inte minst på grund av de mycket allvarliga kränkningarna av de mänskliga rättigheterna som regimen där har gjort och fortsätter att göra sig skyldig till, men också på grund av regimen länge dolda men nu alltmer avslöjade planer på att utveckla kärnvapen. Iran påstår nu att deras nukleära aktiviteter är fredliga med sikte på kärnkraft och inom ramen för existerande internationella avtal. Om så vore fallet skulle de ju inte ha några problem med att lägga alla kort på bordet och samarbeta fullt ut med internationella atomenergiorganet IAEA. Men så sent som för två veckor sedan konstaterade IAEA att man nu befärdar att Iran arbetar på att framställa sin första kärnvapenstridsspets och beskriver Irans motstånd mot FN-inspektioner som oroande. Irans agerande måste få konsekvenser. EU – i synnerhet Frankrike, Storbritannien och Tyskland samt den höga representanten – spelar en aktiv roll för att söka en för alla accepterad lösning på denna viktiga fråga. Ett Iran med kärnvapen skulle få allvarliga konsekvenser för världen i allmänhet och Mellanöstern i synnerhet där allt fler länder riskerar att följa deras farliga exempel och söka egna kärnvapen. Här måste världen agera.

Världen måste också kraftfullt samlas kring ett gemensamt agerande gentemot Nordkorea. Även här handlar det om en av världens värsta regimer som fortsätter att trotsa det internationella samfundet med sina kärnvapen- och missiltester. Även här prövas världssamfundets samvete och samarbetsförmåga. Det provet måste vi klara.

Den kanske största utmaningen ligger i att hindra att kärnvapen sprids till terrorister runt om i världen. Här är frågan om icke-spridning avgörande. Kärnvapenländerna måste nu gå före och ta steg framåt för att vi också ska få en trovärdig nedrustning och icke-spridningsprocess på plats.

Fru talman! Oppositionen försöker – som vanligt – slå på stora trumman och angripa regeringen för att inte tillräckligt prioritera nedrustningsarbetet. Den kritiken är orättvis. Låt mig visa på några konkreta åtgärder utöver det löpande nedrustningsarbete som Sverige bedriver i FN och andra internationella sammanhang som denna regering har tagit initiativ till.

För det första har regeringen i en rad utrikesdeklarationer lyft fram frågan om spridning av massförstörelsevapen som ett av de främsta hoten mot internationell fred och säkerhet.

För det andra presenterade utrikesminister Carl Bildt i ett linjetal i London för ett par år sedan mycket konkreta förslag om hur frågan med kärnbränslecykeln skulle kunna hanteras.

För det tredje har utrikesminister Carl Bildt tillsammans med Polens utrikesminister Sikorski tagit initiativ till att även de taktiska kärnvapnen ska innefattas i en kontrollregim. Detta har bland annat starkt välkomnats av Norges utrikesminister Jonas Gahr Støre och den socialdemokratiska rödgröna regeringen i Norge som bland andra Hans Linde lyfte fram som ett föredöme. I detta ligger vi tydligen väl i linje med vad norrmännen tycker är viktigt. Det beror på att detta är en viktig fråga, att också prata om de taktiska kärnvapnen, om vi nu på allvar ska ta tag i kärnvapenfrågorna.

För det fjärde var utrikesminister Carl Bildt en av endast fyra talare vid den senaste Global Zero-konferensen i Paris i februari. I sitt tal väddjade utrikesministern till kärnvapenländerna att öka sina ansträngningar att åstadkomma ytterligare reduktioner i sina arsenaler. Utrikesministern är också en av undertecknarna av Global Zero-deklarationen med målet att få på plats en rättsligt bindande verifierbar överenskommelse om att avskaffa alla världens kärnvapen. Det var också Carl Bildt som fick ta debatten med den iranske chefsförhandlaren på den stora säkerhetspolitiska konferensen i München i januari i år. Det var ingen slump utan ett resultat av att vi har en svensk utrikesminister som världen gärna lyssnar på också i nedrustningsfrågor.

Sist men inte minst: För det femte finns nedrustningsfrågorna med på dagordningen i dag när statsminister Fredrik Reinfeldt och utrikesminister Carl Bildt är på besök hos den ryska statsledningen.

Kritiken om att regeringen inte är aktiv i nedrustningsfrågorna bedömer i vart fall jag som djupt orättvis. Sedan kan man alltid önska mer, och det gör denna opposition ofta och gärna.

Fru talman! Hur skulle då en rödgrön regering med någon framgång kunna driva nedrustningsfrågorna? De rödgröna partierna har enats om ett antal principer, principer som jag tror att många i huvudsak delar. De

säger sig vara överens. Men är de verkligen det? Det som vi nu ser är mycket av en plakat- och demonstrationspolitik i kärnvapen- och icke-spridningsfrågor som skramlar en del. Men vad skulle resultatet bli när oppositionen inte är överens om hur den till exempel ska använda vårt viktigaste utrikespolitiska verktyg i EU? Ett av partierna vill i själva verket inte ens att Sverige ska vara medlem i EU.

Hur ser ni i oppositionen på Sveriges möjligheter att påverka de stora länderna, och då inte minst USA, särskilt mot bakgrund av att Vänsterpartiet är tydligt med att man inte vill prioritera den transatlantiska länken, som den borgerliga regeringen hittills har gjort, som är viktig och avgörande för att vi faktiskt ska klara utmaningen att nå framsteg där de stora länderna går före och vi tillsammans når målet om en kärnvapenfri värld och en värld fri från massförstörelsevapen?
(forts. 16 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00

14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 februari

SfU11 Socialförsäkringsbalk

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU7 En politik för det civila samhället

Punkt 2 (Mål för politiken för det civila samhället)

1. utskottet
2. res. 1 (v, s, mp)

Votering:

142 för utskottet

135 för res. 1

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 79 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 1: 101 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 29 s, 17 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UFöU3 Svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför Somalias kust (Operation Atalanta)

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU4 Statliga företag

Punkt 1 (Synen på statligt ägande och på försäljningar av statliga företag)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

143 för utskottet

135 för res. 1

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 1: 101 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 29 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 2 (SAS AB)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

139 för utskottet

16 för res. 2

123 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 s, 75 m, 21 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 2: 1 s, 15 mp

Avstod: 98 s, 5 m, 1 c, 19 v

Frånvarande: 29 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 3 (Vattenfall AB:s ställning och roll generellt)

1. utskottet

2. res. 4 (s, v, mp)

Votering:

143 för utskottet

135 för res. 4

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 4: 101 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 29 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 4 (Vattenfall AB:s roll beträffande utfasning av kolkraft m.m.)

1. utskottet
2. res. 5 (mp)

Votering:

143 för utskottet

15 för res. 5

120 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 79 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 5: 15 mp

Avstod: 101 s, 19 v

Frånvarande: 28 s, 17 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 5 (LKAB)

1. utskottet
2. res. 7 (s, v, mp)

Votering:

143 för utskottet

136 för res. 7

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 7: 102 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 28 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 6 (SJ AB och Teracom AB)

1. utskottet
2. res. 8 (v)

Votering:

144 för utskottet

19 för res. 8

115 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 80 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 8: 18 v, 1 mp

Avstod: 101 s, 14 mp

Frånvarande: 28 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 4 v, 4 mp

Punkt 7 (Ersättning till ledande befattningshavare)

1. utskottet
2. res. 10 (s, v, mp)

Votering:

143 för utskottet

136 för res. 10

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 10: 102 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 28 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 8

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU13 Sjöfart

Punkt 1 (Utveckling av sjöfarten)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

143 för utskottet

135 för res. 1

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 1: 101 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 29 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 8 (Utsläpp av svavel- och kväveoxider m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (s, v, mp)

Votering:

143 för utskottet

136 för res. 7

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 7: 102 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 28 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU26 Vissa vallagsfrågor

Punkt 3 (Röstningsförfarande m.m.)

1. utskottet

2. res. (s, v)

Votering:

156 för utskottet

120 för res.

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 79 m, 21 c, 21 fp, 19 kd, 15 mp, 1 -

För res.: 101 s, 19 v

Frånvarande: 29 s, 17 m, 8 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

KU27 Vissa författningsfrågor m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU30 Minoritetsfrågor

Punkt 4 (Äldreomsorg på de nationella minoritetsspråken)

1. utskottet
2. res. (s, v, mp)

Votering:

142 för utskottet
137 för res.
70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 22 c, 21 fp, 19 kd

För res.: 102 s, 19 v, 15 mp, 1 -

Frånvarande: 28 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU31 Allmänna helgdagar m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU25 Statlig förvaltning

Punkt 2 (Fri programvara och öppna standarder)

1. utskottet
2. res. 1 (mp)

Votering:

241 för utskottet
34 för res. 1
1 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 s, 80 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 1: 19 v, 15 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 31 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Luciano Astudillo (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

1. utskottet
2. res. 3 (s, mp)

Votering:

143 för utskottet

135 för res. 3

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 22 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 3: 101 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 29 s, 16 m, 7 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU13 Medgivande för Riksbanken att ge kredit till Internationella valutafonden (IMF)

1. utskottet

2. res. (v)

Votering:

259 för utskottet

19 för res.

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 s, 80 m, 21 c, 21 fp, 19 kd, 15 mp, 1 -

För res.: 19 v

Frånvarande: 28 s, 16 m, 8 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

16 § (forts. från 13 §) Vissa säkerhetspolitiska frågor (forts. UU11)

Vissa säkerhetspolitiska frågor

Anf. 126 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Vi ska försöka knyta an till det anförande som hölls och den debatt som fördes före voteringen. Debatten handlar om nedrustningsfrågor, och *Vissa säkerhetspolitiska frågor* är titeln på det betänkande vi ska behandla.

Vi har lyssnat på Blix som från majoritetens sida har redogjort för regeringens inställning i dessa frågor. Det har funnits en beskrivning i anförandet. Dess värre har det – som vi har befarat, och det är bakgrunden till skrivandet av vår reservation – inte framkommit några förslag. Jag är också väl medveten om att utrikesministern och statsministern befinner sig i Moskva, men det är inte för att man har förberett stora initiativ när det gäller nedrustning. Tvärtom är det för att man har försatt Sverige i frostiga relationer i förhållande till Ryssland.

Jag skulle gärna vilja fråga Gustav Blix om han kan redovisa någonting som undkommit denna kammare och oss i utskottet så här långt, nämligen om regeringens företrädare statsministern och utrikesministern i sin portfölj i dag bär med sig några initiativ till Ryssland.

Anf. 127 GUSTAV BLIX (m) replik:

Fru talman! Jag kan säga såhär: Den grundläggande frågan är om regeringen har varit aktiv på nedrustningsområdet eller inte, och där redovisade jag i mitt anförande ett antal punkter och exempel som jag tycker visar på att vi har en regering och en utrikesminister som sätter nedrustningsfrågorna högt, har en hög trovärdighet och som världen faktiskt är beredd att lyssna på. Jag lyfte fram exemplet att vi i dag har ett möte mellan statsministern, utrikesministern och den ryska statsledningen där man bland annat kommer att diskutera nedrustningsfrågorna.

Det är heller ingen hemlighet att den svenske utrikesministern tillsammans med den polske utrikesministern i en artikel har föreslagit att vi ska få en kontrollregim. Jag nämnde detta i mitt anförande också vad gäller de taktiska kärnvapnen. Det är en av de frågor där vi känner att Sverige har någonting att tillföra. Sverige har även fört in nya exempel på initiativ i den internationella debatten.

Exakt vad som kommer upp i diskussionerna i Moskva i dag känner jag inte till. Det får vi helt enkelt höra med statsministern och utrikesministern efter mötet.

Anf. 128 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Min erfarenhet och bild av hur nedrustningsarbetet går till är att det krävs gott förberedelsearbete. Det ska vara väl förankrat. Det är inte ett område där man kan kasta ut förslag vid bordet.

Vi har under lång tid vetat att konferensen om nedrustning ska äga rum i maj i år. Vi har påpekat detta. Vi har drivit på för att det ska komma initiativ. Nu får vi veta att det har skett en utrikes resa – de sker ganska ofta – med företrädare för regeringen. Däremot har vi ännu inte sett något konkret initiativ. Vi har fått hänvisning till någon debattartikel, och det är intressant och bra att sådana skrivs.

Jag konstaterar att inga initiativ finns att redovisa. Dessutom har jag noterat att ingenting har redovisats beträffande anslutning till och ratificering av klusterkonventionen, som är en del av Osloprocessen.

Finns det någon reflexion som Gustav Blix från majoriteten skulle kunna göra när det gäller relationerna med Nato och synen på kärnvapen samt den moderata synen på anslutning till Nato? Har kärnvapen någon del i den diskussionen?

Anf. 129 GUSTAV BLIX (m) replik:

Fru talman! Självklart krävs det ett gott förarbete och en förankring. Det var därför jag lyfte fram de fem exemplen som undantag, det vill säga initiativ som regeringen har tagit utöver det fortlöpande, pågående arbetet i internationella organisationer och inte minst inom ramen för FN-arbetet för att verka för nedrustning i världen. Det är där det grundläggande förberedelsearbetet görs.

Jag förstår inte Carina Häggs synpunkt att man inte kan skriva artiklar och ta initiativ på det sättet. Jag tycker tvärtom att det är ett utmärkt sätt att i den internationella debatten ta initiativ och ge förslag på nya frågor som vi behöver möta och ta tag i för att nå målet att avskaffa massförstörelsevapen och kärnvapen.

När det gäller klustervapnen är det ingen hemlighet att det är en fråga som har diskuterats länge. Efter moget övervägande från svensk sida, både under den förra och den nuvarande regeringen, har Sverige nu skrivit under Osloprocessen och arbetar med en skyndsamt ratificering.

Jag vill dock understryka att det finns ett parallellt spår när det gäller klustervapnen, de så kallade CCW-förhandlingarna. Det är där jag tror att vi måste få framgång, för länderna i den processen innehar upp emot 90 procent av de klustervapnen som finns och som tyvärr också används i världen. Då talar vi inte om små länder utan om stora länder som USA, Ryssland och Kina. De står än så länge utanför Osloprocessen. Jag tror att det vore viktigt att vi var aktiva också där, satt tillsammans med Osloprocessen för att komma till rätta med detta.

Anf. 130 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Jag får erkänna att även om jag är oppositionspolitiker och vänsterpartist inser jag att en svensk regering aldrig kommer att kunna göra allt. Den kommer inte alltid att kunna prioritera alla delar. På något sätt skulle det ha känts lite ärligare om man från den borgerliga sidan i dag hade erkänt hur det var, att man inte har prioriterat frågorna om massförstörelsevapen och nedrustning under de gångna åren. Det hade känts lite ärligare. Det vi nu har hört känns lite pinsamt, och jag tror att de utanför vårt lands gränser som lyssnar på debatten instämmer i det. Nog kommer Carl Bildt när han slutar som utrikesminister i september att bli hågkommen för många olika saker men knappast för sitt brinnande engagemang i nedrustningsfrågor.

Vad kan man efter fyra år av borgerligt styre vaska fram? En debattartikel i New York Times och ett tal av Carl Bildt där han nämner ordet massförstörelsevapen i en utrikespolitisk deklaration. Det är ärligt talat inte mycket att hänga i julgranen, och framför allt är det ingen grund för att kunna stå här och hävda att dessa frågor varit prioriterade under de gångna åren.

Vi från oppositionen har presenterat en gemensam överenskommelse. Det gjorde vi i januari på Folk och Försvars konferens i Sälen. Då presenterade vi en lång rad förslag på hur vi, om vi får makten i september, ska öka tempot i nedrustningsarbetet. Vi har sagt att vi kommer att ge möjlighet för NPT att få ett sekretariat i Stockholm. Vi har sagt att vi kommer att ratificera konventionen om klustervapen. Vi har sagt att vi kommer att jobba internationellt bland annat för en konvention som skyddar Arktis från militarisering och kärnvapen under minst hundra år.

Jag vill fråga Gustav Blix: När ska de blåblå ge besked till väljarna om sin nedrustningspolitik för de kommande fyra åren? Eller ska vi bara hålla utkik efter Carl Bildts blogg?

Anf. 131 GUSTAV BLIX (m) replik:

Fru talman! Jag kan rekommendera Hans Linde att följa Carl Bildts blogg. Det står en hel del intressant där.

Jag vill återigen vara tydlig med att det jag lyfte fram i mitt anförande var det som låg utöver det fortlöpande arbetet med att verka för nedrustning, något som Sverige gör konsekvent hela tiden, i FN och i andra internationella organ.

Jag förstår inte att man tycker att det är en liten sak att skriva en artikel tillsammans med en företrädare för ett annat land om att ta nya steg framåt för att ta tag i en av de stora utmaningarna, nämligen de taktiska kärnvapnen. Inte heller förstår jag hur man kan raljera över att det bara är en obetydlig debattartikel. Jag tycker att det är ett utmärkt exempel på hur Sverige genom att samarbeta med andra, inte minst med andra EU-länder, kan ta viktiga initiativ också på nedrustningsområdet.

Jag vill därför fråga Hans Linde: Hur hade detta gått med Hans Linde eller Lars Ohly som utrikesminister? Hur hade ni kunnat skriva en artikel i dessa frågor tillsammans med till exempel ett annat EU-lands utrikesminister när det är en klubb som ni över huvud taget inte vill tillhöra? Ni vill inte använda EU, det kanske viktigaste verktyget vi har, för att nå en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Hur ska ni i det rödgröna laget använda EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik när ni inte vill ha någon gemensam utrikes- och säkerhetspolitik för Europeiska unionen? Vad är det för verktyg ni då har? Det blir plakat, det blir demonstrationer och det blir att Sverige ställer sig offside.

Jag tycker att vi har mycket på fötterna när det gäller vårt fortlöpande arbete. Jag har lyft fram ett antal viktiga och bra initiativ som visar att vi faktiskt tillför nya saker till den internationella debatten om nedrustning. Visst kan man göra mer, och visst kan man prioritera mer. Sverige har under denna regering prioriterat EU-arbetet och sett till att Sverige nu tillhör EU:s inre kärna och därmed har en starkare röst inte bara i Europa utan också i världen.

Hur ska Hans Linde lösa det? Vad säger ni om EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik? Ställer sig Vänsterpartiet nu bakom ambitionen att ha en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik för alla EU:s länder?

Anf. 132 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att Gustav Blix efter debatten ska gå och läsa på grundläggande fakta om hur man för en riksdagsdebatt. Det fungerar nämligen så att man går upp i talarstolen och håller ett anförande. Om sedan någon från oppositionen begär replik svarar man på de frågor man har fått. Jag ställde en fråga under mina två minuter. Gustav Blix hade under två minuter möjlighet att besvara den frågan. Han tog inte vara på den möjligheten. Nu har han ytterligare två minuter på sig att svara på frågan när de blåblå ska ge besked till Sveriges folk om sin nedrustningspolitik för de kommande fyra åren.

Låt mig kort säga något om EU-politiken. Våra partiledare och språkrör i det rödgröna samarbetet har i en rad debattartiklar presenterat delar av vår gemensamma EU-politik. Vi har en överenskommelse från Sälen med delar som även handlar om EU. Jag kan säga att vi har konstruktiva och öppna diskussioner och återkommer i god tid före valet även i EU-frågorna.

Gustav Blix gav mig tips om att följa Carl Bildts blogg. Jag kan säga att jag noggrant följer Carl Bildts blogg. Om man vill få några besked om den blå utrikespolitiken är det nämligen där man ska titta, inte komma och ställa frågor i kammaren till de borgerliga ledamöterna. Efter tre och ett halvt år har vi lärt oss att vi inte har så mycket att hämta där.

Jag skulle vilja använda de sista sekunderna av min repliktid till att ställa ytterligare en fråga. Jag tror att Gustav Blix kan hantera två frågor under samma tvåminutersreplik. Man skriver nämligen från majoritetens sida att man önskar en värld utan alla former av massförstörelsevapen, det vill säga även biologiska och kemiska massförstörelsevapen.

Vi hörde Gustav Blix tidigare säga att de blå vill ha en värld utan kärnvapen. Därför skulle jag vilja fråga Gustav Blix: Hur ofta har man lyft frågan om behovet av kärnvapenedrustning med USA och Israel? Det är två regimer som den nuvarande borgerliga regeringen har goda relationer med. Hur många gånger har man under den gångna mandatperioden påtalat vikten av att dessa två kärnvapenmakter avvecklar sina kärnvapen? Har man gjort det över huvud taget?

Anf. 133 GUSTAV BLIX (m) replik:

Fru talman! Jag ska verkligen försöka svara på dina frågor, Hans Linde. Då kan vi börja med frågan om när alliansarbetsgruppen presenterar sina förslag. Svaret på frågan är att vi sitter för närvarande, precis som ni gör, med ett antal arbetsgrupper för att fram till valet presentera vad vi tänker göra under nästkommande mandatperiod. Det är inget konstigt med det. Vi kommer att återkomma med besked även i denna fråga i god tid före valet.

Men den viktiga skillnaden är att vi bedrivit en gemensam allianspolitik inom utrikes- och säkerhetspolitiken varje dag under de gångna tre och ett halvt åren. Det är ett tecken på att vi klarar av att komma överens.

När hade Vänsterpartiet och Socialdemokraterna en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik i regeringsställning? Aldrig.

(HANS LINDE (v): Vi har aldrig suttit i regeringsställning.)

Nej, aldrig suttit i regeringsställning, och då är det bra om ni kommer med några fler tydliga besked. Vi välkomnar det. Vi visar vår förmåga att leverera en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik varje dag, och vi kommer att komma med tydliga besked inför nästa mandatperiod i god tid före valet.

Den andra frågan om exakt vad den svenska regeringen har gjort i relation till andra länder är egentligen inte riktad till mig utan till regeringen. Där föreslår jag faktiskt att Hans Linde riktar den frågan till exempel till utrikesministern i en interpellation. Jag tror att Carl Bildt gärna kommer till riksdagen och svarar på den frågan, precis som han brukar svara på frågor om svensk utrikes- och säkerhetspolitik.

Jag är övertygad om att den här regeringen har goda resultat att visa även på nedrustningsområdet. Jag har i mitt anförande visat på att vi utöver det fortlöpande arbetet gör ett antal konkreta insatser för att driva de här frågorna vidare. Jag är övertygad om att vi inom alliansen kommer att hitta sätt att göra det även under nästa mandatperiod efter höstens val i september.

Anf. 134 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Det här är ett betänkande om *vissa* säkerhetspolitiska frågor. Det är ett motionsbetänkande. Som framgått av den tidigare debatten är det inte hela säkerhetspolitiken som avhandlas utan mer en följd av

motioner. I många fall har motionerna fått ett förenklat svar med hänvisning till att utskottet och kammaren i andra sammanhang under mandatperioden haft att diskutera säkerhetspolitiken i särskild ordning.

Fru talman! Ett av de områden som är särskilt värt att uppmärksamma är det som handlar om hur vi når en värld fri från massförstörelsevapen, ett av de allvarligaste hoten mot internationell fred och säkerhet alldeles klart. Kärnvapenstaterna har ett mycket stort ansvar att följa det avtal om icke-spridning som träffades 1970. Det finns ett ansvar för oss alla att uppmana de stater som inte skrivit under avtalet att göra så. Det finns fortfarande länder som inte skrivit under. Likaså är det illa när det avtal som föreligger urholkas av att länder som skrivit under agerar i strid med avtalet och att vi inte har klarat av att komma till rätta med det. Vi har sett provsprängningar i Nordkorea senast 2009. Vi ser hur frågan om kärnvapen och eventuella möjligheter för Iran att skaffa kärnvapen ständigt är högt på agendan.

Därför är det så oerhört angeläget att en översynskonferens som ska hållas i vår når framsteg. Det är bra att regeringen har varit tydlig på det här området. Man arbetar för att stärka avtalet. Vi måste hitta vägar för att komma till rätta med framställningen av klyvbart material. Det handlar om provstopp, det handlar om uppföljning, IAEA:s muskler och möjligheter.

Men, fru talman, det handlar också om det som är icke-statligt. Det finns ett perspektiv på spridning av massförstörelsevapen som rör andra grupper, inte stater. Det är en av de mest oroande tendenser som vi naturligtvis måste följa och försöka komma till rätta med. Jag besökte nyligen IAEA i Wien och hörde alldeles tydligt de farhågor man hyser med tanke på det klyvbara material som är på villovägar, det klyvbara material som man inte känner till förrän det dyker upp i tull eller på annat ställe och visar sig vara stulet. Det är någonting som kan komma att få allvarliga konsekvenser, inte minst kopplat till de nya former av inre konflikter i olika länder som vi ser. En användning av massförstörelsevapen i en eller annan form inom länder kan få förödande regionala konsekvenser. Vi har, fru talman, sett allvarliga exempel på hur förtryckarregimer skrupulöst använt sig av till exempel kemiska och biologiska vapen för att behålla sin makt och slå ned oliktankande.

Fru talman! En viktig del inför den överenskommelse som jag hoppas att vi kan träffa i vår är naturligtvis det avtal som Ryssland och USA förhandlar om. Det är välkommet att man har öppnat en ny dialog, men det måste leda till resultat. Här har EU ett ansvar att vara med och arbeta för att nå framgång i den delen. Inte minst är det viktigt att EU på olika sätt bidrar till att klä av vår kontinent de taktiska kärnvapen som finns hos oss. Det är ett av de förslag som fanns i Blixkommissionen. Jag kan bara konstatera – jag förstår att det har varit uppe till diskussion och också framgår av reservationen – att flera av de förslagen i allra högsta grad är viktiga i den process som väntar.

Avslutningsvis bara kort om klustervapen. Precis som vi sagt från denna kammare tidigare är det oerhört viktigt att vi når fram till ratifikation av det avtal som har träffats och som Sverige har skrivit under. Sverige har naturligtvis en skyldighet att arbeta också i bredare sammanhang för att nå framgång med att avveckla klustervapnen, som har så för-

ödande mänskliga konsekvenser. Men det är viktigt och centralt, som vi konstaterat tidigare, att Sverige självt går före.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet UU11.

Anf. 135 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag har lyssnat på Kerstin Lundgrens anförande. Hon representerar regeringsunderlaget och även Centerpartiet, och jag vill ställa henne samma fråga som jag tidigare ställde till Gustav Blix, en moderat ledamot. Vill Kerstin Lundgren på något sätt reflektera över hur Centerpartiet och hon ser på relationen mellan kärnvapen, Nato och det svenska medlemskapet?

Jag uppfattade att Kerstin Lundgren var ganska nöjd med att Sverige inte har ställt sig bakom Osloprocessen fullt ut. Det kan jag tycka är förvånande, eller också får hon gärna korrigera mig och tala om på vilket sätt och när det ska ske att vi till fullo ställer oss bakom arbetet mot dessa förfärliga klustervapen och tar ansvar för att de elimineras så långt som vi kan påverka. Jag ser inte att den ena processen utesluter den andra. Jag har erfarenhet från arbetet med att utrota och förbjuda landminorna. Det var parallella processer. Sammantaget ledde de till ett väldigt gott resultat för de länder som ställde sig bakom processerna och för ett land som Sverige som har avskaffat dem, slutat att tillverka, tillhandahålla och exportera dem. Det är mina frågor inledningsvis till Kerstin Lundgren.

Anf. 136 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Den första frågan om relationen mellan kärnvapen, Nato och medlemskap i Nato har jag lite svårt att reflektera över här.

Ett Natomedlemskap är inte aktuellt. Men utgångspunkten är inte att det finns kärnvapenstater i Nato. Vi har kärnvapenstater inom ramen för EU. Vi har taktiska kärnvapen på vår kontinent. Från vår sida, fru talman, är det naturligtvis centralt att vi arbetar för att avveckla alla kärnvapen. Vi har ett tydligt mål: en kärnvapenfri värld. Det gäller oavsett i vilken skepnad de uppträder.

Angående Osloprocessen måste det vara så, fru talman, att jag pratade väldigt tyst. Uppenbarligen hörde inte Carina Hägg när jag avslutade mitt inlägg med att peka på värdet och vikten av att vi ratificerar och går före, men inte stannar där. Vi ska inte sitta nöjda, utan ska också arbeta i FN för att nå bredare än vad Osloprocessen har nått så här långt.

Fru talman! Precis som när det gällde vår kamp för att få ett stopp för landminorna, där Centerpartiet var oerhört aktivt, är vi aktiva för att få en ratifikation av denna konvention, som vi faktiskt har undertecknat.

Fru talman! Jag hoppas att jag har svarat på några av Carina Häggs frågor i alla fall.

Anf. 137 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Vi har hört lite vaga utfästelser och anföranden kring att man också tycker att det är viktigt att Osloprocessen flyttas framåt och att Sverige ansluter sig. Men de facto ser vi så här långt att Sverige inte har ratificerat detta. Vi har inte givit kraft åt den här processen.

Vi har tidigare hört i dag i kammaren att man pekat på andra processer och att Osloprocessen kanske ändå inte kan vara ett alternativ. Det ökar frågetecknen. Vad vill ni i majoriteten egentligen, och på vilket sätt driver Kerstin Lundgren de här frågorna i kammaren? Är det någonting som ska vänta till nästa mandatperiod och som ska komma i något slags uppgörelse?

Vi rödgröna har lämnat besked. Vi är i opposition, och jag tycker ändå inte att vi behöver lämna besked på det sätt man måste göra om man sitter i regeringsställning med ansvaret. Det är glädjande att det finns ett sådant intresse för hur vi vill forma en framtida utrikes- och säkerhetspolitik, och vi lämnar besked. Men det känns väldigt märkligt när en majoritet som sitter i regeringsställning i dag inte har besked i ganska uppenbara frågor som inte är nya för denna kammare och som absolut inte är nya för ledamöter i utrikesutskottet.

Jag känner mig också lite förvånad över att Kerstin Lundgren är helt främmande för den debatt som handlar om att relatera frågan om Nato-medlemskap till kärnvapenfrågan. Det är inte det huvudargument som vi har för att vilja stå utanför Nato. Men vi kan inte ställa oss utanför diskussionen och vara främmande för synsättet att Nato också är en kärnvapenunion och att det inte underlättar i nedrustningsprocessen. Det har traditionellt varit ett stort engagemang från fredsrörelsen och inte minst kvinnorörelsen utifrån det synsättet under lång tid. Det borde Kerstin Lundgren vara bekant med, men jag konstaterar att så inte är fallet.

Anf. 138 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Det är spännande. Jag har läst den rödgröna svampens förslag till utrikes- och säkerhetspolitik. Det som var mest spännande där, fru talman, var det som inte nämndes, det som är de heta frågorna i debatten. Var står man i Afghanistanfrågan? Hur ser man på EU-medlemskapet? Den typen av frågor, som är vitala för vår utrikes- och säkerhetspolitik, var helt frånvarande i detta aktstycke.

Fru talman! Jag tror att jag har nämnt det tidigare: Osloprocessen är avslutad såtillvida att konventionen har trätt i kraft. Tillräckligt många stater har tack och lov ratificerat den. Jag hade från min utgångspunkt önskat att vi hade varit där. Men vi kommer att vara där inom en inte alltför avlägsen framtid. Det är min bestämda övertygelse.

Fru talman! Jag förstår och noterar återigen att Socialdemokraterna, måhända inspirerade av Vänstern och Miljöpartiet, har en våldsam rädsla för Nato. Men argumenten borde man väl åtminstone söka på lite andra grunder än dem som Carina Hägg använder. Nato är inte något annat än vad dess medlemsstater är. Det gäller vårt grannland Norge, som ofta brukar lyftas fram i den rödgröna retoriken som en föregångare. Det gäller också våra EU-kamrater, fru talman, våra medlemsländer i EU.

Fru talman! Oavsett i vilken organisation man befinner sig tycker jag att det är viktigt att vi från svensk sida och i den här kammaren – åtminstone kommer det att vara så från min sida – verkar för att avveckla kärnvapen genom att få en hållbar nedrustningsregim med hållbara muskler för att komma till rätta med den uppluckring som har skett under senare år.

Anf. 139 FREDRIK MALM (fp):

Fru talman! Vi har i dag att debattera utrikesutskottets betänkande nr 11, *Vissa säkerhetspolitiska frågor*. Betänkandet behandlar en rad motioner från den allmänna motionstiden de senaste tre riksmötena. I huvudsak handlar det om övergripande säkerhetsfrågor, internationella insatser och arbetet mot massförstörelsevapen.

Fru talman! Det var förmiddag den 16 mars 1988 när Saddam Husseins stridsflyg syntes i skyn över staden Halabja i Kurdistan. Vita papper släpptes ned från luften, men det var inga fredsinviter som fladdrade ned över staden. Papperen mätte vindarnas riktning inför det som komma skulle.

Halabja bombarderades sedan med fem olika sorters stridsmedel, däribland senapsgas och nervgas. Inom loppet av några minuter dödades 5 000 människor. De sjönk till marken med öppna ögon och munnar efter att ha andats in gaserna. De dog mitt uppe i dagens göromål.

För några år sedan åkte jag till Halabja och träffade Hamide Hassan Mohammed, som överlevde massakern. Efter attacken tvingades hon genomföra fem ögonoperationer och många fler operationer för skadorna på kroppen. I dag, 20 år senare, skriver läkarna ut 15 sprutor med starka doser två gånger i månaden för att hon ska kunna andas. Diktatorns biologiska brygd har förstört hennes hals och andningsvägar för resten av hennes liv. Hamide förlorade nio familjemedlemmar i gasattacken mot Halabja. Hennes ett år gamla son Worja överlevde, men har drabbats av personlighetsstörningar och ständig ångest.

Arbetet för en värld fri från massförstörelsevapen, kärnvapen och biologiska stridsmedel är något som angår oss alla. Om denna sorts vapen används sker det med fruktansvärda konsekvenser för människor, allra oftast mot civila och oftast också långt värre än när vanliga konventionella vapen används, inte bara för dem som lever i dag utan också för kommande generationer.

Det är därför av yttersta vikt att Sverige deltar aktivt i det globala arbetet, inte bara för nedrustning utan också för säkerhet, demokrati och mänskliga rättigheter. Vi har flera verktyg till buds för detta, inte minst FN, vårt medlemskap i EU, olika initiativ vi har undertecknat och är aktiva i, diplomati och våra fredsbevarande insatser. Precis som Gustav Blix nämnde här tidigare gör Sverige också mycket på detta område.

Fru talman! Det finns i dag ett antal stater som förfogar över atomvapen. Det är viktigt att vi inte är naiva när vi talar om detta faktum. Den avgörande frågan är inte om eller när Storbritannien och Frankrike ska avskaffa sina kärnvapen, utan hur vi ska hantera stater som Nordkorea och Iran. Det är en väsentlig skillnad på en fungerande demokrati och en totalitär diktatur.

Den fråga vi alla bör ställa oss är: Vad händer om världens farligaste regimer får tillgång till världens farligaste vapen? Det finns ett antal faktorer som gör att vi måste betrakta utvecklingen i Iran med största oro. Det våld regimen riktar mot den gröna rörelsen och mot andra oppositionella är mycket brutalt.

Låt säga att protesterna i Iran eskalerar, att de breddas till en vidare social och humanitär revolt om ekonomin försämras avsevärt, till exempel till följd av ett kraftigt sänkt oljepris. Vilket våld skulle inte regimen kunna använda mot befolkningen då, om regimen dessutom är beväpnad

med kärnvapen? De skulle förstås inte använda kärnvapen mot sin egen befolkning, får vi innerligt hoppas, men vapnen i sig skulle göra det betydligt svårare för omvärlden att påverka Iran.

Den iranska regimens uttalade och ständigt manifesterade önskan att utplåna staten Israel är också ett hot vi måste ta på allvar.

Låt säga att en iransk ledare vid ett tillfälle skulle uttala att Israel bör utplånas, bli wipad off the map eller att bokens sidor ska försvinna från historien. Det skulle knappt ens noteras i Tel Aviv. Om det skulle ske två gånger skulle det möjligen kunna hanteras, slätas över och betraktas som en fadäs.

Men när dessa uttalanden och hot från ledande företrädare i Teheran, också mot bakgrund av deras ambitioner på det nukleära området, levereras gång på gång, år efter år på möten, på seminarier, i tal, på konferenser och vid intervjuer, hur uppfattas de då av mottagaren?

När dessa ständiga uttalanden om att Israel inte har rätt att existera kombineras med de nukleära ambitionerna och ett intensivt globalt opinionsarbete från regimens sida för att förneka förintelsen förstärks också uppfattningen om den iranska regimens antisemitiska karaktär.

Iran har i dag kapacitet att förse Hizbullah och Hamas med vapen och annat militärt stöd. Det är ingen orimlighet att regimen ser dessa agenter som möjliga bärare av betydligt farligare vapen i framtiden än vad de förfogar över i dag.

Den israeliska oron för ett Iran med kärnvapen är inte bara befogad. Det är dessutom en skyldighet för israeliska ledare att uttalandena från högt uppsatta företrädare för den iranska regimen tas på största allvar.

Den tredje faktorn som är viktig att beakta är hur Irans ambitioner på atomenergiområdet uppfattas av andra stater i regionen. Risken är att en rad arabstater och även Turkiet kommer att göra bedömningen att också de behöver ett starkare skydd mot Iran.

Risken är ett framtida Iran med kärnvapen som triggar i gång en rustningspiral i hela regionen. Då finns givetvis också en risk att icke-spridningsavtalet förlorar i legitimitet och dess funktion undermineras. Jag är övertygad om att ingen här inne i riksdagen vill detta.

Förenta nationerna har fattat beslut om sanktioner mot Iran och bekräftat dessa vid tre tillfällen. Iran har undertecknat icke-spridningsavtalet och därmed förbundit sig att inte utveckla kärnvapen.

Nu diskuteras i säkerhetsrådet att skärpa sanktionerna mot Iran och att tydligare inrikta dem mot företag som är kopplade till iranska revolutionsgardet, Sepah-e Pasdaran. Det är osäkert om det går att nå enighet i säkerhetsrådet. Men vår förhoppning måste ändå vara att det ska gå vägen.

Sverige måste aktivt driva på andra länder i frågan om sanktioner mot Iran. Om det inte går att nå enighet i FN:s säkerhetsråd bör vi inte vara främmande för att diskutera andra forum för skärpta sanktioner mot Iran, till exempel inom EU-kretsen.

Fru talman! Jag vill också lite kort beröra några motionsyrkanden som rör en så kallad exitstrategi för vår närvaro i Afghanistan. Det är viktigt att betona att de internationella styrkorna inte är i Afghanistan för att stanna där för evigt. Målet är att bidra till att Afghanistans regering ska kunna styra landet och garantera säkerheten i framtiden.

Vi ser också hur USA nu är på väg att lämna Irak med en sådan exitstrategi från Barack Obamas sida. Sedan några veckor tillbaka har USA nu färre än 100 000 soldater på plats i Irak, vilket är det minsta antal man har haft sedan invasionen 2003.

En exitstrategi för vår närvaro i Afghanistan borde inte vara någonting dramatiskt. Men det måste ändå vara utifrån att motivet för vår närvaro där är att kunna slutföra det uppdrag som krävs, nämligen att kunna lämna över makten så att den afghanska regeringen också klarar av att sköta säkerheten i landet. Förutsättningen för en exitstrategi måste vara att den arbetas fram utifrån realistiska och säkerhetsmässiga bedömningar av hur situationen i landet utvecklas.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 140 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Först får man tyvärr konstatera att skiftet i Folkpartiet på posten som utrikespolitisk talesperson har inneburit att det gått från ett brett engagemang för nedrustningsfrågor, som jag trots allt får erkänna att Birgitta Ohlsson hade, till att frågan om nedrustning blivit en fin fernissa i Fredrik Malms retorik om Iran, Kurdistan och Afghanistan.

Låt mig börja där Fredrik Malm började, nämligen med den fruktansvärda attacken på Halabja. Jag instämmer i mycket av de beskrivningar som gjordes av det fruktansvärda brott som begicks mot det kurdiska folket i norra Irak. Jag och Vänsterpartiet anser det vara ett folkmord på den kurdiska befolkningen utförd av Saddam Husseins regim.

Det vore intressant att höra om denna retorik från Fredrik Malm här i talarstolen också omsätts i konkreta politiska förslag. Vi i Vänsterpartiet har föreslagit att årsdagen av gasattacken ska göras till en internationell dag mot massförstörelsevapen. Är det ett krav som Folkpartiet ställer sig bakom?

Vi har också sagt från Vänsterpartiets sida att Sverige borde erkänna att attacken mot Halabja var en del av ett folkmord på den kurdiska minoriteten. Är det någonting som Folkpartiet också anser? Det har i varje fall inte hitintills lyckats få genomslag för det i den borgerliga regeringen.

Jag och Fredrik Malm var oeniga om mycket på många olika områden. En sak som vi varit eniga om Folkpartiet och Vänsterpartiet, och jag tror också Fredrik Malm och jag, är synen på klustervapen. Vi har tidigare i denna kammare oftast varit eniga i vår skarpa kritik mot klustervapen generellt internationellt men också mot det svenska innehavet av klustervapen i form av bombkapsel 90.

Jag har sett flera utspel från folkpartister genom åren där man krävt att bombkapsel 90 ska avvecklas. Nu står vi där efter nästan fyra år av borgerligt styre där Folkpartiet ingått i regeringsställning. Vad har hänt med bombkapsel 90? Har de avvecklats? Nej, de ligger fortfarande kvar i sina lådor. Sverige har inte ens en gång ratificerat den internationella konventionen mot klustervapen.

Min fråga till Fredrik Malm är: Vad säger du till dina väljare när de frågar varför Folkpartiet har svikit i frågan om bombkapsel 90? Varför har ni backat när det gäller era krav på ett internationellt förbud mot klustervapen?

Anf. 141 FREDRIK MALM (fp) replik:

Fru talman! Det är intressant att också notera skiftet hos Vänsterpartiet. Det har inte varit så mycket skifte. Faktum är att Vänsterpartiet för första gången ingått i ett organiserat politiskt samarbete sedan Josef Stalin lade ned Komintern 1934. Det är klart att det blir en omställning för partiet att behöva jämka samman uppfattningar med andra. Det ska bli intressant att se hur Vänsterpartiet kommer att hantera ett antal frågor om Afghanistan, EU-medlemskap och en del annat framöver inom oppositionens samarbete.

Jag vill nämna några saker. Det är alltid lite rörande när vänsterpartister börjar tala om kurderna i Irak. Det var ni som var emot flygförbudszonen över norra Irak som räddade livet på många kurder. Hans Linde har själv skrivit motioner här i riksdagen om att vi inte ska erkänna Iraks nuvarande regering. Det innebär i praktiken att du de facto vill återinstallera den regim som var före 2003. Det tror jag att en del av dina väljare inte riktigt skulle instämma i.

Fru talman! Notera att jag här svarar på frågorna, även om du vill ställa dem en gång till efteråt. När det gäller klustervapen kommer Sverige förstås att ratificera konventionen. Det följer av att vi har undertecknat konventionen.

Hans Lindes eget parti samarbetade med Socialdemokraterna ganska många år innan förra valet. Vad gjorde man då? Man integrerade bombkapsel 90 i JAS. Leni Björklund var försvarsminister vid den tiden. Det var den socialdemokratiska regeringen som agerade på ett sätt som har gjort att vi är ännu mer beroende av BK90 nu än vad vi annars skulle ha kunnat vara.

Det är alldeles självklart att konventionen ska ratificeras. Men vi måste göra det på ett sätt som är i överensstämmelse med miljö och annat när man ska fasa ut de här vapnen.

Anf. 142 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Det är en ytterligare borgerlig talare som nog får läsa på hur det fungerar här i kammaren. Man begär replik på den som har talat, och den svarar på de frågor som den har fått.

Jag ställde två konkreta frågor. Är Folkpartiet berett att stödja det förslag vi har från Vänsterpartiet att man ska göra årsdagen för gasattacken mot Halabja till en internationell dag mot massförstörelsevapen? Är man beredd att driva att Sverige ska erkänna attacken mot Halabja som ett folkmord? Är det Folkpartiets politik? Varför har man i så fall inte fått genomslag för det i regeringsställning. Nu har Fredrik Malm ytterligare två minuter att besvara de frågorna.

Det var en sak som var oerhört intressant i Fredrik Malms anförande. Mycket var förutsägbart. Det har vi hört förut från Fredrik Malm. Han säger att Storbritanniens och Frankrikes kärnvapen inte är speciellt relevant. Hur klingar det med den retorik vi trots allt hör från alliansen om att man vill ha en kärnvapenfri värld? Det innebär också att de nuvarande kärnvapenmakterna måste avveckla sina kärnvapen. Jag ser att Kerstin Lundgren nickar.

Ska kärnvapen spridas i världen och ska tekniken och information om hur kärnvapen tillverkas spridas krävs att det är någon som har kunskapen. Kampen mot kärnvapenspridning måste föras både genom att be-

gränsa spridningen men också genom att kunskap om tekniken inte längre ska finnas på vårt jordklot.

Det är en förutsättning för att vi i det långa loppet ska kunna förhindra kärnvapenspridning till olika länder.

Trots allt måste man kommentera Fredrik Malms utläggningar när det gäller Iran. Jag kan säga att det inte finns någon i denna kammare och inte något politiskt parti i dag i Sveriges riksdag som önskar att Iran ska skaffa sig kärnvapen. Alla partier i Sveriges riksdag i dag motsätter sig starkt att Iran ska få kärnvapen.

Men det finns i dag en kärnvapenmakt i Mellanöstern – staten Israel. När kommer Fredrik Malm och Folkpartiet att kräva att Israel ska avveckla sina kärnvapen? När kommer man att kunna stödja ett förslag som vi har lagt fram från de rödgröna, nämligen att Mellanöstern ska göras till en kärnvapenfri region? Kan Fredrik Malm nu försöka svara på någon av mina konkreta frågor?

Anf. 143 FREDRIK MALM (fp) replik:

Fru talman! Jag noterar att Hans Linde valde att inte riktigt gå in i diskussion om sina egna förslag här i kammaren om att Iraks regering inte ska anses vara legitim att styra landet. Iraks regering baseras alltså på den majoritet som finns i parlamentet efter det att man har haft val i Irak. Men Hans Linde har uppenbarligen en annan favoriserad modell för hur Irak ska styras. Jag gissar att det inte är genom utländsk ockupation, så det måste väl vara någon form av inhemsk ockupation – vilket rädde före 2003.

Fru talman! Det blir lite intressant att diskutera sådana här frågor med Vänsterpartiet eftersom det blir så oerhört tydligt att man egentligen inte gör någon större skillnad mellan en stat som Iran, en teokratisk regim styrd av ayatollor och mullor, och Storbritannien, som i dag styrs av Carina Häggs systerparti. Man säger: Detta att Iran får kärnvapen är någonting som Folkpartiet driver av olika skäl därför att man inte gillar Iran. Men i grund och botten måste Europa vara en kärnvapenfri zon. Det är det som är den avgörande frågan.

Herr talman! Jag ska vara uppriktig med Hans Linde. Jag känner inte att den avgörande frågan för global säkerhet i dag är att Tony Blair avvecklar Storbritanniens kärnvapen. Jag tror att det är betydligt viktigare att stoppa den iranska upprustningen. Det handlar inte ens om nedrustning, Hans Linde, utan det handlar om upprustning. Det handlar om en stat som i dag är utsatt för sanktioner av FN:s säkerhetsråd. Nu diskuterar vi att skärpa dessa sanktioner.

Den viktigaste frågan för global säkerhet måste vara att vi i stället för att rikta våra ansträngningar mot att trycka till solida demokratier i Västeuropa enas i en bred allians i världen om att öka våra påtryckningar på Iran och Nordkorea. De är ett betydligt större hot mot den regionala freden och säkerheten i världen.

Anf. 144 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Trots ett bredare anslag betraktade Fredrik Malms partikollega som företrädde er i utrikespolitiska frågor i kammaren sig själv som en hök. Det vore intressant att se och lyssna på om det också är Malms beteckning av sig själv. När jag lyssnar på anförandet tycker jag

nog att det finns mycket som tyder på det. Eftersom Malm fokuserar på Iran tycker jag att det är viktigt att lyfta upp det också för min del.

Jag tror och menar att alla kärnvapenstater har ett ansvar för att avveckla kärnvapen och massförstörelsevapen, se till att vi får en nedrustning och att nedrustningsfrågorna sätts på agendan. Vi andra stater, som inte har kärnvapen, har ett ansvar för att driva på den processen. Vi kan inte ge undantag och fribrev till något land oberoende av om det är en demokrati eller en icke-demokrati. Men det är naturligtvis mycket mer oroande om det är ett land med en regim som man känner stor osäkerhet inför som också har kärnvapen i sin arsenal. Vi känner en stor osäkerhet inför den kärnvapenspridning som sker oberoende om den sker i den ena eller den andra världsdelen.

Därför gäller det att ha en sammanhållen och konsekvent politik. Men Malm har talat om att han vill dra in med svenska armén i Iran. Han var intresserad av att göra detsamma i Irak tidigare. Alternativet var att man pläderade för den tomma stolens politik i förhållande till Iran när de har hållit anföranden. Sedan ger man instruktioner att skicka ambassadören till presidentinstallationen i Teheran. Man uppmärksammade den gröna revolutionen, och inte minst kvinnorörelsen som är en viktig del i den demokratiska oppositionen i Iran, i ett väldigt sent skede.

Det har varit ett hattande från majoritetens sida. Fredrik Malm som är ganska ny i sin roll som ledamot i utrikesutskottet har möjlighet att både distansera sig från det som har varit och att markera hur han ser på sina tidigare ställningstaganden i förhållande till Iran.

Anf. 145 FREDRIK MALM (fp) replik:

Herr talman! Jag noterar hos Carina Hägg ett liknande perspektiv som hos Hans Linde, som var uppe i talarstolen tidigare. Det innebär att det egentligen inte är någon större skillnad vem det är som förfogar över atomvapen och styr en stat som har kärnvapen – om det är Carina Häggs partivän Gordon Brown som har dem och som inte kommer att använda dem eftersom han är begränsad genom ett demokratiskt regelverk eller om det är Carina Häggs andra partikollega Barack Obama jämfört med om det är Kim Jong Il i Pyongyang eller ayatolla Khamenei i Iran.

Det jag har talat om i mitt anförande är risken för att Iran som en totalitär stat blir en kärnvapenmakt. Jag har talat om risken för att detta kan leda till en rustningsspiral i Mellanösternregionen. Jag har talat om risken för att ett Iran med kärnvapen kommer att kunna utöva ett hårdare och mer brutalt våld mot sin egen befolkning. Om Irans regim förfogar över kärnvapen finns det också en risk för att de skulle kunna använda dessa för att utplåna staten Israel.

Då begär Carina Hägg replik på detta och säger: Du är en hök, Fredrik Malm! Sedan när blev det att vara en hök att vara emot upprustning och emot att diktaturer får kärnvapen, Carina Hägg? Sedan när blev det att vara hökig? Att vilja stoppa upprustningen måste väl snarare betyda att man är en duva? Det kan inte betyda att man är en hök om man argumenterar för detta. Vad innebär det då i Carina Häggs världsbild att inte vara en hök, vilket jag förmodar att Carina Hägg anser att hon inte själv är? Vad innebär det att vara en duva? Om jag, som vill motarbeta att Iran får atomvapen, är en hök – vad är du då själv som en duva? Menar du att vi ska se lite mellan fingrarna? Menar du att det här kanske inte är den

Anf. 146 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Jag tror att jag förstår hur Fredrik Malm nu tänker. Det här med hög var en beteckning som din företrädare i utskottet använde om sig själv. Därför är det intressant att utifrån det anförande som Malm har hållit här i kammaren också fundera på och ställa frågan direkt till dig själv. Hur ser du på den beteckningen? Jag tycker nog att vi på något sätt ändå har fått svaret.

När det gäller den andra övergripande frågan vill jag hävda att det inte finns något land som ska ha fribrev när det gäller kärnvapeninnehav. Vi ska jobba för ett bra nedrustningsavtal. Vi ska jobba för att driva på länder som i dag är internationellt erkända som kärnvapenstater. Vi ska vara aktiva för att vi inte ska få se en kärnvapenspridning. Jag är djupt orolig för nya länder som innehar kärnvapen. Jag är djupt orolig för det som vi befår när det gäller utveckling i riktning mot kärnvapen i Iran. Jag är djupt orolig för att vi ska få en okontrollerad spridning också till ännu mer instabila stater och grupperingar som inte finns under statskontroll. De är ju också ännu svårare att nå med förhandlingar och opinionsarbete.

Vi kan inte ge något land fribrev. Vi måste utgå från varje land och lyssna till det. Men det betyder inte att vi inte ska ställa krav. Jag uppfattar det som att Fredrik Malm vill ge något land fribrev. Då tror inte jag att vi sammantaget kan öka våra ansträngningar och nå dit vi vill – en värld fri från massförstörelsevapen och primärt det vi talar om här och just nu, nämligen kärnvapen.

Anf. 147 FREDRIK MALM (fp) replik:

Herr talman! Jag tyckte mig se en liten reträtt från Carina Häggs sida; nu var det inte jag som var hög utan min företrädare. Hon är inte här, och hon kan inte försvara sig, men jag förmodar att hon har samma uppfattningar som jag har. Om hon själv har titulerat sig hög får det stå för vad hon själv säger. Det är ingenting som jag kan kommentera här.

Jag vill dock notera en sak. Vi kan ta upp det i detta replikskifte eftersom Carina Hägg har rört vid dessa frågor tidigare under debatten. Det har talats om klustervapen, bombkapsel 90 och Osloprocessen. Varför heter processen Osloprocessen, herr talman? Det beror på att initiativet kom från Norge. Varför kunde inte processen heta Stockholmsprocessen, Carina Hägg? Varför kunde inte den socialdemokratiska regeringen, om ni nu är så engagerade i detta, ta initiativ till de här frågorna? Varför var det den norska regeringen och inte den svenska som tog detta initiativ?

Herr talman! Jag tror att man ser någonting ganska väsentligt här. Det är lätt att höja rösten när man sitter i opposition. Man låter svansföringen bli lite högre. Man är lite mer mustig i sin retorik mot dem som är ansvariga och mot dem som styr. Men det blev ingen Stockholmsprocess mot klustervapen när Socialdemokraterna själva styrde. Det blev inte heller så att man tog några avgörande steg för att fasa ut de här vapnen, utan det man gjorde var att man integrerade in bombkapsel 90 i JAS-projektet. Socialdemokraterna talar med kluven tunga här. Vi får hoppas att de lyssnar lite mer på de andra partierna i just den här frågan och att de

andra partierna lyssnar lite mer på Socialdemokraterna i andra frågor, men risken är att det blir precis tvärtom. Vi får avvakta och se hur det kommer att bli framöver.

Anf. 148 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag tycker att det har varit en intressant debatt. Jag sitter inte alltid med i utrikesutskottet, utan jag har ett litet annat perspektiv utifrån att jag är försvarspolitikern i första hand. Jag har dock läst ert betänkande. Rubriken för just det här avsnittet är Globala utmaningar. Sedan har man pratat om klusterbomber och massförstörelsevapen. Jag har all respekt för att vi ska diskutera det, men jag har ett litet annat perspektiv i mitt anförande. Låt mig få framföra det.

Vi vet att kriser och katastrofer inträffar. Däremot vet vi nästan aldrig i förväg var och när de inträffar och vilka konsekvenserna blir, och kanske just därför måste vi vara och en vara beredd på att även vi själva kan drabbas. I vårt sårbara samhälle behöver det inte handla om terrorism. Det handlar också om stora naturkatastrofer, som dem vi har följt de senaste dagarna, eller någon annan viktig händelse.

Skydd och säkerhet är en del av välfärdsfrågorna. Förebyggande och förberedande åtgärder kan, om de uteblir, kosta åtskilligt mer än åtgärderna som sådana. Det gäller inte minst om även det svårbokförda mänskliga lidandet tas med i beräkningen liksom undergrävandet av myndigheters trovärdighet i allmänhetens ögon. Hos den enskilda människan sitter sårbarheten i huvudet.

Redan medvetenheten om att livshotande situationer inträffar, ofta utan förvarning, ökar vår förmåga att klara oss. Den som, utöver en mental beredskap, vet hur man skyddar och räddar liv, hur man ger medmänskligt stöd samt hur man avlastar myndigheter är en oumbärlig tillgång för samhället både här hemma och där borta.

Herr talman! Hot, risk och säkerhet är begrepp som kan laddas med olika innebörd. De hot och risker som världen och dess invånare står inför i dag ser annorlunda ut än tidigare. Hotbilden är mer komplex och omfattande. För närvarande gör vi bedömningen att det inte existerar ett hot om ett storskaligt militärt angrepp mot vårt land. I andra delar av världen finns krigshotet fortfarande kvar både inom och mellan stater.

Herr talman! Den tekniska utvecklingen gör samhället mer sårbart. Tydligast framstår detta inom informationssektorn där systemen kan manipuleras i brottsliga syften. Fjärrstridsmedel kan komma att användas i allt större utsträckning. Brister i kontrollsystem kan leda till ökad spridning av massförstörelsevapen. Detta är exempel på svagheter som antagonisterna kan utnyttja. I framtiden måste också fattigdomens konsekvenser, resursbrister, naturkatastrofer, epidemier och olika miljöhot kunna hanteras på ett bättre och mer effektivt sätt.

Globaliseringen och teknikutvecklingen för människor allt närmare varandra. Världens länder och invånare blir gränslöst beroende av varandra. Den viktigaste lärdomen av de senaste årens säkerhetspolitiska förändringar är att samarbete länder och organisationer emellan är helt nödvändigt för att skapa och upprätthålla säkerhet.

Herr talman! Sverige håller på att bli en alltmer integrerad del av Europa i globaliseringens tidevarv. Vår säkerhet kommer alltid att vara kopplad till våra grannars och Europas säkerhet. Det är uppenbart att

Sverige, som en del av Norden och Europa och genom sitt medlemskap i EU, är en del i en större säkerhetspolitisk gemenskap. Vi ser även positivt på ett ökat, fördjupat samarbete inom Norden.

Vi kristdemokrater menar att morgondagens försvars- och säkerhetspolitik måste vara anpassad till morgondagens hotbild. En viktig del i det vi menar kommer att utgöra grunden till många konflikter framöver är de konsekvenser som klimatförändringar får för vitala naturresurser. Naturtillgångarna har alltid varit viktiga beståndsdelar i säkerhetspolitiken.

Herr talman! Under förutsättning att Ryssland även fortsatt åtnjuter fördelarna av höga gas- och oljepriser finns det emellertid en anledning att anta att de stora försvarssatsningarna kommer att fortsätta. Givet detta kan man anta att Rysslands militära förmåga kan komma att öka i framtiden. Ryssland står samtidigt inför svåra utmaningar och flera avgörande vägval när det gäller sin försvarsmakt, inte minst på grund av den demografiska utvecklingen med allt färre unga som kan utgöra underlag för den massarmé som man räknar med.

Det blir givetvis också intressant att höra vad som kommer ut av statsministerns och utrikesministerns besök i Ryssland som pågår just nu.

Herr talman! Det råder ingen brist på vapen i världen, och det gäller inte minst små och lätta vapen. I de konflikter där flest civila faller offer har tillgången till vapen, trots embargon och internationella överenskommelser, snarast ökat på senare år. Det är ytterligt allvarligt att länder som Kina säljer vapen till Sudans och Burmas regeringar. Dessa vapen kan bevisligen användas mot civila. Antalet offer i ett antal blodiga konflikter skulle ha varit väsentligt lägre om världssamfundet satt en hårdare press på de länder som säljer vapen till illegitima regimer. Sverige måste vara tydligt i sin kritik av vapenspridningen till dessa regimer.

Spridningen av massförstörelsevapen är ett säkerhetshot som också måste tas på stort allvar. Det krävs tydliga markeringar från Sverige, EU och FN mot Irans anrikningsprogram. Det är också viktigt att verka för stabilitet i länder som Pakistan där det redan finns en betydande kärnvapenarsenal. Det är en moralisk uppgift för den demokratiska, frihetliga delen av världen att kraftfullt motverka kärnvapenspridningen.

Herr talman! I den nya världen är ensam svag. Kristdemokraterna menar att europeiska samarbets- och samverkansformer, inte minst på krishanteringsområdet där Sverige har varit pådrivande, bidrar till frihet, fred och välstånd i Europa samt till ökad säkerhet och utveckling även utanför Europa.

Till detta kommer avslutningsvis den viljeyttring från en bred majoritet i riksdagen genom den solidaritetsförklaring som Sverige har anslutit sig till, nämligen att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat land i vår närhet. Vi förväntar oss också att andra länder kommer till vår undsättning om vi skulle drabbas.

Anf. 149 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Det var en intressant betraktelse jag lyssnade till av Else-Marie Lindgren. Men jag vill också ställa någon fråga. Ska jag tolka både ditt anförande och det vi nu har hört sammantaget från majoritetens sida angående förhoppningen att Osloöverenskommelsen om klusterminor någon gång framöver ska ratificeras som att ni ställer ert hopp till att

en socialdemokratisk eller rödgrön regering kommer att ratificera den överenskommelsen efter ett maktskifte? Är det så jag ska tolka det?

Jag ska också ställa samma fråga som jag har ställt till några andra partier från majoritetens sida mot bakgrund av att man är splittrad i Nato-frågan och att flera länder i denna försvarsallians har kärnvapen, även om den har mycket av politiska förtecken också. Det är ändå väldigt förknippat med den frågan och debatteras sällan här på det sättet.

Ser Else-Marie Lindgren från Kristdemokraterna någon konflikt? Kan hon analysera hur hon ser på ett Natomedlemskap, kärnvapeninnehav och ett svenskt ställningstagande kring Natofrågan? Vi rödgröna har ett väldigt tydligt besked. Vi vill inte bli en del av Natos union. Vi samarbetar, men vi förbehåller oss rätten att själva bestämma vår säkerhetspolitiska utveckling. Den här problematiken finns också debatterad sedan länge, men kärnvapenfrågan lyfts som sagt sällan upp i den här kammar-aren.

Ser Else-Marie Lindgren från Kristdemokraterna någon problematik i detta? Har hon någon reflexion, eller ställer hon sig bakom Folkpartiets och Moderaternas syn, och även det som Kerstin Lundgren gav uttryck för, att det inte är något problem?

Anf. 150 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Du tog upp det här med Nato och medlemskap eller inte. Det är en process som pågår, och vi ska komma ihåg att historiskt sett var Natoländerna vår räddning under andra världskriget. Hade inte USA kommit till vår undsättning tillsammans med de övriga länderna hade vi kanske inte haft det samhälle som vi har här i dag. Jag tycker att man ska ha ett historiskt perspektiv när man ser på den militärallians som ändå finns.

En annan aspekt är att Nato utvecklas allt mer till att bli en krishante-ringsorganisation för att bistå det civila samhället. Det är också viktigt. Saker och ting händer och processen går vidare och man utvecklas vidare. Det är inte det Nato som kanske Socialdemokraterna och framför allt Vänstern vill deklarerat fullt ut. Vi vet att Nato också utvecklas i positiv riktning.

Vi har en arbetsgrupp, som tidigare har nämnts, och vi jobbar vidare i processen för att se hur långt vi kan komma. Vi kristdemokrater vill ha en bred överenskommelse om en eventuell anslutning till Nato, och då ser vi naturligtvis att åtminstone Socialdemokraterna skulle kunna finnas med i den. Vi väntar på er, och vi får se hur länge vi behöver vänta innan ni också ansluter er till att Nato kanske skulle kunna vara ett alternativ liksom EU är för oss.

När det gäller Oslokonventionen tycker jag att vi har tagit ett steg i rätt riktning. Nu vill jag gärna se att fler länder också undertecknar och att vi kan ratificera den för fler länder. Jag tror att vi i alla fall har kommit betydligt längre än vad den socialdemokratiska regeringen gjorde när det gäller klustervapen.

Du tog också upp det här med kärnvapen. Ja, det finns kärnvapen i världen och vi vill att de ska avvecklas i den takt som vi kan göra det.

Anf. 151 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Jag blir väldigt konfunderad över vad som egentligen är Kristdemokraternas ståndpunkt när det gäller klustervapen. Jag trodde att jag hade den bilden klar för mig, men nu kan jag inte redogöra för den. Det vore kanske bra om Else-Marie Lindgren kunde komma tillbaka till detta. Kommer man att ratificera överenskommelsen innan mandatperioden går ut, eller väntar man tills en socialdemokratisk regering som kommer att regera tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet kommer att verkställa det som vi alla förväntar oss från den rödgröna sidan när det gäller den här överenskommelsen? Eller har Else-Marie Lindgren något annat besked?

När det gäller Nato var det två spår. Ett var att det är en process mot ett medlemskap i Nato, och den pågår. Jag har gett besked. Vi rödgröna ger ett besked tillsammans, nämligen att vi väljer att stå utanför Nato fortsättningsvis också. Det borde inte vara en överraskning. Ett besked är lämnat och är mycket tydligt på den punkten, men Else-Marie Lindgren har en annan inriktning och jag utgår från att det också ska vara svaret även om hon försöker inkludera oss, men hon får ta ansvar för sin och majoritetens och Kristdemokraternas politik. Jag konstaterar avslutningsvis att Else-Marie Lindgren heller inte gör någon reflexion över förhållandet mellan kärnvapeninnehav och Natomedlemskap.

Med det tycker jag ändå att jag har fått ganska bra resultat när det gäller hur majoriteten ser på de här frågorna. Det är ändå en viktig del av nedrustningsproblematiken att så många länder som möjligt markerar mot kärnvapen i de forum och utifrån de möjligheter som man har, och då är Nato ett sådant forum och en sådan möjlighet.

Anf. 152 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag vill bara notera, eftersom jag har läst betänkandet och du nu har rört dig mycket kring massförstörelsevapen och kärnvapen, att utskottet faktiskt understryker betydelsen av att ickespridningsavtalet upprätthålls och iakttas. Det skriver majoriteten i utskottet. Sedan skriver man också om de humanitära konsekvenserna vid ett eventuellt användande av massförstörelsevapen.

Det enda som jag har hört från oppositionen i dag har handlat om massförstörelsevapen, och jag tycker att svaret finns i betänkandet. Jag undrar om Carina Hägg har läst vad som har skrivits när det gäller den delen. Det finns givetvis kärnvapen i världen, och vi vill naturligtvis minimera och förhindra risken. Jag delar Folkpartiets uppfattning när det gäller att vi talar om demokratiska stater och om totalitära stater. Vi vet att de kan använda dem när som helst, kanske inte mot sin egen befolkning men i alla fall mot sina grannländer. Jag tror för min del att de starka demokratier som i Europa har kärnvapen inte har för avsikt att använda dem.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

17 § Förskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2009/10:Ubu7
Förskolan.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

18 § Grundskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2009/10:Ubu8
Grundskolan.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

19 § Gymnasieskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2009/10:Ubu9
Gymnasieskolan.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

Studiestöd

20 § Studiestöd

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2009/10:Ubu12
Studiestöd.

Anf. 153 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s):

Herr talman! Nu ska vi debattera ett motionsbetänkande från den allmänna motionstiden som rör studiestödsfrågor. Men innan jag går in på själva betänkandet tänkte jag tillåta mig själv att sväva ut lite i en personlig reflexion över sakernas tillstånd.

Den här frågan har förföljt mig sedan jag klev in i denna kammare. Den 22 maj 2007 blev jag vald som suppleant i utbildningsutskottet. Jag vet inte om det var herr talmannen som slog klubban i bordet då, men jag satt här och tyckte att det var lite märkvärdigt att bli utbildningspolitiker. Precis efter att klubban hade slagit i bordet var det en utbildningspolitisk debatt här i kammaren. Det var en frustrerad kristdemokrat som hade interPELLERAT Lars Leijonborg. Hon ville veta när Lars Leijonborg tänkte ta tag i studenternas situation och när den här studiesociala utredningen

skulle komma till stånd som jag tror faktiskt hade initierats redan under förra mandatperioden, om jag inte är helt felunderrättad.

Jag kommer naturligtvis inte ihåg i minnet vad Lars Leijonborg sade då, så jag var tvungen att gå till protokollet och läsa. Han sade: ”De studerandes sociala situation har länge varit eftersatt. De studerande måste ha möjlighet att försörja sig och leva ett tryggt liv under studietiden. Inte minst situationen för studerande med barn behöver ges särskild uppmärksamhet. Regeringen har aviserat att en studiesocial utredning ska tillsättas.”

Men han sade aldrig när det skulle bli.

Inte förrän den 22 november, ett halvår efteråt, kom direktiven till den där utredningen. Och det dröjde ända till februari 2008 innan Leijonborg utsåg ledamöterna. En av dem var jag. Han kanske märkte att jag satt här i kammaren och var lite intresserad. Jag kom i alla fall med i denna utredning. I mars förra året lämnade vi vårt betänkande till Leijonborg. Och nu, i mars 2010, står vi här.

Frågan har förföljt mig, men frågan är väldigt intressant. Jag hoppas att det snart händer någonting. I och för sig hände det någonting den 1 januari. Studenterna fick lite mer pengar i plånboken. Det är bra, men det måste ske någonting mer.

Jag har sagt det förut, och jag ska säga det igen: Det är väldigt bra med de här blocköverskridande utredningarna och överenskommelserna. Jag kände att man i den här utredningen verkligen ville komma överens, och den borgerliga majoriteten verkade lyssna. Men nu har till och med jag gett upp.

Motionerna i det här betänkandet avstyrks för att regeringen har aviserat att en proposition på det studiesociala området ska komma den 2 mars. Det var i går. I dag är det den 3 mars. Majoriteten i utskottet ville inte, när jag frågade dem sist, tala om när den kommer eller vad den innehåller. Jag börjar till och med befara att man inte vill komma överens. Det värsta är att jag börjar befara att man ingenting vill.

Jag skulle i den här debatten vilja höra om ni har lust att klarlägga vad ni vill och när propositionen kommer.

Herr talman! Det där lät uppgivet; jag hörde det själv. Jag vill egentligen inte att det ska göra det.

Vi har ett generöst studiestödssystem som jag är stolt över. Vi socialdemokrater har byggt upp det steg för steg med målet att alla människor, oavsett samhällsklass och bakgrund, ska ges möjlighet att delta i utbildning under hela livet. Vi har också använt systemet för att stötta i omställning när människor har förlorat eller riskerar att förlora sina jobb och behöver fylla på med kunskap.

Vi vill öppna dörrar för framtiden, och vi vill åter skapa möjligheter för någon form av stimulans för dem som har kort utbildning, riskerar att bli arbetslösa eller har nedsatt funktionsförmåga. Just nu, i lågkonjunktur, är det verkligen tillfälle att fundera över hur vi kan göra det. Vi borde göra det nu. En i övrigt svag arbetsmarknadspolitik borde förstärkas med en aktiv utbildningspolitik.

Rekryteringsbidrag, korttidsstudiestöd och stöd för uppsökande verksamhet är exempel på särskilda satsningar som vi tidigare gjorde. Det här har den borgerliga regeringen avvecklat.

Man har avvecklat rekryteringsbidraget med motivet att studerande på en och samma utbildning inte ska ha olika former av studiefinansiering, eftersom det skulle kännas orättvist. Det är mycket beklagligt, tycker jag. Enligt vårt sätt att se ska var och en bidra efter förmåga och få efter behov. Vi tänker nog på ett mer solidariskt och rättfärdigt sätt. Jag tror till och med att det är ett smartare sätt, för steget att påbörja en utbildning är olika stort för olika människor.

Men det som jag själv tycker är mest beklagligt är att man tog bort korttidsstudiestödet och stödet för uppsökande verksamhet.

Jag var en gång i tiden studieorganisatör och uppsökare. När jag var ute på arbetsplatserna – bland mina arbetskamrater i äldreomsorgen, barnomsorgen och handikappomsorgen och bland städerna, kokerna, maskinisterna och gatuarbetarna – hade jag en T-shirt på mig. Jag kommer ihåg det. Det stod ABF på ärmen. Men på bröstet stod det: Kunskap ger kraft att förändra. Det fanns en annan T-shirt också; jag tror att den var svart. På den stod det: Kunskap ger makt.

Jag har sett många exempel på att det är sant. Jag har faktiskt lurat en och annan person att ta sina första stapplande steg till skolbänken. Jag har sagt: Lugn, bara lugn, det här är bara ett par dagar. Det klarar du.

Eller så har jag sagt: Det här är bara en dag i veckan. Ge det en chans!

När de väl har kommit dit har de upptäckt hur roligt det är att lära sig nya saker, hur kul det är att studera och att man kan växa som individ, som yrkesmänniska och som medborgare.

Många gick vidare till andra studier, för de var verkligen sugna. Men många gick också tillbaka till sina jobb med någon sorts djupare insikt om hur samhället fungerar och om betydelsen och vikten av påverkan.

Jag tycker att det fanns en djupt demokratisk aspekt i denna möjlighet. Och det som stod på min tröja stämmer: Kunskap ger makt.

Jag undrar om jag hade stått här i dag om inte de här möjligheterna hade funnits. Jag tror inte det. Motivet att ta bort dem kan väl ändå inte ha varit att hindra mig och mina arbetskamrater att få kraft att förändra? Jag har försökt att titta bakåt, i protokoll, när det gäller de här diskussionerna. Men jag kan inte riktigt hitta motivet. Varför tog ni bort de här möjligheterna? Hur tänkte ni? Varför var det så viktigt att ta bort det här?

Med de här orden vill jag yrka bifall till vår reservation nr 5.

Herr talman! Jag vill också yrka bifall till vår gemensamma reservation nr 3. Min gröna kollega Lage Rahm kommer att ta upp det här med heltidsstudier och deltidsstudier och sjukdom, så jag tänker inte förlänga med detta.

Vi står självklart bakom alla våra andra reservationer, men jag yrkar bifall till reservationerna nr 5 och 3.

(Applåder)

Anf. 154 ROSSANA DINAMARCA (v):

Herr talman! Jag satt liksom Caroline Helmersson-Olsson i den studiesociala utredningen. Det blev en ganska stor bibba, lite drygt 600 sidor. Det var till ganska stora delar en bra utredning. Problemet var att resultatet inte blev så jättestort. Man skulle kunna dra den där historien om att det bidde en tummetott, för det är ungefär vad det har blivit av den här utredningen.

Det finns två saker som lyfts fram i utredningen som jag själv skulle vilja lyfta fram.

Det handlar om det höjda studiestödet, som är till just för att man ska kunna bredda rekryteringen. Det handlar också om ett sätt att se på kunskap. För Vänsterpartiet är kunskap en demokratisk rättighet. Därför måste en högskoleutbildning vara tillgänglig och möjlig för alla, oavsett de ekonomiska förutsättningarna.

Man har kunnat se över tid att just en ökning av studiestödets storlek har inneburit en breddad rekrytering. Men att de borgerliga inte vill att högskolan ska vara till för alla är knappast någon nyhet med tanke på den sorteringspolitik som man har kört med under sina snart fyra år i regeringen.

Den andra del som jag skulle vilja lyfta fram från den här utredningen har att göra med det som Caroline avslutade med. Det gäller deltidssjukskrivning. Det var nämligen en annan bra del som kom ut av utredningen, att man skulle ha möjlighet att studera på deltid.

Det är helt orimligt att man ska tvingas avstå från studier bara för att man inte har möjlighet att studera på heltid. Det här är också något som skulle kunna vara bra för att man ska kunna komma tillbaka efter en heltidssjukskrivning och kunna påbörja studier.

I samband med förra valet hade vi många olika bud från alla partier. Moderaterna var de enda som inte gav något bud om höjda studiemedel. Men alla hade olika bud. Och av det har det, så här på sluttampen, blivit 350 kronor.

Vi vet att det, för att man ska kunna återställa studiemedlen, behövs 688 kronor per månad. Detta är någonting som jag gärna vill att vi så skyndsamt som möjligt åtgärdar.

Den ekonomiska situationen för studenterna är så dålig. Jag skulle gärna vilja få reda på från den borgerliga alliansen om det kommer mer pengar i den proposition som aviserades till i går. Kommer vi där att få se möjligheten till deltidssjukskrivningar?

Det är, tycker jag, väldigt illa att en regering gång på gång missar tidtabellen när det gäller propositionerna. Gång på gång kommer propositionerna alldeles för sent.

Vad studenterna behöver nu är skyndsamma besked om att det även i fortsättningen ska vara möjligt för alla, oavsett ekonomisk situation, att studera. Det handlar också om att möjliggöra studier på deltid.

Med det vill jag yrka bifall till reservation 2 och vår gemensamma reservation 3.

Anf. 155 LAGE RAHM (mp):

Herr talman! Som tidigare har sagts diskuterar vi i dag ett motionsbetänkande. Det hade kunnat vara annorlunda. Om det hade kommit en proposition i går hade vi kanske diskuterat lite frågor ur den.

Jag önskar att vi hade kunnat få se något initiativ från regeringen i de studiesociala frågorna. Jag tyckte att vi hade, som tidigare sagts, ett bra samarbete i den studiesociala kommittén, där jag ingick från Miljöpartiets sida. Även om vi inte var överens om allt och lämnade alltför mycket därhän var det en bra utgångspunkt.

Vi får se om det kommer. Det är ett tråkigt sätt att hantera frågorna. Det är inte heller första gången som propositionerna försenas på det här sättet.

Jag tänkte, som tidigare har nämnts, tala om deltidssjukskrivning. Vi menar att det borde vara rimligt att sjukskriva sig på halvtid. Det var något som vi var överens om i kommittén och som vi rödgröna har sagt att vi genomför efter valet. Vi hade hoppats att regeringen hade tyckt det också. Det kanske kommer. Men frågan är varför det ska dröja så himla länge att komma fram med ett sådant ändå ganska begränsat förslag.

Alla andra som jobbar och så vidare har möjlighet att sjukskriva sig på deltid, halvtid, 25 och 75 procent. Men om man gör det får man i dagsläget inte börja studera. Däremot skulle man få börja jobba. Vad är det för ordning? Ska man då vara sjukskriven på heltid? Eller ska man vara sjukskriven på halvtid och samtidigt gå på a-kassa? Är det bättre än att man studerar på halvtid?

Det är inte rimligt. Det är en orimlig diskriminering som borde ha upphört tidigare. Jag hoppas att vi får till ett regeringsskifte så att den i varje fall kan göra det efter valet, om det inte kommer förr.

En annan fråga som togs upp i kommittén och som har nämnts tidigare i dag är höjda studiemedel. Det är den enda fråga som regeringen har gjort något i. Tyvärr höjdes studiemedlen betydligt mindre än kommittén bedömde behövdes och också betydligt mindre än vad alla andra bedömer behövs. Det är oerhört tråkigt, tycker jag.

En sak som också är tråkig är att den höjning som gjordes framför allt gjordes på lånedelen. Nu har vi kommit till en situation där vi har gått ifrån den princip vi tidigare har haft med en tredjedel bidrag och två tredjedelar lån. Vi i Miljöpartiet tycker att vi borde gå till en situation där vi i stället har en större bidragsdel för att inte ytterligare utöka studenternas redan ganska stora skuldbörda.

Efter att regeringen har höjt bidragsdelen i studiemedlet med 38 kronor har vi sagt att vi nu inte längre vill ha 900 kronor mer än regeringen. Nu vill vi ha 862 kronor mer än regeringen.

Sveriges Förenade Studentkårer gick så sent som för någon dag sedan ut med beräkningar som visade att studenter går back med 625 kronor. Det stämmer ganska bra överens med vad som faktiskt behövs.

Frågan är hur vi ser på studier. Ska man kunna ta studiemedel, klara sig på det och kunna ägna tid åt studierna? Eller ska man vara tvungen att jobba extra, få pengar från föräldrarna, klara sig genom sparade medel eller kanske spara in på mat, hemförsäkring och att låta bli att gå till tandläkaren?

Det är väl ändå inte ett rimligt system att ha det så i Sverige, att skapa den typen av begränsade studiemöjligheter där bara de som vågar eller de som har råd anser sig kunna studera.

En annan fråga som borde ha varit stor i Studiesociala kommitténs arbete var frågan om föräldraförsäkring och sjukskrivningar. Det var en fråga som jag upplevde att vi åtminstone inledningsvis ville titta över ordentligt. Vi fastnade i en situation där vi väntade på en departementsskrivelse från regeringen som aldrig kom, tills vi skulle avlämna vårt betänkande. Det innehöll inte särskilt mycket på det här området, uppriktigt sagt.

Med tanke på att det tyvärr är sparsmakat med den här typen av studiesociala kommittéer är det oerhört sorgligt. Vi i Miljöpartiet har ändå sett att det här är en situation som är omöjlig för många.

Vi har lagt fram ett eget förslag när det gäller studerande som får barn. Föräldraförsäkringen innebär nu att om man inte har en sparad SGI eller har missat den genom att till exempel inte ta studiemedel en vecka av alla veckorna hamnar man på grundnivå. Det är strax över 4 000 kronor efter skatt i månaden om man tar ut den sju dagar i veckan.

Det är inte en rimlig nivå. Man tvingar människor att gå till socialen eller att leva på sin respektive om man har någon. Vi menar att den borde höjas. Det borde tas hänsyn till att man får medel när man studerar. Det har vi med i vårt budgetförslag.

En annan fråga som man hade hoppats att vi skulle kunna besluta om här är att underlätta för det stöd som studenterna får i sin studiesociala situation från studentkårerna. I stället ser jag att kammaren här har gått in och helt enkelt gjort så att många studentkårer, kanske inte alla, kommer att få betydligt mindre pengar och bli tvungna att skära ned sin verksamhet till stöd för studenterna.

Jag tycker att det är olyckligt att man väljer att göra den prioriteringen med statens pengar. Jag tror att det är ett ineffektivt sätt att bedriva sin politik. Jag tror att det är något bra med studentinflytande och att studentkårer kan ge ett bra stöd i studenters studiesociala situation. De 100 miljoner kronor som regeringen därmed sparar in hade varit väl använda pengar på det här området.

En sak som jag tyckte var lite olycklig i ingången till kommitténs arbete var den skrivning som regeringen konstigt nog hade gjort att kopplingen mellan arbete och studier inte fick belysas. Det ansågs att det var klarlagt redan.

Vi behövde inte titta på studenters övergång till arbetsmarknaden. Det är en högst väsentlig fråga. Jag beklagar att kommittén i och med det direktiv som regeringen gav inte fick ta upp den frågan.

Med allt detta sagt vill jag yrka bifall till reservation nr 3.

Anf. 156 PER LODENIUS (c):

Herr talman! I slutet av förra året beslutade riksdagen om en höjning av studiemedlet med 431 kronor. Samtidigt togs också beslut om en höjning av fribeloppet med 30 000 kronor från 2011.

Det finns behov av en bättre ekonomi för den som studerar. Det behovet har funnits i många år. De höjningar jag här refererar till är en bra och tydlig början.

Det svenska studiestödet är generöst utformat. Det ger många personer ekonomiska förutsättningar att utbilda sig och fortbilda sig. Men studiemedlets belopp har under flera år halkat efter prisutvecklingen. En höjning var därför efterlängtd och nödvändig.

Men för att utbildningssystemet också ska fungera behövs ett studiemedelssystem som är flexibelt, lättförståeligt och rättvist.

Studiemedlen är för de allra flesta studerande den viktigaste finansieringskällan för studierna. Studiemedlet höjdes, som sagt, från årsskiftet. Det blev ett viktigt tillskott.

Det är inte bara studiemedlets storlek som påverkar den studerandes ekonomi och möjlighet att finansiera sin studiegång. Fri beloppet – alltså den summa som den som studerar får tjäna på arbete innan studiemedlet påverkas – kommer att höjas från 2011. Det är inte rimligt att en student som vill och har möjlighet att arbeta vid sidan av studierna straffas för det.

Flera insatser har också genomförts under mandatperioden för att underlätta för ungdomar att få in en fot på arbetsmarknaden. Som exempel kan jag nämna jobbskatteavdraget som gynnar de studenter som vill jobba extra vid sidan av sina studier. Dessutom har arbetsgivaravgifterna sänkts för den som vill anställa ungdomar, och mer flexibla anställningsregler för visstids- och säsonganställda har införts. Det har gjort att ungdomar har blivit mer attraktiva att anställa på en vikande arbetsmarknad.

Att då ett för lågt satt fri belopp blir ett hinder för de studenter som vill dryga ut sin ekonomi och inte minst skaffa sig kontakter med arbetslivet under studietiden är inte rimligt.

Systemet för finansiering av de egna studierna behöver vara enkelt att förstå och inte skapa extra krångel och oro för den som studerar. Att på grund av risken att passera gränsen för fri beloppet behöva tacka nej till jobb under perioder av sin studietid då man har möjlighet att jobba extra skapar bara onödig oro och stress.

Herr talman! Vi har höjt studiemedlet och höjt fri beloppet för de studerande. Men det finns mer att göra. Bland annat behöver fler delar inom de så kallade studiesociala frågorna belysas. Det har flera sagt här före mig.

Som också har nämnts tidigare lämnade den parlamentariska utredningen Studiesociala kommittén, under ledning av Centerpartiets Roger Tiefensee, sitt betänkande i mars förra året.

Utifrån det kommer en proposition under våren. Den kom tyvärr inte i går – jag hade också gärna sett att den hade gjort det. Den är på väg under våren. Jag ser ingen anledning att föregripa den utan ser fram emot presentationen av propositionen och den debatt som följer på den.

Med det, herr talman, vill jag yrka avslag på motionerna och bifall till utbildningsutskottets förslag i betänkande UbU12.

Anf. 157 TINA ACKETOFT (fp):

Herr talman! Ledamöter! Detta är mitt första anförande som ledamot i utbildningsutskottet. Jag har under nästan två mandatperioder koncentrerat mig på arbetsmarknadspolitiken – också ett synnerligen intressant område.

Under dessa snart åtta år är ett av de mest utropade manifesten från oppositionen: Sverige ska inte konkurrera med låga löner. Sverige ska konkurrera med kunskap.

Det är det som gör det så spännande för mig att få sadla om och tackla den här kunskapsdelen. Jag håller helt med. Sverige ska konkurrera med snabba knivskarpa hjärnor, inte snabba flinka fingrar. För att kunna göra det krävs en rejäl omläggning av hela utbildningssystemet från förskola till forskning.

Vi kan inte släppa ut ungar från grundskolan utan rejäla baskunskaper. Vi kan inte försöka stöpa alla till kvasiakademiker som varken har tillräckligt med akademiska kunskaper för att göra en rejäl karriär inom teoretiska ämnen eller tillräckliga kunskaper i praktiska ämnen för att kunna utföra ett bra hantverksarbete.

Det är inte att skapa en sorteringsskola. Det är att skapa en skola med möjligheter för alla.

Till den rejäla kursomläggning av svenskt utbildningsväsen som regeringen har sjösat på mindre än en mandatperiod och som ska skapa det nya kunskapssamhället Sverige är studiestödet en viktig pusselbit. Sverige behöver ett bra studiesystem. Som målet säger är studiestödet en del av utbildningspolitiken. Det ska verka rekryterande. Det ska utjämna skillnader mellan individer. Det ska bidra till social rättvisa, och det ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid.

Vi behöver, som min ärade kollega sade tidigare, ett studiestöd som gör det möjligt för alla att studera, oavsett vilka föräldrar man har. Det ska vara enkelt, obyråkratiskt, förutsägbart och generellt.

Precis som företagare behöver veta vilka långsiktiga spelregler som gäller när man väger risker och fördelar mot varandra behöver blivande studenter veta vad som gäller, oavsett om de ska studera på heltid eller deltid.

Faktum är att Sverige har ett av världens mest generösa studiestöd. Vid internationella jämförelser utmärker vi oss tydligt, har jag sett.

Sverige är det land som har högst ekonomisk tillgänglighet till högre utbildning tack vare generösa bidrag, stora lånemöjligheter och låga utbildningskostnader.

Det är lätt att bli partipartisk som politiker. Låt mig därför delge er en helt opartisk bedömning som kom i går, tror jag, då Swedbank kom med sin årliga undersökning av studenternas ekonomi. Swedbanks bedömning, som ju inte kan anses vara en partsinlaga från alliansregeringen, är att studenterna tack vare våra studiemedelshöjningar nu går plus för första gången på många år. I år har svenska studenter 160 kronor över när de nödvändiga utgifterna är betalda. 160 kronor är inte mycket, men de går plus för första gången på många år. Det, mina vänner, är vad alliansregeringen har levererat Sveriges studenter.

Den berömda Studiesociala kommittén som regeringen tillsatte i november 2007 bedömde att nästan hälften av studiemedlen inte var tillräckliga för att täcka kostnaderna. Utredningen visade också på dessa skillnader, men vi har levererat. Jag väntar precis som alla andra på den studiesociala propositionen.

Det känns i alla fall extra skönt för oss att kunna säga att alliansregeringen har levererat. Folkpartiet har levererat.

När man diskuterar huruvida vi har förändrat lånedelen från det normala systemet med tredjedelsprincipen är det mycket anmärkningsvärt om man tycker att det är ett paradigmskifte som har inträffat när vi i stället för 34,5 procents bidragsdel har 33 procents bidrag. Jag kan inte tycka att 1 ½ procentenhets skillnad utgör någon gigantisk förändring.

Däremot, herr talman, har jag med glädje läst en handling från en bank. Jag säger tack så mycket till regeringen. Jag ser fram emot att ett gott arbete kommer att utföras.

(Applåder)

Anf. 158 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Jag är osäker på om jag använde orden gigantisk förändring, men jag kan konstatera att det är en förändring och att regeringen tydligen anser att det är rimligt att öka studenternas skuldbörda.

Man kan ju undra vilka rejäla omställningar som regeringen har sjö-satt. Jag ser inte riktigt att det har skett några på den högre utbildningens område. Jag kan ju ha missat alltihop.

Det finns faktiskt stora problem på det här området och när det gäller de studiesociala frågorna. Det har inte kommit så mycket från regeringen ännu.

Swedbank bedömer att studenterna får 160 kronor över efter de nödvändiga utgifterna. Jag måste säga att jag tror att det är få människor som känner sig nöjda när de bara har 160 kronor över. Om Tina Acketoft och Folkpartiet tycker att det är en rimlig nivå att känna sig nöjd på tycker jag att vi ska få det tydliggjort. Då kanske det kan vara intressant med sänkta löner.

Har alla verkligen möjlighet att studera, som jag uppfattade att Tina Acketoft sade? Alla har inte möjlighet att studera. Alla borde ha möjlighet att studera, och det är något att jobba för och ett mål att försöka nå. Men så är det väl inte nu.

Anf. 159 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Vi har en princip i alliansen som vi har levt efter hela tiden. Det är att rätta mun efter matsäcken. Det gör vi när det gäller de nationella finanserna, och det försöker vi ha som ledstjärna över huvud taget.

Faktum är att vi har höjt studenternas inkomster – vi kan väl kalla det så för att förenkla – så att de faktiskt har ett överskott när månaden är slut och de har betalat allt de ska. Då har de ett överskott på 160 kronor. Jag sade tidigare att det inte är mycket pengar, men om man jämför med det som Lage Rahm och hans gäng försökte leverera under förra mandatperioden, då de gick med underskott varenda månad, måste väl ändå detta vara bättre.

När man diskuterar huruvida 1 ½ procentenhet utgör ett gigantiskt paradigmskifte eller inte måste jag säga att det inte är där problemet ligger. Inte heller Lage Rahm kan försöka förespegla oss att huruvida bidragsdelen består av 34,5 procent eller 33 procent skulle innebära någon gigantisk skillnad för antalet studerande vid svenska högskolor.

I övrigt säger jag precis som jag har sagt tidigare och som mina kolleger också har sagt att vi avvaktar propositionen. Där finns ett antal frågor som jag personligen skulle vilja ha svar på och som ni i oppositionen också tog upp. Jag tror att vi är rörande överens om vissa frågor, men vi ska inte heller försöka sopa undan att vi inte är överens om vissa saker.

Faktum kvarstår, den här regeringen har levererat mycket större möjligheter för studenterna. När Lage Rahm säger att 160 kronor inte är någonting att ha för en student undrar jag hur Lage Rahm hade det under sin studenttid.

Anf. 160 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Det är helt riktigt som Tina Acketoft säger att jag har studerat, och det gick utmärkt. Jag förstår inte riktigt vad det har med saken att göra.

Däremot är det som så att om man går in och ökar mängden lån, och inte bara ökar mängden lån utan även ökar andelen lån, blir det en hel del lån efter en tid. Jag hoppas att Tina Acketoft ändå är medveten om att den här situationen avskräcker många från att börja studera. Det finns det vetenskapligt stöd för. Det är ett problem och någonting som gör att den sociala snedrekryteringen till högskolan består.

Jag håller med om att det inte är en gigantisk förändring, men det är en förändring åt helt fel håll. Vi i Miljöpartiet föreslår en höjning av studiebidraget, alltså bidragsdelen, med 862 kronor. Nu har jag inte räknat ut den exakta procentsatsen men tror att det blir ungefär 40 procent eller något åt det hållet.

Sedan vill jag å det starkaste vända mig mot uppfattningen att regeringen nu har höjt studenternas inkomst så här mycket och att därmed ta med lånet. Att se lånet som en inkomst går ju bara ur perspektivet att studenterna ska kunna klara sig. Det är knappast en inkomst att du har möjlighet att låna någonting från någon. Om Tina Acketoft själv skulle låna från en bank skulle inte det betraktas som en inkomst. Det är fortfarande ett lån vi pratar om, utgår jag från. Jag utgår också från att regeringen anser att det faktiskt ska betalas tillbaka. Annars blir jag väldigt förvånad.

Slutligen vill jag säga att det självklart är så att man måste rätta mun efter matsäcken, men man kan också diskutera vilken mun man proppar full med matsäck och vilken mun man ger en liten smula.

Anf. 161 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Det är helt rätt att man måste fundera på vad som är lån och vad som är bidrag. Det var därför jag också sade att vi kan kalla det för en inkomst.

Jag tycker att det är väldigt intressant att Lage Rahm mycket riktigt konstaterar att lån ska betalas tillbaka. Då tycker jag också att det är väldigt viktigt att man talar om hur man ska finansiera de lån eller de bidrag som man vill dela ut.

När Lage Rahms parti säger att 900 kronor i månaden sannolikt är den summa som studenter behöver i ökning för att kunna gå runt undrar jag: Hur har Lage Rahm tänkt finansiera detta? Var hittar ni den summan pengar? Kan ni visa varifrån lånen till den summan kommer ...

(LAGE RAHM (mp): Vi har det i vår budget.)

... och hur de ska betalas tillbaka skulle jag vara tacksam.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag vill bara säga att Lage Rahm inte har rätt till fler repliker i detta replikskifte.)

Anf. 162 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik:

Herr talman! Det var en intressant beskrivning som Tina Acketoft gav vad gäller studenterna. Jag har hört det här förut i kammaren. Då gällde

det pensionärerna. Studenterna och pensionärerna är de stora vinnarna med alliansregeringen, känns det som när man lyssnar på er. Jag undrar om de håller med.

Det var inte det jag skulle säga, utan jag tänkte att med Tina Acketofts bakgrund och erfarenhet från arbetsmarknadsutskottet skulle det som jag sade i mitt anförande om korttidsstudiestödet vara en alldeles utmärkt fråga att ställa till henne. Tina, som är väldigt insatt i arbetsmarknadsfrågor, måste ändå kunna se hur bra det faktiskt har varit ur arbetsmarknadssynpunkt att korttidsutbildade har kunnat gå ifrån sitt jobb för att läsa svenska, engelska, matte och samhällskunskap för att sedan kunna gå vidare i komvux och därefter till högre studier för att ställa om och byta jobb. Man kan ha blivit arbetslös.

Jag skulle vilja få svar på de frågor jag ställde i mitt anförande. Vad var motivet till att ta bort de här stöden? Varför var det så viktigt att ta bort dem? Det är mina frågor.

Anf. 163 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Vi tycker att ett studiemedelssystem måste vara enkelt. Det måste vara transparent. Det måste vara generellt. Det är en av de regler som ligger bakom. I dag finns fortfarande, Caroline Helmersson-Olsson, möjligheter till korttidsutbildningar, till deltidstudier. Kommunerna har ett gigantiskt ansvar. Det står till och med i kommunallagen att de som står längst ifrån arbetsmarknaden ska få möjlighet till den utbildningen, till det systemet. Man ska prioritera dem som står längst ifrån arbetsmarknaden. Det är inte på något sätt så att vi har tagit ifrån dem den möjligheten.

I övrigt säger jag fortfarande att jag också väntar på att få se propositionen. Jag tror faktiskt att fler knutar kommer att lösas upp genom den.

Anf. 164 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag blir lite lugnare. Jag antar att Tina Acketoft har bättre kontakt med Utbildningsdepartementet än jag har. Jag hoppas att den här propositionen kommer snart, för nu har studenterna, de vuxenstuderande och andra väntat länge nog.

Jag måste ändå gå tillbaka till den fråga jag ställde och som fick svaret att man inte har tagit bort möjligheterna. Det kan inte jag hålla med om. Möjligheter till korttidsstudier finns, men själva stödet för att delta finns inte. Det är borttaget. Det finns också färre platser för korttidsstudier. Möjligheterna med uppsökande verksamhet, som jag pratade om i mitt anförande, finns inte. Det är inte så jäkla lätt.

Samtidigt med den uppsökande verksamheten jobbade jag med dyslexiprojekt, läs- och skrivsvårigheter. Man kan väl säga att ungefär 10 procent av befolkningen har de här bekymren. Många i de LO-grupper som jag pratar om och som jag uppsökte har det. För oss i min ålder var det inte så känt att de här bekymren fanns. Många av oss för illa i skolan. Det är ett sådant jädra steg att gå och ta ett lån för att studera. Det var därför det var så himla bra att kunna vara en dag i veckan på en utbildning och se att jag kan.

Jag är ledsen över att jag inte kan få svar på min fråga. Varför tog ni bort stödet?

Anf. 165 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Jag beklagar om jag måste göra Caroline Helmersson-Olsson ledsen när det gäller detta, men jag kan inte heller svara. Jag väntar precis som alla andra.

Just den situation som hon beskriver, en skola som är så stelbent och så rigid att den inte kan se till individens behov, att vissa individer behöver mer läs- och skrivträning och att det faktiskt är nyttigt att nöta in vissa saker, är vad denna regering har ändrat. Man får ha en specialistkompetens, en specialistlärare och så vidare. Det är vad denna utbildningspolitik går ut på: ett kunskapssamhälle för alla, inte en sorteringskola för några.

Anf. 166 EVA JOHNSON (kd):

Herr talman! Jag vill gärna börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Den enskildes drivkrafter för studier är flera. Det handlar om att förverkliga drömmar och livsprojekt och om att få fördjupa sig i sina intresseområden för egen personlig utveckling. Det har också nämnts tidigare. För de flesta är det dessutom fråga om att skaffa en utbildning som leder fram till bra jobb och framtida inkomster. Även andra, mer omedvetna faktorer påverkar naturligtvis varje individs eget studieval.

Vi kristdemokrater har ambitionen att var och en ska ges rimliga möjligheter att utvecklas inom ramen för sina studier och för högskolan. Högre utbildning är en investering för både individen och samhället: Ju fler högutbildade som finns i Sverige, desto konkurrenskraftigare är vårt land i en alltmer internationaliserad ekonomi.

Eftersom både stat och individ tjänar på högre utbildning har vi en statlig studiefinansiering i Sverige bestående av bidrag och lån. Faktum är att vi har ett av världens mest generösa studiestödssystem, vilket man kanske inte kan uppfatta om man lyssnar på oppositionens beskrivning att det är smulor.

Det system vi har ska göra det möjligt för alla oavsett bakgrund att skaffa sig högre utbildning. Det räcker emellertid inte med det. Systemet måste vara både enkelt och överskådligt. Vi får inte skrämja bort blivande studenter genom ett komplext och oförutsägbart system. Systemet ska inte vara så krångligt att studenterna inte kan använda det på bästa sätt. För att uppmuntra till personligt ansvarstagande måste systemet vara förutsägbart. Det är ganska självklart.

Herr talman! Kristdemokraterna har länge gjort den principiella bedömningen att det är effekterna av studierna som ska vara rekryterande till högskolan. Man ska söka sig till högskolan därför att man vill utvecklas och vill skaffa en utbildning. Man vill få en plats, ett meningsfullt arbete. Man vill utvecklas som individ. Vi är naturligtvis angelägna om att studenterna bör ha en rimlig ekonomisk situation, för att den inte ska riskera att få återverkningar på studieresultatet. Både alliansregeringen och Kristdemokraterna har varit tydliga med att vi vill se över och ytterligare stärka studenternas ekonomiska situation, men vi måste göra det i god ordning utifrån en helhetssyn på statsfinanserna.

Vi ställde oss bakom en höjning av studiemedlets totalbelopp med 431 kronor per studiemånad och en höjning av studiebidraget med 40 kronor per studiemånad för heltidsstuderande samt en höjning av fri­bel­loppet med 30 000 kronor per kalenderår vid heltidsstudier. Höjningarna har sin bakgrund i det förslag på en höjning av studiemedlen och fri­bel­loppet som den studiesociala kommittén lämnade i sitt betänkande.

Det har tidigare i debatten hänvisats till SFS och deras ekonomiska beräkningar. Om vi tittar på SFS beräkningar av studenternas ekonomiska situation kan vi konstatera att det har blivit en förbättring jämfört med förra året. Enligt SFS gick studenterna back med 868 kronor förra året och 624 kronor i år.

Om man börjar borra i dessa siffror kan man fundera lite grann. En del frågetecken kvarstår, och ett sådant är till exempel när man går in på posten Kollektivresor. Det går nämligen inte att komma så långt. SFS hänvisar till Konsumentverket och deras länkar, och Konsumentverkets länkar innehåller inga uppgifter alls. När man gör en sådan här redovisning vore det väl bra om man var tydlig med hur man länkar och var man har skaffat uppgifterna.

Om man går in på SSBF:s sida som också länkas till utgiften Bostad kommer man inte heller längre därför att den är lösenordsskyddad. Det är möjligen korrekta uppgifter, men att det inte går att följa uppgifterna hela vägen är alldeles uppenbart en svaghet i denna beräkning. Om man dessutom lägger till Swedbanks presentation av studentens situation ser man att de påvisar att det har blivit en förbättring som handlar om plus 160 kronor.

Därmed förstärks otydligheten i SFS siffror ytterligare. Jag vill inte misstänkliggöra dem – det är bra att de gör undersökningar – men det är oerhört viktigt att de är tydliga i sina hänvisningar och sina länkar.

Genom höjningarna tillförsäkras studenterna en bättre ekonomisk situation, trots det mycket kärva statsfinansiella läget. Vi skulle naturligtvis inte ha haft någonting emot att gå längre, men i det finansiella läge som har rått under det senaste året är vi i alla fall glada att vi kunde genomföra denna höjning – som i ett historiskt perspektiv är mycket stor. Jag vill understryka det. Men det finns också andra områden som är viktiga för studenterna. Ett är naturligtvis bostadssituationen, som inte är lika knepig på alla orter. Den är extremt knepig här i Stockholm, men det finns andra orter där den inte alls är lika problematisk.

Vår egen kristdemokratiska kommun- och finansmarknadsminister Mats Odell ligger bakom flera förslag när det gäller studentboendet. Det har visat sig att subventioner inte har löst studentbostadsbristen under lång tid, och därför är det angeläget att pröva nya vägar. Den 1 mars intervjuades han i TV4-nyheterna, och han återgav då tankar på att till exempel slopa den kommunala fastighetsavgiften för studentbostäder, vilket skulle kunna leda till sänkta hyror för studenterna. Han presenterade också förslaget att det ska vara möjligt att hyra ut halva sin bostad i andra hand helt skattefritt, för att kunna komma åt de extrema kötider som uppstått för studentboenden i flera av våra större studentstäder. Det är intressanta förslag, och vi i alliansregeringen vänder och vrider på alla stenar.

Men för att gå tillbaka till helhetsgreppet: Regeringen har aviserat att en proposition om studiesociala frågor ska läggas på riksdagens bord före utgången av mars. Vi väntar alla ivrigt på den. Flera av de olika yrkandena från oppositionen handlar just om frågor som propositionen kan komma att ge svar på. Det handlar om allt från att avskaffa fribeloppen till deltidssjukdom och deltidstudier. I sak kan det vara behjärtansvärda spörsmål, men det är omöjligt att på förhand bryta ut vissa frågor. En samlad avvägning av alla olika aspekter måste till.

Slutligen, herr talman, tycker jag att det har varit intressant att lyssna på oppositionens olika företrädare. Vi har hört att man vill höja studiemedlen, höja fribeloppet och höja bidragsdelen. Men något enhetligt förslag har vi inte hört. V vill en sak, mp vill en sak och s vill en sak, och det kan vara intressant att höra vad de olika partierna vill. Men vad är det gemensamma, samlade förslaget? Det väntar vi på att få höra.

(Applåder)

Anf. 167 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Eva Johnsson framförde någonting som jag blev väldigt intresserad av, och det gällde att fastighetsavgiften för studentbostäder ska avskaffas. Jag vill bara kontrollera om det är korrekt uppfattat att den ska avskaffas. Det skulle vara bra att veta.

Sedan hörde jag Eva Johnsson säga att vi har ett av världens mest generösa studiemedelssystem. Hon pratade mycket om det och upprepade det. Det är korrekt. Men man kan också ifrågasätta hur relevant det är att ständigt prata om detta.

Det är ju trots allt så att vi har väldigt många system som är betydligt generösare än på många andra ställen i världen. Vi har bättre studiemedelssystem än Zimbabwe och många andra länder, och så ska det vara. Det tror jag att vi alla är överens om. Om man däremot ser hur studiemedelssystemen ser ut i nordisk kontext är det inte alls lika entydigt att vi har det bästa systemet. Det finns en hel del saker att se där. Om jag minns rätt ligger Sverige ungefär i mitten bland de nordiska systemen. Det tycker jag att man ska vara medveten om.

Jag blir lite frågande när Eva Johnsson verkar säga att bara för att hon inte kan följa de beräkningar som SFS har gjort ska man inte höja studiemedlen. Jag får uppfattningen att det är det hon menar, och jag vill bara få bekräftat att det väl inte är detta som är ett av skälen till att man inte ska höja mer.

Anf. 168 EVA JOHNSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill gärna understryka att tanken på att eventuellt slopa den kommunala fastighetsavgiften var, precis som jag sade i anförandet, en tanke som framfördes av vår kommun- och finansmarknadsminister Mats Odell. Det är inte ett framförhandlat förslag från alliansregeringen. Olika representanter, olika ministrar och olika partiledare dristar sig som bekant att framföra förslag som kan vara förankrade i partiet och som så småningom ska förhandlas. Så fungerar svensk politik. Det är trivsamt, tycker jag. Men det var alltså Kristdemokraternas Mats Odell som framförde detta. I den bästa av världar kommer det snart att bli alliansens politik också, och då blir det bra.

Sedan är det klart att man kan jämföra Sverige med Zimbabwe om man vill. Jag tycker nog att man kan bredda den jämförelsen något. Om jag får vara det minsta lilla privat kan jag konstatera att jag själv läste in min fyraåriga högskoleutbildning med tre barn och en lågavlönad man, och jag tog inte något studielån utan levde på bidragsdelen. Jag kan ge ett antal exempel – till exempel mina egna söner jobbar på sommaren, och de är inte försörjda av sina föräldrar, och det fungerar alldeles utmärkt.

Jag vill ändå med en dåres envishet påstå att vi har ett väldigt generöst studiemedelssystem och att vi ska vara glada för det, men inte nöjda.

Anf. 169 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Det gläder mig att inte heller Eva Johnsson är nöjd med det studiemedelssystem som ni har lagt fram. Jag hoppas att regeringen kanske kommer med några förändringar till när nu propositionen kommer, om den nu gör det. Det skulle glädja mig, och jag tror att det skulle glädja studenterna också. Och det skulle framför allt vara bra för Sverige som samhälle att ha ett system där man på ett tillbörligt sätt premierar att människor utbildar sig.

Det var tråkigt att höra att detta med fastighetsavgiften bara var ett kd-förslag. Jag hoppas att det förhandlas om det. Jag fick höra att Anders Borg hade sagt att det skulle radera grunden för välfärdssystemen. Jag hoppas att det inte är ett korrekt citat. I så fall har ni lite att förhandla om. Men jag tycker också att det är skönt att se att vi kommer någon bit på väg.

Vi har hört väldigt mycket om Eva Johnssons söner nu. Jag skulle gärna få hit dem någon gång, så att vi kunde träffa dem och prata med dem. Men samtidigt, hur duktiga, trevliga och välpresterande dessa söner än är, är detta något av vad en professor kallade anekdotisk evidens, det vill säga att man generaliserar utifrån ett enda fall och menar att det alltid är så.

Eva Johnssons resonemang kan möjligen gälla när uppsåtet är att bevisa att det finns *någon* som inte tar studielån. Men nu är uppsåtet snarare att bevisa att alla skulle kunna klara att göra på det sättet, och då går det inte att använda sådana anekdoter.

Anf. 170 EVA JOHNSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag lovar att jag ska presentera Lage Rahm för mina söner, så får han själv bilda dig en uppfattning om dem.

För övrigt vill jag verkligen uppmuntra Lage Rahms sinnesstämning att zooma in på den lugna kanten beträffande de förslag som vi kommer med i den studiesociala utredningen. Det är alldeles korrekt att känna ett visst lugn inför det som kommer.

Ni kommer med stor sannolikhet inte att vara helt nöjda och tycka att det är perfekt. Det har jag oerhört svårt att tänka mig, men jag tror att ni kommer att känna er mer nöjda än ni möjligen hade väntat er.

Jag tycker att vi tillsammans med tillförsikt kan se fram emot de förslag som kommer i slutet av mars. De kommer. Det blir ingen bubbla.

Lage Rahm nämnde att det var tråkigt att detta med eventuella lättnader i skatten på studentbostäder ”bara” var ett kd-förslag. Underskatta inte detta ”bara”!

Anf. 171 OSKAR ÖHOLM (m):

Herr talman! Det är alltid ett öde att gå upp som sista talare en kväll och känna att allas ansiktsuttryck säger: Fatta dig kort nu, så att vi får gå härifrån! Men om man är engagerad och är i den här salen i dag är man uppenbarligen intresserad av studiestödsfrågor, till och med så engagerad att man kan känna sig förföljd av frågorna, som Caroline Helmersson-Olsson sade. Jag håller delvis med om den bilden, för jag har också hållit på mycket med dessa frågor. Vi är alla utom Vänsterpartiet kvar i salen.

Jag vill också som Caroline Helmersson-Olsson gå tillbaka och titta på hur debatterna har sett ut tidigare och hur man har diskuterat de här frågorna. Det brukar jag också göra för att få den bakgrund som behövs. Hur har studiestödsdebatterna sett ut, inte bara under den här mandatperioden utan också tidigare, och vad är det vi har pratat om i den här kammaren? Man slås av en sak, nämligen att det alltid är en lång rad talare som, lite grann med olika utgångspunkter, beskriver hur studiestödet är den centrala delen och smörjmedlet för att hela utbildningspolitiken ska fungera. Studiestödet är ofta och för många själva förutsättningen för att man ska kunna utbilda sig. Man vet att det spelar roll och gör skillnad, naturligtvis allra mest för dem som annars inte skulle ha gjort valet eller haft möjligheten att studera.

Det blir ofta högtidstal. Sådana är nog ganska viktiga ibland. I en politisk debatt – det märker vi i dag – fastnar vi annars ofta i detaljerna. Det finns nog en poäng med att ibland prata om helheten och om vilka ambitioner man har – att prata om att utbildning lyfter hela samhällen och att vi genom till exempel ett generöst studiestödssystem ser till att människor får en chans att förverkliga sig själva. Det är en ganska fin ambition i ett samhälle.

Men man kan också hitta en viss frustration i de gamla protokollen, och det märker vi här i dag också. Vad har högtidstalen lett fram till? Vad har det blivit av det hela? Man pratar om vikten av ett generöst och bra studiestödssystem, men det finns också en viss frustration över att frågan inte har blivit brännhet eller aktuell förrän de senaste åren. Där är det intressant att man kan komma till så olika slutsatser.

Jag lyssnade i inledningen av den här diskussionen på den frustration som fanns över att det nu har varit en massa utredningar och interpellationsdebatter, och det är propositioner på väg fram. Det är nog länge sedan vi var så engagerade i studiestödsfrågor som vi har varit de senaste åren. Och vi diskuterar dem inte bara i högtidstal, utan det sker också klara förbättringar.

De flesta av oss som deltar i debatten i dag satt med i den studiesociala utredningen och fick fundera lite djupare på hur studiestödssystemet skulle kunna fungera ännu bättre i framtiden. Många av de resultat som vi kom fram till och som vi har diskuterat handlar om sådant som kommer i den proposition som vi alla väntar på. Men en hel del har blivit verklighet redan nu.

Studiemedlen har som sagt höjts. Vi konstaterar, precis som nämndes här förut, att med en alliansregering vid rodret får vi för första gången på flera år se rubriker i tidningar om att studenternas ekonomi går ihop. Det är ganska goda nyheter.

Sedan kan man diskutera siffrorna. 160 kronor – hur mycket betyder det? En sådan diskussion är alltid intressant. Det märkte jag ganska

mycket i samband med den studiesociala utredningen när vi pratade med studenter. Hur mycket behövs? 862 kronor har något av oppositionspartierna kommit fram till är den optimala summan. Frågade man studenter fick man som svar alltifrån att ett par hundringar till hade varit bra till att någon student sade att 2 500 kronor till i månaden vore rimligt. Det varierar alltså ganska mycket, nästan lika mycket som i budgetförslagen från oppositionens respektive partier, skulle man kunna säga.

Poängen är att det har skett en klar förbättring. Poängen är att studenternas ekonomi enligt Privatekonomiska institutet går ihop. Det är i alla fall en klar förbättring.

Efter tre år med den här regeringen höjs dessutom fribeloppet markant. Det tvättar bort, tycker jag, den utbildningspolitiska skamfläcken att studenter som vill och kan jobba extra har hindrats från det. Det hjälper många studenter som vill jobba. Det sänder dessutom en tydlig signal om att samhället uppmuntrar till arbetslivserfarenhet under studietiden.

Debatterna har vi som sagt haft under flera år. Min slutsats är att det är nu som det äntligen börjar hända saker. Vi går från högtidstalen till handling. Vi stärker stödet till studier. Vi gör reglerna generösare i flera avseenden, och vi genomför dessa förändringar i en tid då antalet studenter i Sverige är större än någonsin och dessutom, som också har poängterats, i en tid av lågkonjunktur. Vi kan genomföra dessa förbättringar när man i många andra länder i Europa snarare diskuterar var man ska spara in någonstans.

Det är bra av flera skäl. För den som vill att Sverige ska vara ett land i rörelse och tycker att både ekonomin och människor ska kunna växa är utbildning fullständigt centralt. Det är vi nog alla överens om. Att studiestödssystemet spelar en avgörande roll i den utmaningen tror jag att vi ställer upp på tvärs över partigränserna.

Som poängterats gång på gång, och jag gör det igen, har vi ett generöst system. Det tror jag att man måste säga. Kanske är det starkast i världen. Jag kan inte studiestödssystemet i Zimbabwe, men även i jämförelse med Danmark och andra nordiska länder blir det klart att våra trösklar är låga för att kunna hoppa på en utbildning. Det är viktigt att säga det eftersom man ibland i debatterna försöker skapa konflikter som inte riktigt finns eller måla upp en bild av studenters ekonomiska situation som kanske inte heller riktigt är sanningsenlig med hänsyn till hur systemet ser ut.

Det är klart att det inte är något lyxliv att leva som student. Många av oss minns det, och en del av oss som deltar i debatten var med i TCO:s fantastiska experiment där vi levde som studenter under en vecka. Det var rätt tufft.

Utgångspunkten kan inte vara lyxlivet. Utgångspunkten måste handla om: Hur hittar vi balansen mellan att å ena sidan erbjuda ett stöd för studier som gör att alla som vill kan utbilda sig och får den möjligheten och att å andra sidan föra ut kunskapen om att en utbildning är en investering? Det finns många icke-materiella värden med sådana investeringar, men utbildning är också en ekonomisk investering. Den som skaffar sig en bra utbildning skapar helt andra möjligheter för sig själv på arbetsmarknaden.

Ganska många väljer att jobba extra vid sidan av. Det kommer som vanligt upp i debatten. Uppemot hälften av studenterna gör det. De gör

det för att stärka sin ekonomi, men de gör det också för att de vet att det är lättare att få ett arbete efter utbildningen, nästan alldeles oavsett vad man har jobbat med. Det kom en undersökning för något år sedan där man intervjuat personalchefer runt om i Sverige. Jag har en ögonblicksbild av det. Utan att vara anekdotisk i min bevisföring gjorde jag en intressant reflexion. En personalchef konstaterade att ett extra jobb på McDonalds under studietiden är värt mer än en extra termin på universitet när man har sin utbildning klar. Det säger en hel del om att erfarenhet från arbetsmarknaden under studietiden är relevant.

Min slutpoäng som jag tycker att vi måste komma ihåg är att nu är det slut på högtidstalen. Vi har en borgerlig alliansregering som levererar förbättringar och som gör det mitt under en lågkonjunktur då man kanske inte trodde att det skulle gå. Det är väldigt bra. Vi går från ord till handling.

(Applåder)

Anf. 172 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Vi kan konstatera att den borgerliga regeringen väntade tills det blev lågkonjunktur med att göra någonting som helst med studiemedlet. Man hade haft många chanser i högkonjunktur innan om man hade velat göra något. Men jag uppskattar förstås att det blir en höjning, och det tror jag att landets studenter också gör. Ett problem är att den här höjningen nästan uteslutande sker på lånedelen.

Jag uppfattade att Oskar Öholm nästan raljerade över vårt förslag om 862 kronor. Det finns förstås inte någon exakt beräkning bakom det, lika lite som det skulle finnas en exakt beräkning bakom 450 kronor, 350 kronor eller någonting annat.

Bakgrunden är den att vi har haft ett förslag som vi står fast vid. När nu den borgerliga regeringen, välbehövligt men ändå begränsat, höjer bidragsdelen med 38 kronor menar vi att vi ska hålla fast vid vårt förslag om ytterligare en höjning, vilket blir 862 kronor.

Jag menar att vi har ett generöst studiestödssystem i Sverige. Det tycker jag absolut att man kan säga. Det blir ett problem när man anar att en argumentation för att inte göra någonting ytterligare är att vi internationellt sett har ett generöst system. Det rimliga borde ändå vara att vi gör de förändringar som behövs för dem som omfattas av systemet. Om det behövs förändringar, höjda studiemedel, i Sverige för landets studenter gör vi dem även om vi skulle få världens mest generösa system. Även om vi inte skulle ha det kan det finnas behov. Det måste väl vara behoven som man utgår från, inte var vi skulle hamna i en eventuell världsrankning.

Anf. 173 OSKAR ÖHOLM (m) replik:

Herr talman! Nej, jag tror inte heller att man behöver ägna all tid åt att diskutera var i världsrankningen vi hamnar. Men om man nu gör det är jag stolt över att vi ligger så otroligt bra till.

Jag håller med Lage Rahm om att utgångspunkten ska vara att vi har en politisk idé, och där tror jag att vi är överens, om att man ska kunna försörja sig under tiden man studerar utan att behöva vara tvingad till att bara arbeta vid sidan av eller att få studierna finansierade från annat håll. Jag tycker att det ska fortsätta att vara på det sättet.

Naturligtvis kommer beloppsnivåerna att förändras över tid, men det är viktigt att vi upprätthåller den politiska ambitionen. Det är precis av det skälet som vi trots de tider vi befinner oss i ändå har prioriterat detta och tycker att det är rimligt, även om det just den här gången blev någon ytterligare procent på lånedelen. Men poängen är just det som jag tror att vi är politiskt överens om, att det ska finnas goda förutsättningar att studera.

Jag vill inte på något sätt raljera över de 862 kronorna. Eftersom det är olika förslag från de tre oppositionspartierna och man får utgå från att det vid ett eventuellt regeringsskifte kommer att behöva bli en kompromiss på er sida också är min fråga till Lage Rahm helt enkelt: Var någonstans är Lage Rahm beredd att möta Socialdemokraterna eller Vänsterpartiet? Om 862 kronor är det som Miljöpartiet har kommit fram till är det optimala, kommer det att bli det gemensamma förslaget? Om inte, var går Lage Rahms skamgräns som han ändå känner att han kan acceptera?

Anf. 174 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Som Oskar Öholm säkert förstår kommer jag inte att föra förhandlingar med Socialdemokraterna och Vänstern genom att debattera med Oskar Öholm i riksdagens kammare. Däremot kan jag säga så mycket som att vi inte är färdiga med vad vi har för förslag för nästa mandatperiod. Såvitt jag vet har inte heller den borgerliga regeringen och dess partier presenterat något gemensamt förslag om höjningar eller liknande inför nästa mandatperiod. Om det är så vill jag gärna bli upplyst om det, och då kan jag konstatera att där är vi på samma nivå, beklagligt nog.

Man ska vara medveten om att det finns studenter som lever gott på studiemedel och som inte behöver mer pengar. Man ska samtidigt vara medveten om att det finns studenter som går back utan att leva något lyxliv, studenter som knappast har råd att gå till tandläkaren och som kanske inte kan få pengar från socialen för att gå till tandläkaren därför att de studerar. De måste i så fall börja jobba och måste då avbryta sina studier för att kunna gå till tandläkaren. Det är inte en rimlig situation. Det finns studenter som har barn som får väldigt knappa förutsättningar jämfört med andra barn. Det finns också studenter som får barn under utbildningen. De kanske har blivit av med sin SGI eller inte har haft någon och hamnar då på otroligt låga nivåer. Det är väl ändå inte en rimlig situation?

Anf. 175 OSKAR ÖHOLM (m) replik:

Herr talman! Nej, jag kräver absolut inte att Lage Rahm ska förhandla med övriga oppositionspartier under plenum. Däremot tycker jag att det finns en poäng i följande: Om man så tydligt som jag ofta upplever att Lage Rahm gör argumenterar för väldigt kraftiga höjningar och de tre partierna samtidigt går till val med alternativ där det blir så stora diskrepanser mellan deras åsikter om vad som är den rimliga nivån tycker jag inte att man behöver förhandla med mig eller ha pleniförhandlingar, men man kanske ska vara lite ärlig åtminstone mot dem som överväger att rösta på ett sådant förslag; förmodligen kommer man inte riktigt upp i den nivån. Nu är det i och för sig med RUT-avdrag och annat så att de

minsta partierna verkar ha den största makten i vänsteroppositionen, men så tror jag kanske inte att det blir i detta fall. Därför tycker jag att det ändå är relevant att diskutera det här. Sedan får ni gärna diskutera bakom slutna dörrar. Men jag tycker att det är bra om man kan presentera resultatet före valet.

Jag håller med Lage Rahm. Det är det som ofta blir märkligt i de här debatterna. Jag tror att våra politiska utgångspunkter är ganska lika. Vi tycker att det är viktigt att ha ett generöst system. Vi är tydligen numera också överens om att det är generöst, men att det behövs förbättringar på flera områden. Jag upplevde under tiden i den studiesociala utredningen att vi även där var överens om det. Det är det som är poängen.

Nu går vi från ord till handling. Det har skett klara förbättringar av nivåerna på studielån och studiebidrag. Men också vad gäller fribeloppet har det redan skett förbättringar, vilket jag tycker är en viktig poäng som ofta glöms bort. I de övriga delarna kommer det en proposition ganska snart. Jag kan naturligtvis också beklaga att den inte kom i går, men den är aviserad och på gång under den här månaden. Vi får ha lite tålamod.

Anf. 176 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja hälsa Oskar Öholm välkommen tillbaka till den utbildningspolitiska debatten. Det är roligt att han är här. Jag tycker att Oskar är en skicklig debattör, även om jag måste erkänna att det är lite svårt att debattera mot honom. Jag är också imponerad över att han har slitit sig från trafikutskottet i dessa dagar, måste jag säga.

Jag tänker inte debattera någon storlek. Det gjorde jag i budgetdebatten. Jag vet att storleken har betydelse, men jag tänker inte debattera den i dag, utan med en dåres envishet tänker jag prata om korttidsstudiestödet. Eftersom även Oskar Öholm gått tillbaka i tiden och tittat på debatterna undrar jag: Har du hittat några motiv till att slopa detta?

Jag har angett flera olika skäl till att det här var bra. Nu ska jag ge ett till. Jag hittade en artikel från ABF. Peter Erlandsson i Göteborg är en kille som har hoppat av sina studier och inte har så mycket med sig. Hans 15-åriga grabb hade kommit och frågat om hjälp med matteläxan. Då hade Peter kommit på att han skulle gå på ABF-skolan och läsa matte, så att han skulle kunna hjälpa till med läxorna. Det tror jag är en himla bra grej.

Jag fick inte svar på frågan förut, så jag undrar om Oskar kan hjälpa mig. Jag såg att man beräknade att man skulle spara 50 miljoner kronor genom att ta bort det här. Det kan inte ha varit ekonomiska skäl. Vad var det för skäl?

Anf. 177 OSKAR ÖHOLM (m) replik:

Herr talman! Jag tackar Caroline Helmersson-Olsson för välkomnandet tillbaka till debatten. Det kanske till och med är så att jag förföljer frågorna. Så kan det vara!

Jag delar bilden att det är angeläget att försöka få människor som annars kanske inte hade velat eller tänkt på att börja studera att göra det. Däremot tror jag att det är viktigt att man i systemet ser till att ha det så enkelt och överblickbart som möjligt och inte ha den situation som vi faktiskt hamnade i där det fanns studenter på en utbildning som satt med många olika typer av stöd och sätt att komma dit. Det blir ganska plott-

rigt, och det blir inte helt rättssäkert, för man vet inte riktigt vilka bidrag man har rätt att söka.

Utgångspunkten måste vara att det ska vara enkelt och tydligt, både för oss som beslutar om systemet och för dem som söker. Vi diskuterade förut rekryteringsbidraget. I det fallet fanns det när man utredde från Riksrevisionen inte ens någon klar koppling till om det verkligen fungerade.

Jag erkänner gärna att det säkert kan gå att hitta många goda exempel där korttidsstudiestödet var välfungerande. Men det kanske snarare är så att vi måste diskutera hur vi kan ha ett system som är mer överblickbart, och det är egentligen huvudargumentet. Vi bör ha ett system där man har goda möjligheter att komma in – de finns ändå – men där man kanske får det förklarat på andra sätt än genom kampanjarbetare med ABF-logotyper på. Jag tror att det finns andra sätt också.

Anf. 178 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik:

Herr talman! Nu tror jag att vi börjar närma oss något.

Man kan inte dra alla över en kam. Människor är olika, och man måste väl utgå från individen vad gäller detta?

Angående det där sista Oskar Öholm sade: Jag antar att Oskar Öholm som alla andra moderater numera tycker om fackföreningsrörelsen och även gillar kollektivavtal. Samtidigt dränerar man den fackliga organisationen underifrån genom att paja a-kassan.

Kan det vara så att den egentliga orsaken till att man tog bort detta var att LO och TCO administrerade bidraget?

Anf. 179 OSKAR ÖHOLM (m) replik:

Herr talman! Nej, jag tror inte att det finns någon sådan argumentation, och det var inte det jag försökte säga. Min poäng är att jag tror att det blir ett mer rättssäkert system om man vet att man sitter på en utbildning och att det inte fanns en massa olika vägar att ta sig dit som är svåra att överblicka.

Det finns också exempel där man har sökt hos LO eller vad det kan vara och inte fått igenom ett krav för att man kanske har fokuserat på andra kurser. Man ska då överklaga. Det blir ett märkligt och konstigt system.

Nu har vi tagit bort några av de här lite plottrigare systemen och ersatt dem med någonting enhetligare. Det betyder inte att möjligheterna försvinner utan gör att det finns andra vägar att nå dit. Det blir enligt mitt sätt att se det ett mer överblickbart system.

Jag håller med om att det finns stora problem. Hur ska vi få fler som inte har studievana från början att ta sig den vägen? Där måste vi nog gå ännu längre tillbaka. Det handlar inte bara om vad vi gör i studiestödssystemet utan om hur hela skolväsendet ser ut. Vi vet att den sociala bakgrunden spelar betydligt större roll i dag för skolresultaten än den gjorde för 20 år sedan. Apropå högtidstal och retorik har det i praktiken de senaste 20 åren gått åt andra hållet.

Att komma till rätta med den typen av problem och få fler att våga ta steget till högskolan handlar givetvis också om att göra stora förändringar – som vi gör – i grundskolan för att den ska fungera på ett bättre sätt, om att jobba hela vägen och inte bara tro att studiestödssystemet löser

allt. Men studiestödssystemet ska vara rättssäkert och enkelt att överblicka och ska fungera för alla. Även om människor är olika ska de veta att de har samma typ av rätt till stöd.

Prot. 2009/10:81
3 mars

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

21 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

2009/10:107 Informationsutbytesavtal med Samoa
2009/10:108 Informationsutbytesavtal med Cooköarna
2009/10:109 Informationsutbytesavtal med Turks- och Caicosöarna
2009/10:110 Informationsutbytesavtal med Anguilla
2009/10:111 Informationsutbytesavtal med Gibraltar
2009/10:112 Informationsutbytesavtal med San Marino

Redogörelser

2009/10:RRS24 Riksrevisionens styrelses redogörelse om revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning för 2009
2009/10:RRS25 Riksrevisionens styrelses redogörelse om Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning för 2009

22 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 3 mars

2009/10:271 Aktiveringsåtgärden Lyftet

av Greger Tidlund (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:272 Åtgärder för att bekämpa ungdomsarbetslösheten

av Sven-Erik Österberg (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:273 Lyftet

av Sven-Erik Österberg (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:274 Nationella kriterier för skriftliga omdömen

av Mats Pertoft (mp)

till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2009/10:275 Arbetsmarknadsåtgärden Lyftet

av Monica Green (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 mars.

23 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 3 mars

2009/10:590 Vasakronans försäljning av Studentstaden i Uppsala
av *Helena Leander* (mp)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2009/10:591 Kalkning av sjöar

av *Ann-Kristine Johansson* (s)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2009/10:592 Barngruppernas storlek i förskolan

av *Peter Hultqvist* (s)

till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2009/10:593 Studentbostäderna i Uppsala

av *Agneta Gille* (s)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2009/10:594 Arbetstillstånd till utlänning

av *Göte Wahlström* (s)

till statsrådet Tobias Billström (m)

2009/10:595 Jussi Björlings 100-årsdag

av *Anneli Särnblad* (s)

till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 mars.

24 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 3 mars

2009/10:557 Ersättning för utbildning och handledning av lärlingar

av *Krister Örnfäder* (s)

till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2009/10:558 Entreprenörskap i skolan

av *Krister Örnfäder* (s)

till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2009/10:559 Konkurrenssituationen inom banksektorn

av *Eva Flyborg* (fp)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2009/10:560 Etiketsättning på teater- och filmområdet

av *Lars-Axel Nordell* (kd)

till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2009/10:562 Mårdhunden och den biologiska mångfalden

av *Ronny Olander* (s)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2009/10:563 Arbetsmiljöverkets inspektionsverksamhet
av *Ronny Olander* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:564 Etiska riktlinjer inom statsförvaltningen
av *Bodil Ceballos* (mp)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:565 Försenade utbetalningar av jordbruksstödet
av *Krister Örnffjäder* (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2009/10:570 Betaltjänster i glesbygd
av *Roland Bäckman* (s)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2009/10:571 Utvärdering av konkurrensutsättning av Banverket
Produktion
av *Karin Svensson Smith* (mp)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2009/10:572 Miljöklassade förmånsbilar
av *Ronny Olander* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2009/10:573 Dubbel tv-licens
av *Ronny Olander* (s)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2009/10:574 Öresund och konkurrensneutraliteten
av *Ann Arleklo* (s)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2009/10:575 Helikoptrar till den svenska styrkan i Afghanistan
av *Krister Örnffjäder* (s)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2009/10:576 Tonnageskatt
av *Krister Örnffjäder* (s)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2009/10:577 Antalet skuldsatta
av *Birgitta Eriksson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:578 Bedömningar av rätt till vårdbidrag
av *Matilda Ernkrans* (s)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2009/10:579 Servicen till tågresenärer och tågoperatörer
av *Karin Svensson Smith* (mp)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2009/10:580 Nyinvesteringar i vägar
av *Karin Svensson Smith* (mp)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2009/10:581 Utbyggnad av järnväg
av *Karin Svensson Smith* (mp)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2009/10:582 Bostadsbyggandet
av *Ameer Sachet* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 mars.

25 § Kammaren åtskildes kl. 18.49.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 5 §
anf. 34 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 6 § anf. 72 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 114,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.55,
av tredje vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 143 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

1 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
2 § Förnyad bordläggning	1
3 § Anmälan om inkommen skrivelse	1
4 § Svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför Somalias kust (Operation Atalanta)	5
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2009/10:UFöU3	5
Anf. 1 CARINA HÄGG (s)	5
Anf. 2 KARIN ENSTRÖM (m)	6
Anf. 3 KERSTIN LUNDGREN (c)	7
Anf. 4 ALLAN WIDMAN (fp)	8
Anf. 5 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	9
Anf. 6 ÅSA LINDESTAM (s)	10
(Beslut fattades under 15 §.)	11
5 § Statliga företag	11
Näringsutskottets betänkande 2009/10:NU4	11
Anf. 7 EVA-LENA JANSSON (s)	11
Anf. 8 KENT PERSSON (v)	15
Anf. 9 ULF HOLM (mp)	17
Anf. 10 CARL B HAMILTON (fp)	19
Anf. 11 EVA-LENA JANSSON (s) replik	22
Anf. 12 CARL B HAMILTON (fp) replik	22
Anf. 13 EVA-LENA JANSSON (s) replik	22
Anf. 14 CARL B HAMILTON (fp) replik	23
Anf. 15 KENT PERSSON (v) replik	23
Anf. 16 CARL B HAMILTON (fp) replik	24
Anf. 17 KENT PERSSON (v) replik	24
Anf. 18 CARL B HAMILTON (fp) replik	24
Anf. 19 ULF HOLM (mp) replik	25
Anf. 20 CARL B HAMILTON (fp) replik	25
Anf. 21 ULF HOLM (mp) replik	26
Anf. 22 CARL B HAMILTON (fp) replik	26
Anf. 23 HANS ROTHENBERG (m)	27
Anf. 24 EVA-LENA JANSSON (s) replik	28
Anf. 25 HANS ROTHENBERG (m) replik	29
Anf. 26 EVA-LENA JANSSON (s) replik	29
Anf. 27 HANS ROTHENBERG (m) replik	30
Anf. 28 KENT PERSSON (v) replik	30
Anf. 29 HANS ROTHENBERG (m) replik	31
Anf. 30 KENT PERSSON (v) replik	31
Anf. 31 HANS ROTHENBERG (m) replik	32
Anf. 32 ULF HOLM (mp) replik	32
Anf. 33 HANS ROTHENBERG (m) replik	33
Anf. 34 ULF HOLM (mp) replik	33
Anf. 35 HANS ROTHENBERG (m) replik	34

Anf. 36 JAN ANDERSSON (c).....	34
Anf. 37 ULF HOLM (mp) replik	36
Anf. 38 JAN ANDERSSON (c) replik.....	36
Anf. 39 ULF HOLM (mp) replik	37
Anf. 40 JAN ANDERSSON (c) replik.....	37
Anf. 41 EVA-LENA JANSSON (s) replik.....	38
Anf. 42 JAN ANDERSSON (c) replik.....	38
Anf. 43 EVA-LENA JANSSON (s) replik.....	39
Anf. 44 JAN ANDERSSON (c) replik.....	39
Anf. 45 KENT PERSSON (v) replik.....	39
Anf. 46 JAN ANDERSSON (c) replik.....	40
Anf. 47 KENT PERSSON (v) replik.....	40
Anf. 48 JAN ANDERSSON (c) replik.....	41
Anf. 49 EVA JOHNSSON (kd)	41
Anf. 50 EVA-LENA JANSSON (s) replik.....	42
Anf. 51 EVA JOHNSSON (kd) replik	43
Anf. 52 EVA-LENA JANSSON (s) replik.....	44
Anf. 53 EVA JOHNSSON (kd) replik	44
(Beslut fattades under 15 §.)	44
6 § Sjöfart.....	45
Trafikutskottets betänkande 2009/10:TU13	45
Anf. 54 LARS-AXEL NORDELL (kd)	45
Anf. 55 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)	45
Anf. 56 PETER PEDERSEN (v).....	47
Anf. 57 KARIN SVENSSON SMITH (mp)	49
Anf. 58 SVEN BERGSTRÖM (c)	52
Anf. 59 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	54
Anf. 60 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	54
Anf. 61 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	55
Anf. 62 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	55
Anf. 63 PETER PEDERSEN (v) replik	56
Anf. 64 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	57
Anf. 65 PETER PEDERSEN (v) replik	57
Anf. 66 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	58
Anf. 67 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik	58
Anf. 68 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	59
Anf. 69 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik	59
Anf. 70 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	60
Anf. 71 LARS TYSKLIND (fp).....	61
Anf. 72 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik	63
Anf. 73 LARS TYSKLIND (fp) replik	63
Anf. 74 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik	64
Anf. 75 LARS TYSKLIND (fp) replik	64
Anf. 76 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik.....	65
Anf. 77 LARS TYSKLIND (fp) replik	65
Anf. 78 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik.....	66
Anf. 79 LARS TYSKLIND (fp) replik	66
Anf. 80 PETER PEDERSEN (v) replik	67
Anf. 81 LARS TYSKLIND (fp) replik	67

Anf. 82 PETER PEDERSEN (v) replik.....	68
Anf. 83 LARS TYSKLIND (fp) replik.....	68
Anf. 84 HANS STENBERG (s).....	69
Anf. 85 SVEN BERGSTRÖM (c).....	69
Anf. 86 HANS STENBERG (s).....	70
(Beslut fattades under 15 §.).....	70
7 § Vissa vallagsfrågor.....	71
Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU26	71
Anf. 87 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s).....	71
Anf. 88 MARIANNE BERG (v).....	72
Anf. 89 BJÖRN LEIVIK (m).....	73
Anf. 90 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik	73
Anf. 91 BJÖRN LEIVIK (m) replik	74
Anf. 92 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik	74
Anf. 93 BJÖRN LEIVIK (m) replik	74
Anf. 94 ANNIE JOHANSSON (c).....	75
(Beslut fattades under 15 §.).....	76
8 § Vissa författningsfrågor m.m.....	76
Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU27	76
Anf. 95 ANNA TENJE (m).....	76
Anf. 96 ANNIE JOHANSSON (c).....	77
Anf. 97 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	77
(Beslut fattades under 15 §.).....	79
9 § Minoritetsfrågor	79
Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU30	79
Anf. 98 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s).....	79
Anf. 99 MARIANNE BERG (v).....	80
Anf. 100 ANNA TENJE (m).....	81
Anf. 101 STEFAN TORNBERG (c).....	82
Anf. 102 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	83
(Beslut fattades under 15 §.).....	84
10 § Allmänna helgdagar m.m.....	85
Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU31	85
Anf. 103 ANDREAS NORLÉN (m).....	85
(Beslut fattades under 15 §.).....	86
11 § Statlig förvaltning.....	86
Finansutskottets betänkande 2009/10:FiU25.....	86
Anf. 104 HANS HOFF (s).....	86
Anf. 105 LAGE RAHM (mp).....	87
Anf. 106 GÖRAN PETERSSON (m).....	88
Anf. 107 HANS HOFF (s) replik	89
Anf. 108 GÖRAN PETERSSON (m) replik.....	90
Anf. 109 HANS HOFF (s) replik	90
Anf. 110 GÖRAN PETERSSON (m) replik.....	91
Anf. 111 LAGE RAHM (mp) replik	91
Anf. 112 GÖRAN PETERSSON (m) replik.....	91
Anf. 113 LAGE RAHM (mp) replik	92
Anf. 114 GÖRAN PETERSSON (m) replik.....	92

Anf. 115 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m)	93
Anf. 116 ULLA ANDERSSON (v)	94
(Beslut fattades under 15 §.)	95
12 § Medgivande för Riksbanken att ge kredit till	
Internationella valutafonden (IMF)	95
Finansutskottets betänkande 2009/10:FiU13	95
Anf. 117 ULLA ANDERSSON (v)	95
Anf. 118 LARS ELINDERSON (m).....	98
Anf. 119 ULLA ANDERSSON (v) replik	99
Anf. 120 LARS ELINDERSON (m) replik	100
Anf. 121 ULLA ANDERSSON (v) replik	100
Anf. 122 LARS ELINDERSON (m) replik	101
(Beslut fattades under 15 §.)	101
13 § Vissa säkerhetspolitiska frågor	101
Utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU11	101
Anf. 123 CARINA HÄGG (s).....	101
Anf. 124 HANS LINDE (v)	103
Anf. 125 GUSTAV BLIX (m)	105
(forts. 16 §).....	108
Ajournering.....	108
Återupptagna förhandlingar	108
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 februari.....	108
SfU11 Socialförsäkringsbalk.....	108
KrU7 En politik för det civila samhället	108
15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde.....	109
UFöU3 Svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför	
Somalias kust (Operation Atalanta)	109
NU4 Statliga företag	109
TU13 Sjöfart	111
KU26 Vissa vallagsfrågor	111
KU27 Vissa författningsfrågor m.m.....	112
KU30 Minoritetsfrågor.....	112
KU31 Allmänna helgdagar m.m.	112
FiU25 Statlig förvaltning	112
FiU13 Medgivande för Riksbanken att ge kredit till	
Internationella valutafonden (IMF)	113
16 § (forts. från 13 §) Vissa säkerhetspolitiska frågor (forts.	
UU11).....	113
Anf. 126 CARINA HÄGG (s) replik	113
Anf. 127 GUSTAV BLIX (m) replik	114
Anf. 128 CARINA HÄGG (s) replik	114
Anf. 129 GUSTAV BLIX (m) replik	114
Anf. 130 HANS LINDE (v) replik.....	115
Anf. 131 GUSTAV BLIX (m) replik	115
Anf. 132 HANS LINDE (v) replik.....	116
Anf. 133 GUSTAV BLIX (m) replik	117
Anf. 134 KERSTIN LUNDGREN (c)	117

Anf. 135 CARINA HÄGG (s) replik.....	119
Anf. 136 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	119
Anf. 137 CARINA HÄGG (s) replik.....	119
Anf. 138 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	120
Anf. 139 FREDRIK MALM (fp)	121
Anf. 140 HANS LINDE (v) replik	123
Anf. 141 FREDRIK MALM (fp) replik	124
Anf. 142 HANS LINDE (v) replik	124
Anf. 143 FREDRIK MALM (fp) replik	125
Anf. 144 CARINA HÄGG (s) replik.....	125
Anf. 145 FREDRIK MALM (fp) replik	126
Anf. 146 CARINA HÄGG (s) replik.....	127
Anf. 147 FREDRIK MALM (fp) replik	127
Anf. 148 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	128
Anf. 149 CARINA HÄGG (s) replik.....	129
Anf. 150 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik	130
Anf. 151 CARINA HÄGG (s) replik.....	131
Anf. 152 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik	131
(Beslut skulle fattas den 4 mars.).....	131
17 § Förskolan.....	132
Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU7	132
(Beslut skulle fattas den 4 mars.).....	132
18 § Grundskolan.....	132
Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU8	132
(Beslut skulle fattas den 4 mars.).....	132
19 § Gymnasieskolan	132
Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU9	132
(Beslut skulle fattas den 4 mars.).....	132
20 § Studiestöd	132
Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU12	132
Anf. 153 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s)	132
Anf. 154 ROSSANA DINAMARCA (v)	134
Anf. 155 LAGE RAHM (mp).....	135
Anf. 156 PER LODENIUS (c)	137
Anf. 157 TINA ACKETOFT (fp).....	138
Anf. 158 LAGE RAHM (mp) replik	140
Anf. 159 TINA ACKETOFT (fp) replik	140
Anf. 160 LAGE RAHM (mp) replik	141
Anf. 161 TINA ACKETOFT (fp) replik	141
Anf. 162 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik.....	141
Anf. 163 TINA ACKETOFT (fp) replik	142
Anf. 164 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik.....	142
Anf. 165 TINA ACKETOFT (fp) replik	143
Anf. 166 EVA JOHNSSON (kd).....	143
Anf. 167 LAGE RAHM (mp) replik	145
Anf. 168 EVA JOHNSSON (kd) replik	145

Anf. 169 LAGE RAHM (mp) replik	146
Anf. 170 EVA JOHNSSON (kd) replik	146
Anf. 171 OSKAR ÖHOLM (m).....	147
Anf. 172 LAGE RAHM (mp) replik.....	149
Anf. 173 OSKAR ÖHOLM (m) replik	149
Anf. 174 LAGE RAHM (mp) replik.....	150
Anf. 175 OSKAR ÖHOLM (m) replik	150
Anf. 176 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik	151
Anf. 177 OSKAR ÖHOLM (m) replik	151
Anf. 178 CAROLINE HELMERSSON-OLSSON (s) replik	152
Anf. 179 OSKAR ÖHOLM (m) replik	152
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)	153
21 § Bordläggning.....	153
22 § Anmälan om interpellationer	153
23 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	154
24 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	154
25 § Kammaren åtskildes kl. 18.49.	156

Tryck: Elanders, Vällingby 2010